UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00073932 6

Noemi Molnárová - Anistova

БЪЛГАРСКИ ПОЕТИ

АНТОЛОГИЯ

ПОД РЕДАКЦИЯТА НА

ХР. ЦАНКОВ

Цанков

ИЗДАВА

МИНИСТЕРСТВОТО НА НАРОДНОТО ПРОСВЕЩЕНИЕ

1922

PG
1021
T73

1122846

СОФИЯ — ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА

БЪЛГАРСКИ ПОЕТИ

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/blgarskipoeti00tsan

Сѫставянето на една пѫлна антология от бѫлгарската поезия не е една случайна мисѫл. Нуждата от подобна антология е отдавнашна, но трудността на подобно издание: грамадната работа по подбора на материал и тежките условия за издание — сѫ отлагали изпѫлнението на идеята за такава антология.

Сѫздадените, обаче, напоследѫк при министерството на народното просвещение, по инициативата на министѫр г. Ст. Омарчевски, фондове „Ив. Вазов“ и „Ц. Церковски“, улесниха издаването на тази антология.

Сѫзнавайки нуждата от сѫбиране на едно място перлите на бѫлгарската поезия, особено сега, когато за бѫлгарския народ остават само културните и художествени постижения, г. министѫра натовари комисия, в сѫстав г. г. Кирил Христов, Вел. Йорданов и мене, която да сѫстави една антология от поезията и друга от прозата.

Още в пѫрвите разговори, обаче, на членовете на комисията се очѫртаха тяхните различни схващания за предстоящата им работа. Поради това, че г. Кир. Христов биде ангажиран с друга работа, както и при наличността на факта, че много рядко в чужбина подобни книги сѫ сѫставяни от повече от едно

лице, работата се разпредели между г. Вел. Йорданов и мене, като г. Йорданов се натовари сѫс сѫставянето на антология от прозата, а аз — от поезията.

Рѫководното ми начало при сѫставянето на тая книга бе да дам в рѫцете на читателя една антология, която да сѫдѫржа не само най-хубавите стихотворения в нашата поезия, но по вѫзможност и характерните такива за всеки автор по отделно.

Като считам, че това не е една христоматия на бѫлгарската поезия, аз не поставих в нея и няколко от писателите ни преди освобождението, които инак имат своето историческо значение за нашата поезия и сѫ характерни, като документи за нейното развитие. По тоя начин в антологията не влязоха Добри Чинтулов, който има някои и сега хубави стихотворения, но не представлява един горе-долу очѫртан поетичен образ; Любен Каравелов, който, не само по мое мнение, не е поет; дори и Петко Славейков, който вѫпреки няколкото му действително поетични стихотворения, остава без всяко значение за нашата поезия. За Раковски няма защо и да споменавам.

Творчеството на бѫлгарската поезия, като сериозна проява, започва от Ботйов. Преди освобождението ни, когато народа ни бе обвѫрзан в политическо и економическо робство, малцината труженици, боравещи с литература, я впрягаха да буди националното сѫзнание у поробения народ и да го тика кѫм борба. Малкото литературни сили, които имаме от онова време, трепкат като пламѫчета, люшкани от вятѫра в нощта на робството и невежеството. И сред

тия пламѫчета, кое по-бляскаво, кое по-бледно, изгрява полярната звезда на бѫлгарския литературен хоризонт — Ботйов. И прѫсва тая звезда широко своите живителни лѫчи, които огряват право в сѫрцата.

След освобождението за бѫлгарската поезия настанаха нови дни. И бѫрзо, както условията, при които се развива, започна и тя да се мени. Особено през последните години поезията ни преживя едно пречупване. Новите течения в европейската поезия оказаха своето влияние и вѫрху нея. Влиянието на литературите една вѫрху друга е неограничено, несѫмнено. Бѫлгарската поезия вѫзприе от европейската нови форми, научи нови източници, вляха се сѫвѫршено нови струи в нея. Тия нови струи, началото на които се появи най-напред в Яворовите „Безсѫници", преминаха в една твѫрде остра форма у пѫрвите творби на Траянов, от кѫдето нататѫк почнаха да се извратяват и забулват, до като се достигна в известни случаи до пѫлни абсурди и маниачество.

Последните години, обаче, подсказват едно избистряне в бѫлгарската поезия. Мѫглявостта и неясността в израза, както и отвлечените и в не рядки случаи странни и чудновати картини и настроения почнаха все повече да отстѫпват място на идеята, на формата, на елегантността в езика и на ясната поетична мисѫл.

Подбирайки стихове за тази антология, аз не сѫм гледал на тия последни промени в нашата поезия, като на етапи, защото етап в една литература образуват само мощните индивидуални литературни личности,

които се налагат за известен период на цялата литература и владеят с форма и сѫдѫржание. Етапи сѫ Ботйов, Вазов, Пенчо Славейков, Кирил Христов и Яворов. Най-новите, обаче, веения не намериха подобен голям изразител в нашата поезия, заради това и всички по-смели опити в това направление се оказаха безплодни и бяха развени, като мѫгли. Траянов, с когото някои искат да оправдаят известни недомислия на модернистична почва, в своите последни работи („Бѫлгарски балади") е по-ясен и по-идеен от много наши писатели, които нямат нищо общо с новаторството в поезията.

Имайки предвид, че тази антология е едно дѫржавно издание, аз трябваше да отстѫпя на някои лични мои разбирания и преценки. Като излизах имено от това начало, аз трябваше да поставя в нея автори, чието творчество само за себе няма нито особена цена, нито особена оригиналност, но автори, които сѫ зарегистрирали достатѫчно своята дейност в общата сѫкровищница на бѫлгарската поезия, от кѫдето едно официално издание не може да ги изключи. По идентични сѫображения, в тая антология намериха място и автори, които не сѫ по призвание поети, но които сѫ дали известно число, ценни като художествени произведения, стихотворения.

Повечето от живите автори в антологията, по моя покана, сами си подбраха стиховете, с които мислят, че най-добре ще бѫдат представени. Обаче някои стихотворения от така подбраните аз сѫм променил, за да се добие по-голямо разнообразие. При подбора

на стихове из автори, от които изцяло аз съм подбирал, гледал съм да подбера преди всичко ценни художествени кръсове, които, по възможност, да бъдат характерни за авторите си.

Липсата на автографи на някои живи автори се дължи на това, че не са представили такива. Самите автори са наредени по хронологическия ред на тяхното появяване в литературата — до колкото това бе възможно да се установи.

19 август 1922 год.

Х. П.

БЪЛГАРСКИ ПОЕТИ

АНТОЛОГИЯ

1876—1922

ХР. БОТЙОВ

ХАЙДУТИ

(Пролог)

Я надуй, дядо, кавала,
След теб да викна запея
Песни юнашки, хайдушки,
Песни за вехти войводи —
За Чавдар, страшен хайдутин,
За Чавдар, вехти войвода —
Сина на Петка Страшника!
Да чуят момци и момци
По сборове и по седянки,
Юнаци по планините,
И мжже в хладни механи:
Какви е деца раждала,
Раждала, ражда и сега
Бжлгарка майка юнашка;
Какви е момци хранила,
Хранила, храни и днеска
Нашата земя хубава!
Ах, че мен, дядо, додея,
Любовни песни да слушам,
А сам за тегло да пея,
За тегло, дядо, сюрмашко
И за свойте си кахжри,
Кахжри, черни ядове!
Тжжно ми й, дядо, жално ми й,
Ала засвири — небой се, —
Аз нося сжрдце юнашко,
Глас имам меден загорски,
Ако ме никой не чуе,
Песента ще се пронесе

По гори и по долища —
Горите ще я поемат,
Долища ще я повтарят,
И тѫгата ми ще мине,
Тѫгата, дядо, от сѫрдце!

ДО МОЕТО ПѪРВО ЛИБЕ

Остави таз песен любовна,
Не вливай ми в сѫрдце отрова —
Млад сѫм аз, но младост не помня,
Пѫк и да помня, не ровя
Туй, що сѫм ази намразил,
И пред теб с крака погазил.

Забрави туй време, га плачах
За поглед мил и за вѫздишка:
Роб бях тогаз — вериги влачах,
Та за една твоя усмивка,
Безумен аз света презирах
И чувствата си в калта увирах!

Забрави ти онез полуди,
В тез гѫрди веч любов не грее,
И неможеш я ти сѫбуди
Там, де скрѫб дѫлбока владее,
Де сичко е с рани покрито
И сѫрдце зло в злоба обвито!

Ти имаш глас чуден — млада си,
Но чуйш ли как пее гората?
Чуйш ли как плачат сиромаси?
За тоз глас ми копней душата,
Там тегли сѫрдце ранено,
Там! де е сѐс крѫви обляно!

О, махни тез думи отровни!
Чуй, как стене гора и шума,
Чуй, как ечат бури вековни,
Как нареждат дума по дума —
Приказки за стари времена
И песни за нови теглила!

Запей и ти песен такава,
Запей ми, девойко, на жалост,
Запей как брат брата продава,
Как гинат сили и младост,
Как плаче сирота вдовица,
Как теглят без дом дечица!

Запей, или млжкни — махни се:
Сжрдце ми веч трепти — ще хвржкне,
Ще хвржкне, изгоро! свести се —
Там, де земя гжрми и тжтне
От викове страшни и злобни,
И предсмжртни песни, надгробни...

Там... там буря кжрши клонове,
А сабя ги свива на венец;
Зинали сж страшни долове,
И пищи в тях зжрно от свинец.
И смжртта й там мила усмивка,
А хладен гроб сладка почивка.

Ах, тез песни и таз усмивка —
Кой глас ще ми викне — запее?!
Кжрвава да дигна напивка,
От коя и любов немее,
Пжк тогаз и сам ще запея —
Що любя и защо милея!...

———

ХАДЖИ ДИМИТЪР

Жив е той, жив е! Там на Балкана,
Потъпнал в кърви, лежи и пушка,
Юнак с дълбока на гърди рана,
Юнак във младост и в сила мъжка.

На една страна захвърлил пушка,
На друга сабя, на две строшена;
Очи тъмнеят, глава се люшка,
Уста проклинат цяла вселенна!

Лежи юнакът, а на небето
Слънцето, спряно, сърдито пече;
Жътварка пее нейде в полето
И кръвта още по-силно тече!

Жътва е сега... Пейте, робини,
Тез тъжни песни! Грей и ти, слънце,
В таз робска земя! Ще да загине
И тоя юнак... Но млъкни, сърдце!

Той, който падне в бой за свобода,
Тоз не умира: него жалеят
Земя и небо, звяр и природа,
И певци песни за него пеят...

Денем му сянка пази орлица,
И вълк му кротко раната ближи;
Над него сокол, юнашка птица,
И тя се за брат, за юнак грижи

Настане вечер — месец изгрее,
Звезди обсипят свода небесен;
Гора зашуми, вятър повее, —
Балкана пее хайдушка песен!

И самодиви в бели премяни,
Чудни, прекрасни, песен поемнат, —
Тихо нагазят трева зелена
И при юнака дойдат та седнат;

Една му с билки раната вжрже,
Друга го пржсне с вода студена,
Третя го в устни целуне бжрже, —
А той я гледа — мила, засмена!

„Кажи ми, сестро, де й Караджата?
Де е и мойта вярна дружина?
Кажи ми, пжк ми вземи душата, —
Аз искам, сестро, тук да загина!“

И плеснат с ржце, па се прегжрнат,
И с песни хвжркнат те в небесата, —
Летят и пеят, дорде осжмнат,
И тжрсят духа на Караджата...

Но сжмне вече! И на Балкана
Юнака лежи, кржвта му тече, —
Вжлка му ближе лютата рана,
И слжнцето пак пече ли — пече!

НА ПРОЩАВАНЕ

Не плачи, майко, не тжжи,
Че станах ази хайдутин,
Хайдутин, майко, бунтовник,
Та тебе, клета, оставих
За пжрво чедо да жалиш!
Но кжлни, майко, проклинай
Таз турска черна прокуда,
Дето нас млади пропжди

По тази тежка чужбина —
Да ходим да се скитаме
Немили, клети, недраги!
Аз зная, майко, мил сѫм ти,
Че може млад да загина,
Ах, утре като премина
През тиха, бяла Дунава!
Но кажи, какво да правя,
Кат си ме, майко, родила
Сѫс сѫрдце мѫжко, юнашко,
Та сѫрдце, майко, нетрае
Да гледа турчин че бесней
Над бащино ми огнище,
Там, дето аз сѫм порастнал
И пѫрво мляко засукал;
Там, дето либе хубаво
Черни си очи вдигаше
И с оназ тиха усмивка
В скрѫбно ги сѫрдце впиваше;
Там, дето баща и братя
Черни чернеят за мене!...
Ах, мале — майко юнашка!
Прости ме и веч прощавай!
Аз вече пушка нарамих
И на глас тичам народен
Срещу врага си безверни.
Там аз за мило, за драго,
За теб, за баща, за братя —
За него ще се заловя,
Пѫк... каквото сабя покаже,
И честта, майко, юнашка!
А ти, га чуеш, майно ле,
Че куршум пропей над село,
И момци вече наскачат,
Ти излез, майко, — питай ги
Де ти е чедо остало?

Ако ти кажат, че ази
Паднал сѫм с куршум пронизан,
И тогас, майко, не плачи,
Нито пѫк слушай хората,
Дето ще кажат за мене:
„Нехрани-майко излезе“,
Но иди, майко, у дома
И с сѫрдце всичко разкажи,
На мойте братя невржстни —
Да помнят и те да знаят,
Че и те брат сѫ имали,
Но брат им падна, загина,
Затуй, че клетник не трая
Пред турци глава да скланя,
Сюрмашко тегло да гледа!
Кажи им, майко, да помнят,
Да помнят, мене да тѫрсят:
Бяло ми месо по скали,
По скали и по орляци,
Черни ми кржви в земята,
В земята, майко, черната!
Дано ми найдат пушката,
Пушката, майко, сабята,
И дето срещнат душманин,
Сѫс куршум да го поздравят,
А пѫк сѫс сабя помилват...
Ако ли, майко, не можеш
От милост и туй да сториш,
То, га се сберат момите
Пред нази, майко, на хора
И дойдат мойте вржстници,
И скржбно либе с другарки,
Ти излез, майко, послушай
С моите братя невржстни,
Моята песен юнашка —
Защо и как сѫм загинал

И какви думи издумал
Пред смжртта и пред дружина...
Тжжно щеш, майко, да гледаш
Ти на туй хоро весело,
И като срещнеш погледа
На мойто либе хубаво,
Джлбоко ще ми вжзджхнат
Две сжрдца мили за мене —
Нейното, майко, и твойто!
И две щат сжлзи да капнат
На стари гжрди и млади...
Но туй щат братя да видят
И кога, майко, порастнат,
Като брата си ще станат —
Силно да любят и мразят...
Ако ли, мале, майно ле,
Жив и здраз стигна до село,
Жив и здрав с байряк вжв ржка,
Под байряк лични юнаци,
Напети в дрехи войнишки,
С левове златни на чело,
С иглянки пушки на рамо
И с саби-змии на кржста,
О, тогаз, майко юнашка!
О, либе, мило, хубаво!
Берете цветя в градина,
Кжсайте бржшлян и здравец,
Плетете венци и китки
Да кичим глави и пушки!
И тогаз с венец и китка
Ти, майко, ела при мене,
Ела ме, майко, прегжрни
И в красно чело целуни —
Красно с две думи заветни:
Свобода и смжрт юнашка!
А аз ще либе прегжрна

С кжрвава ржка през рамо
Да чуй то сжрце юнашко
Как тупа сжрдце, играе;
Плача му да спра с целувка,
Сжлзи му с уста да глжтна...
Па тогаз... майко, прощавай!
Ти, либе, не ме забравяй!
Дружина тржгва, отива,
Пжтя е страшен, но славен:
Аз може млад да загина...
Но стига ми тая награда: —
Да каже нявга народа:
Умря сюрмаха за правда,
За правда и за свобода!...

———

ИВ. ВАЗОВ

Сърцето, морето, небето —
три думи, три загатки тайнствени,
Морето, небето, сърцето —
три бездни, три свята безкрайни!

И. Вазов

Аз вярвам в бъдещето
на България. Ще настане
епоха на правдата и мъдростта.
Да ее изживеем ние,
значи да отворим Новото
столетие

И. Вазов

ОТЕЧЕСТВО ЛЮБЕЗНО, КАК ХУБАВО СИ ТИ!

I

Отечество любезно, как хубаво си ти!
Как чудно се синее небето ти безкрайно!
Как твоите картини меняват се омайно!
При всеки поглед нови, по-нови красоти:
Тук весели долини, там планини гиганти,
Земята пѫлна с цвете, небето сѫс брилянти...
Отечество любезно, как хубаво си ти!

II

Коя земя от теб е по-пѫстра, по-богата?
Ти сбираш в едно всички блага и дарове:
Хляб, свила, рози, нектар, цветя и плодове,
На Изтока светлика, на Югѫт аромата;
Горите ти сѫ пѫлни с хармония и хлад,
Долините с триндафил, гѫрдите с благодат.
Коя земя от теб е по-пѫстра, по-богата?

III

Отечество, не си ли достойно за любов?
Кой странник без вѫздишка можà да те остави?
Кой има сила твойте картини да забрави?
Що нямаш ти? Що липсва под синий ти покров,
В случай, че Бог би искал Едема да премести
И своя рай прекрасен при Емус да намести?
Отечество, не си ли достойно за любов?

IV

Ти рай си, да; но кой те прилично оценява?
Не те познават даже децата ти самй,
И твойто име свято не рядко ги срами!
Какѫв ли свят прекрасен в теб още скрит остава?
Какви ли тайни дремят, богатства, красоти
По твоите долини, поля и висоти?
Ти рай си, да: но кой те прилично оценява?

V

Ах, ний живейме в тебе, кат сѫщи чужденци!
И твоя дивен вик ни не стряска, ни привлича.
Рогача в планините по-много те обича,
По-харно те познават крилатите певци,
Но ний не видим нищо, нам нищо не ни тряба,
Доволно е, че даваш покривката и хляба,
И ние в тебе, майко, ще умрем чужденци!

БѪЛГАРСКИЯТ ЕЗИК

Език свещен на моите деди,
Език на мѫки, стонове вековни,
Език на тая, дето ни роди
За радост не — за ядове отровни.

Език прекрасен, кой те не руга
И кой те пощади от хули гадки?
Вслушал ли се е някой до сега
В мелодйята на твойте звуци сладки?

Разбра ли някой колко хубост, мощ
Се крий в речта ти гѫвкава, звѫнлива, —
От руйни тонове какѫв разкош,
Какѫв размах и изразитост жива?

Не, ти падна̀ под общия позор,
Охулен, опетнен сѫс думи кални:
И чуждите, и нашите, вѫв хор,
Отрекоха те, о, език страдални!

Не си можа̀л да вѫплѫтиш вѫв теб
Сѫзданйята на творческата мисѫл!
И не за песен геният ти слеп —
За груб брѫтвеж те само бил орисал

Туй слушам сé, откак сѫм на света!
Сé туй ругателство ужасно, модно!
Сé тоя отзив, низка клевета,
Що слетя всичко мило нам и родно.

Ох, аз ще зема черния ти срам
И той ще стане мойто вдѫхновене,
И в светли звукове ще те предам
На бѫдащето бодро поколене;

Ох, аз ще те обриша от калта
И в твоя чистий бляск ще те покажа,
И с удара на твойта красота
Аз хулниците твои ще накажа.

В НЕЙНИТЕ ОБЯТИЯ

Сѫмнà се. И таз нощ прекарах вѫв нейните
Обятия разкошни
И спах, и на Искѫр слушàх чаролейните
Мелодии нощни.

Сѫмнà се. Екнали на жаби, на птиците
Звѫнливите орди;
Закѫршил глас славей, вѫздуха орлиците
Зацепили горди.

Усмихват се зѫбери, урви и вѫрхове —
От слѫнце огрени;
Прозорец пропуска планинските дѫхове
С живот напоени.

И влазят при мене зарите, свобóдата
И горското утро —
Подавам глава и здрависвам природата:
Добрутро! Добрутро!

ЗВУКОВЕ

Звуци сладки до мен стигат
В тоя нощен час свети,
И в душата ми повдигат
Цял рой сладостни мечти.

Болно струните сжрдечни
Трепнат и изпущат вик,
Чудни спомени далечни
Жив изново земат лик.

О млжкнете, звуци мили!
Не намирам веч покой!
Спят долове, спят могили...
А аз плача, Боже мой!

БЖЛГАРИЯ

Обичах те, когато бе робиня
И влачеше позорния хомот,
И всеки зов кжм по́-добжр живот
Над теб минуваше, кат през пустиня.

Обичах те, кога изгря над теб
Зорницата на твойто пробуждене,
Духовна светлина и просвещене
За тебе станаха насжщен хлеб.

Обичах те, кога ярем да счупиш,
Ти меч извади вжв неравен бой,
И с жертви страшни, скжпи и без брой
Успя си бждащето да изкупиш.

Обичах те, когато заблестя
Свободата над твоите балкани,
Кога над твойте пепелища, рани —
Живот разкошен буйно зацжфтя.

Здрависах те, кога света зачуди
При Сливница с победни си „ура“
И пжрвите си лаври ти набра,
И мощ незнайна се у теб пробуди.

Обичах те вжв твойте смутни дни
И в трусовете страшни, що изпати
Когато в кжсо време преживя ти
На век тревогите, без чет злини.

Обичам те и днес, кога забрави
Задачи светли и уроци зли,
На жажди бесни, диви крамоли
Да станеш поприще се ти остави;

Когато в твойта почва семена
Ужасни падат — за ужасна жжтва.
И пжклен дух кжм лош те край упжтва,
Обезверена в всички знамена;

Кога си жадна да чуйш боджр зов,
О майко бедна, майко безпокойна —
И повече от сявга си достойна
За плач, за порицане и любов!

НЕ СЕ ГАСИ ТУЙ, ЩО НЕ ГАСНЕ

За нас е радост, слжнце златно
В навжсен ден когато бляска,
Но луча му грей по-приятно
През някоя тжмнична рязка.

Една звездица — и тя тоже
Моряка води сред морето,
Едничка искра нявга може
Пожар да дигне до небето.

Огжня, в който Хус изчезна,
Огря вселенната по-ясно,
В нощ мрачна, бурна и беззвездна
Светкавицата грей ужасно.

Тирани, всуе се морите!
Не се гаси туй, що не гасне!
Лучата, що я днес гасите,
Тя на вулкан ще да порасне.

Тук всичко мре, изтлява, гние,
И тез, що бдят и тез що падат,
Престоли, царщини и вие
И червите, що вас изядат.

Едната светлина е вечна —
Ѣдна вжв хаоса грамадни!
Сжс нея тоя свят се нàчна,
Сжс нея няма да пропадне.

Вжв мрачен гроб фжрлете нея —
Тя повеч бляскжк ще да пржсне,
Убийте я вжв Прометея —
Тя вжв Волтера ще вжзкржсне.

И ако слжнцето изчезне
От тия небеса приветни,
То някой в ада ще да влезне,
Главня да вземе да ни светне!

ЦЕЛУВКАТА НА ЮДА

Кога безумний Юда на врѫвта увисна,
Из тѫмний ад на огнени крила
Чер демон прилетя — от радост писна
И грозний труп блѫснà и разлюля.

Па зе го за врѫвта и в ада скочи,
В пламтящето го езеро цопнà,
Де жупел ври и смрадна пяна клочи;
Месо се пѫржи, кожата капнà.

Тогас ужасний адски цар в полуда,
Изсмя се бясно, с рев преграбчи Юда
И вѫрна му по черните уста
Целувката, що оскверни Христа.

В ПОМПЕЯ

Палатите сѫ глухи,
Форума не гѫрми,
Вѫв мраморните бани
Чучура не шуми.

Кумирите сломени
Преглупаво стѫрчат;
Из улиците пусти
Столетията спят...

СТАТУЯТА НА МОЙСЕЯ

Кога великия художник римски
Вжлшебно мжртвий мрамор оживи
И на Мойсея ликжт исполински
Пред него горд и страшен се яви,

Той впи очи в грамадното си дяло:
„О камжк! В теб си гения излях:
Аз образ дадох ти и кржв и тяло,
Вджхнах ти смисжл и душа ти влях!

Творец сжм твой и бог и се гордея!“
И блед, настржхнал, полудял дори,
Той грабна чука и блжснà Мойсея
В коляното, кат викна: „Говори!“

СРЕЩУ АТОН

Корàба дреме. Тихи сж вжлните.
Спи Бяло-Море в нощний мир и хлад.
В небесний свод едни трептят звездите,
Надникнали над спящий долен свят.

Пред нас Атонский вржх вжв мжрчините
Стжрчи вжлшебно, като сжн фжркат.
В мечти потжнал, времената скрити
Разбулям аз, кат гледам вжрха свят.

Полека-лека мрежата се вдига:
В килийка там, пред свещ, над бяла книга
Навел се Той с умислено чело.

А тжй сж гладки водните пустини,
Тжй тих вжздѝха, щото ми се чини,
Че чух как дращи пачето перо!

ПРЯСПА

Из прозореца си мжлком
Гледам Стара-Планина,
Бяла пряспа ощ се мярка
Вжрху гола висина.

Слжнце пали, ветри духат,
А тя сé тжй чиста трай,
Като книга, де сждбата
Има нещо да чжртай.

ЖИВИ КАРТИНИ

Приятно е да видиш майка красна,
Надникнала над спяще си дете,
С каква любов джлбока, чиста, страстна
В лице му тихо, ангелско чете.
Как гледа в него, как гжрди й тржпнат,
И как джха му мирни гжлта там,
И как уста, блажено като шжпнат,
Целуват го едвам.

Прекрасен е вида на дева млада,
Излязла веч из бистрите вжлни,
С коса разстлана, мокра, кат найяда,
С полузавити нежни белини,
Как тржпне, как надниква боязливо
През шубржките — тоя слаб заслон,
Как руменей и вгледва се свенливо
При всяк зефирен стон.

Но гледка аз не зная по-чаровна
От таз, да видиш по вечерен час,
Че, вжз стена — руина предвековна —
Седи мома замислена, без глас . . .
И светлий запад да блещи от слава,
Да тжне в злато, в пламжк и в пембѐ,
И тя вжлшебно да се очжртава
В пожарното небе.

ЕДНА ВЕЛИКА МИСЪЛ

Тя дълго губи се, блуждае,
Нечувана в света се скита;
Кога, отде, защо дошла е —
Не знае никой и не пита.

Не стряска тя добрите люди,
Тя нищо няма за внимане,
Във никой ум въпрос не буди
За свойто тайнствено призване.

Минуват месеци, години,
Столетия минуват даже,
Тя мерне се и пак замине,
И пак изново се покаже.

Нарядко някой взре се в нея,
Помисли, махне и минува . . .
Друг вдигне я, и пак пилей я,
Кат дрипа стара, що не струва.

Друг тури я на лира. . . Всуе!
Той сам я още слабо схваща;
Друг схване я, но кой го чуе?
Той нийде отзив не посряща.

При все това, узрява века,
Тя стряска вече умовете,
Й само няма человека,
Могъщий дар в когото свети.

Но дойде Гений — разбере я,
И сгрей я, и живота й вдъхне,
Вселената разклати с нея
И нов пожар в сърдцата пъхне.

И всякой вика: мисѫл нова!
Велика мисѫл, гениална!...
И почвата е веч готова
За работата колосална.

И целий свят добива вяра,
В сѫдби по светли, непознати,
И вчерашната дрипа стара
Извѫршва мирови преврати.

ВѪЗ КАДИИН ВРѪХ

Не, има, братя мили, поезия висока
И в чудната природа; да, тя е там, навред:
В гората и в полето, в мѫлвата на потока,
И в пиленцето пойно, и в благовонний цвет;

Вѫв облаците леки, в летежа на орлите,
Вѫв бляска на лазура, и в тия планини,
Грамади исполински, твореня страховити,
Издигнати до Бога, вцѫврѫстени вѫлни;

И в тяхний мир дѫлбоки и езера кристални,
Що дремят в небесата; в широкий небосклон,
В стихийното дихане и сили колосални
На тоя мир гранитен, до божий близко трон.

И ти, омаен, слисан, пред гледка безконечна,
Обрѫщаш се на арфа, на песен, на крила...
О, има, да, поезйя вѫв таз природа вечна...
Нали тѫй, рилски орли? Нали, о Мусалла?

В ЦАРСТВОТО НА САМОДИВИТЕ

— Преспа! Преспа! Крепост славна
Преспа! — виках там очуден,
И през портата дѫржавна
Влязох в замѫка безлюден.

Мрамор стѫлпове крепяха
Царските чертози древни,
На преддверието бдяха
Ваяни два лева гневни.

— Той! той! — виках лудешката, —
Де е сянката му свята?
Тя ме введе мѫлчишката
Вѫв престолната палата.

Аз видях го. Той стоеше
На престола мѫлчаливо,
Страшна мисѫл още бдеше
По челото му бурливо.

Той бе гневен, начумерен
И брадата му — щрѫкнàла:
На лице му облак черен
Беласица бе метнàла!

Коленичих аз неволно
И цалунах му рѫката,
Цалувàх му богомолно
И полите, и краката.

— „О, великий! — шѫпнех нему,
Удостой ме с твойто слово,
Нещо разкажи големо
Ти на нашто време ново.

Разкажи ми ти за твойте
Смели подвизи и слава,
Разкажи ми за геройте
На размирна си дѫржава,

За велика си идея —
В куп да сбираш племената —
Та от Емус до Морея
Развевà си знамената!

Кой в дѫлбокий твой ум вдѫхна
Тоз блян, мисѫл гениална,
Че писà доде издѫхна
Таз трагедйя колосална

От кръв, слава, шум, победи,
От нещастя безконечни,
И нам завеща в наследе
Спомени ужасни, вечни?“

Дор мѫлвях благоговейно
За ония дни, походи,
Втурнаха се ненадейно
Старите му воеводи:

Кракра силний с Несторйца, —
Два орела ратоборни —
Елемаг и Николйца
И Иваца — непокорни.

Окръжиха с почитане
Господаря си сурови,
Гаче чакаха в мѫлчане
Заповед за битки нови.

Но той мрачен, неподвижен
На престола си мжлчеше.
Какво мислеше угрижен?
Какжв таен план кроеше?

Нов ли бой? Поход ли смели?
Цариград ли да сжбори?
Ил — джржава сжс предели
Дунав, Драч и Бело-Море?

— „О, царю, открий пред мене
Своя план велик и таен:
Ний и днес сме разделени
И под ига много траем.

В нашите поля, балкани
Един глас се днес раздава:
Вжв души ни, вжв сжрдца ни
Твойта мисжл оживява.

Ободри ни, сгорещи ни,
Дай ни твоя дух и сила,
Научи ни как се гине
С чест за родината мила.

Дай ни твойте генерали,
Ил примержт им прати ни:
Ний, кои сме толкоз мали,
Се нуждайм от исполини.

Македоня старославна,
Твойта люлка, гроб, светиня —
Ти не знайш? Уви, отдавна
Тя е в иго и робиня...

Тя робиня е, ожида . . .
Жалостно ржце простира.
Глас не чува: Майко, ида! —
Самуил се не намира.

Самуил се не намира! —
Византийците без брой сж:
Днес срама венци сжбира,
Подлите у нас герой сж.

За власт, орден, за жжлтица
Светотатски би продали
Охрид, Емус, Дрин, Марица —
Вените твои идеали.

Ти дошжл би — но на халос!
Твоя гений що ще стори?
Нявга ти умря от жалост,
Днес умрял би от позори!"

Императора не чу ме.
Мойта реч го не прободе,
Мене дума не продума,
Ни на старите войводи.

Всуе чаках аз да сфана
Един знак ил поглед само:
Гатанка за мен остана
Тайната на мисжлта му.

Но когато из вжздѝха
Пак се дигнах мжлчешката,
Страшни гласове се чуха
Из престолната палата.

———

НЕ Я БУДЕТЕ!

Заник слжнце. Небеса усмивка
Румена от запад осиява,
Витоша с зари пурпурни се венчава,
Морно поле чака мир, почивка.

Тихо шушнат в сладкий здрач вечерни
Листи. Мржква. Пламва от светила
Неброени свода син, безмерни
Дреме мжка светска, скржб, теглила.

Бог един в безджнята небесни
Бди сжс пржста на уста и гледа
На вжртящите се роеве от бесни
Мирове. Той, сякаш, мжлком заповеда:

— Тихо, кротко! С вашето фжрчене
Вихрово шум, трясжк не правете
И на люлката на вечното мжчене —
На земята — краткий сжн пазете.

ВЕЗУВИЙ

Вжв свойта черна ризница от лава
Сжрдит край синйото море, един,
Стжрчи Везувий — мрачен изполин,
И с гжстжк джх небето замжглява.

Помпея, Херкулан и Стабий спят
В нозе му кат изринати скелети,
Отпреж морето пей, шуми и свети,
А окол — миртови гори шептят.

Настане нощ, природа занемява,
Гори заспят, море сумти едвам.
А старий исполин, сѐ буден там,
Сжс огнен джх небето осветлява.

В ПОМПЕЙСКИЯ МУЗЕЙ

„Не бутай тоя сѫд, каза стражарѫт, —
Разпукнат е . . . почти полуизгнил . . .
Чуплив е той, не бива да го барат,
Най-малкий удар би го разломил.

„Звѫнлив и як излял го бе грѫнчара:
Той благовонни миризми е крил,
Той сладѫк дѫх е прѫскал из олтара
Палатите е с аромат пѫлнил.

Но лава огнена бухна — обля го!
Не го строши сѫвсем, но що? Пукна го.
Не бутай тоя сѫд, далеко стой!“

Тогаз турих рѫка до сѫрдце близко
И, мрачен, дѫлго сѐ повтарях низко:
„Не бутай тоя сѫд, разбит е той!“

НЕ ДАВАМЕ Я!

Не даваме я, не — земята мила,
Земята на светите ни отци.
Не даваме праха на Самуила,
Ни славата на двамата светци!

Тя наша е! Тя с нази е носила
От край ярем и тѫрнови венци,
Да, наш е Солун, Шар, Пирин и Рила,
И песните за нейните певци.

Не даваме, тѫй как не бихме дали
Завета на бащите си заспали,
Зеницата на нашите очи!

Не даваме, дор Бог стои отгоре,
Дори в онез гори, поля, простори,
Светото слово бѫлгарско ечи!

КРАЛИ-МАРКО И ПУШКАТА

Умори се Кралѝ-Марко еки,
Умори се само да надвива,
Срещу му юнак не иде векі;
Умори се Марко да почива.

„— Марковице, ставай ми от скута,
Донеси ми вино тройгодишно,
Да разтопля кржв юнашка, люта,
Да разтуша мое сжрдце грижно.

Бойно поле зарад мен тржняса,
Няма векі битки, ни победи,
Остра сабя векі плесеняса,
Силен боздуган ржжда изеде.

Кон ми хранен цвили вжв обори,
Ядно сжрдце вжв гжрди ми цвили:
Няма с кого Марко да се бори,
Да покаже свои стари сили.

Ми дотегна отдих неповолен,
Да те галя с думи сѐ умилни —
Ако стар сжм — не сжм хил, ни болен:
Имам сила — няма вече силни.

Ех, налей ми вино тройгодишно,
Черна тжга в душа да задреме.
Нека пламне мое сжрдце грижно,
Нека спомни юнашкото време!“

Хитра булка Марковица млада.
Тя го черпи, тихо му говори:
„— Чувай, Марко, що ще ти обада:
Девет годин как се тук затвори.

Вино пиеш, ядни сбориш думи.
Силни няма — слабите нехаеш,
По гори не ходиш и по друми,
Какво става по света не знаеш.

Ех, ти, Марко, мой соколе сиви,
Много теб земя те е фалила,
Но сега се никой теб не дѝви,
Не се слави Марковата сила.

Хитѫр дявол нов лѫк изнамери:
Вместо стрели — грѫм и огѫн дава,
Сила с него не смей да се мери,
Слаб с юнака вече равен става."

Бре разсмя се Крали-Марко силни,
Двори екнат, вѫздуха се трѫси,
Плясна с рѫце голи, многожилни,
Па засука свои дѫлги вѫси.

„— Глупава си ти, невесто мила,
Теб се пада да наливаш чаши:
Няма сила, марковата сила
Да надвие — Марка да уплаши!

Знаеш колко земи аз избродих,
Колко свалих левенти делии,
Сто арапа в черен гроб проводих
И изтрепах триста кеседжии.

Нема̀ юнак мене да убори,
Да продупчи моя медна риза,
Остра сабя рана ми не стори,
Змейка стрела мене не прониза.

Мойто копйе фѫрка в небесата,
Мойта сабя гори разлюлява,
Мощна рѫка тежки скали мята,
Под крака ми камѫк тесто става."

Зачерви се булка бялолица,
На мермер чардаци си изкочи,
Пушка нова свали от полица,
Я положи пред маркови очи.

Пак засмя се Крали-Марко силни,
Двори екнат, въздух цял трепери:
„— Ех, туй Марка може ли да жилне?
Да ме плашиш с туй ли ти намери?“

И подфърли Марко, юнак харен,
Тежка пушка, като перо леко...
Озова се Филип, чер маджарин,
Хитър юнак, дошъл от далеко.

Се провикна Крали-Марко смяшно:
„Кажи, Филип, юнак сладкодумни,
Как се вика това нещо страшно,
Дето плаши жени плиткоумни?“

„— Силний Марко, туй се вика пушка.“
„— А туй зърно? — Куршум смъртоносни!“
„— Стой, Филипе! нима̀ тая шушка?“
„— Мъртав пада, тя когото косне!“

Удиви се Крали-Марко стари,
Слисаха го тия страшни думи,
Се навъси, чашата удари
От такива филипови глуми.

Хитър Филип пушката наложи,
„— На кои деца играта взе ти?
Дай да види Марко, дали може
Бари кожата му да усети.“

Опре пушка в длан широка, стара,
Па отпжна Крали-Марко смело.
Пушка пукна, мжжка длан прокара:
Побледня му високото чѐло.

„— Марковице! тук за мен е тесно!
Господ вече храбрите не люби,
Кога дете пеленаче лесно
Може пжрви юнак да погуби!“

Рече, в тжмна пещера отѝде,
Легна, заспа на каменни плочи...
Веч пет века: никой го не види —
До-ще време Марко пак да скочи.

НОВОТО ГРОБИЩЕ НАД СЛИВНИЦА

Покойници, вий в други полк минахте,
Де няма отпуск, ни зов за борба,
Вий братски се прегжрнахте, легнахте
И „лека нощ!“ на веки си казахте —
До втората тржба.

Но що паднахте тук, деца бурливи?
За трон ли злат, за някой ли кумир?
Да беше то — остали бихте живи,
Не бихте срещали тжй горделиви
Куршума... Спете в мир!

Бжлгарио, за тебе те умряха,
Една бе ти достойна зарад тях,
И те за теб достойни, майко, бяха!
И твойто име само кат мжлвяха,
Умираха без страх.

Но кой ви знай, че спите в тез полета?
Над ваший гроб забвенето цѫфти,
Кои сте вий? Над сянката ви клета
Не мисли никой днес, освен поета
И майките свети.

Борци, венец ви свих от песен жива,
От звукове, що никой не сѫбра̀:
От дивий рев на битката грѫмлива,
От екота на Витоша бурлива,
От вашето „ура“.

И тоз венец — той няма да завене.
И тая песен вечно ще гѫрми
Из бѫлгарските планини зелени,
И славата ще вечно пей и стене
Над гробни ви хѫлми.

Почивайте под тез могили ледни:
Не ще да чуйте веч трѫба, ни вожд,
Ни славний грѫм на битките победни,
Кѫм вечността е марша ви последни,
Юнаци, лека нощ!

КЛЕПАЛОТО БИЕ

В усойна планинска долина стояла
Вѫв стари години обител света,
Кандило блещяло, молитва се пяла
Вѫв черквица бедна, далеч от света.

И всяка неделя там старец пречестни
Клепалото биял за служба, в зори;
Ехтяли долове от зов благовестни.
Отпращали ека гори, канари.

И радостно будял в покоят им вечни
Пустините горски приветния звук,
И селяни прости от близки, далечни
Села на молитва се стичали тук.

И много години в усои нечути
Клепалото биял калугера стар . . .
Но лош ден настанал: неверници люти
Земя ни сторили я плен и пожар.

Дошли с меч и огжн и в туй място диво,
Далеко — в неделя света, по зори —
Току-що клепало забило гржмливо,
Избягали старци вжв пусти гори.

Стоял непобягнал монаха пречестни,
И следвал да удря клепалото пак.
Ехтяли долове от глас благовестни
За срам и за чудо на божия враг.

Загинал монаха под меча душмански,
На служба Господня остал до конец,
Не трепнал духа му от страх агарянски,
Приел за Христа мжченишки венец.

И скоро, ограбен, пламнал мжнастиря,
Млжкнала на веки молитва света.
От божия дом не останало диря . . .
Един спомен мжтен остал на света.

Един само спомен и чудо незнайно:
Тук всяка неделя, вжв ранни зори,
Гласа на клепало разнася се тайно
По тжмни долове из гжсти гори.

И селянин сепнато очи застреля,
Прекржсти се бжрзо, нататжк завий,
И плахо си шушне: — „Света е неделя,
Калугера Божий клепалото бий!“

ТАЗ ВОЙНА

От бурний Лозенград до бряга беломорски
Посяхме с трупове полета и долове,
И друма ни бе друм настржхнал от гробове,
От пламнали села над хекатомби хорски.

От траури сега Бжлгария чернее!
Венеца лавров наш как скжпо го купихме!
И колко младости в земята ги зарихме
И зимний вятжр днес над тех зловещо пее!

Навред беди, беди! Там кжрви и гробове,
Тук хиляди, без брой, сираци и вдовици,
С борци и стонове напжлнени болници,
Запуснати нивя, затворени домове.

Война ужасна, зла, стихия разярена,
Бич изтребителен, ехтеж от гняв, ридания,
Война безмилостна, море от плач, страдания —
О, Боже мой — и пак война свещена!

НОЩНО БДЕНИЕ

Нощ. В храма свещен коленичил народа.
Молитва печална се носи кжм свода.

— За вас сега мислим, о скжпи герои,
За вас тук се молиме с мокри лица!
Духа ни сжс вас е, и наште сжрдца —
По снежни чукари, в безлюдни усои . . .

Далеко от вази — с вас мжки делиме,
От вашите рани и ние болеем,
От вашата вяра и ние пламтиме
И с вашите лаври от тук се гордеем.

О Боже, дай сила на лѫвски сѫрдца,
Дай крепост до край на желязни десници,
Да чупят окови, отварят тѫмници,
На тез, що в смѫрт тичат с засмяни лица.

Що нашите носят свети идеали,
Що носят и твоята правда света,
Що кръв и живот зарад тях сѫ отдали
И кръста поели велик на Христа.

Закриляй, о Боже, юнаците млади,
Свети им вѫв мрака, топли ги в мразѫт,
Крила им ти давай пред бездни, прегради,
Твой ангел им пращай на боя в шумѫт.

Закриляй, о Боже, там наште герои,
Вѫв подвига славен крепи им духѫт:
Те наши борци сѫ — орѫдя сѫ твои,
На твоята воля и праведен сѫд.

Не мѫст и не гордост ги движи, не злоба,
А твойта любов кѫм страдалний човек,
Кѫм нов живот викат заровений в гроба,
И милост разливат в жестокий наш век.

Вѫрни ни ги живи с венци да ги зѫрнем
И слѫнце на радост да светне вѫз нас,
В тях родната слава с любов да прегѫрнем —
Прати ни, о Господи, тоз хубав час!

Нощ. В храма свещен коленичил народа.
Молитва печална се носи кѫм свода.

———

БУЙНИТЕ НИВЯ

Ох тежко, тежко тук! Печални сѫ тез голи
Чаталджански поля — тоз грозен пущиняк!
Войниците тѫжат за родни мил и драг
Предел — дѫлбока скрѫб при ратните неволи.

Тѫжат за своите гарясани села,
За тучните нивя, от другиго засети —
Тѫгуват на труда свещенний синовете —
За черните бразди, за родните рала. . .

Сега е май. Ни злак, ни класове зелени
По тоз безплоден край, не с пот, а с крѫв росен.
Проклети кѫрища! . . . И с всяк изминат ден
Тѫгата им расте в гѫрдите притеснени.

Бѫлгарио, кога вѫв теб ще бѫдем пак,
О край благословен на труд, живот и радост?
У тебе май е май и младостта е младост! . . .
Но ето вест дойде за пѫт кѫм родний праг.

О, час честит, блажен! Лети кѫм север влакѫт,
Лети безкрайни влак, от момци напращял. . . .
Марица пак блести. . . Сѫрдца не бият — тракат
Пред смаяни очи се рай разстила цял.

Зелените нивя — премяна благодатна —
Простряли се без край. Картина необятна
От хубости и спор: хѫлми и равнини
Талазно люшкат се, кат морските вѫлни.

Тук има Господ веч! Тук божата десница
С обилен плод дари светия селски труд,
През класове-гора шуми, синей Марица,
А в ближний дѫрволяк и славея е чут.

А влакжт сѐ лети, с войници пжлен млади,
Пияни от вжзторг. . . Внезапно там „ура!“
Чудовищно гржмна и вжздуха раздра —
Ехти до небеса! . . . Но кой се там зададе,

Та тоя бурен вик на хиляди гжрла
Изтржгна? Вожджт ли минува тук джржавен,
Здрависан сжс вжзторг, ил пжлководец славен?
Ил Солун, че е взет внезапна вест дошла?

Ил здравите момци за някоя победа
Велика спомниха — де стягжт им се вя?
Ил майки зжрнаха, ил либета, ил чеда?
Не — викаха „ура!“ на буйните нивя.

ПАМЕТНИК НА БЖЛГАРСКАТА МОЩ

Ваятелю, желайш ли в дело сяйно
От мрамор, миру непознато ощ,
В творение с величие безкрайно
Да обезсмжртиш бжлгарската мощ?

Да предадеш вжв образ яржк, верен
На таз война великия напор —
Вжзторга, героизма безпримерен,
На доблести и сили дивний хор?

Да предадеш мощта и тжржеството
На здрави мишци и на дух могжщ,
Било в труда, в тжрпенето, в теглото,
Било в гранатен град, в куршумен джжд?

Недей вая, кат тяхен израз славен,
Горд пжлководец с меч в ржката гол,
Ни бранний Марс на пйедестал изправен
Ни лев ревящ — на силата символ.

Ни на Триумфа гения надменни —
Богиня светла, що развява стяг —
А друг кумир за нашто поклонене:
Извай от мрамор бѫлгарски селяк.

СѪЗЕРЦАНИЕ

Кога от родната земя замина,
Мен любящите пак ще да ме любят,
Кат знаят що, кого вѫв мене губят —
Какѫв източник на любов пресѫхва,
Какѫв живот с това сѫрдце издѫхва!

О знам, и в гроба пак ще да живея,
Ще млѫкна, но в душите пак ще пея,
Живота любех, но го не окрадох.
О, родино, аз сичко тебе дадох:
Душа, сѫрдце, любов, зари небесни,
От теб приети — вѫрнах ти ги в песни.

ЖИВА ИСТОРИЯ

Аз здрав сѫм син на здраво поколене
С желязна воля, с вяра от чилик,
Упорно в труд, мѫжествено в тѫрпене,
То носи на плещѝ си твар велик —

Твар тежѫк — дѫлѫг низ години
На бури, на превратности без брой,
Свидетел бях на всичките сѫдбини,
Що бодро преживя народа мой.

Душата ми е цяла разорана
От страшний на неволите му плуг,
На сичките трептежи на Балкана
История сѫм жива тук!

РАЗПНИ ГО!

При дѫжда от кал вѫз твойто чело,
При стрелите остри, що се впиват,
Майко, в твойто поругано тело,
Скрѫб море устата ми изпиват.

Сякаш виждам Богочеловека,
Как безумната вражда скверни го,
Сякаш стига до слуха ми ека
На рева, кой викаше: „Разпни го!“

УДАРИТЕ

Още крѫв лей люта рана
Из гѫрдите, Майко, твои —
О страдалице, презряна
И от чужди и от свои!

„Зла, безумна, виновата!“
Общи сѫд гѫрми сурово. —
Ти за мен си чиста, свята,
Кат разпятие Христово!

Нека хулят злоби вѫрли
Поваленàта царица!
Да изсѫхне таз десница,
Вѫз теб камѫк ако фѫрли!

МОРЕ

На морето тѫмно в глѫбините
Много кораби лежат незнайни.
На душа ми в бездните потайни
Рой надежди, блянове разбити.

Никой поглед няма да проникне
До останките им потопени,
Само песен нявгаш поизбликне
Из тез тѫмни бездни и застене.

РУИНА

С облаци пламенни, ярки, сребристи
Слѫнце-художник лазурите пише,
Пеят горите, потоците чисти,
Там на скалаците здравец мирише.

Глуха руина над тях се издига,
Бивши дворец на вѫзторзи крилати
Стене руината: дѫлга верига
В памет се точи от спомени злати.

ЗИМА

Зима. На прозореца ми скрежа
Дивни шарки и цветя изписал.
Сам сѫм. Пак за теб ми е копнежа,
Пак при теб е мойта мисѫл.

Сняг дръвя засипал в моя дворец,
Но в душата — пролет. Аз мечтая...
Де сѫм? По заскрѐжений прозорец
Името ти с прѫст чертая.

УТРО

Осѫмвам пак над масата. Навѫн
Метач мете; кола затряска глухо;
Хлапак завика с вестник. Край на сѫн,
Деня работнишко облича рухо.

И край на нощен труд... От близ, далеч
Мѫлви достигат. Мислите се пръскат
И из прозореца ми бягат веч,
А грижи — гости на вратата блъскат.

БЕСЕДА

Беседа водим тиха, задушевна.
Дими пред нази чая кехлибарен,
Блести по чаши заника пожарен
И по коса ти. Стихва врява дневна.

И разговора следва. Вѫв ръката
Откритата забравила си книга...
На наште спомени вѫв тишината
Се ниже теменужната верига.

ПО СНЕГА

На твойто име двете букви пѫрви
По белий сняг с тояжката си пиша.
Изричат го помръзналите дѫрви
И зимний вятѫр, глухо кат вѫздиша.

И дѫлго ходя мѫлчалив из парка,
И сѐ го шѫпна, миг из ум не губя...
На врѫщане, огрян от мисѫл ярка,
Под двете букви аз прибавям: „любя!“

ПАМЕТНИК

Не на стжгда многолюдна моя
Паметник надменно е изправен,
Не от бронза, не от мрамор тоя
Паметник нетленен е направен.

Той излян е от неща по-трайни:
От лучи и бисери, но скрити,
Пржснати невидими незнайни
На три поколения в душите.

СТ. МИХАЙЛОВСКИ

Зъл трън цветище обгръща
И сдавя, —
Люта грижа сърце момиско
Отрява

Извити губи дъх и свирепо
Лиже
Личице момиско съхне,
Бледнее

Ст. Михайловски

По пжтя на живота разпилях безумно
Богатствата на моето сжрдце;
Да, всичко — дарби, трудове — раздадох всичко.
И днеска с празни сжм ржце.

Всред развалините на мойто светло щасте
Метох от спомени аз сжградих,
И ще си доживявам там — самотник тжжен,
Ала безропотен и тих.

В джлбоките недра на океана
Великолепен бисер се спотайва . . .
И никога — догдето свят светува —
Човешки поглед той не ще омайва . . .

На мен Бог отреди еднаква участ . . .
Дух чист, мечта света, вжзторжена идея —
Таят се в мен . . . Незнайна ще остане
Навеки мойта светла епопея . . .

ЛАМА САБАХТАНИ

Тежи ми, Боже, кржста на живота . . .
Духа ми скржб обсажда, гина веч . . .
И виждам те — на твоята Голгота —
И шепна твоята предсмжртна реч . . .

Живях в тжлпите сам, — не ме разбраха.
В мен всичко светло, всичко в мен добро,
Раздадох го . . . Душата ми обраха —
Оставиха ми черното тегло . . .

Посях любов — поженах срам, вражди!
Напущам веч световните стжгди,
И в теб подирям, Господи, подслона!

Тжй ястреб, от ловеца повален,
Изджхва в някой кжт усамотен,
С очи обжрнати кжм небосклона!

Усамоти се, о мѫдрецо,
Душата ти когато стене:
Пощада няма у тѫлпата —
Не знай тя що е сѫжалене . . .

Усамоти се . . . Всяка жалост
На твоя дух — или тревога
На твоето сѫрдце — да бѫде тайна
Помежду теб и Бога . . .

Спартанците, в борба с врага си,
Премяни туряха червени —
Кржвта по тях да се не вижда,
Когато падаха ранени.

Сѫлзите при мене ако би да дойдат —
Аз ще ги изгоня . . .
Тоя свят за радост само е сѫздаден —
Сѫлзи що да роня?

Тѫй си аз мѫдрувах горд, самоуверен...
Какво заблуждене!
Сѫлзите при мене от далеч не идват:
Те стоят у мене!

Пред идоли свещени в младини
С вѫзторженост глави склонихме ний.

То бяха власт и слава — раздавачки
На почести, на тѫржества и плячки;

То бе любов, — носителка всемощна
На дневна радост и на сладост нощна.

Кѫде сѫ днеска тез кумири мили? . . .
Пред сянки бегли сме се поклонили!

„МЕН ПОБЕДИХА

Мен победиха — победи ме хитжр враг;
Не се оплаквам аз от своята сждба!
По-хубаво — човек да бжде сжкрушен,
Отколкото да се откаже от борба!

Мен победиха! Нищо от това! Борец
В борбата мре: нали е за това роден!
Обаче ще умра с усмивка на уста:
В сжрцето си не се усещам победен!

О чуйте, братя и приятели добри:
Безпомощно и безвжзвратно поразен
Е този, който знамето си сам строши,
Тоз, който се провикне: Бог е против мен!

За мен днес както вчера — и така до край —
Свето е само знамето... На младежта
Аз думам: „— Заместете ме, деца, без страх:
Провала няма за безсмжртните неща!“

На тжмната задача
За щастето — напразно
Разсжджка се спира...

Вржх земний този валяк —
Ума каквото тжрси,
Сжрдцето го намира!

В недрата на Балкана — сам... Многовековна
Скала над мен стжрчи;
Под мене, в мрачни джлбини, стихия водна
Весден бучи...

И взех да смислям аз, че сжм преходно нещо,
Зрак мигновен в света...
И в моя дух смириха се надменна мисжл,
Луда мечта...

Чрез мощни удари вжрху грамаден камжк —
Ваятел се сражава с грубо вещество...
И ето че — под неуморното му длято —
Излиза образ на сияйно божество.

Така и ти, о людоеднице, о мжко,
Безмилостно кога ни удряш и ломиш —
Ти в сжщност пресжздаваш в нас сжрдце и разум,
До висша Истина за да ни вжзвисиш!

Харун, арабски властелин, предрешен,
Из улиците на Багдат се скита...
Той вижда всичко, — всичко разузнава...
Ала сам той що мисли — то е царска тайна,
И тя за цял народ остава неразкрита...

И ти, между сжграждани, мждрецо,
Така живееш... Твоя взор узнава
Зад всяко було що се крий, — на всички
Сплетни зачалото и края... Ала никой
Не знае — вжтре в твоята душа що става!

Службата се свѫрши... Богомолци
Цѫрквата напуснаха... И тиха
Пустота настана там... И сянки,
И глухотà тамо се вселиха...

Но тѫз мѫртвост е за малко време...
Утре по сред този храм господен,
Пак ще чуйме песен богохвална —
Пак ще видим поклон всенароден...

Моето сѫрце — е храм твой, Боже;
В него много пѫти занемява
Песента... Но ти еднаж кѫдето
Влезнеш — там не гасне твойта слава!

ФАУСТ

Отклонен от мѫдроумства,
Сит на всичко, Фауст дири
Нова някаква наслада...
Фауст дири мощ вѫлшебна,
Що премахва пред човека
Всяка яма и преграда...

В буна — волен дух названа —
Фауст дири ключ, вратите
На едема що отваря...
И какво додири Фауст
Най-подир? Една девойка
На колене пред олтаря...

Гори кандилце сребѫрно в олтаря,
Гори, в тѫмите нощни светлост прѫска,
Гори и на разсѫмване догаря...

Така блестиш в нощта на духовете,
Така от своя собствен плам изгаряш,
Вестителю на нов живот, поете!

Пада сухо листе, тжжно пада и тори земята...
Вжрна-ще се пролет; с ново листе
Пак ще се разхубави гората.

Гине старо поколене, в джлжг подвиг захабено...
Яви-ще се поколене ново,
Сжс геройски сили надарено.

Пчелице майска и на мене дай
От сладкий медец, що береш
По свежите цветя градински...

— Какво направи сжс меда,
Що бе сжбрал на младини,
По свежите уста момински?

САТИРА
(1892)

Ти смогна да всадиш гнет азиятски
В новосжздадена джржава.

На тжз Бжлгария шетач ти беше:
Днес тя шетачка твоя става.

И весел, горд — загдето всяко твое
Мечтане се осжществява —

Ти си говориш: „—Победих! —“ Тжй лесно
Народ цял не се побеждава!

Чуй простодушний българин — от тебе
Измамен — днес как разсжждава:

„— Пак ще ни дойде тиква за водица,
„И ще я счупиме тогава! —“

Да, днешен ден е твой!... Но бѫдно време
Луд днешен блян не ще признава!

Да, хитрината тѫржества докарва, —
Но мир всегдашен тя не дава!

Да, груба сила почести донася, —
Но траен ред тя не сѫздава!

Зле мами себе си тоз, който иска
Власт незаконна да узаконява!

Променчив е света, — минава всичко, —
Та и коварството минава.

Угасва всякакѫв човешки блясѫк, —
Та гасне и сатрапска слава.

О, да! Мислител, който повседневно
Сѫдби световни изучава —

На тебе, вѫрлий големецо, слушай
Каква зла участ предвещава: —

Кога да е ти себе си ще видиш
Сломен, погребен жив в забрава;

Ще разбереш тогаз, че обща сѫвест
Изменничество не прощава;

Ще разбереш, че вожд гради на пясѫк, —
На гнет кога се уповава,

Че меч безмилостен уста запушва,
Ала сѫрдца не завладява;

Че туй, което се от буря ражда,
Пак буря го унищожава,

И че законна е онѫз власт само,
Що знай в света любов да всява!

———

ВЖПРОС ЗА ЦИФРИ

Из Цариград внезапно се разнесе вест: — „Емина
Плениха!“... Царят пожела да види бикоглавий
Хайдук... Емин в двореца бе отведен... Властелина
Той доближи без страх, — и тези думи му отправи:

И двама ний еднакви сме по зверщина Султани!...
И мойто име навсжде, кат твоето, се слави:
„Ти крепости превземаш, а пжк аз ловя кервани!...
„И ти, и аз сжбаряме, — аз хижи, — ти джржави!

„И аз живея, като теб, от битки и походи;
„Но аз сжм сам, — ти имаш рой войскари, сонм войводи.
„За цифри само е вжпрос — помежду теб и мене!...

„Да имах твойте хиляди топове, сабли, пушки,
„И аз кат теб халиф бих бил, без всякакво сжмнене!
„... Сега, сжди ме, ако щеш, за действия хайдушки!...“

ЛЕОКРОКОТ

Бях ученик. Учителят еднжжки ни разказа
За някакжв си чуден звяр, — Леокрокот наречен, —
И образа му, — образ на плашило, — ни показа...
Тоз звяр бил срещан в някой край незнаен, див, далечен.

Той бил уж мелес някакжв, — от лвица и хиена,
Или от тигрица и рис... Учителя ни беше
Благ мжж, но смешлю... „Всичко туй е басня нагласена
От него!“ — мислех аз. За мен лжжата си личеше.

... Мжж станах. Видях в родний край джржавници, които
Еднакво ловки, пжргави, коварни и могжщи,
Ту звярствуваха тайно, ту беснеяха открито,

Ту нощем дебнеха добича пред сирашки кжщи,
Ту пак се преобржщаха — сред пладне — на палачи...
И разумях тогаз добре Леокрокот що значи!

Надменни пѫрвенци и властници корави
Говорят: „— Ний сме силата. От нас дохождат
Наредбите. Прищевките ни ту сѫграждат,
Ту срутват. Щото и да вѫршим — ний сме прави!“

Да, властници корави, пѫрвенци надменни
Придѫржат се о таз обществена програма.
Вѫрлуват те — от грозна лудост помрачени,
Беснуват те — герои на омразна драма.

И сгинват най-подир, — и биват закопани
В особни гробища, История названи;
И в тези гробища — над тяхните останки
Се туря този епитаф: Преходни сянки.

Паун запитал лястовичка:
„— Какво приказват зарад мене
Между небесното крилато населене?“
„— За тебе, вѫзразила мѫничката птичка,
От как се лутам аз из сините простори,
Едно и сѫщо нещо се говори..,“
„— Че сѫм най-драголюбен хубавец,
Нали?“ — „Че си богато променен глупец!“

Подгони бухала светулката... „— Какѫв
Грях сторих, та жаднееш тѫй за мойта крѫв? —“
Запита тя... „— В ногтите ми сама ти пожела
Да влетиш!...“
Отвѫрна бухала... „Ти си гадна, зла,
Ти ме увреждаш с твоите дела! —“
„— Какво ти правя?“ — „Светиш! —“

Простете на пияницата: тжжна мисжл
Удавя в спирта той... Простете на играча:
Той взема людското — но своето раздава...
Простете на човек несвестен, — на псувача...

Но кжм изменник, бащиния който мрази,
Кжм вожд коварен, чужд агентин който става—
Бждете люти и неумолими... Майка
Не може да прости на син, що я продава!

Из неизмерени далечини небесни
Планета Сириус лжчи сребристи пржска...
Пред мен — когато гледам тоз чаровен бляскжк—
Бледнее всичко що тук нàземи се лжска...

И за човешка власт, за големство човешко —
Между другари някой ако каже дума,
От велемощната звезда до мене, сякаш,
Достига таен отзив: „— Глума! Глума! Глума!“

КОНСТАНТИН ВЕЛИЧКОВ

Кръстьорски песоньци

Жалба.

Защо, защо не си сега при мене,
щя гледи тъй широк небеса
да гледам навредъ въ очи пламнат,
полетени хубости и чудеса?

Защо не си сега при мене, гъсенка
Като гора изгряла въ утрен час. —
и здрава въ искри блъскави обляна
отъ бисери рубини и елмази?

Защо не си при мене съ въсторгъ душен
да седнеш въ свирина и музики
и гледно-да слушаме въ нощта
Какъ ~~от тъй~~ от тъй ~~добре~~ въздиша и шуми?

Дано ли си чуя божиината слава
Да вторя пеем да изрекнеш в самия висоа
А аз да слушам, с сладоцата забрава
Какъ радостно сърце за небъ чуйтом?

18 март. 1907

СТАРИЯ РИБАР

Мил навик е за мене да го срящам,
Кога се вржща стария рибар.
Сжрдечен поздрав от далеч му пращам
А той ми сочи тежкия товар.

От него от главата до петите
Тече вода. Но радостно се смей,
Кат гледа рибата в зарите
На бляскавото слжнце как светлей.

Блазе му! Вечер в чиста е премена,
Край ламбата, опрян до старий зид,
Седи всред челяд и жена засмена,

Изглежда ги доволен и честит,
И за ловидбата в нощта студена
Разказва важно с тжржествующ вид.

СЖЗРЯ ЛИ ЛАДИЙ МОРНИ

Сжзря ли ладий морни, покрай брега запряли,
Моряци, мисля, там пред мен ще се явят,
Кои певците на Елада сж вжзпяли,
За тайнствен поход тржгнали на джлжг пжт.

И колко пжти трепвал сжм, като че видя,
Язоне, тебе сжщий, на ронливий брег,
И жажда сящал сжм да питам за Колхида,
Но като призрак ти изчезваш в дневний пек.

Днес други аргонавти за руна бжлнуват,
И твоя поход тям е приказка за смях,
Не по морето те, а в борсата царуват,

От мишци здрави нужда нямат за успях;
В Колхида за да стигнат с месеци не плуват,
Железници и параходи возят тях.

НИЗ УЛИЦИТЕ ТЕСНИ

Низ улиците тесни, пѫлни с сенки
На Искюдар, потѫнал в пек и мир,
Вѫзпря ни беден продавач на дренки:
Купете, моля, аз сѫм муаджир.

От врѫх от Чамлѫджа, сѫс душа няма
От радост, впивам очарован взор
В разкошната и дивна панорама,
Сияюща край светлия Босфор.

Всред тоз вѫзторг, всред туй опиянене,
В кое душата тѫрси Бог — кумир,
Хвала да му отправи на колене,

Всред бляскавий необозримий шир,
Де лута се духа без насищене,
Аз мисля все за бедний муаджир.

ДНЕС СВЕТѪЛ Е БАЙРАМ

Днес светѫл е байрам. На муезина
От минарето спуща се гласѫт.
Кѫм старата джамия сѫс стотина
Засмяни богомолци се стремят.

Внезапно стар дервиш пред тях застана,
И грозен, с глас грѫмлив, извика тям:
Махнете се, кои през рамазана
Закон и пост потѫпкахте без срам!

Из сред тѫлпата, няма от тревога,
Отстѫпи просек един, гол почти,
Но тук дервиша сѫс рѫце обви го:

Не е за теб заповедта ми строга.
Виновните мѫлчат . . . Блажен си ти,
Защото не посмя да лѫжеш Бога!

ЖИВЕЯ ВСРЕД РИБАРИ

Живея всред рибари тук и люба
Беззлобната им мила простота;
Плени ме тяхната природа груба,
Де грей сжрдечност, честност, доброта.

Кой знае, нявга им се представлявам
Престжпник, може, паднал между тях,
Но видят ли ме, тутакси познавам,
Отблжсват тая мисжл, като грях.

В минути на неистова тжга,
В минути на печално сжкрушене,
На малодушна с себе си борба, —

Утеха, бодрост сещам аз кога,
В очите им, обжрнати кжм мене,
Сжгледам мжлчаливо сжжалене.

КАРЛ V И ТИЦИЯНО

Не ме дивиш, когато в боевете
Победоносно знаме ти лети,
Нито кога в Сен-Жуст, в килийте вети,
Кат сянка на сам себе минваш ти.

Кжде са безпределните джржави,
Де слжнце не захожда никой пжт?
Испания на твоето щестлаве
Изплаща и до днешен ден грехжт.

Кжм теб погледна славата засмяна
И озари те с неугасен плам,
Кат нивга никоя глава венчана,

Когато, безподобен и голям,
Наведе се, о Карле, в немий храм
Да дигнеш четката на Тицияна.

ПРИ МЕЧЕТА

Внезапно, на мечета до вратата,
Извика с радост бедний Абдуллах:
„Теб само, о всеведущий Аллах,
Познати сѫ на хората сѫрдцата!

От мен благословия приеми!
Узна, Аллах, раба ти най-последний,
Че може и богатия на бедний
За залѫка да се полакоми!“

И туй тогаз разказа на тѫлпата,
Коя гласа му беше там сѫбрал:
„Хасан сарафа си простре рѫката

В паничката ми; щомто бе минал,
Какво откѫсна му се от душата
Зѫрнах да видя: беше ме обрал“.

НА КАПИТОЛИЙ

Рой консули с венци победоносни
По Капитолий редом с мен вѫрвят,
И слушам, вѫв сѫбитйя сѫдбоносни
Как Рим расте — владика на светѫт.

С неволен трепет дѫрпам си очите
В тоз миг на Форума от грозний вид,
На Палатинский хѫлм от сѫсипните,
От Колосея там, гигант пребит.

Всред мисли как превратна е сѫдбата,
До урвата тарпейска бях се спрял,
Кога из тѫлпа смешна в глѫбината

Опулиха в мен поглед отѫпял,
Един до друг, с смях грозен на устата,
Нерон, Тиверий, Хелиогабал...

СТАРИЯ ХУДОЖНИК

И днес, след толкоз минали години,
Стои пред мене, като да е жив,
И мисля, че го гледам, парцалив,
Покрусен, дребен, с сини вглъбнатини.
Де мяркат се угаснали очи.
Промъкнува се тихо в ресторана,
Кой цял от шум и весел смях ечи,
Врата притваря, и, кат вълхва хванат,
Пред общий глъч препъва се смутен,
С плах взор слугите търси и с главата
Изпраща от далек привет смирен.
Играй усмивка жалка на устата,
Не чуй се кат пристъпя всред шума,
Всред гостите кат сянка се провира
И мълчаливо кошничка простира,
Де, наредени с верен вкус, стърчат,
На немощ горка трудовете бедни, —
Овошки изваяни от мермер:
До сочни гроздове с цвет почти чер,
Светлеят портокали ненагледни;
На плочка кръгла засмян мандарин
С две морави смокини другарува;
Сгушила се смирено в кът един,
Драгуна ала ябълка целува,
Тъй мила, светла, сякаш че бълнува
За волност сяйна във въздуха син.
И на всяки стол едва се той запира,
Овошките подава, боязлив,
Потайно пуснатия солд прибира,
Покланя се, минава мълчалив.

Изкуство! За малцината избрани,
Кои допущаш в своя светъл храм,
Де чела вдигат, с лаври увенчани,
Колцина, жаждата да стигнат там,

Коя си им вложило ти в гѫрдите,
До гроб проклинат с сѫлзи на очите!
Кой нявга жертвите ще наброи,
Които ти с отрова напои,
Сѫрдца, де светла гряла е надежда,
А злоба глуха днеска ги разежда?

Било е време, младото чело
От хубост и от гордост е сияло;
На светѫл блян ефирното крило
Над него лучезарно е трептяло.
Тогава горд на мощните плещи,
Под свойто скѫсано мантело вето,
Носил е повече мечти,
Отколко звезди има на небето.
Тогава, като в ризница увит,
Можал е той без страх да гледа смело,
Дори кога от нейде с взор сѫрдит
Изглеждал го е сам Микел-Анджело;
Тогава пѫтя му е бил напред.
Не е знаял очите да навежда;
Тогаз пред него гряла е надежда
И топѫл му е пращала привет:
Той само ней дѫлжал е всички сили,
Кои кипяли сѫ в младежки жили;
Тогава мощ е сящал на орел,
Кой с криле яки светлий вѫздух пори
И тѫрси да открива, с поглед смел,
Пред себе си все нови крѫгозори;
Готов е бил от своята сѫдба
Да доживей най-тежката делба;
За земни никакви блага тогава, —
Злато, ни щасте, не би заменил
Светите свои сѫнища за слава;
Хляб черен с нищетата би делил
Без скрѫб, без ропот, верен да остане —

До сетен час — на своето призване,
И, ако жребия би пожелал,
Положил би си даже и костите,
Доволен, стига да склопи очите
Прегжрнат с своя сяен идеал,
За който с страст душата му трепери,
На който дал е всичките си вери.

О, кой ще каже, след какви борби,
След колко горести и сжтресеня,
И мжки и неистови лишеня,
Той гордостта в сжрдцето си разби!
Прости се с мисли и надежди смели,
Над черен труд наведе косми бели,
Смири се, да надделей на гладжт,
Смири се, да не гледа рожби мили
Край него как вжздишат и тжжат,
Как в сжлзи изнуряват горки сили
И тайно може би го и кжлнат!

Пред мен, един по друг, вжпроси никнат,
Но аз не смея да си ги задам,
Не смея в туй страдане да проникна;
Аз тржпна кат да сжм пред някой храм,
Кой нивга свойте двери не разкрива,
Кжде, в мрак тайнствен, чуват се без край
Вжздишки, вопли от печал горчива,
Която никой няма да узнай.
И без да ща навеждам си очите,
Кога кжм мен го видя че пжлзи:
Страхувам се — по бузите изпити —
Да не сжзря засжхнали сжлзи.

———

ВЕНЕЦИЯ

Видях Венеция, града чудесни,
С гондолите му, с пишните дворци,
Видях го всред лагуните му тесни,
Покрит сѫс плесен, потопен в зари.

И аз спомних си дните беззаветни,
Когато с слава е гѫрмял навред,
И кораби с сѫкровища безчетни
Приждали сѫ тук от целий свет.

С морето дожи днес не се венчават,
Владей мѫртвило в тяхните дворци,
И само чичерони ги смущават
С безделни, равнодушни чужденци.

Не гѫмжат мачти в пѫлни арсенали;
Пред свети Марко, кой в злато сияй,
Народ пиян войски и генерали
Не праща шумно за далечен край.

Синеят се далек вѫлни безпечни,
И отзив грѫмовит не носи тук
От Крит, от Кипѫр, от страни далечни,
На славни боеве победний звук,

Но всуе, о Венецио благата,
Таз слава минала в мен скрѫб зове;
Немога да оплакувам сѫдбата,
Която диядемата ти сне.

Гѫрдите твои глухо не изгниват
В вѫздишки за превратната сѫдба:
На миналото спомените сливат
Незнаен бляскѫк в твойта красота.

Ти красна, горда си и развенчана,
Царица по сѫрдце си и сега:
Там зее, може би, дѫлбока рана,
Но друг не знае твоята тѫга.

Пак весел смях прелива от гѫрдите
И отклик буди в сините вѫлни,
Пак срещаш и изпращаш ти зарите,
Засмяна кат в щастливите си дни.

ЕСЕНЕН МОТИВ

Вѫрвях самси из пустата алея —
Ненадано ветрец край мен повея
И лист един, посѫрнал на часѫ
Видях, че завѫртя се из вѫздуха
И падна покрай мен на черний пѫт.
Сетих в сѫрдце неволно тѫга глуха,
И стори ми се мен, че в тоя миг
Отвред зачу се тих, плачевен вик.
Неволно спрях се и дигнах очите —
То отзвук бил е мене от гѫрдите:
Листата, от вечерний бляск обляни,
Над мен шумяха весели, засмяни.

НЕКА МЕ ПРЕСЛЕДВА

О нека ме преследова сѫдбата,
Бедите нека раснат всеки ден,
Нек вчерашний приятел, с страх в душата,
Наведен да минава покрай мен.

Неща да клюмна дорде мен в душата
На сладка вяра огѫня гори,
Че правда в родний край, свобода свята,
Пак ще огреят с топли си зари.

Кой знай кжде ще да си свжрша дните,
Ще умра може би в чужбина аз,
Но вярата, що сгрява ми гжрдите,

Не ще угасне до последний час;
На смжртний оджр ще я викам с глас,
И тя ще ми склопи очите.

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ

Старата сестра говори

Ах, помня ли аз младостта,
онова време, когато бродеха —
тръгнеше ли веднъж,
и вечната пролетна природа

и обгръщаше на изгрелия орел,
как пеят жаркото „Кримнева“.
Стоян, и с всеки помен бодъл.
Ах, обичаше ли поздравлен

В деня на тъмнина сълзи,
изпъкналите изгаси с кръв
„Отдръпни се, ти, Донко, ела,
Тоя да изумеет в жалбата“

ОРИСИЯ

Три орисници злокобни,
В полунощний мрак дѫлбок,
Спряха се до златни люлки
При заспалия отрок.

Пѫрва рече и нарече:
„Да живее ден за ден,
За живот да му е свидно —
От живота отчужден.

Сам на себе си умразен
И за другите недраг,
Зарад милост да подлага
Той рѫка от праг на праг;

И в сѫзнание горчиво,
Да кѫлне живота свой,
И себе си и твореца —
Нека бѫде божек той!“

Втора рече и пререче:
„Пораз да го порази!
Неговий живот да мине
В пот и кѫрвави сѫлзи.

Да не знай в умора отдих,
В люта зима, в летен зной, —
Не света да го прехраня,
А света да храни той!

До живот в калта притѫпкан,
Като цѫрв, — от цѫрв по-слаб,—
Да се гѫрчи и превива...
Нека той да бѫде раб!“

Третя рече и дорече:
„Орисии за света!
Но беди ли сѫ бедите,
Чийто свѫршек е смѫртта?

С ваште орисии нека
На живот да бѫде клет...
С моята и след живота —
Нека бѫде той поет!

Нека тленна плѫт изтлее,
А живее дух терзан —
За да има що да хули
Жадната за хули сган."

Рекоха и отлетяха...
А злочестия отрок
Заживя — за да изпѫлни
Тяхния завет жесток.

ОСЛЕПЯХ

В слѫнцето на хубостта живях,
И за нея нищо тук не свидя —
И навред все нея само видя,
Че за всичко друго ослепях.

Висша воля во това видях,
И на нея подчиних сеази —
Погледа ми за добро тя спази,
Че за всичко грозно ослепях.

ПСАЛОМ НА ПОЕТА

Другарко, сещам аз, последний час настава,
Час сбогом и от теб и от света да зема —
Кжм своя хубав край се вече приближава
На земний ми живот тжжовната поема,

И може би че мен мнозина ме обичат,
Мнозина, може би, до днес за мен незнайни,
Мжртвеца те с венци ще искат да обкичат,
Кжм живия били в живота тжй нехайни.

Ти, моя гжрлице, едничка радост в дните
На самост, на тжга и на беди горчиви,
Пред тях ти затвори на моя дом вратите,
И запрети им ти, на мжртвеците живи, —

Над моя хладен труп порой сжлзи да леят,
Сжлзи лжжливи, — с реч тжржествена и дива
Над мен да се глумят, безумците, и пеят:
„От временний живот во вечний той отива“.

Другарко, хубав край на моя дял световен
Ти дай; — недей ме ти на чуждите оставя,
От тях да бжда аз при мжртвите заровен
На гробищата, плач душите де смущава.

Там на високий хжлм, кждето с теб, с другари
Обичах да седя в тих разговор унесен,
Поржчай тамо гроб да ми сградят зидари,
Там де мжлчането пей дивната си песен.

Ти знаеш, погледи отвжрнал от земята,
Че аз ги в небеса вжзйемах все нагоре:
Да е и моя гроб вжзйет кжм небесата —
И не в пржстта вграден — от всякжде с прозори!

И там отнесте ме, и там ме оставете
Во росен утрен час, когато чучулига —
Символ на моя дух — понесла на крилете
Химн жизнерадостен, се в небеса издига.

И там сложете ме на мраморният оджр.
Покоя ми сжлзи и стон да не смущава.
Зорницата кога от небосвода моджр
Изгрей, челото ми с милувка да огрява.

Таинственния ход на битието моя
Свободен поглед в блян честит да сжзерцава,
Да сжм свидетел аз, макар далеч от зноя
На земния живот, какво в живота става.

Да виждам слжнцето вжлшебно как разтваря
На суетливий ден работнишките двери,
И звездочела нощ как тихо, пред олтаря
На отдиха, крила в молитва ще разпери.

Тогава, може би, слуха ми ще опази,
В светата тишина — о, може би, тогава —
И онзи свиден звук, за който чезнях ази
В живота, отчужден от лихата му врява.

Това, в което ми живееше душата,
Ще чуя: за живот от радост озарена,
Как слива своя химн земята в небесата
С тжржествений псалом на цялата вселена.

НА БАЛКАНА

С навѫсено чело, загѫрнат в плащ мѫглив,
Вѫзправя се далеч Балкана горделив,
В хайдушкия си блян унесен и забравен,
Подобно воин стар на стража там поставен
Над младо воинство, в безкрайни далнини,
Разтурено на стан...
От прѫвни още дни
Сѫрдцето ми е той омайвал и унисал;
И днес ме носи пак кѫм него волна мисѫл,
Далеч от чужди край, от чужди брегове...
Не роден ли ме глас отново там зове
И шѫпне на душа детинский блян чаровен,
На миналите дни во тѫмний склеп заровен,
Забравен — и за час взбленуван пак сега?
Или по бащин край надвластница тѫга,
С несгодите в сѫрдце измѫчено сдружена,
И в тоя горди лик таинствено вплѫтена,
Вѫзстава — за да ме отново пак замай?...
Сѫрдце ми черни дни и дни честити знай,
Полѫгвано подир невредите световни.
Една ли загуба е то с сѫлзи отровни
Оплаквало? Веднаж ли, гордо в радоста,
Вѫзнасяло е то в безумен химн света,
И най-високия световен дар — живота?
Орисницата зла, по свой каприз и сгода,
Ме е оттласвала от тоз кѫм онзи бряг —
Самотен, отчужден, за никого не драг,
Днес тука, утре там неволник да се скитам;
И от промяна кѫм промяна да налитам,
Без отдих, без запир . . . Но в тия тѫжни дни
На пагубен вѫртеж, един се сѫхрани,
Все сѫщ, ненакѫрнен от никакви промяни,
Величествений лик на гордите Балкани,
На моята душа там во Света Светих...

И както стржвен вжлк, или пжк вепжр лих,
Когато се куршум в месата му забие,
Лети с несвесен бяг в усои да се скрие
И тжрси биле там, за свойте рани леки —
Така и аз летя кжм онзи край далеки,
С когото от дете сжрдце ми е сродено;
И горд, и дивен химн това сжрдце ранено
Омайва, милува — и властно то се рве
При снежноглавите шеметни вжрхове,
Що греят навжзбог в тжржественост вжрховна...
Това е песен на промяната световна,
Която отпредвек Балкана тжмен пей. —
Ей пада ведра нощ; вжлшебно месец грей
И плаха гмеж звезди обсипват свод небесен,
Като че тжмний текст на тая дивна песен
Пред моя смаян взор се открои завчас —
И явствени слова зачух тогава аз.
А в пролетната нощ горите и полята
Услушваха се в тях, като в легенда свята.

„Кат сенки облачни по мойте вжрхове,
Минуваха един по други векове,
Ту мудно, ту в беса на прихотливост лиха —
И сепваха ме те за миг от дрямка тиха.
Неволен зрител на преходни сждбини,
Аз колчем встрелвах взор — из тжмни далнини
Ту жертвения плам сжзирах да догаря,
Ту счувах песента поволна на овчаря,
Низ дебри някжде зареян по стада...
Под някой клонест джб, с разрошена брада
Гадател виждах аз и чувах го прилуки
Световни да вещай — несгоди и сполуки,
Посред стареите, сжбрани на сжвет. —

Летяха векове; менят се вихрен ред
Дни — светлина и мрак — и тжй от памтивека...

И виждах пѫлчища кѫм чужбина далека,
Кой знае от каква полѫгвани мечта,
Отивайки... Дома остала челядта,
Во жалби зарад тях, денете си проклина.
И гледах ги назад да идват от чужбина —
От хиледи един... Юнашките дела
Не разведряваха хвалебни, сладки песни...
И рядко жѫртвен чад, кѫм глѫбини небесни
На стѫлпи да се вий, опази моя глед. —

Летяха векове; — менят се вихрен ред
Дни — светлина и мрак — и тѫй от памтивека...

До моя сепнат слух достигна само ека
От мечове. И щом да метнях поглед аз,
През вихри облаци, разместяни завчас,
Сѫзирах, настѫрвен как с пяна на уста,
Като на крѫвен враг, се хвѫрля брат на брата,
И остро копие рѫката на синѫт
Насочва во несвяс кѫм бащината грѫд,
И падат труп на труп и в свойте кѫрви тѫнат —
За някакѫв си Бог на дѫрвен крѫст разпѫнат...
В села и градове се пустоша всели...
А в мойте хралупи и пещерни скали
Взгѫмжаха тѫмен рой пустинници аскети,
Презирайки светѫт, от някакви завети
Подсторени — за друг живот отвѫд света, —
Живот не подсладен с световна суета, —
Духовни постници, от всичко очуждени,
И само от смѫртта на подвиг вдѫхновени!
А как гиази, ах, облѫхвах со привет...

Летяха векове, менят се вихрен ред
Дни — светлина и мрак — и тѫй от памтивека...

Ей непозната сган нахжлта от далеко,
И никой я не спря в злокобния ѝ пжт.
И скоро целий край подложи си вратжт —
От свойта собствена постигнат проклетия —
Под чуждия хомот за смжрт и за робия.
Полята росни дим пожарен замжгли.
По мойте висини разнасяха орли
Разржфани меса — а долу през мжглите
Аз виждах труп до труп на колове набити,
Со изпоюдени от мжките лица;
И чувах писжк на кжрмачета деца,
От майчини гжрди изтржгнати. А грака
На рояк гарвани, прелитащи из мрака
Над сжсипните там, ехтеше в далини —
Като над жертвеник, над тия сжсипни,
Со задушливий дим, на лешовете с смрада,
От кжрви пари се вияха в небесата.

Не спряха векове шеметния си ход...
Но края, гдето бе мжртвилото живот,
Отминаха го те, тжй както пжтник скжрша
От прекий пжт, сжзрял там повалена мжрша."

Замлжкна тжмний глас в незнайни далнини,
И само ехот глух в надзвездни висини,
Като вжздишка се болезнено пронесе...
Но ей че буен рой от сенки се вжзнесе
Из дебри и усой, потжнали во мрак,
И други глас сега слова подхвана пак —
И вслушаха се в тях като легенда свята,
Сред пролетната нощ горите и полята:

— „Бащице, стар Балкан, жестоко сждиш ти!
Вековний грях и срам на нашите бащи,
Сжлзите майчини — най-скжпа земна жжртва —
Не ги л' изкупиха? Една ли само мжртва
Робия виждаш ти през низ от векове?

От робско ли сме мляко ние синове
Вскжрмени? Рабски дух ли нази ни отхрани?
Виж, взри се в нашта гржд отрупана со рани,
И ако мож, сметни безбройния ни брой —
По твойте вжрхове и дебри и усой
Найдоха сладка смжрт на робите чадата...
Не всуе с нашта кржв поена е земята —
Изгря зорницата на бждащите дни
Из нея. Бащински ти поглед обжрни
Кжм Среднята Гора, царица на горите,
Чуй звжн от мечове, чуй песен на песните:
Летят дружини по дружини там на пжт, —
И ний сами летим кжм онзи славен кжт,
Кждето сетен пжт отсжждат сждба свята
Юнашките сжрдца на наште живи братя..."

Замлжкна гордий глас в незнайни далнини;
И само екот глух в надзвездни висини,
Като вждишка се болезнено пронесе...
И своя поглед горд Балкана стар унесе
На сенките подир мятежний волен рой —
И в блян пророчески чело приведе той.

ХАРАМИИ

Земята тжмна нощ засени.
Три харамии, три ранени
Другаря, се едвам крепят
Надолу из планинский пжт.

В зори стотина в боя бяха —
И само те се отжрваха;
Един до други те вжрвят
По стржмния планински пжт.

Превжрзани сж люти рани,
Ала под дрехи изподрани
Струи от кжрви се вият
И капят по планинский пжт.

Не чува се ни стон ни дума;
И само есенната шума
Хрущи, кждето те вжрвят
По тесния планински пжт.

Залюшнат, грохна там едина;
В замена другите двамина
Отминаха, без да се спржт
По стржмния планински пжт.

Ржка протегна и пошушна
Невнятно другий, и се люшна —
И по очи се повали... Трупжт
Запречи там планинский пжт.

Вжзпрян, другаря си погледна
Последния с усмивка бледна
И рухна — труп вжрху трупжт
Сред тесния планински пжт.

Души юнашки смжрт засени...
Пристжпват вжлци настжрвени,
Отдавна дебнящи в мракжт
По вжрлия планински пжт.

ЧУМАВИ

Една е у майка, на братя седмина,
    Петкана девойка напета,
И дойдоха нея да искат Загорци —
    През девет села от десето.

Босилко Радойкин, най-личен загорец,
    Допратил е китени свати:
Петкани невян и огжрлица бисер, —
    А майка ѝ похти с позлати.

Шестима я братя не вричат; далеко —
    И майка сама не пристава...
Най-малжк брат Лазар, един само склонен,
    Потихом ги тжй увещава:

„Не вржщайте, майко; — такжва кжсмет се
    Не всякога пада на сгода;
Босилко е личен и ударен момжк,
    Из пжрви от пжрва е рода.

Дали му се лесно доброто намира,
    Доброто и харното име?
За вржщане лесно, — но вижте отпосле
    Сами да не се пишманиме.

Далеко било уж, — това да е грижа!
    Та ние сме братя седмина,
На ред по веднаж да ѝ идем на гости —
    И седем сж пжти в година!“

Полжга се стара Петканина майка,
    Несговорни братя склониха.
Неделя бе днеска, през горна неделя
    Петкана девойка жениха...

И дома се вжрнаха весели братя
От сестрина свадба в Загоре;
Но щом се те вжрнаха, черната чума
Сполете ги в бащино дворе.

И всички тя в гроба без време отвлече,
Сал стара им майка пожали, —
Да има гробове им кой да спохожда,
Свещица за мжртви да пали.

Осжмваше утром горката им майка,
И вечер замржкваше тамо,
От гроб на гроб ходи, нарича и плаче, —
Ден минва в наричане само.

Гробове им черни реди и полива,
Обкича с босил и вжрбина.
И само отминва на Лазара гроба,
И Лазара люто проклина:

„О, Бог да даде нестопен да останеш!
Дух бродник духа ти да стане...
Че ти ме подстори, без време да женим
В далечно Загоре Петкана.

Та няма днес кой в непосилна неволя
Тжга от сжрдце да развжрне...
О, милост за тебе от Бога да няма,
Лице той от теб да отвжрне!“

И Лазарю вече до край се додея
От майчини клетви зловоли,
От майчини думи и тежки и грозни...
И той се на Бога примоли:

„О, чуеш ли, Боже, от ден на ден ставят
По-грозни горчиви наветви,
И сякаше змии се впиват дѫлбоко
В сѫрдцето ми майчини клетви.

Стори, пристори ми от шарен крѫст плоска,
Кон добѫр от дѫрвено ложе;
Ошел бих, довел бих от пусто Загоре
Петкана при майка си, Боже!“

И стори се чудо, — чу Господ молбата
И тесния гроб се разтвори.
И яхна си Лазар припряната коня —
Потегли направо в Загоре.

Премина край девет села, и отби се
В десетото, Каменна-Чука;
Там право се спря на Петканини порти,
И тихо на порти почука.

— „Стани, поемни от рѫцете ми плоска
И хайде со мене Петкано;
Че седем сме сватби подигнали — дойдох
На весели сватби с покана!“

Излезе Петкана, та брата посрещна,
Рѫка му целуна, и тржпна
Подникна го мѫлком под вежди и тѫй му
Сподавени думи пошѫпна:

„Защо ти сѫ, братко, тѫй жѫлти рѫцете
И образа синкав, подпухнал?
Болял ли си болест невярна, че тѫй ти
Миришеш на прѫст, на подмухнал?“

— „От болест не ще е... Но кѫщи сме седем
Подигнали, сестро, туй лято;
На прѫст аз доганям, че ред ми се падна
Сам си да префѫрлям земята.“

Петкана се вѫрна, стѫкми, премени се
Со нова за сватба премяна, —
И трѫгнаха. Ето откакто на пѫт сѫ,
Ден мина и други настана.

Ей майчино село далеч се сѫзира,
През валог навлизат в лозята;
В почуди обѫрна се плахо Петкана
И с думи изви се кѫм брата:

„Мина виноберма и всички лозя сѫ
Обрани и вече прибрани,
А нашите, братко, какво още чакат?
Виж, ронят ги черните врани!“

— „Лозята ги дадохме ние пролетес
На изпол, че много ни бяха;
Неволя слетя исполци другоселци —
Лозята небрани остаха!“

Ей дойдоха близо до самото село;
Край село широки ливади.
И още по-плахо, изново се брату
Петкана тогава обади:

„Веч кѫсна е есен, коситба се мина,
Вей острия вятѫр есенни.
Прибрани сѫ хорски ливади — защо ли
Сал наште стоят некосени?“

— „Пролетес отидоха в Добруджа пуста
Вси братя на кяр целолетен —
Самси не можах да сколасам на време,
От болест невярна сполетен.

„А кжщите как ги сколасахте?“ Лазар
Наведе посжрнало чело:
— „За кжщите, сестро, не питай; ще видиш
Когато пристигнеме в село!“

Вжрвят те през село... И смаяни люде
Изглеждат ги в страх мжлчаливо —
И бягат... Настржхнали псета по двори
Баучат и грозно и диво.

Ей старата цжрква сама посред село,
Со бял зид висок обградена;
Изтракаха порти — излезе стария
Со черен чумбер прибрадена.

Престжпи през прага и очи подигна,
Но смржзната тамо застана, —
Юздата изпусна неволно и в ужас
Кжм брата вжзви се Петкана.

Но зярна, пред нея как той се превжрна
На чад — и невидим изчезна...
Кат гржмната мигом в почуди, Петкана
Не сети от коня как слезна.

Кжм майката щерка, кжм щерката майка
Се спуснаха виком веднага — — —
Со плач се те живи прегжрнаха двете
И паднаха мжртви пред прага.

———

7*

Криволи покрай гората
Необжхтана пжтека —
Край пжтеката огнище
Тлее и гасней полека.

Ту подпуши, ту отнейде
Пламжчен език избие;
Като млечен стжлп високо
В небесата дим се вие.

Ей, ранила, трепна плахо
В небеса зорница ясна,
И огнището край пжтя
Вече догоря, изгасна.

Там незнаен скитник снощи
Огжн стжкна, отпочина,
Гря се... Утро не дочакал,
Подрани и си замина.

Тжмна нощ е. Стржвно вихжра ехти,
Вихром низ полето колата лети.

Нещо си коларя мжмри неприветно,
Татжк надалеко пламжк плахо светна

И примами моя смрежен с дрямка взор.
Дали той не свети на някой прозор?

В тайна ли омая някой там копнее —
И сжрце му нищо друго не жалее —

Часовете само бжрзо че хвжрчжт?
Или пжк самотен там в домашний кжт

Някой в ожидане бди сред нощта будно?
И вжрвят за него часовете мудно?

Кой знай, кой знай. Стржвно вихжра ехти.
И колата вихром в полето лети.

Запустяла воденица. Суха
Вадата край нея не ручи —
Глухите й прозорчета зеят,
Като кухи на череп очи.

И вжрбата, там над грохнал покрив
Свела клони, не шуми и тя —
Като че ли и над нея вече
Е ржка протегнала смжртта.

Сухи, желти листица
Брули вятжра есенни —
Аз ги тжпча, отминавам,
Листицата осланени.

Що си шепнат, кой ги знае,
Листицата осланени!
Зна щж ги — и мен когато
Брулне вятжра есенни.

ПРИКАЗКА

Рой до рой звездици сини трепкат плахо на небето.
Свит в колата, ази дремя. Тжмно, глухо е полето.

Само татжк на далеко се виднее низка стряха,
А над нея сякаш някой тжмен дух с ржце си маха

И зове безмжлвно. Мжлком из душа ми се вжзйемат
На зова му спомените що отдавна тамо дремат.

— Низка стаичка. Седиме само ние двама с нея
Край прозореца. На двора ясний месечко се смее...

Сладжк шепот недошепнат, мили думи недочути...
„Гретхен!“ „Мило?... Майка иде!“ сепнато от
мойте скути

Пржпна тя и озова се при клавира там на среща,
Бжрзо нотите размести, като че ли дири нещо,

А кжм мене поглед мята и с усмивка дяволита:
„Искаш песните без думи? Тях ли — или?“ ме запита,

Като тури пржст на устни — да се сещам и да тая! —
И звжнливий смях детински екна в мжничката стая.

Пооткрехна се вратата излеком и се разтвори, —
Майка ѝ пристжпи тихо и насмяна проговори,

На масата рейнско вино като сложи от подноса:
„Пак ли песни ще запяваш, моя птичка свилокоса?

Я елате да напием ний за нашта обща радост —
Охолност на мойта старост, щастие на вашта младост

Че пак пейте. Днес е пролет; пролетта е зарад песни.
Вжн е тжй омайно! Дивно и звездиците небесни

Трепкат, — сякаш в блян нашепват на зелената джбрава
Приказка за друга пролет — и що е било тогава!“

Тя унесено замлжкна. Като в смжтна изненада,
Ний спогледахме се: вее в думите ѝ нещо младо —

Знайни думи, с знайна мисжл, и все някжк си
назнайни —
С тях сжрдцето, без да иска, изповяда свойте тайни...

Масата е веч готова. Сядаме. Отново екват
Смях, задявки през задявки, — и до кжсно не пресекват.

Мила веселост, безгрижност, безобидни тихи глуми —
Щастие, сжрдца що пжлни, в охолни избликва думи.

А под масата усещам как ме тя застжпя леко.
Веч отдавна полунощ е. Ясен месец надалеко

Мжлком отмина, залезе. Пжрхат вжн нетжрпеливо
Бжрзите коне и мжмри кочияшина сжнливо.

Сетнйо сбогом. Сетни думи. „Нали ще се видим скоро?"
Шеговито аз отврящам: „В други ден? След век,
изгоро!"

И конете пржват... Плахо там звездици на небето
Трепкат, гаснат. А колата глухо тжтне из полето.

Нейде татжк на далеко се виднее низка стряха,
А до нея друга, трета... Тжмен дух от тях не маха —

Тамо, през дрезгавината, погледа ми различава
Как крилата воденични, вятжра що ги развява,

Махат, сякаш да продумат искат: „Лека нощ, поете!
Туй, което си бленуваш — няма, няма, да те слете."

Джлбоко в твоя поглед се отсеня
Тжга за миналото, свидно дете, —
Тжга за онзи, който преди мене
Е галил теб, на свойта радост цвете.

А в тоя сжщи поглед се преплита
Нов луч, на нова обич... И налита
Сжрдце ми ужас: дали ще изясни
Той сенките, или в тях ще загасне?

Мразна зимна вечер. Вжрла хала вие.
Сняг от стрехи сметен на прозорци бие.

Сжн ме не надвива. Во леглото свит,
Тжмен блян ме носи в онзи край честит,

Вихри де не веят, зима не вжрлува,
Стон от скжрб и нужди дето се не чува.

Дето в ясно небо слжнце вечно грей —
Онзи край, за който в песните се пей

И се в стародавни приказки спомина...
Сврян около топлата камина,

Излеком подсвирка там щурец-нехай.
Мил певец-побратим! Дали не мечтай

Той, и като мене там се в кжта свива,
Вслушан как навжнка вихжра извива,

Мразний зимен вихжр, на мечтите враг?
Пей си сам утеха, мой побратим драг!

Докле е младост, златно слжнце грей,
Сжрдцето златни блянове лелей.
Докле е младост, леко пжт се ходи
И леки сж световните несгоди.

Докле е младост, всичко е шега;
Не хвжрля сянка на сжрдце тжга:
Дори тжгата извор е на радост —
Докле е младост, ах, докле е младост!

НЕРАЗДЕЛНИ

Стройна се Калина вие над брега усамотени,
Кичест явор клони сплита в нейни вейчици зелени.

Уморен, под тях на сянка аз отбих се да почина
И така ми тайната си повери сама Калина,

С шепота на плахи листи, шепот сладжк и тжжовен:
„Някога си бях девойка аз на тоя свят лжжовен.

Грееше ме драголюбно ясно слжнце от небето,
Ах, но друго слжнце мене вече грееше в сжрдцето!

И не грееше туй слжнце от високо, от далеко, —
Грееше ме, гледаше ме от сжседски двор напреко.

Гледаше ме утрин, вечер Иво там от бели двори
И тжжовно аз го слушах той да пее и говори:

Пжрво либе, пжрва севдо, не купней, недей се вайка,
Че каил за нас не стават моя татко, твойта майка.

Верни думи, вярна обич, има ли за тях развала?
За сжрдцата що се любят и смжртта не е раздяла!“

Думите му бяха сладки — бяха мжките горчиви —
Писано било та ние да се не сбереме живи...

Привечер веднаж се врящах с бели менци от чешмата
И навалица заварих да се трупа от махлата,

Тжкмо пред високи порти, там на Ивовите двори, —
„Клетника!—дочух между им да се шушне и говори:

Право се убол в сжрдцето — ножчето му още тамо!“—
Аз изтржпнах и изпуснах бели медници от рамо.

През навалицата виком полетях и се промжкнах,
Видях Ива, видях кжрви... и не сетих как измжкнах

Остро ножче из сжрдце му и в сжрдцето си забих го.
Вжрху Ива мжртва паднах и в пригждки си
обвих го...

Нек сега ни се нарадват, мене майка, нему татко:
Мжртви ние пак се любим и смжртта за нас е сладка!

Не в черковний двор зариха на любовта двете
жжртви —
Тамо ровят само тия, дето истински сж мжртви —

А погребаха ни тука, на брегжт край таз долина...
Той израстна кичест явор, а до него аз калина; —

Той ме е прегжрнал с клони, аз сжм в него вейка
свряла.
За сжрдцата що се любят и смжртта не е раздяла..."

Джлго аз стоях и слушах, там под сянката унесен,
А това, що чух, изпях го в тази моя тжжна песен.

Зад горите тжмни ясен ден се кани,
И цветята, росни от зорите ранни,
Поздрав му изпращат — своя аромат...
Как е хубав, Боже, твоя дивен свят!

На пладнешко слжнце от лучите гряни
Пжпчици разцжфват розите засмяни,
И зарад милувка свеждат цвят кжм цвят...
Как е дивен, Боже, твоя хубав свят!

Месечко градински посребрил е грани.
На пжрвинка обич в бляна замечтани,
Свели сме се ние, като цвят кжм цвят...
Как е весел, Боже, твоя дивен свят!

Во стаичката пржска аромат
Оставена от тебе китка цвете,
Тоз аромат душата ми в мечти
При теб унася, свидно мое дете.

И виждам те унесена в мечти
За мен, подпряла чело на ржцете...
Во стаичката пржска аромат
От теб оставената китка цвете.

БАЧО КИРО

Тоз ден обесиха Бача ви Кира —
Вече забравих коя бе година —
Другите с него що бяха, стотина,
Се отжрваха. Ех, то се разбира!

Този не ял, и дори не мирисал
Лук; а пжк оня ахмак се преструва;
Трети се кржсти: „Та кой би уйдисал
На хаймани по ума! Да бунтува?

Против кого? За какво? И защо ли?
Царя ни благ е, Аллах да го чува!
Вече престанаха сжлзи, неволи
И кржвнините, откак той царува...“

Ето пжк онзи там скута цалува
На едно мурго ефенди надуто:
„Аго, Аллах да ти дните сжчува:
Мене ме хайти подлжгаха люто“.

Бачо ви Киро стои и ги гледа
И му се в сжлзи сжрдцето облива:
„Боже прости, за такива говеда
Исках свобода и аз... за такива..."

И, недорекжл, напред се изстжпи —
Воля е, чужда я воля не спира:
„Ето, живота за други е скжпи —
Той е умразен за Бача ви Кира!

Всички, що видите тука пред вази,
Те сж невинни — и тия в затвора...
Аз сжм виновен, един само ази —
Че сжм говедата смятал за хора.

Аз сжм виновен! И с Бача си Кира
Щото ви скимне такова правете —
Духом свободний свободно умира,
А си не вжрзва с живота ржцете!"

И покачен бе за свойта измама
Той на бесилката... ех, сиромаха! -
И от страни му разбойници двама:
Както Исуса когато разпнаха.

Музиката вече си отсвири,
Времето несетно се измина
Пада вечер. Тжмните алеи
Опустяха в градската градина.

Пред буфета само неколцина
За политика се пак препират —
И две плахи циганчета татжк
Угарки цигарени сжбират.

Отрупани от снощний сняг нечакан,
Градински вейки виснат мжлчаливо;
Милувката на утринното слжнце
Трепти над тях и милва ги игриво.

Ей капчица-сжлза от таз милувка
Се вмиг отрони, маргаритно-злата,
И слжнчеви лучици я спровождат,
Додето тя да падне на земята.

И капчици-сестрици тя поведе —
Виж как по нея рой по рой се ронят.
И сякаше из вжздуха не капки,
А слжнчеви лжчи се тамо гонят.

КОЛИБА

Колибката на горския стражар,
Изправена на вжрха на баира,
Като око отворено да бди,
Кжм нази тя се отдалеко взира.

Наоколо й цяло е море
Мжлчание от тжмнолики бори —
Едничка само, с своите стени
Белосани, тя за живот говори.

СТАРОТО КУЧЕ

Старото куче сред двора лежи;
Снощи е легнало, днеска не става,
Даже очи не отваря, мижи,
Крак, ни ухо, ни опашка не шава.

Вчера лежеше то дето и днес,
И неизяден до него е хляба —
Старото куче, храна му не тряба:
Старото куче ослякна нощес.

РАНЕН ДОЙЧИН

Падна нощ. Горняка мразен вей.
Облаци подгонил по небето.
Локви кржв помржзнала в полето
По снега изтжпкан червеней.

Снощи тук вилня жестока сеч —
Враг врага нечакано изварди:
Тряскаха секири, халебарди,
И отсяква искри меч о меч.

Рев и вик от вечер до зори,
И в зори и след зори не спряха —
В боя вржх които оджржаха
Скриха се зад тжмните гори.

В мрак и ужас глжхне пустота,
И залжха джх на влага смрадна...
Кржв и трупе. Пир на кржвожадна
Сган. На локви смржзва се кржвта.

Тук ржка отсечена, там крак
Претрошен, там зеят черни рани.
Вият се на орляци насбрани
Гарвани, зловещ подзели грак.

Труп до труп. И ето там един
Между мжртви жив глава издига,
И се взира поглед дето стига —
Сетен в боя паднал млад Дойчин —

А над млад Дойчина взрян се вий
Сив сокол и мери да се спусне —
Ту крило замахне, ту отпусне
И отмеря нокти де да впий.

ХЕРОЙ

Цял ден не ме оставя той на мира,
Тоз дивен образ. Смелия херой
На вихрен кон, сред кжрвавия бой
Лети, замахнал кжрвава секира.

Домз се вржщам — той и все пак той
В мечтите ми... Кон предница вжзпира!
Полита вжзнак, изтървал секира,
С стрела в гжрди пронизаний херой!

На Омира пред статуйката медна
Цигара слагам... Миг е вджхновен, —
Звжршвам вече — думица последня.

А като Бог, през чада предолтарен,
Спокойно поглед Омир спрял е в мен
И кива ми през белий дим цигарен.

ПЖТЕКА

Горската пжтека —
Тржне, камжнак —
Стржмно се извива
В гжстия лещак.

На кжде ли води,
Никой я не знай:
Тржгва без начало,
Свжршва тя без край.

БИВОЛИ

Два брези бивола — отпред ги шопче тегли
За тежкия синджир в обтегната ржка,
И врат прищжпнали о жилавите жегли,
Едвам пристжпват те, изпжнали крака.

Едвам пристжпват те, че тежжк е товара
На чак над ритлите натжпкани кола,
И по неравний пжт едвам колата стара
Се влачи, и далеч скрибучат колела.

Товара тежжк е. Изпжнали дебели
Слинави вратове, заджхани пжхтят —
И тжпо погледи от бели очи взрели,
Подир водача те безсмислено вжрвят.

КАТУНАРИ

Край брега на тиха Струма.
Спря се закжснял керван;
Скитниците катунари
Ще стануват тука стан.

Ето лумнаха огнйове:
Сенки трепнаха край тях.
И далеч в полето екна
Врява и безгрижен смях.

Пламжци се борят в мрака, —
Свет и мрак — и в мрака свет —
Тук изпжква лик разчорлен,
Татжк дрипав силует.

Мудно отстрани цигулка
Пробуче и сржчно сви,
Вмиг — чевржст и кжршен таниц
Като вихжр се изви:

Повѫзпря и пак залюшнат
Свий, извий и полети —
Глухо татѫк топот сепнат,
Като под земя ехти.

А с усмивка благодушна
Гледат старци отстрана
И лулките им светулкат
В околната тѫмнина.

Днес сѫ тук, а бозна утре
Где глава ще прислонят...
За бездомните безгрижност
Прави лек световний пѫт.

Спи езерото; белостволи буки
Над него свождат вити гранки,
И в тихите му тѫмни глѫбини
Преплитат отразени сянки.

Треперят, шѫпнат белостволи буки,
А то, замряло, нито трепва...
Понякога му сал повѫрхнини
Дѫлга от лист отронен сепва.

МОЖЕ БИ МОЯ

Зинал е гроб — за кого ли изровен?
Бавно отйеква се звона черковен —
Звѫнне и спре, като нещо вѫзчаква,
Като мѫртвеца и той да оплаква,
Зарад когото тѫлпа се е сбрала
Тамо над гроба за сетня раздяла.
Гроба. И може би той да е моя.

Зинал е — чака да бѫде заровен.
Ето че грѫмна и хора черковен:
„Вечная памят!“ Повтори, потрети.
Тихи ридания. Писѫк! Навети...
„Майко!“ залитнала рожба изплака...
Черната пръст по ковчега затрака.
Гроба. И може би той да е моя.

Още едни за земя се привеждат,
Други се вече из пѫтя изреждат,
Трети — цял рой — се навѫнка помѫкна.
Тихне. Затихна. И звона замлѫкна.
Пак се в живота завѫрнаха всички...
Гроба остана в полето самички.
Гроба. И може би той да е моя.

ЦАНКО ЦЕРКОВСКИ

Но се пробудиях - сон е горко ми,
Починала любов,
Душа моеа иска да почине, -
Починай ти любов!

Колко ще дни тоя живот,
Починала любов?
И кога ще видиш отново
Починай ти любов.

Скажи! — не мы отравим пир?
Помилуй, любовь!
Пьяности сила и дерзанье
Попьем мы вновь!

И бесконечно радостно мы,
Помилуй, любовь!
Из сердца, без слова, без песни,
Попьем мы вновь.

Ц. Черновская

САЗЖТ

Ти звжнти, ти кжнти,
Мой яворов саз! —
Зефир лек, нек далек
Носи твоя глас.

По поля, по нивя, —
В родний край любим; —
Ти предай, как страдай
Клетник тук един.

О, кажи, как тжжи.
Как вжздиша той;
Как везден — изтуплен —
Няма мир, покой.

Как вжв скржб живот скжп
Трови и пилей;
Как сжрдце за лице
Ангелско милей.

Как душа за душа
Искрена трепти;
За любов — живот нов —
Как ми тя шепти!

О, звжнти, о кжнти,
Мой яворов саз! —
Зефир лек нек далек
Носи твоя глас...

Аз тебе вѫзжелах;
Ти идеш тѫжна, мѫлчелива,
Кат сѫща майка милостива,
Над мене ти сѫс страх
Се спираш, гледаш като жиза —
О мисѫл моя!
Аз тебе вѫзжелах.

Аз тебе вѫзжелах;
Ти идеш, гледаш труп, мѫртвило,
Ти виждаш гроб и в гроб чернило,
От мойте сили прах;
Ти трѫпнеш, гледаш го унило
О мисѫл моя!
Аз тебе вѫзжелах.

Аз тебе вѫзжелах;
Ти идеш, — ужас те обзема —
Ти гледаш гроб и в гроба няма
Прашец от моя прах, —
И сал за тебе свѫршек няма...
О мисѫл моя!
Аз тебе вѫзжелах.

Заседна слѫнце. Сам самичѫк,
Над скални, стрѫмни висини, —
Стоя и гледам, гледам, гледам
Далечни полски равнини.

Не се изглежда кѫр широки,
Мѫглее поглед в далнини, —
Стоя и мисля, мисля, мисля
Какви ме чакат бѫднини.

Не се намира край на мисѫл,
Тя ощ отива в дѫлбини, —
Стоя и плача, плача, плача
За мойте горки младини.

Звезда след звездица пада,
Душо млада,
Звезда след звездица;
Горе над горица
Звезда след звездица пада.

Душа за душица страда,
Душо млада,
Душа за душица.
За теб хубавица
Таз душица страда.

На небето синевите,
На морето дѫлбините —
В твоя поглед аз видях.

Но безкрилен за небето, —
И безсилен за морето, —
Сведох поглед, занемях.

Сутрин ставам, над прозорец
Се навеждам,
И кѫм ваший малѫк дворец
Аз поглеждам.

Няма никой... никой там се
Не вестява, —
Сал явора с лист ми нещо
Наумява...

Падна слана пожжлтяха
    Цветовете;
Духна вятжр — отлетяха
    Листовете.

Стихна поле, сняг навея,
    Мраз мразеше;
Свжрнах поглед, ах, вжв нея
    Май цжвтеше.

ГУРБЕТЧИЯ

Гурбетчия от гурбет се врящa,
Конче шиба кжм бащина кжща;

Конче цвили, змийна снага кжрши,
Гурбетчия бистри сжлзи бжрши...

Ей додея гурбет неповолен, —
Здрав замина — сега иде болен;

Здрав замина по кяр и печала, —
Не хароса — срета опустяла!

Не хароса между чужди хора,
Да тжгува по мома изгора;

Сломи сили чужбина студена,
Хвржкна младост—изгората нема...

Конче цвили, змийна снага кжрши,
Гурбетчия бистри сжлзи бжрши, —

Ей че стига бащин дом и кжща,
Пуста младост—тя се сал не врящa...

ЛУДО

Лудо ходи, лудо шета
Из село;
Калпак криви, китки кичи
На чело.

На глава му на две страни
Люляка;
Бяла аба, червен гайтан
Два ката.

Червен пояс — черен силях
През него;
Меден дивит — паче перо
Вжв него.

Сжрмен забун, под забуня
Шалвари;
Аршин джлго джното им
Наддали.

Шит огжрляк, огнен чакмак
През шия;
Тютюн виси в цяла кожа
Кесия.

Чибука му мегдан дели
За чудо;
Свят се трупа да разглежда
Туй лудо.

А то вжрви, гордо крачи,
Напира;
Право в черква, в палангар се
Запира.

Сви ржкави, потно чело
    Изтрива;
Часослова и псалтиря
    Открива.

Изправи се, нос на горе
    Навири;
Изкашля се — заечаха
    Кивгири!

Прозина се, глас от гжрло
    Отрони;
Задржнкаха полюлеи,
    Икони.

Сплашиха се поповете
    В олтаря;
А то пее — черковата
    Сжбаря.

Зяпнаха го жени, деца —
    Глас няма;
А то пее и си вее
    Перчама.

Пее, вика, не замлжква,
    Нехае;
Боже мили, таз гидия
    Каква е?

В СЪН УНЕСЕН

В сън унесен и през сън
Видях родната си стряха, —
Там, където кат през сън
Дни честити отлетяха.

Видях двора равен, чист,
И градинка обсадена,
А всред нея в китен лист
Плод на ябълка червена.

Видях още бялко наш,
Котка с котенце — другари:
И в разплетения гражд —
Видях коня наши стари.

Видях... що ли не видях? —
Баща, майка, род, роднини.
Връст детинска — песни, смях, —
В сън отлитнали години...

В сън унесен и през сън
Видях родната си стряха;
Не будете моя сън!
Дни честити сън не бяха...

СЕСТРИЦЕ, СПОМЕН БЛАГ

Сестрице, спомен благ за мене запази!
Сломи ме дългий път, отруден аз отивам
На залез... И сега назад глава извивам
Към стръмни вършини — далечни привиденя —
Една едничка сал Елха се мярка мене,
Що вихри не сломиха и буря не срази;
Сестрице, спомен благ за мене запази!

Сестрице, спомен благ за мене запази!
Сломи ме дѫлгий пѫт, и в пѫтя — крѫст голготен,
И ето ме сега на врѫх ридѫт самотен,
Аз чакам своя край. И в сетни пожелания
Протягам аз рѫце кѫм смѫтни очертания
На тѫмни долове, и там се мярка мене
Едничка сал Елха — далечно привидене, —
Що бури не сразиха и вихѫр не смрази...
Сестрице, спомен благ за мене запази!

Сестрице, спомен благ за мене запази!
Сломи ме дѫлгий пѫт и сила не остана, —
Самотен всред света стоя и няма, няма
Сѫчуственна рѫка кѫм мен да се прогегне.
Отруден, изморен с надеждици последни
Аз гледам своя гроб. Едничко привидене,
Едничка сал Елха се мярка тамо мене,
Що бури не сразиха и вихѫр не смрази...
Сестрице, спомен благ за мене запази!

НЕ СЕ ПРОБУЖДАЙ

Не се пробуждай, спи в гѫрди ми,
Погинала любов!...
Дух морен иска да почине, —
Почивай ти, любов!...

Какво че други там живяли,
Погинала любов? —
И те ще паднат отмаляли,
Почивай ти, любов!

Какво?... Нима очакваш нещо,
Погинала любов? —
Живота смее се зловещо...
Почивай ти, любов!

И бляновете забрави ги,
Погинала любов!
В сжрдце без злоба, без вериги, —
Почивай ти, любов!

ЩО МИ НЕ ДОХОЖДАШ

Що ми не дохождаш,
Що ме не спохождаш,
Свиден ябанджийо?
Ой лудо,
Сжлма гурбетчийо!

Друга ли те мае,
Кон ли пжт незнае
Друмник неповолен?
Ой лудо,
Сретник недоволен!

Или се зарече
Мен да любиш вече, —
Жалбо на душа ми?
Ой лудо,
Рана на сжрдца ми!

КОНЯ ЯХАМ

Коня яхам — коня аджемия,
Мома любя — лепа гиздосия.
Ой, Медо медовино!
Лятна пеперужке,
Зимна теменужке, —
Ти солунско вино!

Кон ме носи в кжрища безкрайни,
Мома люби мен бекяр незнайни.
Ой, Медо гиздосийо!
Разцжфнала ружке —
Ти галена душке —
Одринска ракийо!

Душа давам — коня си не давам,
Коня давам — мома не менявам.
Ой, Медо халосйо!
Китна треперужке,
Вярна моя дружке —
Скопска разакио...

Виснат облаци тжжовни,
Глжхне полска ширина,
Дреме цялата вселена,
Спи под бяла пелена.

Но под бялата покривка,
Там из земните недра —
Стонове се чуят тихи:
Сговор таен за борба...

НЕ МЕ ЗОВИ!

Не ме зови! Веч кжсен час настана...
Притворих аз теб знайните изходи,
Угасна свещ и сжн ожидан доди,
Сжн морен дух обхвана —
Заспивам веч. Иди си — място няма.
Не ме зови, не ме зови!

Не ме зови!... Дочаках ази края...
В живота жив, не видях светлината,
Но ето днес прозирам в мрачината, —
В сѫня си сѫн желая; —
Що дириш ти, коя си? — аз не зная. —
Не ме зови, не ме зови!

Не ме зови! Привѫрших дял световен...
Аз чаках те — изгарях — ти не доди,
И ей сега притворих аз изходи
На похоти греховни! —
Коя си ти? — душата ми не помни...
Не ме зови, не ме зови!

КОКИЧЕ

На мойта скѫдна маса кокиче веч донели,
Предвестник на цветята, предтеч на пролетта;
Засмяно то ме гледа с цветенцата си бели,
И чувствам аз на близко дѫха на младостта.

Да чувствувам.. и, унесен в мечтания безбройни,
Аз мислено се скитам по горски рѫт засмен,
Где толкова цветенца, врабци и птички пойни
Хвѫрчат, смеят се, пеят — посрещат божи ден.

И силя се да стана, да видя на свобода
Тѫржествения изглед на цялата природа,
На младий свят да кажа последен пѫт: прости!

Но сили ми не стигат, зѫл вихѫр ме отнесе —
И бялото кокиче притискам до сѫрдце си,
И тихом нему шепна: за всичко ти прости!

ГРОБ

Там на срещната могила,
Дето белий пжт се вий, —
Има гроб. О, пжтник странен,
Ти на гроба се отбий!

Кржст стори и поклони се, —
Труд на халос не е той: —
Гроба, който ти почиташ,
Гроб сиротен, гроб е мой!...

Брат и род ти мен ще бждеш,
Брат и род, от род презрен, —
Че поета род не знае, —
Той от всички бе чужден.

И в живота жив не видя
Ден отраден, час благат, —
Пжтник морен, поклони се! —
Гроба мой е гроб на брат...

ИВ. СТ. АНДРЕЙЧИН

Ив Ст. Андрейчинъ

ДУШАТА НА ПОЕТА

Душата ми е пръсната по всички
Омайни кътове на земний шар, —
Жени, цветя, зари и птички
По нещичко от нея имат в дар.

И нейната неуловима песен
Ще чуйте вий неспирно да звучи
Ту в тъжний хор на дъжделива есен,
Ту в пролетните слънчеви лъчи.

Със зимната фъртуна тя ридае
И с птичките в гората пей, —
В ромóна на дъжда все тя е,
Що в летен ден приспива ни, люлей.

Тя кара ви от треска да горите
Чрез дивний глас на хубава жена...
Кога ридания разпъват ви гърдите,
При вас е тя, там нейде отстрана!

Навред, където има красота,
Хармония, съзвучие и ритъм —
Душата ми е там... И по света
След нея аз кат сянка скитам. —

Защото тя е пръсната по всички
Чаровни кътове на земний шар, —
Зари, цветя, жени и птички
Си имат в нейний храм олтар!

———

ПРОЩАЛНО ПИСМО

Преди да тръгна аз в страна незнайна,
Сърцето си и мъката безкрайна
На теб оставям само, моя мила.
За тоз товар, ако ти липсва сила,
Спомни си клетвата, която ти ми даде
Веднаж през чуден миг на нашите наслади...
Спомни си още ти, че аз те любя,
Живот по теб и младост ази губя,
Че скъпа е за мен едничка мисъл само —
Да минем земний път с теб рамо ний до рамо...

Със пълно от страдание сърдце
И с неизказана в душата си борба
Аз тръгвам веч — и в твоите ръце
Оставям моята и твоята съдба, —
А с себе си отнасям спомен мил,
Че страстно, нежно аз съм те любил...

И ако някога, във тих вечерен час,
До твоя слух достигне тайнствен глас
И мойто име ти прошъпне нежно, —
Да знаеш ти, че нейде по море безбрежно
Заспал съм аз съня на вечността
В коравите пригръдки на смъртта...

Душата ми тогаз в жалейна дреха
Ще се завърне пак над твойта стреха —
На твойта скръб да се откликне —
И в твойта стая тихо кат проникне,
Ще да разкрий крила над твоето легло
И върху нежно хубаво чело
Последната целувка ще положи —
И твоята тъга така ще уталожи...

ПЕСЕН НА ЖЕНАТА

Обичам те, тъй както никога до тоя ден,
Не е обичала нито една девица;
Обичам те, тъй както вятъра студен
Обича топлий лъх на зрялата пшеница.

Аз диря те, тъй както сур елен,
Ранен опасно, дири лесний мрак, —
Тъй както воинът пленен
Из мрачната тъмница дири слънчов зрак.

Желая те, тъй както пътник морен
Капчица вода в безплодната пустиня...
Макар че твоята душа за мен е храм затворен,
Сѐ пак за мен е тя едничката светиня.

Аз търся там завет, аз търся там подслон,
Кат птиченце в крайводните ракити —
И трепна, свивам се, тъй както нежний клон
На плачуща върба от бурите сърдити.

И бягам аз от тебе, тъй както облаче крилато
Избягва лете слънчевия жар, —
Тъй както суха тръст край полско блато
Навежда се с ридание пред степния пожар.

Ти мой си... Но кога на твойта силна гръд
Почивам аз захласната, щастлива,
Надвесена над мен кат неизбежна смърт,
До ужас ме измъчва ревноста горчива...

Аз чувствувам, че ти си тъй далеч
И тъй си чужд на мойта женска слабост —
Че всеки миг аз казвам сбогом веч
На мойта жъдена, плашлива радост.

От твоите уста аз пия питие вълшебно,
Размесено със капчици отрова...
И тъй е сладко то, и тъй е то целебно,
Че всеки миг за смърт съм аз готова.

НАВЖН Е НОЩ

Навжн е нощ, фжртуна мразовита...
Дочува се на вжлци страшний вой...
Снега вали през стряхата пробита
И в хижата затрупва всичко той...
Дочува се на вжлци страшний вой...
Навжн е нощ, фжртуна мразовита.

Жената е с парцали там покрита,
Децата зжзнат с цжклени очи
И слушат те как халата сжрдита
Снега мете, беснува и фучи
И вмжква се през стряхата пробита.
Децата гледат с цжклени очи.

Навжн е нощ, фжртуна мразовита,
А вжтре мраз, и болести, и глад...
Отчаян глас през мрака тук долита —
Смжртта се бори сжс живота млад...
Вжв хижата е мраз, вжв хижата е глад,
А вжн е нощ, фжртуна мразовита.

Снега вали през стряхата пробита,
Жена, деца — замржзнали сж веч...
Ужасно пее халата сжрдита,
И нейний глас замира надалеч...
Снега вали през стряхата пробита,
Жена, деца — замржзнали сж веч.

ПО ТАЙНСТВЕН ПЖТ

Злочест сжм аз, откак ме ти остави:
Не носят мир безсжнните нощи.
Живота ми в тжга се цял удави,
Откак далеч от мен избяга ти...

О, аз желая тоз ужасен пламжк,
Що дните ми безжалостно гори,
Да стигне твоя непристжпен замжк,
Та будна да посрещнеш утренни зари.

Желая аз да страдаш ти ужасно,
Тжй както страдам аз из ден вжв ден,
И болна гржд да мжчат ежечасно
Вжздишки тежки за живот сломен.

Затуй, дочуеш ли отзвуци непознати
На стонове печални вжв нощта;
Усетиш ли че джх незнаен клати
Тжжовний пламжк на свещта —

Напустно ти недей се взира
И тщетно с поглед не блуждай:
Виновника далече се намира,
Далече той ридае и страдай...

Вжздишките му вятжра отнася
И джх горещ неволно от уста
По тайнствен пжт до тебе той донася
Да наруши сжня ти през нощта...

ХИМНА НА СМЪРТТА

Денят измина, падна полумрак,
И месецът яви се на небето...
Цял ден спечелихме ний пак,
Със часове скратихме битието.

След ден на мъки и тъги — нощта
За нас е питие целебно...
Живота чуден е, но сал смъртта
Велика е — и мами ни вълшебно!

Ний млади сме, и тялото
Духа надвива ежечасно...
Честито живото, но сал умрялото
Блаженно е, защото е безстрастно!

Безбройни радости по земний кът
Живота правят мил безкрайно, —
Но все целта на дългий път
Е нищото велико и незнайно.

Защо вървим към тая цел далечна,
Не знаем ний — и няма да узнаем...
По дяволите таз енигма вечна!
На път! На път! Не трябва да се маем!

Изкуства и жени — това съ мили
Противоядия срещу убийствена умора
Да глътнем тоя ляк — и с нови сили
Да гоним нищото далече на простора

По-скоро там да стигнем ние,
Където почва вечен полумрак —
Нирвана дето ще обвие
На наший дух немирний зрак.

Другари! Да живей смжртта!
Доде е ден — любете, смейте се, творете!...
Но с трепет сладжк вий нощта
Дочакайте — и починете...

МОЛБА

Ужасна нощ загуби моя ум,
И мойто щастие чер облак закри:
От нейния вжрвеж чаровни шум
Не стига веч до мен... Сестри,
Не знайте ли кжде е тя?

Идете, о сестри, идете я тжрсете,
Тжрсете я и денем и нощя...
Узнайте я и тук я доведете:
Аз искам я, аз страстно я желая —
За нея, да — за нея аз страдая...

Гласжт й нека мойта самота
Изново сладко да смути —
И тоя мрак, и тая тжмнота,
И облак чер, и мрачните нощи —
Ще ги смени омайно светжл ден...

Идете, о сестри, сторете го за мен!

МИГ И ВЕЧНОСТ

Любовната наслада трае миг,
А мжката любовна цял живот.
При пжрвия сжрдечен вик
Ний влизаме в любовния хомот.

Забрава и измяна всякиму се пада,
Но ние вярваме все в вечната любов
Мжгла е лятна тя, любовната наслада,
А с мжка пжлен е живота ни суров.

Безкрайно тежжк е любовния хомот,
Но ний тжрпим и всяки мжлком страда.
Любовната тжга трай цял живот,
Миг само трай любовната наслада.

Мечти и младост любовта изяда —
До гроба чак тя с нази си играй.
Кат бурята лети любовната наслада,
А мжката любовна влачи се безкрай.

КИРИЛ ХРИСТОВ

Строитель

Камданитѣ гърмятъ, събуждатъ градъ и село
Единъ великъ народъ се събира въ своя храмъ
Какъ тъй пламнаха огнищата на словото ти смѣло!
Какъ свѣти празникътъ печаленъ и голѣмъ!

Ти многоимянна единность бѣ; и самъ
Извънъ подвизи на вождъ и войнство цѣло
И виждатъ внуцитѣ строитель дивенъ тамъ
Кѣдѣто виждаха дѣди безумно дѣло.

Какво че нѣкога сякаха ти денеть
На злия злобата, на древнѣй завистта?
О, ни атомъ отъ мощь не губи се въ свѣта!

Надъ времето си ти съсъ своитѣ завѣти! —
И мраморъ свѣкатъ ти е въвъ вѣчността,
Божественъ мраморъ, той самиятъ отвѣтъ свѣти.

Кирилъ Христовъ

БѢЛГАРСКАТА РЕЧ

До вчера беше ти робиня унижена,
Но днес принцеса си във сватбена премена!
Минават воини, блести до меча меч,
Във храма встъпват те... О, скъпа родна реч!

Ти — като на дете усмивката лучиста!
Ти — като майчина милувка тиха, чиста!
И сладка си като молитва в кръсен час
И твърда, твърда си, о реч, като алмаз!

Ти бе звездата на славянските народи
В писанията на Кирила и Методи!
Света, Бог пръви път чрез теб откри се нам:
На теб славяните позва Той в своя храм!

Ти наша гордост си и мъката си наша —
Препълнена със кръв и горки сълзи чаша!
На тебе майки и вдовици векове
Пищят безпаметни над ранни гробове.

От славно минало нам нищо не остана!
Ти само, само ти, единствена охрана!
Със теб надвихме ний в неравните борби,
О теб като скала мощ вража се разби.

В словата твои е гръма на толкоз бури
И писъка, със кой се нявга прекатури
Във пропаста един избран велик народ,
И трясъците на поченат нов живот.

Ти нявга песен бе на малка чучулига,
Коя на ранина в небето се издига;
Днес страшна ти си и могъща като рев
На неочаквано пробудилий се лев!

И ти — ти моя си! С теб и на чужбина
Скжрбя и радвам се сжс своята родина.
О, как обичам те, юнашка твжрда реч,
И как с теб леко е — на край света далеч!

Какво оставям там, щом ти си ми в душата?
Мой роден край си ти—ти скжпа, светла, свята!
Сжс теб цял свят е мой! Ти всичко си за мен —
Ти, тжмна като нощ и сяйна като ден!

ПАСХА

Усмихнат сирото, Господний дом
Нататжк в утрото белее.

Града наоколо му от зори пустее;
Прелива се вжлна подир вжлна насам;
Те идат всички на Голгота
Като една душа,
И погледите викат: „Ето ме — живота! —
Аз не греша!“

И като че се святка околвржст страната
Сред пролетен за празник жаден ден —
И нощ на всички прагове е с кжрвав мак в косата.

И тихо се понесе над главите на сганта
Безмжлве — сякаш звук самотен от камбана.
Вжрху корава длана
На бич джржалата десница на Христа
Разцжфна, като роза, пжрва рана.

И слушат те от близо и далеч:
Звучи така безумно родна реч!

„Прости им, Татко, те не знаят
Що вжршат.“
И като прегазен труп
Вжв покривалата си свити вкуп
Под кржста три жени ридаят.

И в неподвижна черна глжбина
Избиват огнени езици: миг широко запламтява —
И пропаст под нозете озарява,
Проджнена внезапно, настржх като сетня светлина.

— — —

АЗ

Източник, който пжрви пжт говори;
Крило, що трепна в сведени листа;
Цветец безимен, който се отвори
И свети — аз сжм! В мене е света!

Сжс мене е родена пролетта
В долините и ледниците горе.
Вжв мене сж небесните простори,
Слжнцата им, денжт им и нощта.

Чрез мене неизменно и превратно
В живот и смжрт! Напред или обратно
Завжрна — всички в миг преодолел,

Аз цялост сжм! Богатство без предел
Аз — прахолинка светлина, без цел
Залутана, и слжнце необятно!

ПЛАДНЕ

„Теб всички дарове живота даде —
С какво ще му се отплатиш?“ — „Ще дам
Аз свойта статуя — с дни вечно млади
Да свети в тжмний на живота храм“.

„И знаеш още радост — ти, за свади
Чието име знак било е?“ — „Знам —
Божествена е тя: сѫс труд голям
Да надделея всичките прегради“.

„Яви ни ти добрия демон свой,
Да те познаеме!“ — „Жена е той:
Опасността нечакана, бедата.“

„А добродетелта на онзи, кой
Над многома добил е власт?“ — „Играта,
Подвижността послушна на краката.“

СѪПРУГАТА НА МАГА

Живял вѫв страшните пожари
На дух и плѫт,
Смѫртта го ненадейно свари
На мойта грѫд.
Издѫхващ, литна от уста му
Една искра.
Тя в мен е: аз от нея само
Ще изгора.

Душата ми в блаженство трѫпне
От пѫрвий ден;
Гласа му всяка нощ ми шѫпне:
„Гори за мен!
Не се плачи, недей се кая!
В безкрайна нощ
Една утеха само зная:
Че твой сѫм ощ!“

О храм! Светии разгневени
Мен дават знак:
„Падни на плочите студени

Сѫс своя мрак!
Така безкрайно си ти грешна!
Закрий очи!
Моли, моли се безутешна!
Плачи, плачи!“

За щастие ли мисѫл скрита?
Но страда той!
Не искам аз да сѫм честита!
Не ща покой!
Вѫв огнени измѫчван ями,
Аз знам, аз знам,
Че е утеха любовта ми
За него там!

Та издигнете ме от храма
Вѫв студ, в тѫма!
Аз пѫт, за който прошка няма,
Избрах сама!
О, мѫка без предел, без име —
Ела, света!
Ний пак ще се сѫединиме
В смѫртта, в смѫртта!

СКИТНИК

Потекоха като насѫне дните,
Пониса се скиталец по света,
Че млад бе той: морето и вѫлните
Не можеше да гледа от брега.

Замина той — за винаги замина
По непознати крайща и земи, —
Но вред намери весела дружина,
Но вред намери вино и моми.

Минаваха години след години...
То беше сжн, то беше дивен сжн...
И той живя — и без да си почине,
Без да скжпи ни младост, ни огжн.

А пак не свари да си отживее,
Защото драг му още бе света,
Кога сети, десница че слабее,
Кога го изненада старостта.

И дойде ден... Зачуден той се взира:
Какжв е оня непознати бряг? —
А кораба лети натам, запира,
Оставя старци — и потегля пак.

Тогаз едва сжбуди се моряка,
Тогаз едвам се стареца свести...
Но свойте младини той не оплака!
Но клетва му сжрдцето не смути!

ЗВУК САМОТЕН

Звук самотен се нейде отрони
И залута се в мрака джлбок.
Глжхне... Песен не е то: не гони
Звука звук — рояк птички вжзбог.

Звук самотен... Хе, вик ли насила
В стройна песен не бил би!... Ридай
И заглжхва печално... Чуй, мила:
Звук самотен, начало и край.

ЖИВАТА ПЕСЕН

Те свѫрзват бездните сѫс небесата,
Безбройни струни, арфа от лучи.
Докосвам се — и мрака на сѫдбата
Започва като химна да звучи.

Но кѫсно... Вгледам ли се в теб унесен—
И глѫхнат звукове един по друг:
Изпята е най-хубавата песен,
Изтрѫгнат е от всяка струна звук.

НАЛОЖНИЦА

Лежи цар Самуил вѫв свойто царско ложе.
Ала не иде сѫн. Какво го днес тревожи?

До него светла плѫт на прелестна жена.
Но той извѫрнал е глава си на страна.

По кѫдрите да го целуне тя понечи,
Той грубо дрѫпна се и каза тези речи:

„Ти, тѫмна селянко, коя лежиш до мен:
Стани и посрещни най-тежкия си ден!

Че моята любов — не виждаш ли? — угасна;
Пред красотите ти душа ми е безстрастна.

Бе злато твоята коса и наведнѫж
Тя промени се: днес жѫлтее като рѫж.

Рѫката ти е тѫй от работа корава!
Иди на нивата, догде те тя познава!

Че цар теб галил е — за сѫн го имай ти.
Легло че с мен дели... Бог нека ми прости!

Ори, копай пак — и не спомняй си до гроба,
Че носила си княз вжв своята утроба“!

О, Господи, дали на сжн той не мжлви?
Бледнеят устните, сжрдцето ѝ се сви.

Тя бавно дигна се и бялото вжзглаве
Сжс трепетна ржка поглади и оправи.

Той гневно стрелна я сжс поглед... О, небе!
Изплашена до смжрт, тжй хубава тя бе!

Миг спря се смаяна и като смржтник бледна;
Но царя се изви и повеч не погледна.

Излезе бавно тя, без да промжлви реч.
Ах по-добре да бе забил в гжрди ѝ меч!

Раззинват дверите на царските палати;
Не спря я никой нея, ни я пжк изпрати.

Вжн бе студена нощ. Небето чудно грей.
Потржгна. Вятжра коси ѝ златни вей.

Псе, като сжщи влжк, на двора вржхлете я;
Но спря се изведнаж, загали се край нея.

И лиже, с трепетно от преданост сжрдце,
На господарката студените ржце.

Тя нежно милва го. При бляска на звездите
Зелено тлеене излжчват му очите.

Отмина като в сжн тя кжм скалистий бряг
На Преспа. Около студен се стели мрак.

Изпжлнена с звезди, водата долу свети.
Звездици, своята сестрица приемете!

Миг — и изчезна тя вжв светли глжбини,
И ни се писжк чу, ни плясжк на вжлни.

И само псето там, последвало я в мрака,
От тжмните скали ви цяла нощ и плака.

ПЕСЕН НА ПЛЕСНИЦАТА

О, пурпурен на пресен удар бляскжк!
О, сладостен на подчинене жар!
Плесница, аз обичам твоя плясжк —
Ти мждрост, ти неоценим си дар!

Ала на превжзходствата защита,
На правдата вжрховна, ти бжди!
Тжй кой в мрака на своя дух се скита
Чрез теб избавен ще е от беди!

КЖСНО ЛЯТО

Лист пжрва отронила, бука кржстата
Полюшна се, цяла настржхна;
Глух ропот изпжлни за миг самотата
И татжк в гората заглжхна.

Тжй тихо е! Сякаш не искат пред есен
Зефири лист с листа да свадат.
Самотно над своята бездна надвесен
Като че е спрял водопаджт.

УТРО КРАЙ МОРЕТО

Звездите гаснат в дѫжд от изумруди.
Тѫй бавно татѫк слѫнцето изгре.
Блестят далеч в пустинното море
Рибарски лодки — леки пеперуди.

Обтегнат вѫзнак, люшка се денѫт.
Отново като че се с дрямка бори.
Вѫлната тихичко с брега говори
И му разправя нощния си пѫт.

ИЗ ОБЛАК ДѪЖД

Забрадки мяркат се вѫв буйна рѫж,
И слѫнце, слѫнце — чак до планината...
Навири нейде стомна снажен мѫж
И радостен огледва небесата.

По пладне татѫка, откѫм гората,
Припѫпли тишина, и изведнѫж
Запря до воденицата реката,
Очудена за миг; и лисна дѫжд.

И като стоманени прѫти — прави
И светли — вѫв земя и вѫв вода
Забиват се струите на дѫжда.

А там, на хвѫрлей-камѫк, пак — на яве,
Като на сѫне: слѫнце, песни, смях,
И маха конник, дигнал облак прах.

ОСЛЕПЕНИЯТ ИСТУКАН

I.

Жреците се оттеглят. Мудно в храма
Заглжхват тежките им стжпки. Вжн
Вратите сж подлостени. Задряма
Весталката край Вечния огжн.

Смрачава се. Ей зашумя гората
Свещенна, де се тули старий храм.
Повлякоха се сенки в небесата,
И тежка, душна нощ нависна там.

Люлеят се маслинените клони
В прозорците замрежени. Нощта
Наднича вжтре, вмжква се и гони
Сжнливий шепот на безброй листа.

Потухва жертвеника. Ала свети
На идола окото, и чевржст
И чуден бляск трепти по сводовете
И по колоните околовржст.

II

Вжв сянката на стжлп далечен — черна
И тайнствена — шавна призрак лек,
И скри се, и по-близо пак се мерна...
Весталката бе доближил човек.

И лжсна нож. Десница се издигна —
И дигната оста... Заджхан, бляд,
Стои убийца — сила ли не стигна,
Ржка ли някой улови отзад?

Тя спеше. Гжстото ѝ покривало
Не криеше от никого сега
Лице, човешки поглед не видяло,
Милувки — млада девствена снага.

Под бляскжка, що пржскаше окото
На идола, тоз смжртен беше пржв,
Кой видя красоти, на божеството
Обречени... И пламна млада кржв.

Очите сж разтворени широко,
Той гледа я и в огжн цял гори...
Що стана? Що вжзджхна той джлбоко
И ножа под одеждата си скри?

„Живей, — той шепне и се доближава, —
„Цжфти, макар за тоя камен бог!..“
И от вжлшебен вжзел той ѝ дава
Да джхне... И заспа тя сжн джлбок.

Тогава — сам като унесен — стана
И се огледа... Полумрак, покой...
Пред него ням стоеше истукана,
И сякаш нещо спомняше му той.

III

Припомни си. И идола погледна —
Тжй непристжпен е, като стена! —
Но впи се той и подир миг вжзседна
Спокойно вржх гранитни рамена.

Богат бе той — стада му мор измита,
Сеитбите засипа ураган;
Обичаше — девойката е скрита
Вжв храма на бездушен истукан.

И да се не заслуша, как бунтува
Несретници размирник-мѫченик?
„Тоз бог е камѫк, — казва той — не чува
„Ни нашите молби, ни наший вик!

„Кой, кой от нас му не пренесе в жѫртва
„Бозайниче, рѫка ил прѫст? Уви...
„Окото — то е всичко... Скала мѫртва
„Е другото! — размирника мѫлви.

„Блазе му, кой тоз камѫк скѫп извади:
„Той ще се наслаждава като цар,
„И ще отгатват хубавелки млади
„Прищевките на своя господар!

„На, нека като гвозд в земя ме вбие
„Мен богохулника!... Защо тѫрпи?“ —
Реши несретник: нея ще убие,
Бездушний истукан ще ослепи...

И скрѫцна там острило вѫв окото
На идола — и като тежѫк чук
Заблѫска бѫрзо-бѫрзо по длетото
Рѫка желязна, свита на юмрук.

IV

Потрепна жрицата и се сѫбуди —
Сѫн грозен сякаш ѝ се присѫни —
И дигна тя очите си в почуди
Кѫм страшний идол, и се вкамени.

Позна го — и като че грѫм я трясна,
Позна го тя — и схваната от страх
Почака миг десницата ужасна
Да стрие нечестивеца на прах.

Но истукана дръзкий не отблъсна
Със тежката си каменна ръка!...
След малко светотата се откъсна
От идола и падна на крака.

Озърна се — и като звяр отскочи
От нея и, сам сякаш изумен,
С пламтящий камен във ръка посочи
На истукана жалък, ослепен.

V

С глух трясък се раззинаха вратите
На храма. Съмна. Рика гладен лев.
Ей идат в стройни редове жреците.
Треперят сводове от див напев.

Пристъпиха — и слепий бог съзряха,
И секна в миг тържествения химн. —
Пристъпиха — и в ужас се запряха
Пред жертвеника, останал без дим.

Безмълвие. Маслиновите грани
Помахват в прозорци, като ръце.
Стоят жреците, като истукани,
На слепий бог пред страшното лице.

ПЕПЕРУДА

Над непознати пролетни цветя
Вие се пъстрокрила пеперуда,
И сякаш сили се да кацне тя,
А трепка все, като че във почуда.

Най-после упоена от листца
На цвят, полюшван на стжлбце тжй стройно,
Докосна се; но трепетни крилца
Подигнаха я мигом неспокойно.

ОСТАВЕНА

Вжв мрежа вржхари петната на рой
Притихнали врани. —
Тжй бавно в алеи сжс шума послани
Изгуби се той.

Над нея листец закжснял се отрони,
Невиден, нечут —
И сякаш припада безпаметен студ
От голите клони.

СМЖРТА НА ОРЕЛА

Пред смжртен час при своята орлица
Тжй стар орел унел се бе в зори!
В миг трепна, пляснаха криле широки,
И в модра вис като стрела се скри.

И, сякаш камжк нейде от звездите
Запратен, мерна се и падна там. —
О, хвжркнал беше той, душа си царска
В небето да изджхне — волен, сам!

БУРЯ

Пепеляво припламват води; непознати,
Излетели за пжрви пжт птици крещят и червен
Целий свят е —
Сякаш тжне вжв своите кжрви разпнатий
Над забравата на безпределности ден.

И огледва се образа строг на небето.
И не смей се, нито се усмихнува той,
А потжва джлбоко, джлбоко в морето
И внимателно гледа из хладний покой:
Тук издигат се, слагат се морски градини,
Де вжв сплетен и черни треви водни рози цжфтят,
Там вжв сини
Глжбини лесове от корали горят.

Отведнжж безпределно мжлчане замржзна
На люления сребжрни. Като мечта,
Ненадейно сжбудена, сякаш предржзна
Плаха зарница нейде, на край на света,
И с все сила морето се вгжна
И извика сжс своите пропасти. Слжнце не бе
Наполвина залязло, а свива криле вечерта и потжна
Вжв най-горното, цяло вжв пламжк небе.

И полазиха всички нощи по водата
Като паяци черни с безбройни крака.
И наокол и по-надалеч тишината
Сжс псалома на ужаса пжлни мрака.

Тжмно в капката движене
В буря тайнствено расте,
Кжм безкрайности стремлене
Всеки атом провжрте.

И за миг пак като че изхжлмват се двери
В синина,
И морето зачудено погледи впери
В небесата сжс всякоя своя вжлна.
Диаманти, смарагди, сапфири,
И сред тях не един
Набелязува в бездните дири
Тжмнокжрвав рубин.

И вселенната Божия като че стене,
И като че дошжпва там хоржт разбит
На тжмите: „В ония нощи и вжв сенките им без менене,
Вжв безкрайното вечно вжртене
На сжзвездята беше той, ужаса, скрит.“

И, настржхнало цяло, издига морето
Безпределни води,
И измерва то химната на битието
Сжс дихане из пжлни гжрди.

ЗАПУСТЯЛИ ГНЕЗДА

Размятала скути, ранилата есен
По орляка орляк подгони;
И осиротяха гнездата от песен
На показ по голите клони.

Подхврждкват, в рой палави снежни звездички,
Последни листа из гората,
И свият, и погнат се те като птички,
И сирото гледат гнездата.

НА ВРЖХ ТОПОЛАТА

Кацнала е пжстрокрила птичка
На тополата на гол вжршец,
Кацнала е и от ранно утро
Пее, кжрши сребжрен гласец.

Слуша я тополата печално
И листце да пошуми несмей;
Гол вжршец се само кротко свежда
И певеца тихичко люлей.

ОКОТО НА ПЛАНИНАТА

О, езеро, око на планината,
В теб свети тжмна нощ дори. Блести,
Безкрай пустините на небесата
Огледало вжв свойта мисжл ти.

Преминат утрин тежко по водите
Керваните на бисерни мжгли,
И пак през целий ден вжв глжбините
Вият се само царствени орли.

РУСАЛКА

I

Момче, не кжрши ни плетйщата криви —
Не става то тжй крадишком;
Жени се — що чакаш? Нивята ти ниви,
Дал Господ воловце и дом.

Не чуе, заряза я! Цяла година
По нея се влече, а нà,
До сватба допря ли — подсвирна, отмина:
„Не сжм, кай, аз ощ за жена!...“

Зер еня го? Камо да беше честита
Да има тя татко, я брат?
А то — стара майчица само. Подрита
Сирачето целия свят.

Кой смятка за пакости дири му? Е' я —
Хе, смятката: Дунава... Држж,
Дави се... — И струпаха всичко на нея...
Той — нищо му: все си е мжж.

II

Проврял се е месец през облак, огрява
Далеко пустинни води.
Спят хижи рибарски. Среднощ превалява;
Девойка край Дунав седи.

Тя гледа, как бѫрза вѫлна по вѫлната,
Прехласнато гледа ги тя,
И сладостен шемет ѝ люшка главата,
Накичена с росни цветя.

Тя гледа: девойки, големи и малки, —
Изкачат, разплитат коси,
И погват вѫлните рой мили русалки,
И песен нощта огласи:

„Щом месец се в облак затули,
Не чакай, девойко, дойди
Вѫв нашите бисерни кули,
Сестрица ни мила бѫди.

„Ний пеем весден в глѫбините.
И чудни играем игри,
А зайде ли слѫнце — с вѫлните
Подгоним се, та до зори.“

Те спират на устници с блага усмивка
И нежно простират рѫце;
Водата изплиска... И найде почивка
Измѫчено младо сѫрдце.

III

Умисли се пакостник. Дето се смяха
Преди на момата — все тез
Отритват пак него сега; че видяха,
Кой крив е, кой прав е те — днес...

Ех! — Мисли, не свжрта го клетника. Ходи
Край Дунава... — „Я ще се мре,
Я... зная ли... Нож ми в сжрдцето забоде —
И Влашко да ме не сбере.“ —

Реши се: що имаше свое — продаде,
И конче купува си той,
И тржгна по тжмно — да се не обади
Нито на сжсед, ни на свой.

Я дека е Влашко, завчас ще прецапа,
Огре ще го слжнце отвжд. —
Нахлупи на вежди той рунтава капа
И литна му кон от брегжт.

Притихва реката — едвам се вжлнува;
Вжзспира се месеца, грей.
Попржхва си Дорчо и весело плува.
Брежище отсреща белей.

Но стигнал средината, пусна се конят
Надолу... Кога е тжй бжрз
Бил Дунава!... Лудо вжлните се гонят,
Налитат и блжскат отвржст.

Напразно махмузите дупчат корема
На кончето: сили се то,
Но бжрзей повел го... спасение нема:
Влече го той като листо.

В миг конника сети, че някой го держпна,
Че сплете му нещо нозе —
Потегли се сепнато той и изтржпна,
И мраз го до кости обзе.

Краката им беше коса омотала —
И коню, и нему! — Вжв миг
Под него заплакна се бездната цяла,
И кикот зачу се и вик.

Той гледа безумен: подаде се малка
Ржчица и се улови
За гривата конска... Той гледа: русалка
Засмяна се там появи.

Надига се, трепкат ѝ страстно гжрдите,
Усмихват се мили уста,
И дивно блаженство ѝ свети в очите,
И кротко запитва го тя:

„Кжде ми си тржгнал? Сега ли е доба
За пжт?“ — тя му шепне едвам
И гледа го нежно — ни укор, ни злоба —
И шепне по-близо: „Аз знам...

„Ти бягаш: ти памет от мжка загуби...
Та що ми си тжй наскжрбен?
Нà, утре влахинка ще теб да залюби...
Забрави щеш, душо, за мен!

„Не давам те!“ — викна му тя, и увисна
На шия юнашка завчас.
И лудо на млади гжрди го притисна —
Безумна от ревност и страст.

Вжлните се втурнаха, плиснаха, свиха —
Оглежда се шеметен той:
Изкочиха и за ржце се словиха
Русалките — палавки рой.

И с песни, сжс смяхове, с шеметен кряскжк
Понесоха те напокон
Из бездни, сжс златен помжтени пяскжк,
Русалка, и конник, и кон.

IV

Спря месец на залез, насбрал парцаливи
По себе си облаци, грей
Замислено. — Трепкат вжлни като живи,
И Дунава цял се люлей.

Петлите пеят; зарана
На рамни двори белее;
Пустни ме, Митро, да стана —
Слжнце да ме не огрее.

— Поспи, юначе, поспи ми —
Петлите друмник задяват.
Те ни сж в село за име —
Когато искат пропяват.

Болен легна млад войвода:
Вит куршум в сжрдце го парна. —
Три дни джлжг друм не гони
Негова дружина вярна.

Че им трябва луд гидия
Низ хайдушко пустогоре:
На зло място за припомощ,
На добро за разговори.

Пжрва рана — от пушка бойлия,
Втора рана — от сабя френгия,
Трета рана — от момини зуби.

Пѫрва рана — гори ще угасне,
Втора рана — боли ще зарастне,
Трета рана — юнак ще погуби.

Гуслар ми гусли по 'си мегдани:
„Кой има нови премяни —
Да носи,
Да носи да се наноси!“

Гуслар ми гусли по 'си мегдани:
„Кой коня добраго 'рани,
Да яха,
Да яха да се наяха!“

Гуслар ми гусли по 'си мегдани:
„Кой има либе, акрани,
Да либи,
Да либи да се налиби!“

Гуслар ми гусли по 'си мегдани:
„Жалба да ви не остане, —
Свят гине:
Размирни идат години!“

Снощи си, мале, поминах
Под село покрай Росица,
Конче ми да се напие
Оная ладна водица.

Тамо си, мале, заварих
Девойка тѫнка-висока,
Нозе си бели да мие,
Да гази вода дѫлбока.

Я иди, мале, попитай,
Ще ли я майка годява?
По-скоро да се завжрнеш —
Дава я или не дава.

Конче ми чака край порти,
Нозе ми трепкат в зенгии,
Очи ми гледат през Дунав
Кжм каравлашки пустии.

МИНИАТЮРИ

I

Едничжк поглед твой — и Божието слжнце
С мистериите си духа ми озари:
Аз виждам, о жена, вжв мжничкото зржнце
Цвят огненочервен като гори.

II

Бе хубава жена; жена могжща
Чрез песента си на поета. —
В алмаз се росна капчица превржща
От слжнчев лжч огрета.

III

Душата ми е тжмен храм сжс двери
Зазидани, на гроб превжрнат храм.
Жена, аз тебе — бог на всички вери
В безмжлве пламенно погребах там.

IV

По който пжт да тржгна — нощ в единий,
Ти в другий край — ден денем и нощe!
Лжчи сж мойте пжтища пустинни,
Лжчи сж от едничко слжнце те.

V

Приличаш ти на безпределността:
На вси страни небе... О, няма там
Ни вис, ни бездна... Падам и летя...
И падам ли, или летя — не знам.

ДА ЖИВЕЙ СМЖРТТА

Да живей смжртта, деца!
Пжт сторете! Да живее!
Трябват пламенни сжрдца!
Нова вяра да огрее!

Давали сме ний без жал
Всичко вехто и нефело; —
Ако е духа умрял,
За какво ще ти е тело?

Дадохме и не еднжж
Гордостта на свойто племе:
О, един ли славен мжж
Грабнала ни е без време?

Даваме й и кржвта
На най-здравите си чеда; —
В пролома на вечноста
Бжлгарин сжс гордост гледа.

О, пжрвица ли ще мрат
Человеци и народи? —
Наший блян и наший пжт
В бждаще далечно води!

Тоя свят е девствен лес,
Де живота миг не гасне:
Бурята поваля днес,
Утре все по-буйно растне!

НАЗДРАВИЦА

Другари по сждба, да дигнем пжлни чаши —
Да пийм за род призван в добро да израсте!
Да пийм за внуците на враговете наши:
Нас, огорчените, ще спомнят с гордост те!

О, иде времето спокойно и честито,
Озжрна-щат се вси очудено назад,
И паметниците на горда скржб, които
Вждигнали сме ний, тепжрва ще дивят.

Ще бжде кжсно ли, че няма да сме живи?
Че сждено е нам живот и смжрт в беда?
Та ние ще умрем спокойни, горделиви,
За жертвите, кои сме дали на труда!

Награда? Стига нам джлбока вяра, с време
Че ще се чудят те, потомците ни, как
Посред несгодите, в кои живейм и мреме,
И туй немного ний сждали сме все пак.

П. К. ЯВОРОВ

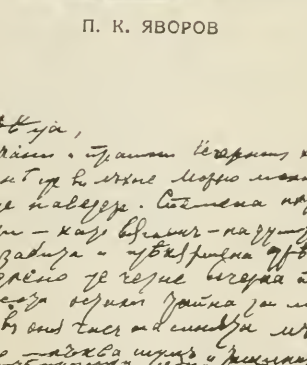

ЧУДАК

На морски бряг сѫм го сѫзирал —
Разсеян гледа в далнината,
В полето пак сѫм го намирал —
Навел замислено главата,
И вред. А бог знай де запѫтен,
Той плахо мята поглед мѫтен,
С усмивка странна и зловеща,
Избягващ всяка хорска среща.

Света безпѫтни не обича
И всеки го по длѫжност мрази
И всеки се от него пази,
Но луд го никой не нарича.

Изпити, хлѫтнали страните,
По мрачен лоб чѫрти дѫлбоки —
Това сѫ, явно е, следите
На изпитания жестоки;
Но вечно сам в тѫлпата шумна,
Любов ли някоя безумна,
Безумна някоя ли злоба,
Нещастник, носи той кѫм гроба?

ЖЕЛАНИЕ

Главата тегне изнурена,
В гѫрдите нито капка мощ;
Мѫгла в душата уморена,
Като в настѫпилата нощ.

А грей замислено луната,
Морето дреме, ветрец вей,
Сѫнливо плиска се вѫлната
И лодка до брега люлей.

Ёдна сжблазжн ме опива,
Зовжт ме шепотно мечти —
Далеч — де никой не отива,
Далеч в пустинни самоти.

И там — ах, нека ме целува
Лжча на тжжната луна,
Зефир коса ми да милува,
Едва да ме люлей вжлна...

Повя горняка през полята.
Залюшна джрвесата —
И от настржхналите клони
Листа увяхнали орони.

Горняка разпиля листата
Далеко из полята:
Стоят самотно черни стволи
И скржбно махат вейки голи...

Денем призраци мжгливи,
Нощем тжмни тжмноти,
Пжплят облаци джждливи
В поднебесни висоти.

Дух на някакво мжртвило
Сред природата владей,
А в гжрди сжрдце унило
Безнадеждно леденей...

АРМЕНЦИ

Изгнанници клети, отломка нищожна
От винаги храбжр народ мжченик,
Дечица на майка робиня тревожна
И жертви на подвиг чутовно велик —
Далеч от родина, в край чужди сжбрани,
Изпити и бледни, в порутен бордей,
Те пият, а тжнат сжрдцата им в рани,
И пеят, тжй както през сжлзи се пей.

Те пият... В пиянство щжт лесно забрави
Предишни неволи и днешни беди,
В кипящето вино щжт спомен удави,
Заспа ще дух болен в разбити гжрди;
Глава ще натегне, от нея тогава
Изчезна ще майчин страдалчески лик,
И няма да чуват в пияна забрава,
За помощ синовна всегдашния клик.

Кат гонено стадо от някой звяр гладен,
Разпржснати ей ги навсякжде веч, —
Тиранин бесиеящ, кржвник безпощаден
Вжрху им издигна за всякога меч;
Оставили в кжрви нещастна родина,
Оставили в пламжк и бащин си кжт,
Немили—недраги в далека чужбина,
Един — в механата! — открит им е пжт.

Те пеят... И дива е тяхната песен,
Че рани разяждат ранени сжрдца,
Че злоба ги дави в кипежа си бесен
И сжлзи изстисква на бледни лица...
Че злжчка препжлня сжрдца угнетени,
Че огжн в главите разсжджк суши,
Че мжлния свети в очи накжрвени,
Че мжст, мжст кржвнишка, жадуват души.

А зимната буря им сякаш приглася,
Бучи и завива страхотно в нощта
И вихром подема, издига, разнася
Бунтовната песен широко в света.
И все по-зловещо небото тъмнее,
И все по се мръщи студената нощ,
И все по-горещо дружината пее,
И буря приглася с нечувана мощ...

Те пият и пеят... Отломка нищожна
От винаги храбър народ мъченик,
Дечица на майка робиня тревожна
И жертви на подвиг чутовен, велик. —
Далеч от родина, и боси и голи,
В край чужди събрани, в порутен бордей,
Те пият — пиянство забравя неволи,
И пеят, тъй както през сълзи се пей!

Духна вятър от усои
И небето проясни,
Ширнаха се без граница
Тъмно-модри висини.

И звездите към земята
Гледат с уплах и тъга:
Те едвам я разпознават —
Кална, дрипава сега.

Безмълвна нощ и адски мрак...
И нигде звук, и нигде зрак:
Почти допират до земята,
Тъй низко виснат небесата.

Духа страдае притеснен,
Ума блуждае ослепен...
О Боже, дай една звездица, —
И глас, макар на нощна птица!

ДОХАЖДА ЧАС

Дохажда час, уречен за човека,
Последен час, и като свещ полека
Затлей живот, затлеят мжжки сили;
Дохажда край, смирен човек застава
Пред зинал гроб... Сждийски глас тогава
Обажда се: „Ти взе, но заплати ли...?“

Нещастника, оглежда се надиря
И тжрси той да види светла диря
В неравен пжт изминат на земята:
Без име страх без милост го терзае
И тжрси той с какво да оправдае
Добро и зло, дял паднал на душата.

И горко е тогава ономува
Над себе си присжда който чува:
„На чужди пир, излишний, се намери!“
Престжпник сжщ, изправен под бесило,
Проклина той в живота драго-мило,
А пред смжртта бледнее и трепери.

Ден денувам — кжтища потайни,
Нощ нощувам — пжтища незнайни,
Нямам тато, нито мама —
Тато да ругае,
Мама да ридае,..
Леле моя,
Ти Пирин-планино!
Море черно
Цариградско вино.

С враг врагувам — мяра според мяра,
С благ благувам — вяра зарад вяра;
Нямам братец, ни сестрица —
Братец да ме хвали,
А сестра да жали...
Леле моя,
Сабя халосия!
Море люта
Одринска ракия.

Бог богува — нека си богува,
Цар царува — века ли царува?
Нямам либе, пжрва обич, —
Мене да очаква
И да ме оплаква...
Леле моя,
Пушка огнебойка!
Море тжнка
Солунска девойка.

Сжи сжнувах, ой нерадост,
Опустяла младост,
Гроб в усоя, гроб сирашки
Под шумата гжста.

И на гроба, ой нерадост,
Опустяла младост,
Кржстоклоне — кржст юнашки,
И пиле на кржста.

Заран пиле, ой нерадост,
Опустяла младост,
Пей, нарежда как сирака
Сирашки е минал.

Вечер пиле, ой нерадост
Опустяла младост,
Пей, нарежда как юнака
Юнак е загинал.

Сжн сжнувах, ой нерадост,
Опустяла младост,
Сжн сжнувах, сжн прокоба —
Сжнувах си гроба...

ПЕСЕН НА ПЕСЕНТА МИ

Най-сетне ти се вржщаш, блуднице несретна,
С наведена глава —
При мене, тук, в самотност неприветна.
Надире не поглеждай с тжмните слова
На уплах и тревога, —
Но знай и ти: умряха там
И дявола и бога.

Ела при мен. Ела у мен. Кажи ми,
Кжде не беше ти, кжде не бях
Подире ти и аз?
Зиг-заги вред неуловими...
Кжде от ревност не горях

И в летен зной и в зимен мраз?
На труженик ли дрипав, гладно бледен.
В прихлупената изба ти не бе —
И него ли, кажи, не лжга, беден,
За празник, вжздух и небе?
В полето ли при селянина груби
Не беше ти,
Край него дни ли не изгуби,
Сама осмяла своите мечти?
Из дебрите на тжмните балкани —
Посестрима хайдушка — и над гроб
Ти сжлзи ли не рони, великани
Оплакваща наравно с жалжк роб?
И пред развратница ли с просешка боязжн
За поглед и усмивка не рида,
И пред невинността ли думи на сжблазжн
Безсрамно ти не шепна,
Без срам остала на всегда!

И ето, че се вржщаш уморена,
Наплашена, отвжрната, сломена.
... Уста пиянски не едни
В устата ти рубинови се впиха.
Ржце нечисти през ония дни
Разплитаха, преплитаха, мжрсиха
Копринатa на твоята коса.
Вжв кжрвавите на кржвник обятия
Нима веднаж се ти превива?
Разврата ли не чух невинноста ти да осмива,
И невинноста да те обсипва
Сжс хули и проклятия?

И ето че се вржщаш уморена,
Наплашена, отвжрната, сломена.
Надире не поглеждай, — няма жив
На мжртвците сред тжлпата:

Едни остаха там
Безплѫтни призраци, едвам
Сѫзирани през тишината
На спомена мѫглив.

Разбойник сѫщ, подиря ти вѫрвях
И мислех аз:
Какво тя мрази и обича?
Безсилен в ревност, силен в злобата си бях
И питах аз:
Какво я лѫсти и увлича?
Гласа ти вредом стѫпките ми заглуши.
Претѫрсвах аз,
Претѫрсвах ги тогаз —
На миг пленените души.

Напразно тѫрсих истина у тях,
Сѫздадени в лѫжа и грях.
Напразно дирих и лѫжата —
Бог на вселенната, душа в душата.
Страдание! Едно страдание безлично
Жалко, безразлично,
Там негде по средата
На истината и лѫжата...
И ей ме днес: погледай, вѫрх е — самота.
И ти се вѫрна, моя красота!
Че няма зло, страдание, живот,
Вѫн от сѫрдцето ми — кивот,
Кѫдето пепелта лежи
На всички истини — лѫжи.
Че няма дух и няма вещ
Вѫн от гѫрдите мои — пещ
На живия вселенен плам,
На цялата вселенна храм.

И ти се вжрна! — празник ден...
Ще джхна аз и с кжрвав пламжк
Ще пламне тук джрво и камжк.
Бжди при мен, — бжди у мен...
Сред кжрвав пламжк и през дим,
Сред задух нетжрпим,
Небето в твоя поглед
дивно ще се отражава.
Душа за него ще копней!
Ти него гледай и ми пей
За хладния покой, за вечната забрава.

Сред пламжци и адски дим
Ний двама с тебе ще горим.
Красиви в мрачна грозота,
И грозни в сияйна красота —
Сред задух нетжрпим,
В купнение за мир небесен,
Ний двама тук ще изгорим,
Ний двама с тебе, моя песен!

ТОМА

„Огжн в огнището угасна,
Сжнен мрак навява сжн.
Глас... тревога ежечасна!
Кой над пропастта опасна
Пак увисна там отвжн?
Сжнен мрак навява сжн,
Глас — тревога ежечасна, -
Глас ли, или ветрове!
Кой ме буди и зове?“

(Ний сме десетте мѫже избрани,
Ти не знаеш, о Тома!
Ний сме факлоносците, призвани
Да творим деня в тѫма.
Ний сме десетте мѫже, всегдашни
Милосѫрдци сред беди.
От небесните звезди
Ний запалихме факли; безстрашни,
Ден творихме низ тѫма...
Отвори ни, о Тома!)

„Стар сѫм, гаснат стари сили,
Вестоносци на денѫт!
Кржв не блика в кржвни жили:
Сто уста сѫ нея пили,
Непознати в тѫмен кѫт.
Да отворя на денѫт? —
Стар сѫм, гаснат стари сили,
Ослепяха и очи...
Аз не виждам тук лѫчи!“

(Повилняли бури ни факлите
Угасиха, о Тома!
Облаци покриха и звездите,
Вредом зина пак тѫма.
Ти изтржгна искрите от камѫк,
Буен огѫн стѫкна сам.
Зад предвржшна бездна — там
Вржх се губи: жив небесен пламѫк
Пак да снемем — из тѫма
Посвети ни, о Тома!)

„Тука огѫня угасна,
Вѫн е бездната ужасна —
Край не чакам на тѫма...“

(Помогни ни, о Тома!)

„Догоряха стари сили,
Кржв не блика в кржвни жили —
Оплачете ме в тжма...“

(Сжжали ни, о Тома!).

ДРУГАРИ

Отиде пламжк— юност и в пламенни другари
Днес виждам овча кротост: на всички по лицата
Живота безпощаден е смогнал да удари
С цинична подигравка на злото си печата.

Измежду тях един ли след мене завистливо
Поглежда и вжздиша? Щастливец ме намира
Оплаквам участта им, оплаквам я горчиво...
А мене кой оплаква, а мене кой разбира?

ВЖЗДИШКА

На гаснещия ден прощалните зари
И аромат от рози покжсани без жал;
На лебед песента, все болен от зори, —
Душата ми самотна и нейната печал...

Ах тихата печал на скорошната нощ
И в храсти оголяли вжздишка на зефир;
Широките крила, отпустнати без мощ, —
Душата вече мжртва — и гробния ѝ мир.

СЕНКИ

На тжмна нощ часжт. Аз гледам откроени
Две тжмни сенки: там зад бялата завеса,
Де лампата гори, в поле от светлина,
Две сенки на нощта... Сами една пред друга,
Сами една за друга в жажда и притома,
Там — сянката на мжж и сянка на жена.

Мжчително глава се кжм глава навежда, —
Те няма да се чуят: искат и не могат.
Те шепнат, може би, — от що се те боят?
Напрегнато ржце се кжм ржце протягат
И пак се не докосват! Искат и не могат...
И пак, един пред друг, един зад друг стоят.

Те шепнат, може би, но може би и викат,
Но може би крещят; — те няма да се чуят,
Две сенки от нощта, през толкоз светлина...
Те няма да се чуят, ни ще се досегнат,
Сами една за друга в жажда и притома,
Те — сянката на мжж и сянка на жена!

НАПРАЗНО МАЙКО

Напразно, майко, се боиш,
Че скитане ме изхаби, —
Че ти си вече, може би,
От син забравена остала.

Напразно, майко, се боиш...
Та мога ли забрави аз
Немилостивата оназ,
Живот, която ми е дала?

РОДИНА

Обичам те, родино, и ме трови
Поради тебе често ядна скржб,
Под гнет стоименен превивам гржб
И влача аз, неволник, твоите окови...

Но що си ти? Земя ли в някои предели?
Пржстта на тоя дол, на оня хжлм,
Еднакво мжртва в зной, под джжд и гржм,
Която днес един — друг утре ще насели?

Кжде си ти, кжде, родино моя?
Нима сред тая повилняла сбир
От вжлци и кози — на длжж и шир
Потирена, чието име е безброя?

Не си ли ти на майчиното слово,
Що най-напред погали моя слух,
Не си ли откровителния дух:
На словото, — на битието вечно ново?

Но то... но то е в мене, тук, кждето
Ридае миналото — тжмен ек,
И дето бждащето — зов далек,
Нашепва сжнищата здрачни на сжрдцето.

И ти си в мене — ти, родино моя!
И аз те имам: радостта е скржб...
Че под неволно бреме вия гржб.
И аз те имам — за да бжда сам в безброя

———

МАСКА

Ден карнавален, времето неделно
Зовеше хората навжн: тжлпа
Гжмжеше из града. Безцелно,
В печал, която нивга не заспа,
Се лутах аз. Свржхземните вжпроси,
Които никой век не разреши,
Джлбаях ням. И близко, до уши,
Чух тамбурин; — ржката що го носи,
Ме перна по лице с искуствен лозов лист:
„Хей смжрт, дай на живота пжт! Oh, qu'il est triste . . .“

Като залутан слжнчев лжч игрива,
Маскирана вакханка с волен смях
Напреде ми се мерна. Да разлива
Коса поток от злато аз видях
Вжз хитра голота на свежо рамо:
И сетне — миг — разкжршена снага
Изчезна в роя като блян. С тжга
На страстен зов кжнтеше само
Смеха ѝ още. Странния парфюм
На женска плжт задави моя ум.

И в непонятен тласжк подир нея,
Улисан из тжлпата, като луд,
Без сжлзи плачех аз: „Мжртвея —
„Ти каза истината; рано в студ
„Сжрдцето ми замржзна; мисжл тжмна
„Коса на смжрт размахва . . . Беше ден.
„Свалих аз маската му и пред мен
„Вжзджхна нощ, и вече се не сжмна . . .
„Смжртта — не виждам друго в белия кивот
„На твоите скрижали тайни, о живот!“

В безумен сжн унесен, сред оная
Забава на стохилядния град,
И без да се опомня, че не зная
Кого преследвам, аз нареждах: „Млад —
„На младост зноя не усетих. С ласка
„Край мене, о живот благоухан,
„Защо не спреш? Сразителю желан
„На всяка смжрт, що значи тая маска —!“
... А пжтем, чак до кжсни тжмнини,
С конфети ме обсипваха жени.

МОЛИТВА

Душата ми е озлобена и жестока.
Майко, бди
Над своя паднал син: днес злото и порока
Дишат в моите гжрди.
Една ржка в ржката ми трепери, —
Радва се усмихнато дете...
Кжде я водя аз, кжм увенчаните ли двери
На отричания рай — и где сж те?

Но ти си тук, над мене, дух печален
Майко, бди —
Като луна среднощна с поглед сжстрадален
На злодеец по престжпните следи.

Дете — тя вкусва сладостта на шемета да гледа
В неизбродените бездни на греха.
Не аз ли я научих? Пжрва бе победа
Пжрвото притворство на смеха...
На бездна по ржба, кжм бездна нова,
Кжсайки попжтните цветя
И дишаща безгрижно тяхната отрова,
Знае ли кжде отива тя?

Душата ми е алчаща и хладна.
Майко, бди.
Над двама ни: пред волята ми безпощадна
На невинноста защитница бди!

В ЧАСА НА СИНЯТА МЖГЛА

Седя и гледам от прозореца: деца
Играят вжн; — сега е утрината тяхна
И пролет грее на безгрижните лица.
Един ли цвят пред моите очи увяхна?
Седя и гледам; спомени придавят гржд.
Неволно пита взор посоките далеки,
Кждето се преплитат пжтища, пжтеки...
Що иде тук, — и кой отива там, — отвжд
Сребровжздушните стени на кржгозора?
Живот и смжрт се разминават всеки час.
Но кой ще назове честта и кой позора?
Деца, боя се зарад вас.

Извжршва слжнцето заклетия си ход
Над вашите глави открито. То прижуря —
И облачен дими припламнал небосвод.
Аз зная що е пек, аз зная що е буря.
Отдавна вече бдя, — пребродих своя ден...
Деца, седя и гледам с горестна усмивка.
И кой ще ми натекне мояга почивка?
Но на прозореца завесата пред мен
Да падне чакам аз. От молниите бляскжк
Ще свети вам по пладне. Бурята навжн
Ще заглушава вашия безмислен кряскжк,
А без видения ще бжде моя сжн.

Разржфани и прашни, вечерния хлад
Най-сетне ще ви лжхне. Морно меланхолни
Чела ще наведете. Спомена нерад
Ще пари — като вжглен — на душите болни, —
Като забита и прекжршена стрела.
А медлено ще чезне вечерна позлата
По висоти, остали тайна за мечтата.
И ето в оня час на синята мжгла,
Когато млжква шум, и тишината стене.
При свойте прозорци без мощ,
Спомнете си, деца, спомнете си за мене
И прошепнете—лека нощ!

З О В

Безшумно броди призрак на смжртта,
Грижливо допокрива с бял саван земята, —
Скрежно остжр дих посред нощта
По снежни равнини изсжхнал лист премята.

И мисля аз за тебе, майко, — там
На твжрдата земя в измржзналата пазва:
Тжжа аз за себе, майко, сам
В засипан пжт... И нищо пжт ми не указва.

Приведен броди призрак на смжртта,
Бележи гробове из сивата далечност,
И мжлчи сждействено нощта
С мжлчанието будно на самата вечност.

Студено ти е зная, майко, — там
На тжмната земя в бездушните прегржди;
Страшно ми е тука, майко, сам;
Безсжнна мисжл трови дух с горчиви глжтки...

Озжрнат спира призрак на смжртта,
В небето зад мжгли се плахо месец тули,
Властен зов се носи сред нощта,
Гжстее мрак, готов и мене да прибули.

КЛЕОПАТРА

Излезе римлянина: горди стжпки
Заглжхнаха по мряморния под;
Ала от хладни речи джлго свод
Кжнтя след него в ледни тржпки...
Суетен блян! На Цезаря синжт
Не бе на Рим женопоклонен чадо:
Безчувствено оста сжрдцето младо.
Коварната царица пжрви пжт
Видя безсилен своя лик чаровен:
Царица над царете — и един
Под огжня на погледа любовен
Отмина той, всесилен властелин.

Де бяха те — единствена надежда —
На жива плжт магесните цветя?
Пред сребжрното огледало тя
Раздра лукаво траурна одежда,
Изтржпнала в сжмнение и страх:

„Кажи, метал, на старостта ноктете
„Докоснаха ли царствен ствол? Крилете
„На времето ли сж навели с прах
„Златокоронна палма? Или есен,
„Дошла несетно, звездолистен клон
„С увяхнал плод накичи... и несвесен
„Сжн още ме лелей на рухнал трон — ?“

И дигна тя глава. Талази смолни
Низпаднаха в безредна красота
И мрамора на жадна голота
Заляха светнали и волни.
Вжзсепна се в метала дишащ чар, —
Царицата се взираше пленена:
От благовоние опиянена,

Тжй пред Астартиния свят олтар
Благоговее жрица. На колени,
Приведена като пред божество,
Издума тя словата вджхновени,
Поток слова в безумно тжржество:

„На саморевност демоните злобни
„Горят за мжст. Не богове сж вас,
„Сжблазни — моя плжт, до тоя час
„Ласкали, а мжже богоподобни.
„Евнуха римски ви презря: така
„Безсмжртните за смжртната обида
„Жестоко отмжстиха. Но, Изида,
„Кжлна се, майко на света, ржка
„На земен мжж не ще докосне вече
„Неземен дар!...“ И пред обет свещен
Озирис се заджхваше — далече,
Под образа на гаснещия ден.

А новодневната зора с тревога
Видя пуст храма на Змията-бог.
И глжч изпжлни царския чертог...
На златно ложе в изнемога
Царицата лежеше. Страстен пир
На знойните желания кипежа
Бе сякаш утолил. Но все тжй свежа
И прелжстителна — гробовен мир
Тя вкусваше, отровната милувка
На своя бог, на своята мечта!
Свещенната змия в една целувка
Замряла бе на нейната уста.

ИВАН ГРОЗЕВ

Рієва

Аз чувам безгръмнитѣ ти вопли:
Ридаешъ ти надъ своя мигъ мъртвецъ,
Приведена надъ него, ти сълзи топли
Изливашъ ранитѣ отъ тръненитѣ вѣнецъ.

Привидѣха всичко. Сѣнь сѣтнѣ гонитба
Ти само будишъ съ горчиви плачъ молитва
Предъ тебъ минава кървавъ талазъ Животъ
И осѣнъ мечъ забива ти въ пехлѣба.

Тѣ ще въскресне. Вихъ, пожаръ въспламва.
Зората сѣтва. О, плачи, плачи!
Денѣтъ съ надежда нова те прегръщава
— — — Предъ тебъ. Новий Кръстъ сърцати!

Ив. Грозев

НОЩ В РИЛСКИЯ МЖНАСТИР

Пробудих се от силен гржм — смутен;
Услушах се — ревеше планината...
Излязох вжнка — вятжра студен
Ме духна и разроши ми косата...

Фучеше нощна буря там ужасна —
Ту с плач подхване смжтен разговор,
Ту екне, кат на арфа многогласна,
В столетната гора на Бричебор.

Плющеше джжд — браздяха мрачината
Светкавици... Залисан вжв нощта,
Си мислех: туй не сж ли на земята

Вждишките и сжлзите горчиви,
Които — с клетви — вихрите бурливи
Сж грабнали, кржстосвайки света...?

ВСЕНОЩНО БДЕНИЕ

Струи се багрово сияне
По сжнний сняг на кремове блестящи:
Рубини падат... огнено сияне —
Запалени слжнца, сонм мирове пламтящи...

Светжт, обвит вжв бяла плащаница,
Спи като Лазар в гроба,
А Той — вжзкржснал в светла багреница —
Отдавна бди всред глуходоба.

Тече кржвта от живите му рани —
От мжката му се запалва мрака;
Зора се сипва — Нов Ден ще настане...
Уви, Мжртвеца-труп зора не чака!

Рубини падат... огнено сияне —
Запалени слжнца, сонм мирове пламтящи
...Струи се багрово сияне
По сжнний сняг на кремове блестящи...

НЕВЕДОМ

От огнените твои пржсти
Очите ми изтекоха в праха,
И ето ме — безок, посред тжмите гжсти...
Бог или демон, чувам ти смеха...

И вжзридавам в безизходна мжка;
Но ти вжзставаш — мощен дух! —
И си запжваш лжка...
Свистения дозема моя слух...

За зрене плача — ти ме ослепяваш;
Простенвам — ти обсипваш ме сжс град стрели;
Живот аз искам — ти сжс смжрт ме поразяваш;
Вжзмогвах се в небе — ти в нощ ме повали...

Река ли да те доближа, ти с пламжк
Опжрляш моето лице,
И мачкаш ме — да бях и камжк,
Размекнал бих вжв твоите ржце...

Река ли да избягам, ти с ржжен нажéжен
Вжрвиш по моите пети...
Не знаеш милост ти, мой спжтник неизбежен, —
Бог или демон, — кой си ти?

ЗОВ

Джржиш ти чашата и ме зовеш:
— „Ела, вкуси от пламжка причастие,
„Вкуси живот и ще умреш,
„Пиян от лудост и свжрхземно щастие...

„Тогава ти ще светнеш вжв смжрта си
„Като запален ужас — слжнце и комета,
„И глетчерите на лазурните полета
„Ти ще обагриш сжс кржвта си.

„Ела, ела,
„Превжзмогни плжтта си мжртва —
„Ще се запалиш ти кат нова жжртва
„И ще добиеш огнени крила!“

Словата ти сж палящо дихание...
Уви, аз падам по очите си в праха:
Вериги влача — свжрзан сжс духа...
А ти зовеш, зовеш — цял слжнчево сияние..

В ГЕТСИМАНИЯ

О Юда, чакам Те в най-черна нощ.
Виж, из лазурна урна
Пресекнаха потоци звездици
И страшна
Морà ме души...
В нощта надянах риза на прокажен —
Гори ме гноен жар
И жад ме мжчи:
Живота ми предлага пламенний потир
На всички язви.

Заспаха Единайсетте,
Ти само бдиш, о Юда,
Мой дебнящ враг, безсжнен бдител,
Ти, на убийца сжвестта заклета,
Що никой нивга не убива!
Ний ще се слеем в пламенна целувка —
О, твоята целувка! —
Блаженство-мжка.
По-страшна от разпятие над бездна,
По-шеметна от огнений полет
На слжнцето... О шемет
Кжм неизбродна вечност!
Аз чакам Те на тжмен кржстопжт,
Кждето мржт слжнцата,
Звездите гаснат,
Кждето брата не познава брата
И го убива;
Кждето син баща си не познава,
И го убива;
Кждето ученик Учителя си не познава
И го предава на разпятие...
Но Аз ще Те позная...
Яви се Ти в беззвучен мрак,
И Аз ще Те усетя,
Че Твоя лик обжегва —
Ти си избродил всичките пустини
Световни, и горещи вихри
Опжрлили сж твоите коси.
Ела, яви се,
Че Ти си моето спасение и гибел:
Без теб Спасителя не може да спасява.
Стжлпяват се нощи над Мен,
А там, зад непрогледен мрак,
Народи чакат,
Жадуващи за топлата ми кржв
Да се опият от безсмжртие;

Железни воини стоят на стража,
За да Ме поведат кѫм Мирова Голгота;
Джелатите червени на неверен ден
Сѫ веч готови да обнажат
Плѫтта ми тръпна —
Животен хляб за всички.
Юда, ближен мой и враг,
Най-мъдрият и най-жестокият от всички.
Че само Ти и Аз прозряхме
Вѫв тайната на Бога у Човека,
И нашите животи
Се сплетоха вѫв кобен вѫзел,
Що само вещата сѫдба
Ще може да развѫрже...
О кѫсно, кѫсно!
Пред нас е кръст — бесилка,
Че Аз на кръста ще се вѫзнеса,
А Ти — обесения —
Ще висиш вечно там — от кръста.
О слава наша и позор
На вечно падане — вѫзход!
Ела, о Юда, Ти — Богопредател!
Безмѫлвен чакам твоята целувка
— Да ме обжегне като тежѫк пламѫк
На мѫлния...

ИИСУС

Не Мир донесох: — Меч на разделение!
Меч: пламна Грѫм сѫс хиляди светлици,
И ослепяха смѫртните зеници...
Настана миг на грозно изстѫпление.

Изчезна ден и нощ в пожар — затмение,
Раздруса трус вековните тѫмници,
И зашумяха пламенни езици:
— Настана миг на страшно просветление.

Меч: — святка той зловещ, неотразим
И смѫртно наранява всяка плѫт
С острилото на бляскѫк нетѫрпим;

От Моята рѫка народи мрѫт,
Че Аз воювам Сам през вековете —
С меч мѫлниен разсичам мраковете.

АЗ ЕСѪМ

Аз — Слѫнце — се вѫзмогнах над снега
Планински и изпѫлних всички бездни
Сѫс бляскѫк и сѫзвучия сѫзвездни —
Убих вампирокрилата тѫга.

И моят огнен лик не ще залезне,
За верните ще светя и в нощта:
Аз сѫм живот — победа над смѫртта,
Аз хвѫрлям копия у всички бездни.

Пламтя, звуча — разпѫнат над Всемира,
Сѫрдце на всичко и пламтяща лира,
Навсѫде прѫскам огѫн и лучи;

Сѫграждам аз вселенната изново,
Аз — второ битие, аз — Огѫн-Слово,
Хармония предвечна в Мен звучи.

NOCTURNO

Безкрайна нощ, и шествие на мѫртви,
Вѫрвят нероди — призраци печални —
Чада на мрака и на мрака жѫртви.
А там — звездици,.. свещи погребални!

Вѫрвят нероди — призраци печални —
Чада на мрака и на мрака жѫртви...
И там — звездици... свещи погребални!
... Безкрайна нощ — и шествие на мѫртви.

ДИМ. ПОДВЪРЗАЧОВ

По „Цар-Освободител"

Обичамъ свѣжо утро въ пролѣтенъ,
съ мимолетния му чаръ,
и шедритѣ многообразни
на пестрощумния булваръ.

Да слушамъ тѣхнитѣ пѣсъ,
съ нѣщо слънцето звучи
и мисленъ да се утѣшавамъ
съ непознатитѣ цвѣти.

И да имъ чета вѣчно-вѣчно
„Обичамъ ви тайнте, тайнѣте
Защото вий сте тъй далечни,
Защото тъй сте тъй нежни!"

А утра ночьта — зель дуя когато
Надъ мень неутъи грижобй —
Да вирвамъ нашъ жемата
Кажто.. любя ... мори би

Д. Подъ-Ходжев

ЗЛАТНА МРЕЖА

Фрици! Когато ме галиш на свойте колени
И тжрсиш за жадни целувки уста и очи —
Не питай: Защо моя рицар мжлчи?
Защо сж ржцете му мжртво-студени?

Не питай! Горят на езика вледени слова..,.
Аз виждам: над твоята руса глава
С разблудни усмивки витаят
Безсмжртните призраци на любовта...
Аз тжна в кошмарно безсжнна омая
И чезна вжв странно жестоката радост
Да мисля за тях —
Които сж някога били — които не зная —
И пжрви сж пили пиянства от твойте уста,
В лучистата утрин на твоята младост,
С пречистата сладост на пжрвия грях,
А сетне отминали —
Може би с гавра и смях...

Студен и безмжлвен лежа
На твойте парфюмени, топли колени
И слушам: ти все чуруликаш над мене —
И как сладострастна е всяка наивна лжжа!
Ти сплиташ, преплиташ ефирните жици
На златната мрежа, която ме тихо люлей,
Но как вжв зловещо блаженство душата ми тлей,
И как сжм злокобно щастлив — ти не знаеш,
о Фрици!

ЛУННИ АЛМАЗИ

Алеята спи в полумрака,
В просѫница листи шептят,

Там радостна ти ме причака.
Край лунно пустинния пѫт.

Там клетви и шепот потаен,
Под сливата, трупна от цвят.

А някой безшумен, незнаен
Ни дебнеше тихом, злорад.

Ти помниш — под белите грани
Сѫдбовния трепетен час:

Там майката Нощ увенча ни
С корони от звезден алмаз.

И месечко бдеше потаен,
Но нас да открий не посмя...

А някой безшумен, назнаен,
Подире ни дѫлго се смя.

БЕЗ ПѪТ

Ширна и безбрежна равнина —
Среброискра снежна пелена.
Безприютни и самотни глухи ззуци от шейна
В срединощна тишина.

Сам-сами в шейната ний седим,
И рѫка в рѫката се дѫржим,
А сѫс нас ведно препуска, посред облак снежен прах
Мѫртав призрак — моя Страх.

Сам-сами в шейната ний седим.
Дави се луната в млечен дим.
Глухо, страшно, безприютно —
Звук след звук в полето мржт.
Глухо, страшно — няма пжт.

БОРИСОВАТА ГРАДИНА

Устни — кжрвава примамка...
Тиха, сладка реч,
И невидима шарманка
Някжде далеч.
Звуците в лазура таят
Пржснати вжзбог:
„Мне мамаша запрещает
Танцоват кеквок...“

Колко много пролет в тоя
Привечерен час!
— Ти ме мжчиш! Твоя, твоя!
— Твой до гроб и аз!
— Ах, дано ме не узнаят:
Татко тжй е строг!...
„Мне мамаша запрещает
Танцоват кеквок...“

Но гората — топла пазва,
Скритна и добра —
Нищо никому не казва
Старата гора...
Там, при люлките, нехаят,
Вижда само Бог...
„Мне мамаша запрещает
Танцоват кеквок...“

ПРОЛЕТ

На челото ѝ греят сѫзвездия, тя звѫни свойте златни
звѫнци;
— Отворете душите си! Аз ви нося в полите си
Пѫстроцветни венци, аз ви нося вѫзмездия!
Аз сѫбуждам в душите сѫзвучия непознати, нечувани
И душите звѫнят: поживейте в сѫнят
На мечтите, бленувани от прекрасната Лучия!

*

— Ти снеми рѫжда-вериги, окрилен за светѫл полет,
Погледни: разцѫфна пролет — дивна химна
чучулиги —
Погледни: цветята молят, откѫсни и целуни ги!
— Аз минавам безучастен на живота низините —
И в скрѫбта и в суетите все тѫй глух, далек,
безстрастен —
И тежи ми на душата неизречена присѫда:
В глѫбините на нещата аз сѫм бил, преди да бѫда...

СКРѪБ

Щом вечер грейнат шумни здания —
Аз слушам ропота им тѫп,
И изнемогвам от страдание,
Кому да кажа свойта скрѫб.

Там, зад завесите запречени,
Не е ли там и той — мечта?
Признанията неизречени
Трептят на моите уста.

Той ще познай едничѫк раните,
Ще утоли вопиющ зов! —
И аз обхождам ресторанитe,
Пиян от мѫка и любов,

Тежат ми страшните проклятия
На битието и смжртта;
Жадувам дружески обятия
И непристорени уста.

Дойди да прислоня главата си —
Сирак без племе и без род —
Ще ти открия на душата си
Парадния заключен вход!

И аз обхождам ресторанитe —
Ще го намеря ли? — не знам.
Сред глжч и дим звжнят стаканите,
И мойте близки всички там.

Но между тях не е избранника —
Напразно не тжрси! — Но не!
Иди, иди, печален стран. ико,
Открий им... черний вход поне...

БОЛКА

Сждбата посипа стрели
Над тебе, но ти не заплака,
Ти казваше често: боли,
Но в моя пжт чудо ме чака!
И ти го най-сетне дочака
Незнайното чудо — нгли?

Ранената вечер проплака,
Гжстеят бездомни мжгли.
О, кой ще пригали сирака
И горкий му час сподели?
Самотно и страшно е в мрака,
Дждждт незапирно вали
И посохжт тихичко трака.

Боли, безнадежно боли...

ВОЙНА

Земята-майка стене:

Смъртта всевластница ме покори,
С червения си плащ деня засени —

Ята от хищни врани, настървени
За мърша — ще пируват до зори.

Гръд черноземна кръст до кръст покри —
Смъртта — всевластница ме разори
И яростна — една витай над мене.

И тихий ангел на мира дори
Пленен, поруган — и обезглавен е.

А в мойте бездни все по-страшен ври,
Клокочи огъня на милион геенни —

Да го изригна — кой ще каже: спри,
Децата ти съ вече примирени — ?

Децата ми съ кротки и добри,
Децата ми съ за любов родени...

Земята-майка стене...

ЛЮБОВ

Аз те звах ненаситно в нощта:
Мойта любов е предвечно алкание —
Лъвско рикание — пожар във степта.
Мойта любов е безкрайно ридание:
Ела да изтлеем в забрава,
Без спомен, без стон и без зов,
В кипящата сребърна лава
На мойта жестока любов!

Аз те звах безнадежно в нощта:
Мойта любов е далечно сияние —
Нежно мечтание — зефир вжв степта.
Мойта любов е покорно страдание:
Ела да угаснем смирени
Под светло-лазурен покров,
Сред тихите китни полени
На моята кротка любов!

НА МОЯ СИН

Ще дойде, Здравко, ден — последния
На твоя татко земен ден.
Склопи̂ очите му на бедния
Баща — и тихо просжлзен
Кажи:
— „Прибра се вече стария...
И всичко що ми завеща:
Една несбждната мечта —
Бжлгария!

„Ти беше чужденец в роди̂ната —
Прости ми ако сжгреша! —
Ах, ти бе свой... Ала градината
На хубавата ти душа
Века безверен опожа̀ри я;
Тогаз едничко ти оста,
С което знаеше света:
Бжлгария!

„С каква любов я ненавиждаше,
С каква жестокост я люби̂!
Отвжрнат днеска, ти я виждаше
Вжв бждащето, може би,

Обтжнала вжв лжчезария,
Вжзкржснала като Христа —
Земя на правдата света —
Бждгария!

„Кжлна се в твойте недостигнати
Мечти и в твоя смжртен час:
Байракжт, който не издигна ти,
Ще го развея, татко, аз!
Зер твойта участ — претовари я
Бог с тежки траурни цветя! —
А аз ще дишам и пламтя
С Бжлгария!“

И аз ще слушам с умиление,
Над моя труп що шепнеш ти,
И вжв безплжтните селения
Тогаз ще, Здравко, отлети
Успокоен духжт на стария
Баща — че в тебе вжзроден,
Той ще живее бждний ден
С Бжлгария!

ЕЛИН ПЕЛИН

В лице мечти на луна,
Галйовло кте се земя,

Две сенки пейде год градеш
Едвам вервят то тражний ден –
Що си се месечно владен,
Що си се на шега земян?

Не из туй влюбени чрез,
А безгрижни две деца

Елин Пелин

ПРИКАЗКА

Безджнна нощ. Гора страхотна,
Гора магйосана, железна,
Пжтека крива там самотна
Началото и края — бездна...

Вятжр пей — кжнтят железни буки...
Мирише змийски буренак...
На кон-огнян, в мрак, на сполуки
Вжрви загрижен непознат юнак.

Посред гората палат-слжнце
И на прозореца мома-звезда
Играе с маргаритно зржнце
На кон-огнян от златната юзда...

БАЛАДА

Аз сжм призрака на рицар
От любов за теб умрял,
В тжмен гроб от векове
На почивка бях се спрял.

Но почивка и забрава
Не намерих в гроба мой,
Тебе мислех и желаех,
И се мятах без покой.

Цял бях огжн от купнене,
И от ревност, от вражда —
Мойта ризница железна
Не прояде я ржжда.

И измѫчен в тѫмнината
Да те мисля и мѫлча —
Твойто име, дочух, смѫтно
И далечно прозвуча...

Ти живееш, ти се радваш —
Аз купнея ням и слеп!...
Не изтраях и сѫрдце ми
Ме потегли кѫмто теб!...

С рѫце жилави опрях се,
И разбих кивота с грѫб,
И над прѫста буренлива
Се изправих като дѫб...

И наново аз те тѫрся
Моя жажда, страст и блен!...
Или ми вѫрни живота,
Или чакай смѫрт от мен!...

НА ЧАЙ

Гости сме. В салона пищен
Светло, топло и уютно;
Прѫхкат гласове сѫрдечни,
Смях избухва поминутно.

Тежки плюшени завеси
Тежко падат пред прозори;
Вѫн на улицата пуста
Нощта с вятѫра се бори.

Стар часовник от стената
Чука тихо, добродушно,
И хврѫкналите минути
Брои бавно, равнодушно...

И хазайката любезна
Носи чай и кани мило —
Нейний вид говори много,
Че сжрдце й е любило.

Бял венец от бели косми
Като венец от кокиче,
Поглед умен, благ и нежен —
Лице младо — на момиче...

Джщеря й от далеко
Шеги сладко ми подмета,
Аз присторено я слушам
И си мисля за Анета.

Де ли тя сега говори,
И с кого ли се препира?
Нейното сжрдце горещо
Дали моето разбира?

И кому ли сега праща
Сини погледи пролетни?...
Ревност шавна ми в душата
И в мечтите бжрзолетни...

Старата дойде при мене,
Може би от сжстрадане,
И попита ме кат майка —
Шеговито и с внимане:

— Що мжлчиш така, поете,
Туй пред дами й непростимо!
— Мисля си за греховете —
Аз казах невжзмутимо...

Мойта глупост тях разсмея,
Мен докара в отчаяне...
И настжпи вжв салона
Стилизирано мжлчане.

После някой сжс цигулка
Нещо весело удари,
Един офицер разправи
Анегдоти два-три стари.

И госпожицата леко
До пияното приседна,
И клавишите удари,
И любовно ме погледна...

И изсвири нещо тжжно,
Нещо старо и далечно —
Всички трогнати остаха,
Аплодираха сжрдечно...

Разговори пак почнаха,
Любовта им бе предмета;
Аз мжлчах и ужка слушах,
Но си мислех за Анета.

— Тжй е! Не е! — Моля, моля!
— С вас не ще да се спогодим!
И часа един удари,
И тржгнахме да си ходим.

А на улицата вжнка
Буря виеше проклета...
Аз се сгуших вжв балтона
С мойта мисжл за Анета.

———

ЮГ

Вее топѫл юг, копней снега
Вече станал като язви мрѫсни
На земята по могѫщата снага —
И чертаят се знаменя крѫстни.

Идат леко шумове тревожни,
Война свята ли гѫрми далече?...
Не!... Това сѫ химните вѫзторжни
На свободните потоци вече.

ВѪРБИ

Ред вѫрби печални, неми,
На тях гарвани черни, големи.

Беше пролет... Тук на самота
Две души доведе любовта.

Мила среща, сѫлзи и милувки...
Клетва вечна, огнени целувки...

Сладки думи, и обич, и щасте —
Всичко листи спазиха с участе.

Като дойдат пак да си говорят,
С радост листи всичко ще повторят, —

Сѫс спомени да им сгреят блянѫт
Да не би мечти им да увянат.

Цяло лято ги вѫрби чакàха —
Влюбени сѫрдца се не вѫрнаха...

Ред вѫрби, печални, неми,
На тях гарвани черни, големи...

Ширно поле, тишина и сняг,
И самотен вранен грак...

Тѫмни облаци по сини небеса,
Топли спомени далече.
Чакани и не станали чудеса, —
Сини погледи не топлят вече.

Сини погледи не топлят вече
Покрусеното сѫрдце.
Някой си зловеща дума рече
Смях замрѫзна по каменно лице...

АЛЕКСАНДЪР БАЛАБАНОВ

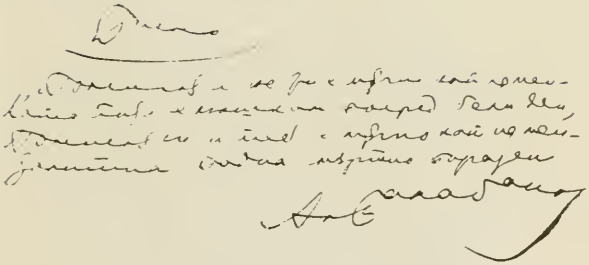

ЗАВЕКИ

Отиде си от мене моя ден.
Изпратих те. И от тжги смутен,
Изплаших се — сждбата може би
Сега завеки сбогом ни тржби.

На моя праздник ти ми беше дар,
Царица бе ми ти, аз бях ти цар.
Един при друг... А между нас е плач —
На радостта ни острия палач.

Изпратих те. И тржгнах за дома.

Под мен звечи замржзнала земя
В нощта ми, като погребален звжн...
И мислех си погребват ни на сжн —
Ти будна, топла мисжл в тоя мраз:
До мене ти — до тебе сложен аз.

Големи свещи в нашите ржце,
Любов всевечна в нашето сжрдце...
Вжрвях. И злобно блжсках крак след крак
С камбани да изпжлня целий мрак.
Тимянен облак нашия ковчег
Понесжл бе свободно за далек...
И пак вжрвях, и удрях крак след крак,
С камбани да изпжлня целий мрак —
И нощ на нощ да носи всеки звук,
И двама нас един до друг.

Да... Ние бяхме, ние, аз видях,
По бжрзий трепет вярно се познах.
Примираше ми цялата снага...
Така блажен не сжм бил до сега.

Сжбудих се, раздрусан от тжга,
Че пак намерих моето Сега.
Да, ето ме, отивам си дома,
Под мен звечи замржзнала земя,
Но моя гняв я по-силно заби —
Сждбата вечно сбогом ни тржби.

Кикотят се вампири по леда.
Куминитe изригват над града
Вихрушки, призраци, а гаржи грак
Сжс мен проклина светлина и мрак.

Звезда отрони кроткото небе...
Това не нашата звезда ли бе?

Ти бляскж на нощта — ти пак си тих,
И в тебе стене моя влюбен стих,
Утеха с отчаяние преплел...

Звезди, звезди — безкрай е вашия предел,
От вас не ще достигне нивга вест
До наший малжк, наший свят злочест!
Любов, любов — и ти си тжй далеч,
Аз никога не ще те чуя веч.

МЕЖДА

Вжрвим. И мисля аз, и мислиш ти,
И всеки в радост някжде лети,
Опиянен от лятното поле,
Отпуснат тжй на своите криле.

Вжрвим. Туку задрямали нивя
Внезапен вятжр в зноя разлюля,
И сжснаха зазрели класове.
И шепнат милиони гласове...

Ела, ела ти по-близо до мене!
Аз виждам, виждам — веч духа смутен...
Веднага нека блясне твоя сржп,
Да покоси и да премахне тая скржб.

Но знам ли? Що се спря на таз межда?
Дали от радост? Или от беда?
Мечта ли да остане тоз живот?
Мечтите вечен ли сж наш кивот?

И пак вжрвим. Тжй. В мисли. Аз и ти.
Пак всеки сам се мжчи да лети.
В безкрая на досадното поле
Едва ни носят капнали криле.

ХИСАРЯ

Неусетно тржгна влака. С шапки
От перона махат ми другари.
Сам сжм вече.

Глухо прилепи сноват край стряхи,
Месец зад Хисаря си отива —
На Хисаря раснат стари кули
Всред изплашени звезди. Гржд надига
Крали-Марко.

Спи от века той, изтегнат гжрбом
Там на строшени скали. Глава му
В облаци, нозе река му плиска...
Ей, сега ще стане да поемне
Свойта още неизпята песен...

САЛОМЕ

Предтеча бил той! На кого предтеча?
И тия скитници без дом, без пѫт,
По улици кат сенки що сноват —
На техни идол ли е той предтеча?
И мойта крѫв тѫй младостно кипи,
И мойта плѫт безплѫтни да тѫрпи?
И аз, пред него ази да застана,
Снагата ми кат ден пред него да лѫчи,
Сѫс жар рѫка рѫката му да хвана,
И жад очи да впия в негови очи —
И той, рѫце кѫм мене той да не простре,
И хубостта ми стрѫвна да презре...
Викнете, моя плѫт и моя крѫв,
Ревете като гладен вѫв пустиня лѫв
От отчаяние и злоба —
И от безсилие пред роба!

Какво сѫм аз? Жена сѫм аз. Една жена,
Но тѫй ли като тези в пустата страна?
На страстна пролет аз сѫм пѫрви цвят.
И в тоя свят аз имам своя рай,
И своя ад аз имам в тоя свят.
Под моите прищевки цял народ ридай...

А тоз предтеч хаплива духна зима
В градината на Иерусалима...
От мраз се свиват моите меса,
Пѫлзи по кожата ми брѫмбар гаден,
Ах, ето трѫгнал скелет сѫс коса,
Повел след себе си рой смраден
На нови идоли...

И още, и сега,
Валерий, мой поклонник и слуга,
Стоиш и не изтегляш ти от ножницата меча
Да отсечеш главата на предтеча?

Сви устни тя. Безмжлвен слязна роба
Сжс тжпи стжпки. Целия чжртог
Запря да диша. Ссжт! Като прокоба
През маранята иде хленч. Заплака
На Саломе в душата сетни бог
На таз безплодно страстна злоба.
И сякаш всичко своя край зачака...

Ха! ха! ха! ха!
Това отровни плод е от греха...
Хаха! И смях и грях за смях, и яд...
Пустей и моя рай и моят ад.
И стине мойта кржв, плжтта отпада,
Сжс блюдкав сок полива ме досада,
И още ли не бликват тез сжлзи!
И гржм не тресне да ме порази?
Иоан, безкрайна кат джлбокото небе
Кжм тебе любовта ми неразбрана бе...
Хаха! И смях и грях за смях и яд...
Пустей и моя рай и моя ад.

Валерий. Роб. И звяр. Ти свойто стори.
Самичжк? В избата? В студени мрак?
Их... Ти чу ли неговия плач?
Разбра ли той, че аз сжм му палач?
Езика му? Какво последно изговори?
Кой сложи на чело му тоя знак?
Очите... Ха! ха! Ха! ха!
Ха! ха! Ха! ха! Ха! ха!

И вжв ржцете с пжлно блюдо
По пжстри губери заскача лудо
Мжртвешки танц под звуците дрезгливи
На своя смях.

Снага си ту изкриви
Назад, ту сгжрчи тжнки колена,
Ту блжсне се о нямата стена...

А!... Кржв... И црепки... И застана?
Безмжлвна. Бжрже се наведе. Хвана
Главата кротко за коса.

Отново танц. Сжс кжрвава роса
Опржска мраморни стени.

А в двора,
Набрали се от улицата хора,
И вик през вик, и ек през ек ечи
В чжртога. Гнжсно халата фучи,
Небето прах и облаци смрачиха...
Но глуха, сляпа злобата и лиха
За вик, за тжмнина, за...

„Саломе,
Ний роби сме, но раби ний не сме!“

Не вижда и не чува. Полетя
Стремглав по мраморните стжлби тя...

„Хванете я за джлгата коса!
На стржвни псета — нейните меса!
Часа на отмжщение удари!“

И ето вече — всички роби — господари.
И като че от мжлния подпален
Отвред чжртога пламна. Триумфален
Огромен факел свети над света,
И още пжди на далеч нощта.
Проточи се последен гржм в закана,
И бурята един и сжщи пжт с народа хвана.

ИСКРИ

Вийте, хали, незавили,
Пейте, зимни самовили,
Пейте там из мрак студен.

Своя пжт веч аз изходих,
Равно, стржмно — все пребродих —
Ей, огнище грей пред мен.

Искри пржскат на превара,
Таз загаря, таз догаря,
Пак избухнат те на рой.

Пак зацжкат, пак запржскат,
Пламенни езици сжскат —
Сякаш дяволи сж в бой.

Ей я тая. кржв се пука,
Над огнище помжждука,
Току вжв кумин се свря.

Их, пжк ти пжк, луда млада –
Горе, долу, скача, пада —
Писна, пржсна, прегоря.

Друга, кротка срамежлива,
В пазвата ми се прикрива —
До сжрдцето — и мжлчи.

Теб ти опустяло име!
Сляпа ли си? Ослепи ме...
Цжка — цжка и в очи!

Искри пламжка унесен,
Вили, хали, — мойта песен
Издалеч зад вас ехти...

Де си, де, ах, чудна младост,
Пржвни грижи, пржвна радост —
Избленувани мечти!

МОЕТО СЖРДЦЕ

Сжрдцето ми е тжнжк нежен лист,
Най-леки лжх веднага то разбира:
Сжгледа облака на свода чист —
Преди да гржмне бурята замира...

ТРИФОН КУНЕВ

АВТОБИОГРАФИЯ

Притома, суета и горко неведение: цветове —
Единствени — вжв скржбните долини на живота;
Вжрвя в сжрдцето си с неясен ек от други светове,
Подгонен сжм от жажда и подмамен с призрачни
миражи:

И ето, низ пустинята ще найда своята Голгота
По таинственний пжт на горкото си неведение.
Една ржка могжща, без изтление
Урисаното пжтешествие нарежда:
В кромешний мрак не виждам никоя надежда,
До себе си не сещам никого, — дали сжм сам,
Или сме много ний, — не знам.

Духа ми в свойте горести напразно сжс вжпроси
Обсипва сенките на миналата слава;
В пустинята без отзив прозвучава
Гласа ми. А вжв тжмнините глух се тжтен носи
От страшните вжлни на някоя река:
То времето нестройно се прилива и отлива, —
— Притома, суета и горко неведение.

Нощта се приближава. Здрач припада
И стели се безшумно окол нас;
Нощта се приближава сжс вжздишки —
О скжрбен час, за тихи сжлзи час...

Припада здрач. Из миналото мжртво
Вжзстават плахи сенки окол нас,
И плахо си отиват сжс вжздишки —
О скжрбен час, за тихи сжлзи час...

Дете, да плачем горко. Здрач припада
И стели се безшумно окол нас;
Нощта приспива ни с вжздишки —
О скжрбен час, за тихи сжлзи час...

Цветята мржт
По наший пжт,
О мое побледняло цвете;
И знойний ден
Лежи студен
На бледна вечер пред нозете.

След чуден зной —
Желан покой
С венец от бледни хризантеми.
Зарите мржт
По наший пжт:
Дете, и мене ми се дреме...

Самотно огнище, което догаря
До горский пжт; друмника рано отмина; —
Самотно огнище, което ще гасне
И тжмен блян, който отдавна погина.

Самотно огнище, което угасва
До горский пжт: песен печална без думи;
И друмник безгрижно отрано заминал
Сжс песен по своите друми.

От тихата любовна песен то задряма:
Сжрдцето ми, ала не бе заспало...
А тихо ти отмина — пржст на устни —
Забулена сжс брачно покривало.

И тихичко отмина. И сжрдцето
Измамено горчиво, не се чуди:
Ах, колко сняг нападал по цветята;
Не сняг — избити пеперуди!...

Глуха доба. Самота и мрак. Очаквам
С писжк любовта при мен да долети:
Жадена любов — осиротяла птица —
До зори притома: аз и ти...

Сладка плжт на моята измама, чакам:
Глуха доба, самота и мрак.
Бжрзай: тжмно ложе, бржшлян по стените,
Кжрвави гирлянди ален мак.

Кандило — умиращи лучи —
И пжлни с призраци очи...

Желана смжрт; вжв мирно упоене
Ще гледам жадено видене;

Самичка ти, покойнице прекрасна,
Вжзставаш в сумрака неясна.

Безмжлвна гледаш; и зовеш
С безумно сладостен копнеж...

Желана смжрт: вжв кротко упоене
Ще гледам милото видене:

И тихичко ще арфа вжзридай
На тжмната легенда тжмний край...

Ах пжрвий сняг! Дете, за сетен пжт ела
И нашата любов, с поломени крила,
Горчиво да оплачем.

И белите цветя, които плахо мржт
Под ледните целувки на снегжт;

И с пѫрви сняг покрити, мѫртвите листа —
Замрѫзнали вѫздишки на уста...

Ах, пѫрви сняг! Дете, последен пѫт дойди
Мѫртвеца в нашите гѫрди
Горчиво да оплачем...

Храм запустен. В прозорци се бият
На свещений дѫб оголените ветви:
Тѫмен шепот: ек от химн забравен -
Страстен плач и глухи клетви.

И стои в спокойно запустене идол:
Любовта. Брѫшлян по зидовете лази;
Вѫв прозорците се бият голи ветви,
И налита дѫжд: смарагди и топази.

И налита дѫжд, и нагата богиня
Той не може да достигне: в полумрака
Тя стои в спокойно запустене —
Тя стои и нищо веч не чака

Последня нощ, последнйо озарена
От чудни огнйове.
Доволно.
Мѫлком тишината се разлива, —
Дете, което чаках в други дни;
Дете, което вѫв уплаха ще приспива, —
Ела и мѫлчаливо сѫбери
В сѫрцето ми последните зари,
И свий си диадема от опали.
Дете, което чаках в други дни,
Измрелий по пустинний пѫт на мойте младини,
Ще спя последна нощ, последнйо озарена
От чудни огнйове...

Измряха сенките на Вечерта; запжпла мрак от изток
И смоквите се виждат като чужденци,
Насядали до пжтя за почивка.
    Безветрие
На бледи небеса се очжртават
Замислените вжрхове на планини,
Прибулени сжс теменужно було:
Защото слжнцето — умре.
    Очите ми сж пжлни сжс видения,
Душата — с химни кжм Нощта.

МОИТЕ ПЕСНИ

Зарници вжв тжмна нощ, неясни очжртания;
Тишина; и дух на горко отчаяние
Над поля, които чакат безнадеждно;

Зорници вжв тжмна нощ; последните цветя
От поля, кждето всичко прецжфтя, —
От поля, които чакат безнадеждно;

Зарница вжв тжмна нощ; заробени царици;
Лебеди — печален ред избити птици;
Лебеди, пропяли пред смжртта си нежно;

Зарници вжв тжмна нощ; далечно сребрен звжн;
Бели гжлжби, разбудени от сжн...

Девойчице, ситен росен,
Донесох ти армагани:
    Вити гривни — суо злато —
    Два дни ляни, три ковани.

Дойди, душо, по́ кѫм мене —
Пусна щѫ ги в бяла пазва
Нийде никой да не види,
Нас по село да разказва.

Не жали, горо, не жали,
Че рано есен превари;
Не жали, ази да жаля —
И мене есен попари.

Не жали, горо, не жали —
На теб ще листе покара;
А как щѫ ази забрави
От либе пуста невяра...

Свил се вихѫр
Низ росно ливаде;
Не е вихѫр —
Момко сено коси;
Ситно сено —
Китна детелина.
Млади момко
Волно глас извива:
„Ой вѫрти се,
„Косо моя бѫрза,
Не отпадай
„Момку рѫка здрава!
Да накосим
„Китна детелина,
Ситно сено —
„Дребна звезделина,
Да изхраним
„Вихро врано конче,
До-ще есен,

„Пламна щжт в селата
Низ седянки
„Кжсни и прекжсни:
Ех тогава
„Вихрен кон ще трябва,
Пжрво либе
„Често да спохождам; —
Либе любя
„През две села в трето —
Златокоса
„Румена девойка“...
Свил се вихжр
Низ росно ливаде;
Не е вихжр —
Момко сено коси.

———

Рано подрани капка невеста
Цвете да бере;
В росно ливаде среща срещна я
Вакло овчарче —
Леко ѝ дума отсжрце думи
Милно я моли:

„Ей девойко — орехова клонка —
„Мили ми сж еленови очи,
„Сладка ми е самодивска снага,
„Свидни ми сж бисерени зжби
„Медена ми лебедена шия...
„Стадо давам дваж да те прегжрна
„В огжн стжпям триж да те целуна“...

А невеста
Леко отромоня:
„Гледай си пжтя, овчарйо —
„Мойто е цвете обрано“.

———

Неранзо, луда подявка,
Подлуди сити ергени;
Сестра покруси, Неранзо,
Почакай да се ожени...

— По мен ергени лудели:
Какво сѫм крива на кака?
Пресила не се мирува —
Я чакам, сѫрдце не чака.

———

ИВАН АРНАУДОВ

Не спимо – и прилеч и лечи
Капчити лесни товарно отдвижени
И сетиле им лебриви тии покрива
Просвидени в безверие тги

Земи срдбе – не Петаме и не знаеме
Кой море мал Твой бе ли песоти!
В тушината ли гадбина сеи пламоти
И в ней всичко ли погребан тоне..

ЖИВОТ

Живота твой не е живот — поток
От вжжделения и идеяли...
Ала светжт открай си е жесток —
Той няма твойта младост да пожали.

Ще паднеш ти. Духа ти да изкупи
Минутка щастие — и той
Кат крехко стебжлце ще се пречупи,—
Тогава кой ще те погледне, кой?

Кой в тоз живот, в тоз лудия поток
От страсти днес жадней за идеяли?
О не, светжт е толкова жесток! —
Той няма твойта младост да пожали.

ПРЕДУТРИНА

Ден на скжрб или на радост,
Отвори ми свойте двери —
Аз жадувам за лжчи.
В твойте светнали очи
Моята самотна младост
Пжт загубен ще намери.
Ден на скжрб или на радост,
Отвори ми свойте двери!...

На предутрината сладка
Отпочинал на крилете,
В свойта хубава мечта
Кжм любов и красота,
Аз великата загадка
Бих узнал на вековете:
Пжт кжм истината сладка
През страданията свети.

И с звука на химна сзята
Мойта лодка ще отплува
Кжм далечни брегове,
Де сждбата ме зове.
Бурен пжт, де на бедата
Страшний глас в смеха се чува
Де живей добро с злината,
Дето сладко се тжгува.

Ден на скжрб или на радост,
Отвори ми свойте двери —
Аз жадувам за лжчи.
В твойте светнали очи
Моята самотна младост
Пжт загубен ще намери.
Ден на скжрб или на радост,
Отвори ми свойте двери!..

АКВАРЕЛ

Денжт угасва бавно в тишината
На глуха и неведома омая.
Грей още недогаснала позлата
На небосклона, потжмнял на края.

Нощта пристжпва, царствено разплела
Косите си над хжлми и долини,
И мжлком пжт величествен подзела,
С звезди обкичва небесата сини...

В блян недогонен подвя ме студения
Лжх на угаснали дни без заря.
Младост в надежди суетни и бдения
Мжлком разцжфна и мжлком умря.

Радост мечтите ми ранни отмина ги,
Слжнце ми грее и пак сжм в тжма.
Чезне душата ми жаждуща винаги,
Любяща вечно и вечно сама.

—

Тихо шумят джрвесата,
Есенен джжд ржмоли,
Глжхне самотна душата
Както дена в мжгли.

Отдих духа ми не чака,
Болно сжрдцето тупти.
Есенен джжд в полумрака
Тихо шепти, шепти...

Отмори се, о син на неволите,
Есента те очаква в недрата си,
Подари ѝ ти мжлком теглата си,
Като майка тя моли те.

Упокой ще ти шепнат с ридание
Листи жжлти, клонаците голите.
Отмори се, о син на неволите,
Син на тжмно страдание.

—

Скрий мечтите си невесели,
Мое щастие, ела!...
Радост нова не понесе ли
Тебе с орлови крила?

Аз те чакам сѫс пригрѫдките
На живот усмихнат, нов...
Пи щем двама ний от глѫтките
На божествена любов.

ПѪТНИЦИ

Намрѫщен ден, ни лѫч от светлинка,
От висини мѫлчанието висне.
Самотна птица от клонака писне
И литне през широката река.

Намрѫщен ден, невидима рѫка
Като че иска всичко да притисне.
От небеса дѫжд кани се да плисне
И да смути самотността така.

Далеко негде пѫтници из друма
Минават и приказват си едва.
Подвява вятѫр падналата шума.

И глѫхнат недоречени слова
И бѫрзат те: ей там в далечините
На близки тям изгледват се очите...

ПОД ОБЛАЧНО НЕБЕ

Уморен лениво крета
Лих самотник в тишината,
Вечерна мжгла замята
В страх посжрнали полета.

Нигде лжч, искрица бледна
Знак за мил приют не дава,
Само излеко подвява
Остжр джх на вечер ледна.

В измжчена памет
Рой спомени мржт,
Черней се далеко
Изминатий пжт.

Хей младост, вжрни се!
— Не вржща се тя!
Нима ще разцжфнат
Увехли цветя?

В измжчена памет
Рой спомени мржт, —
Ах, как е далеко
Изминатий пжт!

Гроб до гроб — живот един,
Равен дял на всички даден,
А сред здравец и жасмин
Лжхва ветрец тих, прохладен.

Няма ежби в тоя кжт,
Ни борби, ни шум суетен —
На безмжлвие духжт
Сам витай, в тревите вплетен . . .

Привжрших своя пжт, ей скоро ще погали
Вечерен хлад горяло в огнйове чело.
Изписани сж вече моите скрижали
    Сред бури и тегло.

На радост и любов, другарко ненагледна,
Последнята лжча залязва в далнини,
Като прощален зов, като усмивка ледна
    На миналите дни...

С. ЧИЛИНГИРОВ

Луна

Разтлакана, да тойдо изъ точечуда
Луна, тресрѣна от нечакан труд;
И бъра тъ кѣм облака с тауечуда
Поделон да найде в февруарски час

Но в тъ с тонруса бледен лик тонди
И тъй радъра в онтъзи небе
Поделон о той, неволки, не отказа,
Ала и чему тъй студено бе

С. Чилингиров

НАРОДНА ПЕСЕН

Песен народна,
Песен свободна,
Песен мечти!
Скржб и неволя,
Щасте и воля
В тебе цжвти!

В мжка и — глума
В теб сяка дума —
Бисерен тон:
Сплитка от младост,
Блян и нерадост,
Химна и стон.

Вечно красива,
Свежа и дива —
Полски венец:
Лжх аромати,
Вредом познати
В твоя цветец.

Кой ли с омая
В дните на мая
Теб не е пял?
Кой ли в дни стари
С вржстни другари
Сжлзи не лял?

Проста и мила,
В теб крие сила
Нашата реч.
Звуци нетленни,
Думи безценни
Носиш далеч.

Песен народна,
Песен свободна,
Бисер си ти!
В твоите дари,
Звуци и чари
Вечност лжхти!

БОРБА

Звездица трепна и угасна —
Ржка незнайна в мрак я тласна;

Последва втора, но и нея
Тжмата нощна в миг отне я;

Но щом и сетните измряха,
Простори тжмни загоряха!

В ПУСТИНЯТА

I

Един след друг отпадат морни войни — славно
За бойни подвизи поели пжт безкраен,
И кретат в пясжка провлечено и бавно
От тежка скржб сломени в чужди край незнаен.

И с хула смела на уста, слепени в жега,
Проклинат младий вожд, проклинат битки ждани
И спомнят роден кжт, изпжлнен с мир и нега
И с хладни — до небе вжзмогнати до балкани.

И виждат бащин дом, градината прекрасна,
Де гордий кипарис таи легенди стари,
Де славея на сянка кжрши глас всечасно
И дето за отмора канят сладки нари.

Па дигнат взор — безбрежна далнината. Ядно
Прижуря слжнцето, пронизва с меч-жарава.
Кат страшно божество за жертви нови жадно,
То в светло-синий свод спокойно-тежко плава.

II

За стотни пжт прохули Александжр себе
И свойта страст за славни походи, победи: —
Нахалост храбра рат под пясжци погребе,
Нахалост я за смели подвизи поведе.

„Един на целий свят всевластен повелител“ —
Тжй глупаво и чуждо днес се нему струва! —
И болно тржпне чутний в битки победител,
Като че в секи стон за себе упрек чува.

Той свикнал е на смжрт; привикнал е да гледа,
Как тжнат в кржв и гинат воинства надежни,
Но всяка капка кржв е носила победа
И нови крайнини покорни, безметежни.

А днес безславно в пясжците пусти крета,
Разбит от люти пек, морен от жажда люта;
Навред край него смжрт и пламнали полета —
Без име равен гроб за армия прочута.

И горжк стон, вместо победен вик и песни,
Всечасно се далеч над жжлтий пясжк носи.
За тез останки той на силите си пресни
От кой ли бог пощада ничком днес да проси!

И смаян, и смутен далеч се с трепет взира,
Ведно де слива се небето сжс земята,
Но пясжци сжарени само там сжзира
И сжщий призрак на сждбата си проклята.

Да могжл би, нетленна би оставил слава,
Богатства и земи, и Персия прекрасна,
Ала зад него Македония остава,
Край него все таз, все таз пустиня ужасна.

И тежко той от скжрб сподавено вжзджхне,
Загубил ум, мечти, загубил вжзжеланя...
Поне прохлада тиха в тази пещ да лжхне,
Поне да стихнат тежките страданя!

III

Един през други — близжк веч е краят — ето
Мерджей се близо там пустинен остров: смело
Подемат се високо палмите в небето
И тихо в извор тих оглеждат стройно тело.

Ни вожд, ни воин прост се в бжркотнята знае —
Една ги мисжл мощно все напреде движи;
По пясжк огнен морно диша и страдае,
И кат изплашен орляк славна рат се нижи.

Подема се изтежко в тржпен гржд сломена,
В очи от радост бликат на порой сжлзите:
Щастливо пак ще пийнат те вода студена,
Тжй джлго дирена сред пясжк жаровити.

И хвжрлят се кжм извора един през други.
И всеки гледа пржв уста си да накваси:
За миг забравили достоинства, заслуги —
Сина баща забравил, а баща — сина си.

Ала процепва гржмжк глас, кат гржм небесен,
И слисано назад се држпват жадни войни:
„Войници македонски, в устрема си бесен
Забравихте сред вас войника най-достойни!“

И старец белобрад, израсжл сред победи,
Запира се и шлема от глава си снема,
Па низко се на две над извора наведе,
И мудно с него той вода студена взима.

Доволен сред войската пак си пжт проправя
Потржгнал сѐ така уверено и мерно, —
Там царски шатжр е, кжм него се отправя
На македонски вожд служителя му верни.

И с поклон до земята царя приближава:
„Амон на моя вожд победа нека прати!“
Па с две ржце му кротко пжлний шлем подава
И в пжлно щасте му целува меча злати.

Безстрастно царя в миг подаржка приема, —
Ала подобно тигжр — погледа му лжсва:
Високо над глава тогаз издига шлема
И злобно го пред себе на земята блжсва.

Потржпнаха от царски гняв велможи стари,
Като че буря ги нечакано раздруса,
И гржм над тях от ведри небеса удари,
Па свиха колене в уплаха и покруса.

Всевластний повелител твжрдо и сурово
Отправи ядна реч на хула и презрене,
И чуха всичките жестокото му слово
С болежка на сжрдце и с трепетно смирене:

„Дребнавий само вожд над себе си трепери —
Великия в беди и бедствия нехае;
Преди отмора сетний воин да намери —
Отмора вожда сам не трябва и да знае!“

IV

Плющят пред шатра знамена, войската сбрана
Ликува пжрви пжт сред похода ужасен.
И слуша младий вожд: — „Полвина свят остана,
Но с теб и той е наш, водителю прекрасен!“

Напразно ти целувам аз портрета
С душа от страстен жар обзета —
Той хладен е, не знае той любов.

Но все пак отражението хладно
На твоя лик целувам жадно
И вечно да целувам сжм готов.

ПАЛИЧЕ

Драснах те и запокитих —
Жалко,
Малко
Стана ти!
Ала пжтя ми незнаен,
Плжтно в мрак обвит потаен
За минута освети.

И закрачих аз доволен —
Верно,
Мерно
В нощний час!
Без боязжн и тревога,
Знаях де да стжпвам мога
И кжде отивам аз.

Драснах те и запокитих —
Жалко,
Малко
Стана ти!
Но без теб, паличе, в джоба,
Де бих могжл в тази доба
Страховити тжмноти!

По белий сняг прошари млада кржв...
Не бе той сетен, нито беше пржв.
И с многото в неравен бой умрели,
Далеч от родни, хубави предели
Летя, тжй както бжлгарина знай,
Напред за славата на бащин край.

По белий сняг прошари млада кржв...
Не бе той сетен, нито беше пржв.
Но слжнцето кога от зимни небосклони
Над бойното поле лжчи оброни,
Целуна в трепет кжрвавия лик
Сжс поклон свят пред устрема велик...

— „Защо ли пак в ржцете взехте лира
И звук след звук изпращате до нас?
Днес пишем ний история на мира
И пишем я с кржвта си този час.

„На всеки вржх, на всеки дол и чука
По страница написана се крий:
Там нашта смжрт и нашата сполука
И времето не може да затрий!

„И що пред тях сѫ песните ви жалки,
Какво сѫ те пред нашите дела?“
— Войници! Пѫрвите листенца малки
На лаврите за вашите чела!

Как вянат нежните цветя,
От морна жега поразени,
Тѫй, мила, мойта младост вене —
Тѫй вене тя!

Как гинат свежите цветя
Без време люто осланени,
Тѫй свидна младост гине в мене —
Тѫй гине тя!

Ще дойде пролет и цветя
Ще видят листи пак зелени,
Но мойта младост с дни засмени
Не ще се вѫрне тя!

ДИМ. БОЯДЖИЕВ

Притчи

Смарагди се тоя мъ въ твоите очи
Зелените и искрометни вълъ
На твоя взоръ, вълнуващъ като сълъ,
Въ дълбоко-изпити искренности те облъ.

Притчи си, макаръ и трепетна, мълчи.
Но лиски съкровенни предъ болъ
Въ пъ вамъ те непразнимъ дръ
И блъскаше интелигентностъ въ тоя лъч.

Аз знаеъ, ж въ сплетени въ чи
Бушаше те пре дъ кипящъ морс бъ,
Въ бодрие и въ чувствие безгласне...

И въ тебѣ еще нѣтъ вѣчная грусина.
Но тотъ часъ уходъ тебя за тѣ осѣдуби
Въ утѣхахъ на лоне сладострастно!

Д. Боятжиевъ

САМОТНОСТ

В скржбта на тихата дрезгавина вечерна
Ний тжрсим милосжрдие един кжм друг.
Пред наший праг умира смжтния отзвук
На улицата празношумна и мизерна.

Аз мисля, че русалка някаква почива
В копринатa на твоя розов пенйоар.
Приведен, слушам те и като нежен чар
Джха на твойто сладко тяло ме опива.

Преданно скрий ме вжв пригрждките си топли
О, моя скржбна, вжзхитителна жена,
Така, сжрдечно приласкан, с прикрити вопли,

Аз тихо ще ти шжпна, нейде как умира,
В самотност непобедна и в злочестина
Една душа сжзвучно-тжжна като лира.

ЕЛЕГИЯ

Макар безнадежна, макар безгранично далечна,
У мене утеха ти дириш, о клета жена,
Но тука е тоже до ужас нощта безсжрдечна,
Аз тоже изкупвам, отчаян, незнайна вина.

Понякога мисля, че гина вжв пропаст безджнна,
С ненавист посрещам на спомена сладкия чар.
Не ми е утеха да знам, че и ти си безсжнна.
Не радост си вече за мене, а страшен кошмар.

И все пак не мога очите си днес да откжсна
От твоето писмо ридающе! Мила жена,
Защо ми се струва, че всяка милувка е кжсна?
Милувките срещат в сжцето ми гняв и злина.

О зная как страдаш! Без сжлзи, но строга и бледна,
Ти нервно си пржстите кжршиш, в очите горят
Ненужни решеня — и мислиш вселенната ледна,
И мислиш, че няма за тебе вселенната кжт...

Не моята обич, а нещо огромно и властно
С последня милувка те гали в привечерний здрач
И сбогом си взема и никога вече тжй страстно
Не ще да трепери душата ти в мжка и плач.

Не весели срещи, цветя, и усмивки любезни —
В самотност вжрховно жестока ний двама скжрбим:
Сжс радости млади, тжй светли и тжй безвжзмездни.
Пожара на нашата жажда не бе утолим.

Велик бе миража над нас що премина тжржествен,
Не обич то беше, а оня сиятелен блен,
Що всеки очаква на устни сжс химжн приветствен —
И в праздна надежда дочаква последний си ден.

Покрусен, аз виждам, че всяка утеха е лишна,
Защото обида ще бжде за нашата скржб...
Но как ще се вжрнем в оная пустиня предишна,
Когато ридае в сжрдцата ни спомена скжп?

НОЩЕМ

Очите ми сж много уморени
От ужаса на моя скжден ден.
Тежжт ми на душата вкаменени
Миражите на блян осуетен.

Като листа в есенна нощ развени,
Блуждаят мислите ми. Сжкрушен,
С помржзнал стон и устни вледенени
Не чакам слжнце да изгрей над мен.

О знам — ще мине мрачна нощ! Студени,
Недраги дни в просжница живени,
Ще мжкна пак, спокойно ужасен.

И милите надежди отмилени
Ще шепнат на душата ми, ранени;
„Напразно горд! Напразно окрилен!“

МАРСИЛИЯ

Безрадостно залутан, слисан в уличния шум,
В загадки скржбни потопен, безсилен и отчаен,
На тоя страшен град — на всичките пороци друм —
Гжрмежжт и миязмите аз наблюдавах смаен.
Сред тая вжрволица не разбирах аз що диря!
Като вжлна нахлуваше вжв моята душа
Огромна скржб — и мислех звяр да ме сподиря
На всяка стжпка, без да знам с какво да се теша...

Кждето да погледна, виждах мжка и разврат.
Земята тук сж някога тжпкали финикийци.
Години хиляди сж минали — и тоя град
До днес е пжлен още сжс тжрговци и убийци!
Небето е над улицата като звездна лента,
Но никой взор не вдига! Сред нахални светлини,
Из кржчмите, утеха всички дирят вжв абсента
Или в смеха ридающ на продажните жени.

Голтаци мрачни някжде подемат песен зла —
Набат на смжртно отчаяние сжс звуци медни.
Доволници тук весели и тжпи, там — тегла,
Сжрдца свирепи, а пжк там две лезбиянки бледни,
Притиснати любовно, милосжрде и утеха
Една от друга просят . . . И, подобно на кошмар,
Жестоки, гневни мисли вжрху мене вржхлетеха:
Тжй равни бяха него ден и раб и господар!

Аз бях преситен тоя ден на всички суети,
Аз мислех всички скжрби и веселия притворни —
И, без надежда някой братски да ме приюти,
Кржстосвах, бледен, улиците тжжни и позорни
Сред ледно равнодушие изгубен като в бездна.
Живота ми се струваше тогас почти порок,
А моята душа — така нелепо безполезна,
Че мисжлта за смжрт ме блазнеше кат блян висок.

Внезапен лжх на горест и деня ми омрачи,
И скжпоценните сжкровища на паметта ми.
Дори не исках да си спомня милите очи
На моята другарка, ни пжк оня сжн, що мами
Сжрдцето ми сжс бждаще — и неуморно буди
Усжрдие у мене, за да мжкна ден след ден
Кжм пропастите на нощта... И всички жалби луди
За щастие как гаснат виждах с поглед уморен.

А скжп ми е живота мене! Милите неща
На миналото, или пжк на дните що жадувам,
Лазура дневен и мечтите скжпи на нощта,
Жената нежна, на която устните целувам,
Посрещал сжм ги с радост винаги сжрдечна.
Когато пжк се виждах морен и унил,
Доволно бе ми мен усмивка някоя далечна,
Или дори случаен джх на росен карамфил.

КРАЙ БРЕГА

Под жаркото слжнце лениво на юг се аз движа
Изтихо неясните ромони морски ми пеят —
Рибарска припявка наверно; за труд и за грижа.

Ветрила и мачти, далеч там, несетно линеят.
И ето ме седнал на пясжка лжскав и топжл.
Мерише на алги. Ветреца приветно ме гали.

На щурец, изгубен в простора, внезапния вопжл
Неволно подсеща за леки и светли печали.
И тука, унесен от нежния шум на вжлните,
Бленувам за погледи сладки, за мислите скрити
В загаджчна някаква вчерашна лека усмивка...

Тжмнее простора. Стихията морно почива,
В отсенки безбройни безкрайната шир се прелива,
Водите свободни ме гледат с тжга и с присмивка.

ПИСМО

Все така сжм тжжен, Люсиен.
Мисли странни, светли и нелепи
Все така ми тегнат нощ и ден.
За света очите ми сж слепи.

С буден поглед срещам сжзорен
Небосвода утром, с болка тжпа.
Колко те обичам, Люсиен!
Колко сжм злочест, другарко скжпа!

Вечер, сред тревожна тжмнина,
Иде някой страшен и огромен,
С дрезгав глас вещай злочестина.

Ужасен го слушам, Люсиен! —
Но защо и твоя сладжк спомен
Като ужас висне вжрху мен?

СПОДАВЕН ВИК

Тжмница денжт,
Провала нощта.
Сред пжтя — без пжт
И Крез — в нищета

Аз много души
Прозрях и разбрах —
И днес ме души
Не мждрост — а страх...

Живота — кошмар
Нелеп и велик.
Едничкий му чар
Сподавений вик....

ВЕЧЕРЕН ТРЕПЕТ

Вечерта линее
Бавно над стрехите,
Бледна и прозрачна,
Страшна мисжл зрее
Нейде в глжбините
На душата мрачна.

Из града, що тжтне,
Свят нелеп блуждае,
Като в пропаст душна,
В улиците смжтни
Шумната тжлпа е
Чужда и бездушна.

И когато стигне
В моя час уречен
Гневната разплата,
Кой ржка ще дигне,
Близжк и сжрдечен,
Да ми спре ржката?

ДИМИТЖР БАБЕВ

Вдъхновителу на Истината не мрачи -
Аз знаех
и дори и тогу живуру ти говори.

Чистина у безкрайната тесина -
Бъдъ и ясно -
О Истина, бъди благословена
Живот и в живуту и в смъртта сладъ-
бъде - ясно -
На Истината в благата ръка.

И в тежкиту страдания ти бъди до мене
Аз вярвам образа на моя дреху нов!
Димитър Бабев.

ВАКХАНКА

Ти гола си и гола ли ще дойдеш?
. . . . . .
— Ела:

На твойта лява гръд накитена е роза, кръв
алена тече,
Ах, капка подир капка, кръв алена тече
От лявата ти гръд, накитена със роза!

Аз устни, сочни устни жадно впих във лявата ти гръд
И пих от твойте кърви, алчно пих — до смърт,
до смърт!

Нощта бе тъй пленително-спокойна,
И ти бе нощ, о безприютна нощ,
Без път из пътища зорницата що гони,
Без път — из пътища . .

Мъждеят ли на някъде фенери,
Ти виждаш ли в тъмата светлина?
Или за теб се място не намери,
жена без бъднина?

О, целуни ме пак, вакханко сладострастна,
целувай до зори!
Нощта е тъй добра и ти си толкоз страстна
а мене ме мори.
А мене ме убива отровата на твойта тъмна кръв.

И ето ме — умирам! Паднàл във пропастта,
във пропастта на твоето падене;
надвесена над мене
надсмива се смъртта.

А ти? Ах, зная аз,— отдавна ти си мжртва —
И помниш ли нощта, когато ти умре?
Или то беше ден, или тогаз бе утро?
Или то беше смях, истерика, сжлзи?—
Кажи, що бе тогава?
. . . . . .
От изток модрий ден се тихо появява —
На живите денжт,
На живите денжт! . .

ВИК

На лебедова песен последните акорди
Аз няма да дочакам, о хубав свиден блян,
От вржх-височината на моя пжт, вжзпрян,
Аз виждам, колко много сжс тебе ний сме горди.

Живота ни разделя, макар че той ни гали;
Вжв него сатаната е мждро вжплотен. —
Ти схващаш ли трагизма на всеки негов ден?
Ти чувстваш ли лжжата и щастие позна ли?

А зная, че до болка сжс тебе ний сме горди,
Че истина и щасте жадуваш ти и аз —
В безумие родени! Не сж, не сж за нас
На лебедова песен последните акорди!

НАДПИС

Безименни сж нашите страдания,
От тях зачената е наща плжт;
Добро и зло, невежество и знания —
Един и сжщ от там извежда пжт.

Дохождаме, отиваме — изгнанници
Орисани за вечна суета,
И вжв живота, и в смжртта сме странници,
Родени без милувка на света.

ОТКРОВЕНИЕ

— Прозри в душата ми, заспала,
След дѫлѫг плач, вѫв чужди храм, —
В храм на езичници влезнàла —
И чуй! — кажи, що виждаш там?

—Печалний лик на тихи скѫрби:
Скрѫбта на твоите деди,
Живот през петвековно робство —
Душа на горест и беди.

И тѫжен ек от тѫжни песни,
О песни на народ страдал
И образа на сатаната
В скрѫб и страдание познал!

МОЛИТВА ПРЕДИ БОЯ

Отче наш,

Пази, закриляй ни, когато влезем в боя;
Крѫвта на всички ни, ах, тя е крѫв и твоя
И в лютия разгар на кѫрвавата бран
Око ти, Господи, дано проникне там
И който в бой умре, предсмѫртния му час
С целувка осени,
Че майчина целувка далеч ще е от нас.

Отче наш,

Какво ли правят там, вѫв родния ми край?
Баща ми жив ли е, и много ли страдай?
И, Господи, на теб той още ли се моли?
Жена ми, моя син, теб питат ли за мен?
А подслон имат ли? Не трѫгнаха ли голи
По улиците? . . . Камен, Господи, роден

Да бждех! Че страдай
Сждце ми ден и нощ за моя роден край!
А тжмнина е вред, до гдето поглед стига.
И вихри, джжд и сняг и миризма на гнили,
Разплути трупове —
От как се помни ден, живота в свойта книга
Не е писал за толкоз много кржв.

Блажен е, който падне, от пжрви в боя, пржв,
Блажен е, Господи! — Той няма да затвори
Очите си. На север, кжмто родний край
Загледан — ще заспи. И за последен пжт,
Подпрял се на ржце, ще устни да разтвори,
И думи — свят завет — от никого нечути,
Ще каже... О, кажи! в тез страшните минути
На спазми и несвяс, кой могжл би измоли
От тебе милост и пощада зарад нас?

Ний зрящи сме, но слепи, и живи всред смжртта.
На всекиго от нас тежат на сжвестта
По няколко гробове. Може би сега
Тях чакат ги сжс горка, трепетна тжга
Роднини и познати. И ще питат те,
Ще пита майка му, жена му, сжс дете
Кжрмаче на гжрди: кжде, кжде е той?
Когато другите заврящат се от бой.
И после... — зная аз: по улиците голи
И гладни ще умрат!

О, отче, отче наш!
След тази страшна нощ цял свят на теб се моли!

Далече някжде пожаржт осветлява
Пустинното поле: села и градове
Горят и вятжра извива и отвява

Езици огнени до самото небе.
Една ли беше бран, един пожар ли бе?
Една ли майка плака и реди? —
Не бяха туй познатите беди
За делничните грижи. Черна, страшна скржб
Гори сжс всяка стряха, с всеки кол и стжлб
На родното огнище. И като че на смях
Посипва вятжра полето с огнен прах...

Отче наш,
На мен ще пратиш ли най-после ти покой? —
Дене и аз се бия и нощe пак в бой
Сжнувам — пращаш ме. Нима и моя грях
Не е изкупен още! Господи, познах
И най-жестокото, най-страшното изпитах
И ето ме сега, нели сжм веч на края
На моето желане: когато упозная
Живота, Господи, вземи си своя дял
И всичко туй, което на мене ти си дал!
Аз виждам я смжртта, тжй както вечно вижда
Окото ти живота — с усмивка на дете.
Душата ми едно сега на теб се моли:
Недей оставя нож, нож вражи да ме коли,
А нека се куршум в сжрцето ми забий,
Или гранатa ме на пихтия направи, —
Не искам да се гжрчат мускули и стави.
И трупжт ми дано в земят да изгний,
А не да бжде стржв на кучета и врани;
Останките ми щом сж вжв пржстта прибрани
Ни джжд ще ги вали, ни мраз ще ги смразява.
Земята все една е, тя — твоята земя
И в родний край и тука еднакво ще сжгрява. —
И кжрвав мак посей над гроба ми, градина
От кжрвав мак. Така и в моята родина
Ще бжде, Господи!
— — — — — — — — — — — — — — — — —

И може би че утре, щом слѫнцето изгрее
Мен няма да ме има. Ще молят те дома̀:
О, Господи, пази го и нека оживее,
Той беше ни подкрепа и слѫнце сред тѫма̀.
Пред твоя образ често жената ми, сама
Останала, рѫце кѫм тебе ще простира,
Но кой ли ще я чуй, но кой ли ще разбира,
Кога през сѫлзи тя на тебе ще се моли:
Вѫрни надеждата на моите мечти!...
О, Господи, какво ли ще й кажеш ти?
И ето — аз го виждам! — ей кѫрвавия ден
И полкове безбройни натрупани край мен,
На кон вѫзкачена смѫртта ще ги предвожда.
Чуй — пушечен гѫрмеж... и ето, меч пробожда
Стоманени гѫрди, кръв алена протича
И сякаш че на мен ранения прилича
И сякаш аз умирам . . .
Господи! боли
Раззевнатата рана, жажда ме мори
И устните ми пука . . .

Отче, отче наш,

Пази, закриляй ни, когато влезем в боя!

ПРОЛЕТ НА СЕВЕР

През сивото небе на слѫнцето лѫчите
Огряват северните брегове
Като че, бащин край, теб виждам през мѫглите,
И сякаш мен глас роден ме зове . . .

В тѫма изново сѫ земята и небето
И мѫртва тишина царува вред,
Като че пѫрвий ден е туй на битието
И на живота болния привет.

При тѫмний бряг на вечното мѫлчане
    Вѫлните на живота своя пѫт
Довѫршват: воини, ранени в люта бран,
Край тѫмний бряг един след други мрѫт.

В живота нека всичко изживеем
И всичко да изстрадаме до край:
Блажен е, който корабокрушене
В вѫлните на морето упознай!

СѪДБА

Живота бял е дим. А в заник и в зори,
Когато си отива ил иде божий ден —
Диска на слѫнцето вѫв бялий дим гори
И чезне той подобно загубен сладѫк блен.

Животѫт е бял дим; под сянката му плаха
Един до друг, о братя, сѫбираме се ний,
Един до друг — един се с други не познаха
На бялий дим сред млечно бялите вѫлни.

Отиза си живота — бял дим и тѫмна сянка.
Над шумното море повява вятѫр тих, —
Подобно лист увяхнал до умираща гранка,
Ний чакаме напраздно на пролет злачний дих.

ОРИСИЯ

В студений вихѫр на Голгота
Лѫч топѫл никога не гря го,
И свое, нито чуждо благо
Той не откраднa от живота.

В сжрцето му сж вековете
Заключили една умраза,
И никому я той не каза — — —

— Самотен, очужден поете...

Тиха нощ — мечти заспали —
В стария замислен парк
Вятжр лек листата гали.

Тиха нощ — насжне радост —
Из тревясалия пжт
Броди отлетяла младост.

И невидими уста
Шепнат през листа заспали,
Как сме някога живяли . . .

Скоро ще се сжмне пак,
Тиха нощ — насжне радост —
В стария замислен парк.

СМУТ

Като тжга безкрайна ми всеки ден тежи,
На всеки ден духа ми се моли и тжжи,

А Той — вжзправен гордо, цял в светлина и плам,
На векове сжздател, е вечно глух и ням. —

— Кажи, Ти, който даваш живот и красота,
Желания, надежди и смисжл на света,

— Кажи, Ти, който носиш и образ на мждрец,
И маската на дявол, и словото на жрец,

Кажи, о Ден вжрховен, кажи, о светжл Ден,
Каква ти още жертва поискал би от мен?

Че ето — не остана на устните ми реч
Молитва да не бжде. Че ето — кжрвав меч

Си вдигнал Ти над мене. О Ден, вжрховен Ден,
И в моето страдане бжди благословен!

———

НА МРЖКВАНЕ В ПОЛЕТО

Залезе слжнцето сред облаци и ниви.
На небосклона огнени слова
Невидима ржка след заника написа —
За сбогом на земята бе това.

По прашний полски пжт тжмата тихо иде;
Вжрбите сякаш махат сжс ржце
На врабците, зацжркали в клонете:
А по далеч — зад тях — нощта се само види . . .

———

В морето на живота плувам.
До днес не спрях на никой бряг,
Че аз сжм чужденец-моряк.

Житейското море — тжми
И пжт кжм всичките неволи.
Да отпочина — при кого ли? . . .

И плувам: кжм чужди страни
Ме носят морските вжлни.

———

Тиха вечер, дребен дѫжд рѫми
И заспива кротко по цветята;
Грижат се над него мѫлчеливо
Верни стражи — нощните тѫми.

Тежки стѫпки будят парка тѫмен
Вихри и вихрушки идат с бяс;
Плаче тиха вечер и умира,
Сякаш плача и умирам аз.

Когато аз, най-после ще заляза,
Кат уморено слѫнце, гряло дни
Над теб, — избягай! И трѫгни да тѫрсиш...
Трѫгни да тѫрсиш слѫнце и жени!

И с твойта крѫв — кипещо ново вино —
Тѫй както мойта бе на младини,
Вѫв капки мед когато се превѫрне —
На любовта потиря напѫлни.

Кат слѫнце аз тогава ще сѫгрявам,
Чрез теб, от теб сѫздаден нов живот
И пак (с теб бях така) ще заживея
В живота на зачеватия плод.

МИНКО НЕВОЛИН

Зворира носи
непесме зов.
Мој сваки ђес
залогов.

Досетке ли ће
сладки глас,—
ева, мој мисли,
в ноћни час.

Неволин

МОЯТА ЛЮБОВ

Морето се кжпи
В сноп от светлина;
В скалата се плискат
Вжлна след вжлна, —
И плясжка кротко
Лелей моя слух —
Мен струва се, че сжм
Безплжтен кат дух
И нося се леко
Над морския шир
Далек в хоризонта
Кжм незнаен мир,
Сама де копнее
Под водни покров
Царица русалка —
Моята любов...

Ведро утро поздрави
Тихия самотен край;
Мека светлина играй
Над класилите треви
В изумрудената шир.
И над тучното поле
Песен волна се люлей:
„Напусни суетний мир
И бжди ни вечен гост!
Както бистрий тих ручей,
Тук живота си тече —
Безискуствен, мил и прост".

Из въздуха вълшебен глас трепти —
Пей славей в щастие унесен:
Любов, надежда, розови мечти
Разлива неговата песен.

А майката природа грей, цъфти,
И от блаженство упоена,
Повтаря весела, засмена:
Любов, надежда, розови мечти...

ПЕПЕРУДКА

Блестяща лампа виси на стената,
В стъклото пеперудка бий криле
През него да проникне в светлината.
Орисница ли, Бог ли я осъди
И с ненаситна жажда я прокле?
Родена жалко червейче да бъде, —
Не вижда ли, че в красното сияне
Се крие смърт след тежко изпитане?...

От липите потъмнели, стволи над брега навели,
Капят листе пожълтели край задрямали води, —
И повърхността сънлива златна рамка я обвива
И над нея се разлива лъч от есенни звезди.

Сънна тишина владее, край безлюдната алея
Плаха сянка се чернее и като мистичен знак,
Безутешен дух се моли под наведените стволи
И печалните тополи тънат в странен полумрак.

НА БРЕГА

На стржмни бряг стоя след нашата разлжка,
Прощалните слова звучат вжв моя слух...
Где бих могжл да ида с вечната си мжка?..
Наокол мрак джлбок и само пляскжк глух
От пенести води, шумящи под нозе ми,
Долита до слуха ми; джжд есенен ржми
И сякаш се разнася шум от крила големи
На птици, заблудени в надвиснали тжми...

Над брега надвесени,
Видят се вжрбите:
От мжглите есенни
С тжнжк плащ обвити.

Сякаш, тжмни скелети,
Вдигнати нагоре,
Тжнат в млечно белите
Схлупени простори.

Не посегнах да откжсна
От плода край моя пжт —
И не е ли вече кжсно?...
Рози в пролет се бержт...
Скжрб сжрдце ми е обвила,
Тжмна нощ ме завладе, —
И кат птичка лекокрила
Ще угасна кой знай где...

Душата си светла раздал,
Скжрбя аз за пролет измината
И нося аз мойта печал
Под тежкия кржст на родината.

Земята е в бяла мжгла
Под облаци близко надвесени,
Разгжнали черни крила
На сенки и призраци есенни.

ЗА ПОРОБЕНИЯ КРАЙ

Сестри измжчени и скржбни братя,
Допийте чаши! — в тоя кжрвав край
Владее нощ, — вжв сключени обятя
Заспете! — над главите ви витай
Бич огнен и коса размахва татжк
Смжртта; звжни камбанен звжн над вас; —
На щастието пжтя тжй е кратжк —
Заспете в тоя безпросветен час!...

Сестри измжчени и скржбни братя,
Надежда не тжрсете в тоя край! —
Вжв тоя край безименно прокляте
Над живите и мжртвите витай...

ПОД СЯНКАТА НА ЛЕСА

В пространен лес пристжпвах сам
В пжтека никому незнайна:
Бе някакво вжлшебство там
И смжтно доловима тайна...
Шумяха китни джрвеса,
Зефир ме галеше излеко;

Аз виждах кѫс от небеса
И хребет некѫде далеко;
Усещах пресния мирис
От шумата на дѫб столетен;
От мир прекрасен и лучист
Аз чувах сякаш клик приветен...

Познавам аз цветущи край
На мис вѫв Хелеспонт приличен:
Под южно слѫнце той сияй
В гори и пасбища обкичен...
Река сребриста там тече
С рѫкави на дѫга извити —
И леки салове влече
Край брегове в трѫстика скрити...
Там вдѫхновене ме зове
Под сянката на тѫмни кедри, —
И песен с нежни звукове
Духа ми негли ще разведри...

Снишава се планински клон
С развалини от древни кули, —
В полите на гористи склон
Чутовна пещера се тули:
С надвесен сталактитов свод
Сѫс ероглифи отбелязан, —
Там води полутѫмен вход
С две гладки стѫпала изрязан...
Насреща е вдѫлбан улей —
Гранитно ложе там е скрито:
Кат гроб пустинен вечно зей
Сѫс мѫх и папрати покрито...
Преди столетия безчет,
Далеч от всякакви сѫблазни, —
Там вехнеше отшелник клет
Дни подир дни еднообразни...

С осанка горда, много млад
И обкржжен с джлбока тайна, —
Той бе пришелец непознат,
Преследван от печал безкрайна:
И гледаше цветущи кжт
На всичко кат безстрастен зрител...
Нерядко на гористи ржт
Се мяркаше туземни жител
Да види тайнствени стоик,
Когото славеше мжлвата
За някакжв пророк велик,
Кому кат песни сж словата...
Но само пастира бе чул
Слова: пустинника при входа
Сандалите си бе изул
И не приемаше народа...
Банани вкусни, сжд с вода —
Денем му носеше овчаря;
Пасяха около стада
И песен мила от цафара
Приплиташе се в сребрен звжн,
Трептящ кат струни над полята, —
Там всичко беше като сжн,
Но нему мрачна бе душата...

Понявга в нощния покой
Незнаещ мир от призрак смжтен,—
Излизаше при входа той
И гледаше сжс поглед мжтен:
Разтворените небеса
С звезди трептящи оживени;
Широкостволни джрвеса
Сжс вейки в лунни бляск огрени —
Игряющи под ведри лжх
На беломорец лих, от друма
Понесжл сенокосен джх
И шепота на горска шума...

Подхвжркне птичка над леса
И трепне мимолетна песен, —
Но той не чуваше гласа
Вжв други мирове унесен,
Кждето, може би, самин
Се рвеше щетно да досегне
Вжрховен смисжл — блян един —
И морно чело да облегне...

„Кжде си ти красавец мой,
Защо безумствуваш вжв мрака? —
Найда в лесния покой
С коси разплетени те чака...
Обходих земната кора
Вжв знойна страст опиянена:
Лжвица в тжмната гора
Пред мене се запре смиренно,
И бжрзоногия елен
От погледа ми не побегна.
И тигжр в доброволен плен
Покорно пред нозе ми легна...
Любов под стжпките ми зрей,
Поднесох всекиму плод сочен...
Нощта е тиха, сжн владей —
Ела, красавец непорочен..."

Джлбока свята тишина
Звук трепне нявга отривисто, —
И сякаш огнена вжлна
Сжрце му тласне поривисто:
Вжв сжблазнителния мир
Изпжкнал в чудни очертаня —
И кат подкрадващ се сатир
Би искал лудо да обхване
Царицата на тжмни лес
Зовяща го с невнятен лепет,

И вжв безумний свой унес
Той чувствуваше нервен трепет,
Но кат подгонения звяр
Се скриваше вжв пещерата
И тжрсеше напраздно цяр
С молитва кротка на устата . .

Години минаха: тук-там
Прошариха го власи бели . . .
Кжде остана буйни плам?
Очи му веч сж овлажнели:
Отсеняше се там скржбта
В минйорни тонове отляна—
Но тя бе тиха кат смжртта,
Безбрежна като океана . . .

Обикна той на дрозд гласа,
На славей трелите чудесни;
На пастира бродящ в леса,
Старонародните му песни . . .
И вслушваше се до захлас
В свирня подета на цафара:
Той сякаш гледаше тогас
Неведом мир да се разтваря
И на високи небосклон
Досегващ края на мечтата —
Той виждаше едничек трон,
Една царица — красотата . . .

Кжде си, мили мой, излез:
Овчарка стжпя предпазливо,
В истома спи широки лес
И дреме стадото лениво . . .
Сжрдце й трепетно заби,
Зарумене лика й веджр:
Овчар я чака може би,
Под сянката на тжмни кеджр . . .

Кой глас тжй страстно я зове? —
Кавал ли свири недалеко? —
Лесжт се сепна веч, разве
Листа и зашуме излеко:
И сякаш киваше в екстаз
Усетил сладостните звуци, —
Тжй както старец беловлас
Галйовно мжмри буйни внуци . . .

Хармонията завладе
Душата му, — за родна стряха
Си спомни той, леса, кжде
Години детски отлетяха . . .
И пожале за волни лес,
За идиличните наслади;
И позавиде на онез,
Които любят и сж млади...
Пристжпи той, на тесни вход
Ржце подпре, с синовна нежност
Погледна южни небосвод,
Леса потжващ вжв безбрежност . . .
И виде в знойно страстен чар
Сред крем и здравец нацжфтели:
Овчарка млада и овчар
В целувка устни бяха слели . . .
А дремеха вжв полусжн
Стада под кедрови држвчета, —
И трепваше понявга звжн
От леки сребжрни звжнчета . . .
И киваше за поздрав скжп
Лесжт и тихичко шумеше:
До джнера на тжмни джб
Усмихнат стари Пан седеше . . .

Залязва моя скжрбен ден . . .
Ти спиш ли, моя горска фея? —
Заспи навек! . . . Погина в мен
Надеждата; мжртвило вее
В душата ми и вжв нощта,
Кат странник в тжмни лес изгубен.
Аз тжрся, може би, смжртта
В далечните миражи влюбен . . .
На север в степния простор,
На юг вжв лесове безкрайни —
Се мяркаше с блуждающ взор
Самотен пжтник; скржбни тайни
В сжрдце си бе заключил той, —
И пееше печални песни,
Угасващ в лесния покой —
В скржб за миражи неизвестни . . .

ИВАН КАРАНОВСКИ

Глас не от тоз свят

Един глас далечен – и не от тоз свят –
Като скръбно ехо над мене звучи;
Кажеро откъде, тъй следи ме вдъхнат –
Пленена от него, душа ми мълчи.

По дръжки ми мрачи, тъй вечно е смет;
В сонята, що слушам, нестрано екри;
В небесата, що гледам, по тъмен смучет;
В земи, що биха, и в нея будетъ.

Една, неизменна остана тъй реч
Възвисен и страшен е неговий зов:
„Сила пронизваща невидима меч
Въздиж дан свята на Вечна Любов!“

Ив. Хаджи

НОЩ ЕСЕННА ИДЕ ЗАМЕЧТАНО

Нощ есенна иде замечтано,
Златни листи нещо пак ржмят;
Меланхолни звуци от пияно
Ронят се на близо и трептят.

Сладжк спомен морна гржд вжлнува
Нейде бие замирающ звжн..,
И живота като че се струва
Безначален и безкраен сжн!

Цветята сж песни забравени,
Окраските ярки стжмняха,
Прибрежията изоставени
От сребжрен скреж побеляха.

Ресните, вжлшебно извязани,
Окитват алеи безлюдни;
От мрямор бял, сякаш, изрязани
Липите сж статуи чудни.

Зад тях равнината в смирение,
Душата си чиста открила;
Над нея в сняг: — бяло видение —
Чело планината вишила.

ПЛАНИНАТА

Висока и огромна
Ням призрак — планината,
От млата на всемира
Изваена, стои;
През урва главоломна,

Надолу в падината,
Потока се провира
И пазви й пои.

Лек облак среброцветен
Над нея преминува,
На свежий лес сподирен
По гордото чело;
Сред палещий жар летен
И сянка я целува —
Живота тжй е мирен
Под нейното крило!

Пред нея — изнурени —
Ний гледаме я жадни —
От пясжците голи
На пуста равнина;
Душите сж ранени.
На копия грамадни
Сжрдцата сж наболи,
О бедствена война!

През бляскжците дневни
На тоз живот преходен,
О колко тук сме смешни
Ний — тление и прах:
И колко сме плачезни
Под огжн небосводен,
И колко безутешни —
Тук, Господи, познах!

Летний ден мечтателно за сбогом се оглежда
В димно-виолетов здрач невидим хвржква...
Тиха нощ пристжпва в тжмно-призрачна одежда,
Сетний ек на дневното вжлнение замлжква.

Тжжен крик из вжздуха от птица закжсняла
Чудното затишие преднощно нарушава:
Орляка изминал да догони полетяла,
Тя самотна гони го и плахо призовава.

Тиха и спокойна нощ се бавно стели
На глава с звезди, като нагиздена девица...
А далеч, в необозрими небеса стжмнели,
Стене още с тжжен крик изплашената птица.

Есента неусетно смени
Прелестта и примамката летна,
Пустота потаи равнини,
Планини вред мжглата наметна.

Полиня и цвета, чист и свеж,
На боите и на светлините.
Отзвжне всичкий чар отнапреж . .
Тих копнеж се сжбуди в душите.

Примирен и леса се смжлчал,
Потжмнял, обезлистен и морен.
Потопен е светжт от печал,
Натежал, безответен, затворен.

НОЩТА ГОВОРИ

Аз тук сжм сам, — дойди при мене!
Но, тихо, да я не смутим;
Нощта започва да говори...
Пред нея неми ще стоим.

Благоуханен хлад полжхне;
Откраднат звук ще проечи;
Полюшнат лист едва вжзджхне;
Замигат божите очи.

Трепери чудно тишината;
Приглася кротко вечноста...
Дойди при мене, обич моя!
Дойди да слушаме нощта!

МЖЛЧАНИЕТО НА ЛИПИТЕ

Защо ли толкоз се смжлчали
Таз нощ липите в нашата градина?
  Поглеждам вжнка: нищо няма;
Над тях,
  Що клетва да мжлчат сж дали,
На плаващ облак сянката премина.

Услушвам се; излезе вятжр хладен,
Но пак да ги помрждне не сполучи:
  Те чакат, — като че наскоро
Пред тях
  В покоя, за тревога жаден,
Ще има нещо скржбно да се случи.

Ти спиш сжня на вечността.
Ти си скжп спомен само,
Отри сжлзите ти смжртта
С ржка на свято рамо.

Забрава, сжн и тишина, —
Всевечен мир е тамо, —
И няма болка, ни злина:
Там бдят душите само.

ТЕОДОР В. ТРАЯНОВ

ВЕЧЕР

Полека слжнцето потжва
Сред тжнки ясписни вжлни,
Раздиплен полумрак обгжва
Далечни сини планини.

Поля безкрайни притжмняват,
Вковани в странна пустота,
Ресници звездни затрептяват
В джха на тайнствени уста.

В РОДНИЯ ЛЕС

Заспива тихо есенния лес, наклоня
Посжрналите си безлистни вжрхове, —
Те сякаш през почуди шепнат си: защо ни
Отново пак надежда майска не зове? —

В безстрастна дрямка тжнат черни небосклони,
Тжмнеят стржмните скалисти брегове,
Тжмнеят, сведени над черна пропаст, клони,
Дочули шум от идващите ледове. —

Потржпват потжмнели сетните листа,
И бавно слитат, старий лес на сжне плаче:
Изгубена русалка в сетня красота

Минува плахо там, с наведени клепачи,
До слаба гржд джржи намерено сираче,
От свойто майско утро пжрвата мечта.

ОСВОБОДЕНИЯ РОБ

Поглеждам смутено назад,
Назад кѫм редицата черна, —
Полѫхва из спомени хлад
И образ забравен се мерна.

Там сявга сред вражески стан
Сѫбуждах се нощем, в умрази,
Пред портите роб окован
Сѫкровища чужди да пази.

ДЯВОЛА

Ни в сѫн, ни на яве,
Но всякй от нас е
Заключен в гадателен крѫг,
Кѫм устни ни чаша
Кипяща поднася
Пристѫпващий дявол сторѫк.

Той шепне, той пее
И тегли полека
По златни ти кѫдри лѫкѫт, —
Опити ний трѫпнем,
А нейде далеко
Гробари душа ни влекат.

НОЩНИ СЕНКИ

Ний денем се крием
В задморски предели
И пазим ревниво
Среднощния ключ,
Заспи ли земята
И запад замре ли —
Гасим ний в простора
Последния луч.

Летим безподслонни
Над домове клети,
Над мжртви чертози,
Над пуста страна,
Над храма безкраен,
Де спят вековете,
Покрити от свойте
Безброй знамена.

Далеко припламват
И гаснат огнйове,
Вжлшебна заблуда
По гибелна шир, —
Ний, нощните сенки,
Печално сурови,
Летим да отключим
Среднощния мир.

Летим ний кжм гроба
На черния лебед,
Вжзпял на звездите
Загаджчний ход,
В гжрдите си носим
Проклетия жребий,
Безумната жажда
За вечен живот.

———

ЯПОНСКА МЕЛОДИЯ

Пониса се усмивката ни тиха
Над цвете сѫс коронка от корал,
На наший сѫн прозирния вуал
Орляк сѫновидения отвиха.

Из хладна грѫд тих пламѫк затреперва,
Последен лѫх на догоряла жал,
Страданието, облак вѫзгорял,
Безбройни пипала над нас разперва.

Предсещаме, че всичко ще прозреме,
И в страх затваряме очи, с тѫга;
Дремливо сипе се над нас снега,
И в зимна нощ ний мѫкнем черно бреме.

Но хищно нека грабим без насита
Из пепелта, до сетня искра жар; —
Скрѫбта да пие смѫртний свой нектар
От страшний поглед на душа опита!

МАГЕСНИК

Далеко в здрача синкав потѫват бели сгради,
Аз чужд сѫм там на всичко, на всеки храм и дом,
Забравил сѫм злините, не помня и наслади,
А мило ми е всичко, и сетния атом. —

Но неми сѫ нещата, и нищо не обади
За втория си смисѫл, за тайний лик, и щом
Разискрях глед, аз виждах заключени огради,
А твѫрд не разрушиха ни псалми, нито лом.

И притворих аз всичко, всесилния магесник,
Среднощно отражене на звезден ход предвестник,
Миражи светли будя в пустинните сѫрдца,

Но често в свежа утрин над гроб далечен спирам,
Най-бедния от всички, с набожна скръб сѫбирам
От мойте пѫрви рози случайни листица.

СМѪРТТА НА ДЕНЯ

Деня доизгасва, сѫрдцето му плува
Разкѫсано в чист хризолитен ефир,
Невидима сянка чело му целува,
Зададен, вѫзпира се звездния мир.

В дѫлбокия здрач се безсилно провира
Безднния устрем на мѫртви очи,
Кандило вѫзпламва, един бог умира,
Нощта коленичи, простора мѫлчи.

КѪМ МАЙКА СИ

Не тѫрся в мойте песни
Лѫжовната утеха,
Ни сляпото упорство
На паднал властелин,
А черната победа
Над сили що проклеха,
О, майко, черноземна
Най-верния ти син.

През моето детинство
Каква ли орисия
От тебе скритом нощем
Ми люлката люля,
Душата ми кристална
Сѫс повой чер пови я
И с кобен знак жигоса
Невинните крила?

Та чужд сѫм аз на всичко,
И черна скрѫб ме трови
Кога на юг далеко
Луната засияй,
Бѫлнуващ, аз сѫзирам
Вечерните огнйове,
Лесѫт и равнините
На моя роден край.

И горестно се питам,
Не сѫм ли аз избраний
Сред мойто слабо племе,
Понесло огнен крѫст,
Скрѫбта му да разкрия,
Нанесените рани —
В гѫрди му да изтрѫгна
Вика за грозна мѫст?

КРѪСТОНОСЦИ

О, братя, свивайте платната,
Дигнете моя черен флаг —
Земя вѫлшебно непозната
Извишва светлия си бряг.

Как странно ни сѫрдцето бие,
През сѫлзи погледа гори,
Над нас орел се царствен вие
И сипе утренни зари!

Да паднем, братя, на колени,
Дими се бащиний покров,
Макар и погледи студени
Да срещне нашата любов!

О, майко, твоя поглед морен
Прощава всеки сторен грях
Кѫм Бога — горд, но син покорен
Кѫм теб, родино, сявга бях. —

Потайни краища, морета
Крѫстосах аз, на длѫж — на шир,
Мечти огледвах вѫв небето,
Сѫрдцето — в зачарован вир.

И щом заспеше морна памят
През сѫнища политах аз,
Кѫм знаци, нивга що не мамят,
Кѫм тайната на смѫртний час.

През грешна плѫт и през душата
Проправях пѫт кѫм светѫл дух,
Очите тѫнеха в позлата
И в стройни песни жаден слух.

Заплака твоя лик страдален,
Изрязан в моя меден щит,
Кога на кораба запален
Летях кѫм гибелен гранит.

Днес мрачни и дѫлбоки буни
Слова стоманени коват,
Докѫсват лири седмострунни
И клетва огнена мѫлвят.

Молитвата ти недочута
Бѫзнасям аз кѫм гневен Бог,
Плача на твойта рана люта,
И твоя дял неземно строг.

О, майко, идем ний — най-верни,
Прокудените синове,
И тук, под ризниците черни,
Сжрдце синовно те зове!

И нека наште сжлзи, братя,
Да багрят бащината пржст.
Да свжржем с нея клетва свята
Ний, рицари на черний кржст!

ТАЙНАТА НА СТРУМА

Бжрза бжрзоструйна Струма,
Тайна в хладна гржд таи,
Бжрза, дума не продума,
Само позлатена шума
Влачат бжрзите струи.

Бжрза през скали, разтроги,
Бжрзо глжхне тжжен ек,
Вжрхове тжмнеят строги.
Сенки, вили леконоги,
Бродят из надвесен брег.

Вмиг вжлна вжлната спира,
Сякаш зов дочули скжп, —
Всичко околвржст замира,
Само изворжт извира
На джлбока страшна скржб.

Спомен ли от вековете
Спомня неговий разгром?
Тук димят се кжрви свети,
Стон простенва: отмжстете
Поругани чест и дом.

Тжмен вслушва се Пиринжт,
Дига каменния лоб,
Знай че сенки ще преминат
Над Беласица, ще зинат
Из недра й гроб след гроб.

Бжрза Струма, странно пее,
Свеждат клон след клон гори,
Шжпнат молят се на нея
Белий бляскжк на Егея
С черни листи да покрий.

СТРАННИЯ ПЖТНИК

Гората задрямва и тихо говори
За чакан, но нивга невидений дар,
Говори за пжтник сред скжрб и умори,
Кжм свойто градиво запжтен зидар.

Че нощем ще стигне, но кой ще отвори? —
Ще хлопа, пригжрнат от черен кошмар,
На прага приседнал, чело ще обори.
И всичко ще зжрне, насжне макар.

Гората задрямва и думи жалейни
Нареждат за пленник в опасна страна,
Нареждат за кули, мечти чз роде

За белите щерки на кобна луна...
А сладка измама е тяхний живот,
Смжртта те изнасят, не живия плод.

БРЕГА НА СМЪРТТА

Из тъмнината гробници белеят
И кипариси в тъмен сън мълчат,
Вълни притихнали едвам се леят
И скелета на мъртва скръб влекат.

Из тях ни стон, ни вопъл се не чува,
Безстрашно гледа нощен кръгозор,
Към призрачна родина облак плува.
Унесен тъне в звездния простор.

———

СТОЯН ДРИНОВ

Сѐ дрѝново сонце въ планината пада –
На стръмни сенки дѣнъ дръ нѣго бдѣе,
Отворената гръдь прѣдъ студенаурва сѣрва
И краят тѣмнѣ мирно дрѣмѣщи

Всѣдѣнѣ – отдалеч го свѣтъ познава –
Го нѣго шумя и гачѣна по затъжѣна,
Всѣдѣнѣ е бѣлнѣнъ въ бѣлнѣнъ разпилѣно,
Ала то нѣго никакъ не запрѣлѣва

Сѐ дринов

БУРЯ

И тая нощ сѫрдито виснат небесата,
И тая нощ пак буря зла вилней;
Прекосва мѫлния след мѫлния тѫмата
И дѫжд — пороен дѫжд, без спир се лей.

Страхотен рев и грѫм в настрѫхнали балкани;
Подобно звяр ранен, пищи нощта;
Рѫка надвластна сякаш в тоя миг се кани
С всесилен мах да провали света.

Ала не бой се, сѫрдце — буря ядовита
Не пѫрви пѫт до днеска те налита
И свива, и терзай с зловеща мощ;

Не пѫрви пѫт до днеска мѫлнии крилати
Смущавали сѫ твойте сѫнища благати,
Не бой се, ах, почивай, лека нощ!

ЖАЛБА

Денѫт е мѫтен и печален,
Денѫт е кобно потѫмнел
И стон болезнено-страдален
С нескрити горести дозел
Отеква горестно Всемирѫт:
Деца, деца сега умират
И, може би, в несметний брой —
И ти си там, о сине мой!

И кѫрви бликнали и топли
Оглеждат родни небеса,
През хаоса от скрѫбни вопли
Безотзивно звучи гласа

На тихо молящата нежност —
О, неотстѫпна неизбежност —
Пред призрака на твоя лик
Немее мисѫл и език.

Че Бог — и той сега не види
И той отвѫрнал е лице,
Едничко в тия дни по-свиди
Сиротно майчино сѫрдце —
И сѫлзи, сѫлзи безутешни:
Деца умират днес безгрешни
И, може би, в несметний брой —
И ти си там — о сине мой!

Мѫгла се вие, тих дѫждец ромони,
Плачевно капят сетните листа;
Самотни пак под мѫтни небосклони
В самотност ни завари есента!

А грачат врани тѫжно и унило,
Отлитат шумно жерави на юг,
И чезнем пак в самотност и мѫртвило
Един за друг — далече друг от друг!

ПРИ СБОГОМ

Слѫнцето на пѫт ще да ме свари,
А не мигнал минах цяла нощ;
Сбират се за сбогом веч другари
От детинство мен познати ощ.

Свети изток в девствена позлата —
Ето го на прага е денѫт;
Стар колар разтворил е вратата,
Де колата чакат ме за пѫт. —

И застискаха ржце ржцете . . .
Но камшик коларжт извжртя,
Трепнаха, па хукнаха конете
И колата бжрзо полетя.

Като сянка нейде в далнината,
Мярна се, изчезна старий град,
Скоро ще завием зад бжрдата —
И извжрнах погледи назад . . .

Мислено поисках да пригжрна
Родний дом, останал надалеч,
Но в очите ми сжлза надзжрна —
Сякаш няма да го видя веч! . . .

ПЖТНИК

Пжтник потржгнал на воля
В пжтища знойни и прашни;
Блжскат ме, бият отколя
Вихри — сжпжтници страшни.

Вихжр след вихжр приижда —
Джлга, безкрайна верига —
Края на пжт се не вижда,
Нийде приют се не стига! . . .

Мжгли сключиха кржгозора,
Жаловно вятжра зави. . . .
Под чужда стряха с чужди хора
Как мудно времето вжрви!

Стопан прозява се сжнливо,
Стопанка бжбре с хрипкав глас,
Над тях часовника лениво
Отмерва бавно час след час.

Есенен дѫжд шуми на двора —
Досадни думи той мѫлви:
Под чужда стряха с чужди хора
Как мудно времето вѫрви!

МРѪКВА СЕ

И вихѫр, и дѫжд, и мѫгла, —
И гарван прокоба вещай;
Размахала властно крила
Смѫртта си с живота играй.

Над капнали жѫлти листа,
Настрѫхнала Есен ридай;
Умира безмѫлвен света —
И мѫка, и мѫка без край...

МАЙКА

При теб ще се завѫрна — и ще те позная,
И всичко ще разкажа, майчице, открай;
Но, може би, че тѫмна участ ще спотая—
По бликналите сѫлзи нея ти познай.

За истина устата в мен лѫжа затвори,
Неверующ — такѫв направи ме света;
Но бликнала в очите ми сѫлза говори
По-харно, майко, и от хиляди уста!

КОКИЧЕТА

Пѫрвите росни цветя,
Пѫрвата радост за мен,
Вихѫр ги с бяс налетя
В пѫрвия пролетен ден.

Росни ги снайде смжртта
Слжнце преди да изгрей,
Скржбна е пак пролетта —
Сжн я мжртвешки люлей.

Пжрвата радост за мен
Росна погина и тя
В пжрвия пролетен ден
С пжрвите росни цветя.

Утро; в далнините очертана
Мярка се планинската верига,
Де от голи вжрхища с закана
Тжмен облак бавно се надига.

А от изток слжнце не излязва
Не бледнеят още и лазури,
Над полето вече облак слязва:
Тоя ден ще мине, сякаш, с бури!

Из безднени тжми ще чуеш горжк стон,
От мрачна висина последния ми зов, —
Ржми; жена, ще тжрсиш, може би, подслон!

Посжрнали листа размята вихжр заледен —
Те тихите мечти по хубава любов;
Ржми; жена, денжт е тжжен и студен!

Под тжмни небеса ще бжда сам, а ти?...
Замира горжк стон и глжхне сетен зов;
Ржми; жена, листата капят веч — прости!

Над моя гроб, под листи капнали заровен,
Аз знам, че никой няма да заплаче;
През есен меланхолна тамо с глас тжжовен
Самотна врана на прокоба ще да грачи. —

И тих дждец над него тихо ще ромони,
И тихо ще нашепва моя блян чаровен,
Ала сжлзица никой няма да пророни
Над моя гроб, под листи капнали заровен...

ВЕН. ТИНТОРОВ

СЪЗЕРЦАНИЕ

Всред безсърдечните безименен изгнанник,
Аз следвам своя път без отдих и приют;
Посрещан с ням поклон, изпращан с таен смут —
Аз диря близки вред и вред ме считат странник.

И чувам гласове от утрина до залик:
— Дали е той мъдрец? или — не е ли луд?
Но, вслушан в всяка скръб, оставам аз нечут —
Защото аз съм сам, защото съм избранник . . .

Ах! в съзерцание на вечните неща,
Прощавам всичко аз и кротка грей мечта
На моето чело, що никой не погали.

Но, между свои чужд, на друго време син,
Венчан с гирляндата на небосвода син —
Кому в завет ще дам безмълвните печали?

ДРУГАРИ

Когато сенки стели морний здрач
И погледи, прибулени от плач,
Подигат се последни луч да зърнат —

Неволно нещо трепва в моя дух
И спомням си за тез, що бяха тук,
За тез, които няма да се върнат!

Във стаята е тъмно, аз съм сам . . .
А де съ те сега? Не знам! Не знам!
Местата им съ праздни и ги чакат.

Напусто: всеки хвана своя път
И само аз остах на кръстопът
И се озъртам в дебрите на мракът.

Заглжхна в миналото братский зов
И веч забвене мята чер покров
Над светлий лик на моите другари.

И сал една замлжкнала уста
Трепти да завещай на вечността
Какво цветущия й блян поквари.

. . . О, в скржб недоизречени слова!
А мигар тжй отдавна бе това,
В което днес не диря и разтуха?

Те минаха като на сжн пред мен —
Другарите . . . и питам, усжмнен:
Нима наистина те бяха тука?

Снега се сипе кротко и без шум,
Снега се сипе, като цвят от вишни,
И стели нивите край полски друм,
Кждето грачат гарваните хищни.

Снега земята в було премени . . .
Дали е то венчалната й роба,
Прикжтана за най-щастливи дни,
Или саван — да я обвие в гроба?

В ДРЕЗГАВИНАТА

Майко! обич само аз прочетох и узнах от твойте тихи взори.
Дете, пораснало в благословени дни,
Аз тржгнах и пред мен усмихваха се всички кржгозори . . .
Но мечтите ми се вржщат днес: живота ги рани.
Крилати — те не бяха ли несжкрушими?
А с тях и аз се вржщам, майко . . .
Майко, утеши ме!

Склонил глава на твойто силно рамо,
Аз ще ти разкажа кротко тжмната си повест: всичко отлете —
Прекрасното, в което ме научи; всичко измени, като да бе сжн само
И само аз останах сжщото дете . . .
Ти в нежност утаи от мене туй, що аз не мога да утая:
Страдането . . . Защо ме, майко, не научи да страдая!

Сега аз искам, в сенките на здрача,
След толкоз шумен ден, вжв размисжл наклонил глава,
Аз искам, безприютен вред, безшумно да поплача —
Унесен пак в заветните слова,
Които ти ще ми повториш, и щастлив, че в твоите обятя
Болката си ще приспя аз, майко, без проклятя . . .

Стояли ли сте вий до тихий пруд,
Кога брезата тржпне, свела клони —
И здрач пребуля в дафновий си скут
Смутените и плахи небосклони?

Кога в позлата лист след лист се рони
С униние и пада в морний пруд —
И лилии не цжфват благовонни —
Вий чули ли сте някой стон нечут?

В вечерен час мечтали ли сте вие?
И щом славей безтешен глас извие
От вейките на бялата бреза —

И в тишината влюбений зов улне,
Вий сещали ли сте да се тжркулне
На бледния ви лик една сжлза?

Когато девствена, в смущене свела взори,
Ржце подаваш ми и с ням вжпрос стоиш —
Услушана в това, що нам скржбта говори,
Нима се ти боиш?

Дете! благослови часа, кога треперя
И чакам сенките на прага на нощта:
Аз диря в теб оназ, що няма да намеря,
Защото е мечта.

И ти не се плаши, че в странното мжлчане
Аз гледам без вжторг девический ти сжн:
Тжй призраци пред мен минуват развенчани
И глухо е навжн.

Дете! склони глава пред тез, що не очаквам:
Тѣ бяха преди теб, при тях ще бждеш ти —
Рой мили образи, които аз оплаквам
В разбитите мечти . . .

Душата ми е монахиня бледна,
Обречена да чезне в самота;
Тя носи траура на любовта —
Очуден призрак, спрян в мжлчане ледно.

Изгнаница смирена от света,
За сетен пжт кжм него тя погледна,
Кога замре вжздишката последна
На запечатани от скржб уста.

Ах! розите ми клюмнаха отколе . . .

С блуждающ взор, с разплетени коси
Душата ми днес плаче и се моли.
Молитвата дали ще я спаси?

Тя чака и се моли . . . и трепери —
Зов вопиющ пред безответни двери.

Две болни и повяхли теменужки,
В които смѫтно тиха скрѫб личи,
Два погледа . . . и всеки един, дружке,
Е клюмнал и мѫлчи.

Те цѫфнаха, че слѫнцето ще доде . . .
О вяра на копнеюща любов!
Те цѫфнаха, то лѫч им не проводи.
Не чу то тяхний зов.

Две болни и повяхли теменужки,
В които смѫтно тиха скрѫб личи,
Два погледа . . . Нима не сѫ те, дружке,
От твоите очи?

Молете се за нас на всички вери . . .
Ний сме обречени, сковани в мраз,
Да чезнем без разтуха в подни сфери,
Кѫдето Бог не чува наший глас.

Нощта притваря глухо свойте двери . . .
— Дали умира Пан на този час?
И сянка над вселената трепери
Злокобно . . . О, молете се за нас!

Затишието става сѐ по-странно,
Ах, ще огрей ли слѫнце утре рано
За да ни стопли?

Плахи, кат мечта,
Ний бдим, глава навели на гѫрдите.
И чакаме ний . . . Тѫмна е нощта.
Молете се за нас — сѫрдца разбити.

Аз скоро ще умра. Живота тури
В духа ми смжрт: тревога и тжга.
Зарийте ме, другари, на брега,
Че моя мир е дето има бури.

Но паметник не слагайте над мен —
Че стига ми товара на живота!
И стига само кржста на Голгота
Да сочи моя гроб уединен.

И нека там при мене да намират
Покой последен морските вжлни
В печален час, когато се стжмни,
И да вжздиша вместо мен зефиржт.

СИРАК СКИТНИК

ОБЛАЦИ

Шир безбрежна
Безметежна.

Плават нежни, плават снежни
По лазурни, изумрудни
Океани —
Облаци.

Плават бели, по предели
Не сѫнувани, не бѫлнувани —
Облаци.

Плават бели, полинели,
Странно-чудни, меко-рунни —
Облаци.

Плават странни, златогранни,
Плават вечни, златотечни —
Облаци.

В сѫн доплавали, в сѫн пристанали
В светли редове, кѫмто брегове —
Замагйосани —
Облаци.

Шир безбрежна
Безметежна.

ПРИКАЗКА

Мѫлвят заспалите клавиши
Отдавна свирена соната.
Гравюри стари висят по стената,
Вѫв ѫгѫла венециански мандолини,
От тѫмен бронз светилници старинни.

Следи от мжнички крачка
Килима меки още пази;
На полинелите атлази
Все тия сребжрни узори,
Все тия тжмни, тайни взори
Отнякжде безропотно следят.

Ти някога седеше тука
Подпряла розови лакте.
„Прелюдии — Шопен“ — пак те
Разгжрнати белеят на рояла,
Запазили джха на тайна остаряла.

На старий скрин — изсжхнали отдавна,
От теб оставени цветя.
До тях: копринен веер и листа —
Забравен, някога любим, дует,
Слова от беден стар поет.

Мжлвят заспалите клавиши
Отдавна свирена соната.
Звжни прозрачна тишината,
И две ржце отпуснати безгласно
Белеят на клавишите неясно.

В КАМЕННИЯ ГРАД

Беззвучен смях — след всяка жизнена гримаса.
Безкржвни ликове се мяркат тук и там,
Веселие на страшен карнавал отглася
Безсмислието на живот без храм.

Ти тайна многолика си за мен,
Живот — цинично шествие на мжртавци.
И не веднаж, вжв треска устремен,
Оплюх душата си за твойте евтини венци.

И не веднаж и себе си изгубил,
Аз тжрсих твоя поджл, малжк бог,
И не веднаж и всичко хубаво разлюбил.
Пиян заливах с вино аз безсрамния му лоб.

В презрялий сок на твоя грях безстиден
Аз кжпех отмалялата душа
Сред пляскжка на твоя смях ехиден
Аз бжрзах сетнята мечта да разруша.

Днес грабих — хищник сжщ — осмеяното злато
На пжстрата пазарска суета,
А утре, пропжлзял до твойто жжлто блато,
Аз пиях сластний яд на евтина продажна красота.

Света вжзненавидел, себе си презрял,
Аз мятах се по всички кални бездни
На твоето безпжтие, и ослепял,
Аз виждах ужаса на края неизбежни.

Смирен под твойто каменно мжлчанс
Аз тжрсих горест неопорочена;
Сломен, под твойто викащо страдане
Усмивка тжрсих аз неомрачена.

Жадувах радостна и тайна правота
Сред наглий маскараден вой на непознати,
И чаках нов вестител в слепота
Добрия кротжк Бог да ни изпрати.

В безсмисжла на твоя пжстжр вик аз страдам,
В лжжливостта на твойте лепкави обятя
Пищи душата ми и падам
Все низко в тинята на твоето прокляте.

Изтржпнал, аз стоя и викам
Пред гибелта на нечисти водовжртежи
И може би, отдавна полудял, аз питам
За сетнята лжжа на твоите стремежи.

Вжрвя кждето множеството крета,
И горестта си с горест аз леча,
Там малката лжжа ранена е монета —
На всяка остаряла истина — ключа.

„Кжде вжрвим" — отдавна никой се не пита там,
Там всеки уличен кумир е Бог,
Там всяко улично теке е храм.
(О страшен маскарад — циничен и жесток!)

NATURE RESSUCITÉE

Излезе ти:
След теб отворени вратите останаха
И джлго ощ на сжн звучаха
Стжпки по каменните стжпала.

На масата умират розите,
Оставени от теб.
До тях старинен фарфор
И недогаснала цигара.
На плюшений диван: замлжкнала китара
И книга стихове на млад поет.

ЕСЕН

Есенния вятжр пискливо ридае
По тжмни небродни пжтеки:
Извива, пригржща и злобно чертае
По влажни простори извиви причудни.

Настржхнал и скжрбен, безсжнен той броди,
Разнищени жжлти одежди размята:
Над всяки се смжртник печално запира,
Над всяка се мжртва надежда вжзправя —
Приплаква, и сухо бездихно замира,
И скжрбен пак писне кжм нови обходи.

По пусти пжтеки в предгория тжмни
Редят се на ивици бледни листата...
Той броди безсжнен додето се сжмне:
Пространно море се от мжртви люлее.

Една изплашена сжрна минава
На жжлтий парк по пустите алеи:
Над нея плачущи дечица люшкат
Погаснали от злато полюлеи.

Покжсан вятжра пищи
И падат златните крила
На мжртви пеперуди.
Една загубена стрела
Лежи на малката пжтека:

До розов храст
Разплакан Купидон пригрява
Измржзнали ржце, —
До него: падналий колчан
И малко розово сжрце.

ЗИМНИ АКВАРЕЛИ

I

Степ. Лес. И стжлпове дим,
И пжт: пустинен нелюдим,
Простори рано побледнели,
Преди — венчално разцжвтели.

II

Опушени тржби — редица.
Розова — из прозореца подадена ржчица.
И гжлжби накацали по ней.
Слжнцето над бели покриви се смей.

———

ХР. ЦАНКОВ—ДЕРИЖАН

Откровение

Майко, морех искам да почина
на гърдите твои с дух смирех;
вра дай ми чешех пъ да лина:
Майко, в мене вратата почина,
Майко, твой син е поразех!

Майко, с обич свой син огледа
и го пусна пъех сре любов;
кобна бриле рано ме огледа—
любовта уби в мех, майко бледа,
майко, вчес не чувам вечех зов!

Майко, твоите думи отпрашиха
дъх на хубавото в моята душа,
окрилен с доброто, мен сразиха —
в мен доброто, майко, покълнаха —
майко, спрях ме е — що съгреша!

Майко, мене любовта сразя ме,
отдалеч от твоя свята труд, —
дъхе топъл в себе приюти ме:
майко, в нещо ново увери ме,
майко, покажи ми вдъхн нов!

НАДВЕЧЕР В РОДИНАТА

Вжзлизам, вжзлизам по твойте поляни
Печални, где есенна багра блуждай;
Амфорите святи сж вече разляни —
И кржвно сжрдцето ти днеска ридай...

Мжлчат неподвижни, безшумни тополи,
И тучните злаци сж днеска угар
Там, гдето в безпаметни мжки, неволи
Премина стихиен и вихрен пожар.

Потжнала в сянка е бранната слава,
И бляна вековен, покрусен в печал, —
И, майко, пак вражеска длана корава
Се слага на твоя нерадостен дял.

Заприщени днес сж широките друми
Кжм славния нявга, престолния, град —
И страшно тегнеят присждните думи,
Изречени в изтжп на порив злорад...

Безмярна е твоята болка, тжгата — велика,
И тежжк безкрайно положений кржст, —
И в твоята рана кржв топла пак блика
И вика под гнета на страшната мжст...

БУРЯ В ПЛАНИНАТА

Бучи. Като чудовище е разлудена
Нощта. Реве страхотно цялата гора,
И ето — светна, гржм. И сякаш отломена
От планината се скала отпра.

Джжд плисна бурен. С вой оглася
Стихия-скитница далек.
Овчарски глас от ржта се донася,
От бурята понесен като ек.

Втжна вагона ни в мрак.
Лес. Осветлен е той пак.

Трена се вие по бжрдото голо;
Бжрза и спуща се вече надолу.

Пак канари. Тунел. Ей гжрми
Вече по моста железен. Дими

Дим задушлив, — на далеч
В фигури странни се стели той веч:

Ту цял замрежат те бжрзо прозора,
Ту се проточат — верига от хора —

Гонят се леко, премятат, летят —
Мили другари на пжт!

ПО ГЕНИСАРЕТСКОТО ЕЗЕРО

I

Ведрее утрината край брегжт,
Вжлните в нега пляскат се сжнливо
И, сякаш облачни крила, пжлзят,
Едва повдигат се мжгли лениво.

Пурпурно-огненото зарево
Вжзема в изток кжрвавий си пламжк;
Деня се буди в всякое джрво,
Вжв всякоя вжлна и всеки камжк.

Брилянтената морска шир блести,
От утрен тих зефир люляна,
И сладостно мечтите си шепти,
От златобисерни лжчи пияна.

Ґрада — пустиня... Пуст е равний полски пжт
Кжм езерото, сяйно що светлее;
Кжм него те с Учителя вжрвят
Замислени. Син утрин свод ведрее.

II

Люлей се лодката всред воден бляскжк
И се усмихват светло кржгозори;
Лжщи брега сжс златорозов пяскжк
И светла приказка говори.

И в шепот сластен и навети скжпи
Водата сладостно вжлшебно тжй играе —
И лодката ритмично нежно кжпи,
И като майка в скути я лобзае.

Замислен Петжр, на брега останал,
Сжс поглед впит замислен в далнината,
Захласнат ощ е — сякаш че е схванал
Друг пжт: на себе си в душата;

Да се чертай го той далеч сжзира —
И тжй се в него ясно вижда, —
Тжй, както далнината се простира
Мжглата утринна кат се разижда.

Ала случайно го от там откжсна
Гласа на кроткия Учител бледен —
И виде водна шир че лжсна,
Останал сам той на брега последен.

Като кжм слжнцето ржка да вдига,
Исуса виде тихо че му казва:
„Сжс вяра който тржгва, стига!“
И тржгна той, и — твжрда водна пазва...

III

И се понесе лодката кат песен
По ширината кротка, бляскаволазурна;
Блести сияйно веджр свод небесен —
Син балдахин над светлата вода безбурна.

Като пера белеят се платната,
И сжнний бряг далеч назад остава,
И бялата мжгла се вдига над водата,
И сребжрната шир се набраздява.

Греблата Петжр с равен мах набляга,
Учителя тих поглед в далнината впива,
И лодката по ясписните люспи бяга,
Прах воден — влага — вжздуха разлива.

Те нови мирове в души си таят,
И никнат сили вжв сжрдца спокойни,
Усмихнат, сякаш че разтваря се безкраят,
Цжфтят под стжпките им пжтища безбройни.

А слжнцето се вдига, ярко разгорено,
Като маяк над тяхний члун понесен;
И ширинето трепне тихо оведрено,
И лодката се носи като песен . . .

СПОМЕН

Нощ. Безмжлвие. Луна.
Ржси леко снежен прах.
В замечтана тишина
Мярна ми се спомен плах: —

Бяла вечер. Тишина.
Парк. И снежен бял пжт мек.
Звжн неясен от шейна
Някжде в града далек.

Сладко мами тоя звжн
Негде вжв далечен пжт.
Като че вжлшебен сжн
Покрай нас елхите спят.

Пжт далечен, пжт — мечта,
Звжн неясен — сякаш зов.
Из безкрайна пустота
Нашта скржбната любов.

Звжн неясен и далек —
Колко време се мина!
А и днес пак — сжщий ек
От отминала шейна...

Тжмна вечер; лей нощта сжлзи
И облива клоните без листи;
Негде от далеч смжртта пжлзи
И за зима вече пжтя чисти.

Сбират се мжгли и джждове —
Цели дни и нощи се не дигат;
Вихри и свирепи ветрове,
Разлютени, пак при нас пристигат.

АЛЕЯТА

Цжфнаха липите, мирис пак повея;
Спомняш ли си, мила, нашата алея?

Джжд не превалява, шлейф с ржка подзела,
Ти вжрвиш сжс мен под старата омбрела.

Шепот тих — а радост пжлни ни сжрдцата;
Двамата джржиме си ржка в ржката.

Кротко джжд се лее, свежест се разлива;
Празната алея, ето там, завива...

Бжрзо и вжв трепет устните се сляха, —
Пусто е — от нигде нищо не видяха...

Смях — като че скрихме нещо сжс измама;
И вжрвим нататжк весели и двама.

Джжд вали полека, лепнат ни нозете.
Градинаря сякаш че ли се досети: —

Малко се повгледа той през храсталака
И, отново седнал, бжрзо пак затрака.

Тук-таме по пжтя локви се разляли,
Виснат морни клони, като че заспали.

Сита, напоена е земята стара, —
Лекичко нависва вечерна омара.

Немощно вжрбата клоните си свежда,
Пжтя ни случайно татжк ни завежда...

— Сладка моя радост! — Никога раздела!
Смях и шепот пак под старата омбрела...

Цжфнаха липите, мирис пак повея —
Спомням си и днеска нашата алея...

———

ВИХЖР

Повилнялия вихжр гжрди си надува —
Сякаш песен плачевна се носи навред;
Ту сжс стржв полети, ту спокойно минува,
Оковал е земята с вериги от лед.

По паважа излжскан, край дворци, той замине,
Край кжщурки се мерне и свий, изпищи,
И се бжрзо изправи: в небе да премине —
Мощен цар той на дни и нощи.

Повилнялия вихжр крила си развява
И се бори сред мрака сжс себе самин;
Мрачен дух неспокоен, той вечно изтлява,
Вечно в бури и мжки обречен един.

И в безсжнните нощи той сякаш очаква
Някой — с мжка безкрайна в гжрди,
Ту се вдига, ту спуща, заплаква —
Свойта песен сиро́тна реди.

Той се блжска безумно, безмилостно смазва
По с.удените зидове тяло, ржце, —
Свойта кратка, но скржбна сждба той разказва,
Сред тжмите разкжсал сам свойто сжрдце.

ПОВЕСТ

И простихме се. При сбогом силно стисна ми ржката,
И самотен и замислен тржгнах аз покрай реката.

Странни мисли, странни чувства мен в главата се тжлпяха —
Нейните целувки още ми на устните горяха.

За скржбта си, за мжжа си — всичко ми разкри
сжрдечно:
Колко много тя ме люби и че ще ме люби вечно.

Колко много скрита мжка, колко много болка люта —
За един миг само сладжк, за открадната минута.

И суетен и безцелен тоя свят пред мен вжзстана —
И една голяма жалост ме за хората обхвана.

А вжрбите, край реката, свели клоне над водите,
В нега сластно тихо шушнат своите копнежи скрити.

Тях зефира, свеж галйовник, бжрзо крадешком целува
И зарад пригржди нови той нататжк отминува.

А самотен и замислен аз вжрвях покрай реката —
И вжзставаха вржх мене мойте мисли вжв душата.

МОЛИТВА НА ВОЙНИЦИТЕ

Трампетите бият и свирят тржбите,
Далече се ражда нов ден зад горите
И пламналий изток пак бой предвещава —
И трупове нови, и кжрви, и слава!...
О, Божия майко, смили се над нас:
Безсилен и слаб ще е нашия глас,
Когато на вихжра луд посред воя
Ний негови бждем в кипежа на боя!

Виж! — лагера пак се сжбужда вжзбуден:
О тежжк е боя и похода — труден,
Но враг там отвжде нас хищно ни дебне
С закани кжм дом и дечица ни дребни...

О, Божия майко, над нази ти слез,
Когато вжв кржв се зацапаме днес —
Ко.ато вжв огжн и жажда гориме,
Ний тихо ще шепнем пак твоето име!

Далече нас смислят ни дом и дечица
И чакат ни; с трепет те дигат десница
И кржстят се: Боже, пази ги в борбата,
Че те ни сж радост едничка в душата!
О, Божия майко, над всички ти бдиш
И виждаш в сжрдцата — и в нашите виж:
Как всички ревниво ний пазим в сжрдца
По няколко родни и мили лица!

Пак звжнка оржже и зеят окопи —
Все някой вжв тях ще очи си да склопи
И алени кжрви от братята родни
Ще всмучат и днеска поляните плодни...
О, Божия майко, ти майка бжди,
Когато се срещнат гжрди сжс гжрди
И ужас смразй изкривени лица —
Че всички ще бждеме твои деца!

Горят планините вжв утренний бляскжк —
О скоро ще екнат гжрмежи и трясжк,
И дим ще ни скрие на боя в разгара,
И няма другар да познава другаря...
О, Божия майко, додето бой трай,
На майка ти своята милост ни дай:
Самичка ти знаеш на майка скржбта —
Пази и закриляй ни ти от смжртта!

ЕСЕН В БЖДАЩЕ

Над твоите ширни поляни
Пак стихналий свод е надвесен
И в пурпурни багри обляни
Полята ти кжрвави, есен.

Из твойта природа приветна
Аз бродя самотно унесен, —
Чаровна и тжй пжстроцветна,
В мечти пак унася ме есен. —

След много — далечни — години
Аз виждам се тука пренесен, —
Че зная, кат сжн ще премине
И воят и устрема бесен.

Де гржм из джлбоки окопи
Разтжрсвал е свода надвесен,
Край златни, натрупани снопи
Ще пее жжтварката песен.

Де ножа звжнтял е — цафара
Ще среща там бждната есен, —
За днес, като в приказка стара,
Гуслар ще разправя унесен...

МИХАИЛ КРЕМЕН

Жених

Една след друга сенки мимолетни
Покая мрачен на скръбта ми будят
Една след друга идат и отиват
На суетата жилавите корени.

Те слагат скъпи дарове пред мене:
Венци от щастие, лъчи и радост
Те слагат целий мир — брилянтен дарец,
Корона от величие и слава.

.... Стоя печален, в горести и унынии —
Мертвец, обличен с лежащий дар гробен.
И больно смея се, и больно плача —
Дете, отрупано сво кут играчки —

Мих. Кремен

ПТИЧКА

Прозореца случайно бе отворен;
Изхвжркна сладкопойната ми птичка!...
— Кжде ще идеш, галена, без мене
Вжв тая страшна нощ сама-самичка?

Безумна! В мойте любящи пригржди
Не ти ли беше целий мир излишен?
Не стопли ли те, миличка, сжрдце ми —
Безкраен мир, чаровен, светжл, пишен?

Изхвжркна ненагледната ми птичка,
А вжн е тжй студено, неприветно...
Ох, как е глухо в мойта празна клетка!
Ох, как ридай сжрдце ми безпросветно!

БРОДЯ САМ

Бродя сам, залутан безучастно
Сред сжблазни, шум и суета.
Спи сжрдце ми, ледно и безстрастно, —
Не промжлвят сключени уста.

За напред какво ли да очаквам? —
Миналото ще ме навести
И, ридаещ, лудо ще оплаквам
Мжртвите си вери и мечти.

Стреснато, сжрдце ми ще простене —
В скржб неволно ще се потопи,
Но отново, в ледено забвене,
Своя сжн джлбоко ще заспи.

С Ф И Н К С

Скиталец неуморен, с поглед жаден,
Никар Пустинника все нещо дири.
Над вжрха месеца, зловещ и хладен,
Му свети в стржмний пжт. Кат кржст грамаден
Се влачи сянката му отподире.

В безмжлвие от мраковете зряща
С зелени пламжци в очите, — лапи
На тигрица простряла, вечно бдяща,
Жена го чака тамо. Кржв димяща,
От ноктите ѝ стржвни още капи.

Той блян ли някакжв безумен гони,
Че шеметно в пригрждките ѝ тласнат
Полита! Сграбчват пржсти-скорпиони
Сжрдцето му. Помржкват небосклони.
Примрежени очи несетно гаснат.

И сладко в сладките пригрждки чезне
Никар Пустинника. Нирвана вечна
В пределите на мирове надзвездни
Разкрива пишно светлите си бездни
И мярка се примамлива, далечна.

ДА ДОЙДЕ БУРЯТА

Минуват дни след дни безшумно и студено —
Постигнах щастето на вечния покой...
В духа ми — тишина, не страда вече той,
И нищо не желай сжрдце ми усмирено.

Но чувствувам — джлбоко в тихия застой
Роптание се зижди, знак за кжрвав бой:
Туй тихо щастие, за в рая отредено,
Пак вихри ще роди в сжрдцето ми вледено!

— — Да дойде бурята! Да писне, да запей —
И нека лудо заплющи в душа ми!
Да тресне страшен гръм върху главатми
И тихите ми дни на прах да разпилей!
Тогава, може-би, пак жадно ще задиря
На щастето изгубената диря...

КАКВО МЕ ЧАКА ЗА НАПРЕД

Отколе капна първий цвят във гроба,
Невинно-чист, без горест и без злоба,
Чаровно-бял — дете на радостта...
— — — Какво ме чака за напред?

И ето втория — умислен, бледен,
Без време жълт, без време смъртно леден,
Болезнено усмихнат на света...
— — — Какво ме чака за напред?

И цъфна трети — сила, щасте, слава:
Кат кървав мак гори... и прецъвтява!
Под падналия сняг на старостта...
— — — Какво ме чака за напред?

СПОМЕНИ

От нейде бледен лъч в душа ми смътно свети
И мил, познат напев се чуй из мраковете...

Ах, знам! — лъча на пролет, някога цъфтяла,
И ехото на песен, вече отзвучала...

През писъци и плач душата ми се смее:
Всевечна нощ е там, а сякаш слънце грее!

ЦАРИЦА

Вечно ме чака тя в царските кули,
Вихрено страстна до смржт, —
Вечно тя в хладните сенки се тули,
Нежно обнажила гржд.

Там зад колоните, призраци мрачни,
Стжпят по мраморний под, —
Царствени блянове — сенки прозрачни —
Мяркат се в тжмния свод.

Буха зловещо над кулите птица,
Точи косата смжртта:
Чака ме мойта безсмжртна царица,
Чака ме — вечно — в нощта.

ЗВЕЗДА

— Кат блян непостижима и далечна:
Отвжд света, в безкрайния предел
На мойта мисжл,
— Кат смжрт безсмжртна и предвечна:
На страдния ми дух най-висша цел,
Най-висша смисжл.

Жадувам те в безсжнните си бдения,
Прострял кжм теб безпомощни ржце —
Кжм теб, в безкрая.
Но устните ми шепнат зли сжмнения,
И на мечтите — плахото сжрдце
Предвижда края.

С насмешливо-безумните си взори
Ти гледаш ме от твойта висота —
Око на Бога...
И ето, клетвени слова говори
Сжрцето ми — в пустинна самота
И вжв тревога.

Очакващи, ржце ми ще измржзнат:
Те пипат вече бездната от студ,
Пред мен що зее.
Ох, вече те започнаха да зжзнат!
А моя дух се мята в кжрвав смут —
Ще полудее!

СКИТНИЦА

Душата ми преброди, тжжно-бледна,
До джно свойте девствени гори;
Душата ми отмина, не погледна
Дворците си — брилянти и зари.

И ето вече тя се умори, —
Изви по пжтя на скржбта
И безнадеждна и унила, седна
До езерото на смжртта.

В безкрайна скржб, горчиво тя заплака, —
Прокле часа, вжв който се роди,
И пожела на неживота в мрака
Отново — морна — да се прероди.

. . . Наведена над черните води,
Тя чезне в глуха самота
И, безутешна и разлита, чака
Да я прикани вечността.

РИДАЮЩИ ЗВУЦИ — МОЛИТВА И БУРЯ

Ридающи звуци — молитва и буря,
Кат птици самотни в тжмата се вият . . .
И гонят се, слепи: след звук — звук се втуря,
Родени вжв мрака, от мрака се крият.

Те писжк сж страшен и зов за пощада —
Болезнени вопли и плач в тжмнината.
Безцелни от века, те спущат се в ада,
И, морни, без радост летят в небесата . . .

ЛЮДМИЛ СТОЯНОВ

КЪМ РОДИНАТА

Ти чакаш покорна; болят бледо-кървави рани,
И низко небе се навежда с враждебни угрози.
О, спете под тия долини, надежди желани!
Окапвайте в есенна жалост, о кървави рози!

По стълби гранитни аз слизам, деня догорява,
Тъмнеят се кръстове черни и братски могили.
Угасна, угасна без бляськ великата слава,
И нощ се разтила — където тръби съ тръбили!

А вихър ме брули и носи безрадостна песен,
И вечно, и вечно възпламва горчивия спомен.
О майко, сина ти с любов е над тебе надвесен,
Велик, като теб — като теб, уязвен и бездомен!

Не зная, ще зърнем ли слънце и ярки лазури
И ще ли целуне утеха челото ни бледо,
Но пак те обичам, аз вихър съм в твоите бури —
Ти падна не в ден на сражение — в ден на победа.

СПОМЕН

Октомврийската вечер ни свари
С тайна, уви — неизповядана,
С тайна, скъпа, като пролетта.
Доизгаснаха кръсни пожари,
А ти остана все тъй загледана
След заветна мечта . . .

Ний стояхме високо-високо,
И пред нас и зад нас
Планините бяха мрачни гробници
И града — чудовище,
Което само убива своите рожби.

В тоя миг се издигна, за укор,
Златния сжрп на луната
И земята целуна тжй нежно, тжй нежно!
И стана, що бе неизбежно:
Ти се притисна, потржпна, отпусна глава...
И вятжра плачеше в сухата, жжлта трева.

ДУМИТЕ НА ЖРЕЦА

Ти блестиш, о луна,
Над Мемфис, в висина,
Твоя поглед е смжрт,
О жена с бледна гржд.

Ти целуваш нощта,
Ти, око в вечността;
О, звезда в мракове,
Твоя чар ме зове.

Аз сжм бледния жрец,
Аз увих ти венец
От лжчи, о луна,
От коси на жена.

И далеч пред зора
Мирт и ладан горя.
Брате мой, брате мой,
Сещам аз хладен зной.

Знай една ввек луна,
Твоя смжрт и жена,
Погледни, как гори,
Вжзджхни и умри.

ДАФНИС И ХЛОЯ

— Дафнис! Дафнис! В утро ранно
Виждам те, кат светжл бог!
Аз в любов горя уханна
И кристална, кат поток.

— Хлоя! Хлоя! В утро звана.
Чуеш ли приветний рог?
Тук, сред лилийна поляна,
Шепне извор синеок, —

И лети на зова Хлоя,
И, в усойна самота,
Пият млад живот уста.

И далеч, презрял покоя,
Между стадото, незван,
Броди древний пастир — Пан.

ОБРУЧЕНИЕ

Между скржб и надежда
Моя друм ме извежда
Кжм безродна, безбродна земя:
Дето вихри блуждаят,
Дето сенки ридаят
И душата бленува сама!

Но нататжк аз гледам,
И се взирам с неведом
Вкаменен и тжжовен вжпрос:
Там сж в кжрви облени
Мойте дни неживени,
И аз пак ли ненужен сжм гост?

Аз стоя при огнище
На безумни и нищи,
Глухо бий погребалния звон;
И вжрби се навели
Над води онемели,
Не полжхва ни шепот, ни стон.

В тия дебри враждебни
Нашто минало дебне!
О душа, — в тая ледна мжгла;
Него ний ще отключим,
С него ний ще обручим!
Свойте бледни, тжжовни чела!

КЖДЕТО СЖМ АЗ

Кждето сжм аз, не цжфтят
Цветя на невинност, мимози, —
Ни в здрача кжм мойте чертози
Извежда спасителен пжт.

Звездата ми спи, и луна
Зад кобна джбрава заспива,
Татул и пустинна коприва
Пониква от мойта злина.

Там мойто самотно сжрдце
Пролива пенлива отрова,
И, смжтно вжзмогнат, отново
Аз кжрша безсилно ржце.

И глухо, без ехо, без зов,
През вихри, и горест, и есен,
Залязва, над бездни понесен,
Миража на мойта любов!

СМЖРТТА НА КЛЕОПАТРА

Нощта заметна черния покров,
Нощта приспа пустинята, царица!
Но твоя взор е пламенна зорница
И твойто знаме над света — любов.

И с ужаса на поразена жрица
Припадна на открития алков:
Последен стон, последен тржпен зов!
И жадна из нощта зави лжвица.

Но пурпура на устните стон!
И погледа все тжй любов струи,
А образжт е бронзово-ахатов.

Среднощний час разлива сжн и злато
И бавно шепне, сякаш плаче, Нил,
Астарта вжзгоряла отразил.

ПОСЕЙДОН

Разлюля гигантски плеши неизгледен Океан
И тризжбеца ми тласна, и понесе се пиян.

Над безбрежната пустиня, „милост, милост, Посейдон"! —
Молят бледни нереиди и смутения тритон.

Белия пожар беснее, рухва яростна вжлна
Морските коне лудуват, броди призрачна луна.

И до нея да достигнат, до магичния ѝ пжт —
Водни планини се дигат и отново се рушат.

Тя се носи из неземни златооблачни дворци,
И в Полукса спрели поглед, бдят изгубени плувци.

Приказка вжлшебна шепне снежна пяна на брега
И примржзнали сирени свирят с трепет и тжга.

ИОАН ШИШМАН

Аз съм последен цар на мойто племе,
На волност царствена последен син!
Аз се венчавах с митри, с диадеми,
Но чашата ми пълна бе с пелин.

Душата ми надмина свойто време,
Затуй, че бях избранник, бях самин;
И никой храбър, никой властелин
От мене скиптъра не ще приеме!

Заспи в праха, душа, в самия ад!
От нас се дигна милостта Господня,
Ний — жители на черна преизподня!

Грядущето е хаос непознат,
И с тежестта си векове грамадни
Лежат над нас, сурови, безпощадни!

РОДИНА

Ти бе жестока, бе всесилна,
Когато, в онзи скърбен ден,
Към твойта обич всеобилна
Пристъпих, майко, изранен.

Ти не измиго горещи рани,
Сърдечен ропот не приспа,
И мойте скърби неразбрани,
Осмя пред сляпата тълпа.

У теб не бях аз недостоен,
А може би, най-верен син,
Но ти, уви! — палач спокоен —
Сред път остави ме самин.

И в мрачни есени и зими,
Под джжд и сняг, под зной и мраз,
Аз чувах химн на херувими,
Но то не беше твоя глас.

То бяха вопли на безкрайна,
Неутолима самота,
Пред пепелта на скржбна тайна,
Зовяща Бога и смжртта!

Но аз не хвжрлих ядна хула
И твоя лик не опятних —
Ти моя стон не би дочула,
Ни моя окжрвавен стих.

Ти шествуваше властна, строга,
По своя пжт богоизбран,
Но тук, в сжрдцето си, до Бога,
Аз пазя твоя талисман.

Из него светла обич блика,
Звено свещенно между нас:
Без мене ти си пак велика,
Ала без теб — какво сжм аз?

ОТ КУЛАТА

О нощ на града, среброзвездна, безбрежна!
Ти дойде смирена и чакаш метежна;
И тжй безнадеждна, дори не узна
Тжжовния взор на далечна луна.
Аз бях, като сянка, забравена горе,
И вятжра люшкаше димни простори,
А долу града бе тревожен и млад,
Пиян и магесан бе нощния град.
И — факли след пира! — последни огнйове
Догаряха бавно. Но празник чаровен,

Не спираха свойте безумни игри
Наслада и Горест — две родни сестри.
Аз плаках за всичко, що вече не помня,
И мжртвия бляскк на мисжл бездомна
Откройваше мойта самотна страна
С пустинните степи и ледна луна.

РОЗИ

Утро, утро посребри
Вжрхове и канари.
И лети неспирен трен
Срещу кжрвавия ден.

Над гранитен истукан
Бледни рози вият стан.
Бледни рози ще умрат
Под кжнтежа на денжт!

ДОРА ГАБЕ

Нека не излъга твоята устна
и смехът ти нека не измами —
истината в погледа ти пламва
в дълбоко на твойте очи
гледа тъй, свежа и мълчи...

ВАВЕЛ

Дворци и цжркви там стоят от века,
Мжлчанието скрили в свойта гржд.
В недра и пазви тайните им спят.
— Спри стжпките си и тржгни полека!

Сред сводове подземни, царски кости
И скжпи саркофази, драгоценен сжд —
— Над своя прах изваяни лежат
Царе безсмжртни, кратки земни гости.

И там, на Вавел дето бий сжрдцето:
Килия проста, гладжк саркофаг,
Кандило трепка, гледа с поглед благ
Светата майка — тамо спи поета.

Над него трепне светжл полумрак,
И бди отвжн на Вавел силуета.

Засмени слжнчогледи край стобора
Един до други джлжг ред извили,
А зад стобора, на купата сено,
Гнездото свое щжркелите свили.

Вжв него, на един крак, на високо
Самичжк щжркел дреме в маранята —
Наоколо трепти и се преплита
Омарата вжв паежина злата.

Вжрху поляната, отсреща, пжт извива —
Зад пжтя долу селото се крий.
Прозирно-синя го мжгла покрива,
През нея дим на тжнжк стжлб се вий.

Едничжк покрив там едва личи, —
Извит кумин на покрива стжрчи.
И само вятжрницата, криле развяла,
На край на селото се вижда цяла.

Като саван снега се тихо стели,
Земята спи. Далече там в мжгла,
Кат призраци прегжрбени и мрачни,
Стоят вжрби с наведени чела.

Тя спи и в сжн прехласната бленува
Засмяна пролет, слжнце кат преди —
И сеща вече тржпки от живота,
Готов да бликне в нейните гжрди.

Кога засмяна пролет пак ще дойде?
Сжрдцето спи. Там в сивите мжгли
Стоят вжрби кат призраци печални,
И тихичко снега вали... вали...

Ти тжжен си, като молитва тжжен,
И есен е вжв взора ти смутен —
Да ти вжзвжрна светлата усмивка
Бих пяла аз и нощ и ден...

Ах, ти си бледен, бледен като цвете,
Поникнало над гроб усамотен —
Да можех от смжртта да те измоля,
Бих плакала и нощ и ден...

Не гледай тжй, не гледай тжй,
Тоз поглед твой не е за мене, —
На страст и нега отражене,
Запален другаде е той.

Напразно с сведена глава
Наред сжс теб вжрвя полека,
И слушам бликнали слова
Да се изливат леко, леко —

Гори вжв тебе нейний чар...
Недей ме гледа ти сжс него —
Сжс бликналата твоя нега
Расте в сжрдцето ми кошмар!

———

НА РЖБА

Две очи ме следят,
Две очи ме горят —
Ще изчезна
Вжв тяхната бездна!

В чужди погледи два
Слушам странни слова,
Нещо мами,
Повлича душа ми.

Ти, що бдиш над света
В светлина, в чистота,
С твойто име
О Боже, спаси ме!

Две очи ме горят,
Две очи ме следят —
Ще изчезна
Вжв тяхната бездна!

———

О, нощ, която всичко ми отне
И в себе си погжлна го безследно
Кажи сега и словото последно,
Щом маската от погледа ми сне!

Умряха в тебе толкова души,
Затвориха се толкова зеници,
Заключени самотници в тжмници
Изсмука твоя мрак и пресуши.

А жално гледат топлите ти взори,
Очите твои — разтопена плжт.
Потжна в тях светжт и се затвори.

И само птичка вжрху твойта гржд,
Отметнала главица пее, пее...
И ти мжлчиш, заслушана вжв нея.

Ржката мжртва нищо не усеща,
Студена е, отпусната и бяла,
И сянката ѝ — неподвижно спряла.
Трепери в сжн кандилото отсреща...

Очите само, пламнали две свещи,
Отворени, широки и безджнни,
Завличат и докосват те до нещо.
Джлбоко спи нощта и мрак отвжн е.

То миг ли е? То вечността ли цяла
Вжв погледа умиращ се таи
И тоя свят сжс оня свят е сляла?

На прага спира той — за миг стои,
И рухва в мрака!... Сжмва се. О вечен,
С очи докоснат свят и тжй далечен!

Старинния портрет от таз стена
Ме гледа с свойте ясно-сини
Очи, разляли синя светлина.
На черно кадифе, вжрху коприна
Ржцете му сж сложени една
На друга. Мжртва тишина
Вржх неговата плжт, тжй близка и далека,
Се спуска и лежи невидима пет века.

Не е ли той в света? или е само
Видение на чуден свят и сжн?
— Света се движи шеметен отвжн,
А той ме гледа нямо.

О поглед, що прониква, в мойта кржв се влива,
Безсмжртен поглед — силата му жива
Гори — —
Ела, спаси ме от света,
Сложи ржка, да сетя топлината
И чистия ти свян, и в твойта чистота
Да си стопя до капчица душата.

ДОБРУДЖАНСКА ПЕСЕН

Довеян шум от весела цафара . . .
Ей на хжлма зададе се овчара.
След него стадото вжв облак прах, полека
Се спуща в селото през тясната пжтека.

Ей спущат се и другите овчари,
И шум и глжч и звжн от хлопотари
И песен монотонна носи се из здрача —
То — ралото повел, заврящa се орача.

На кладенеца в селото отколя
Шеги, закачки, кжршен смях на воля.
Заскжрцат колела и бликнала водата
Разлей се на вжлни и пжлни коритата.

Кой пржв вжв водопой ще изпревари?
— Последни идат биволите стари . . .
Последни сж менци отдавна веч налети,
Отдавна в прозорци привечен огжн свети.

И, нощ, на твойте скути кадифени
Чадата ти ще легнат, уморени,
И шум и песен в тебе ще затихне,
И месеца над селото ще се усмихне.

НИК. В. РАКИТИН

Отивам си, и твоя край бленуван
Керван ей тихо бавно криволи,
И пъдрина между разпуща злати мрежи
От облаци и тръгнали мъгли.

Есенний вихър на цветята рано
Под мен разнася ледено крило —
Ти, мъчите, години взрелано,
Отивам си преди да ми дошло.

Ник. Вас. Ракитин

КУПНЕЖ

В бляскжка на пролетното слжнце
Ти се кжпеш, сладостно вжздишаш,
Трепнеш с порива на всяко зржнце,
Сжс джха на всеки лист миришеш.
Земйо, майко моя!

Неизгледния простор ме вика,
Ниви и ливади ме опиват —
В мен духа се буди, властно блика,
На дедите, в тебе що почиват,
Земйо, майко моя!

Да ми е да развжртя косата,
Да ми е след ралото да крача,
Да ми е с кавала след стадата
Жалбите ти святи да изплача,
Земйо, майко моя!

Но, уви, топи ме само в мжка
Моето желане непобедно:
Ще умра далеч от теб в разлжка,
Син прокуден от селото бедно,
Земйо, майко моя!

ЗАПАД

Алее запад. В тоя час вечерни
Широко се разляла в равнината,
Люлее облаци и сенки черни
Вжв себе отразила ги реката.

И по водите й прозирно ясни
През вжрховете на вжрбите неми
На слжнцето, което тихо гасне,
Кржвта се точи на струи големи.

РАВНИНА

Из теменужний здрач прелитат птици
И губят се в широките поля
Там, де самотни вятжрни мелници
Лениво сж отпуснали крила.

От кжм гората зятжржт излезна
И ниви на талази разлюле;
Далеч се мярна конник и изчезна
След себе дигнал облак прахове.

Скриптят коля из пжтища безкрайни;
На хжлма спрени пжтници незнайни
Се вслушват в сетни вряви на денят:

Вжзправили глави всред равнината
Кжм слжицето, що гасне зад гората,
Говеда сжс протяжен рев мучат.

СЛЕД БУРЯТА

Премина бурята и небосклонжт
И свеж и весел се синей;
Прохлада от градини вей,
Де от джрвета капки джжд се ронят.

Потжва в теменужен здрач лазура
И чудна, тиха пада нощ . . .
Но ощ сжрдце ми трепне — ощ
Замаяно от стихналата буря.

ДИВИ ПАТИЦИ

Под вечерното слжнце спи гората.
Заесени се — сняг ще завали —
Шуми повяхналата тржст в блатата
И често падат вечерни мжгли.

Червени пламжци, кат от пожари,
Разсипват се в безкрайни небеса,
Разстилат се в долчинки сиви пàри
И сенките на тжмни джрвеса.

Подплашено от негде, ято хвржкна
От диви патици и полете
Сжс шум и се изгуби зад реката;

И, до кат се отвред стжмни и мржкна,
Аз чувам, стиснал пушката в ржце,
Размахани крила над мен в мжглата.

ЛЕБЕДИ

На водоскока в капките игриво
Треперят светли слжнчеви джги,
Блестят води, що лебеди лениво
И нежно разлюляват на джлгй.

Сега сж там те на брега излели,
Де, греяни от слжнце, сладко спят;
Протягат често свойте шии бели
И плахо се озжртат от брегжт;

Ослушват се в фонтанното шумене
И пак очи те склопват; може би,
Видене мило пак ще ги приспи;

Ах, може би, сега и те, кат мене,
Бленуват за далечен роден край,
Де волното море шуми, сияй.

МАСКИ

Шумни в нощний мрак
Улиците пак —
Тичат млади, стари
С луда страст обзети;
Држнкат се китари,
Пукат се ракети,
Бляскат огнйове.
Смях и викове —
  Маски, маски!...

Движи се без ред
Шествие напред
От палячи малки,
Феи безобразни,
От велможи жалки.
От демони разни,
Разни зверове.
Смях и викове —
  Маски, маски!...

В уличния шум
В шемет — всеки ум:
Скачат и играят,
Пеят и приказват,
И реват и лаят,
В своя бяс показват
Мржсни ликове.
Смях и викове —
  Маски, маски!

КАПЯТ ЛИСТАТА

Звуци последни
В здрачини бледни
Тихи и леки;
Чезнат пѫтеки
Между тополи.
Сякаш шумоли
Дѫжд в тѫмнината —
Капят листата!...

Пусти полята
И небесата
Звездни и сини;
Тѫмни градини
Глухо се таят.
Сенки блуждаят
Меж дѫрвесата —
Капят листата!

Вейне, повее
Вятѫр в алеи,
Клони разшуми;
Носят се думи
Тѫжни и жални,
Мисли печални
Пѫлнят душата —
Капят листата!...

ВЕЧЕРЕН ШУМ

О, шум жесток — когато прозвѫни
На работния ден часа пределен,
И бляснат по витрини светлини
И бликне в улици поток безцелен!

О, шум зловещ — когато цял градѫт
Сѫблазни оковат с вериги скрити,
И киска се грехѫт, крещи гладѫт
И тѫмната зрей сила на тѫлпите.

Като рѫце, що молят за пощада,
Клони е закѫршила вѫрбата.
Сключени отвред сѫ небесата
И вечерта тревожно пада.

Плач безнадежден носи се в пустини...
Безумний вихѫр пресен сняг премята, —
И безпомощно — сама, вѫрбата
Овива с бели серпантини.

ХРИСТО БОРИНЯ

Науки ме

Тъй въ мракъ и Ти ме пробуди
Разтръсни лира и надъни,

И ето – предъ мене открити
На хиляди тайни отвъдности.

Разстели пъти пашо мъгли.
И радостъ душата ми изпълни,

Безмерно – безпорци безкрайни.
Тръгнах. Науки ме незнайни

Слова всемогъщи, да славя
И Тебъ и свята до забрава!

Хр. Борин

КОГА МЕ СЛЪНЦЕТО ПРОБУДИ

Когато първи път ме слънцето пробуди
От сън предвечен за живот,
Море от класове аз видях,
Класове приведени от тежестта на плод.

И люлката ми, спусната небрежно
Под сянката на крушов клон,
Планинец тих полюшваше кат варка
Над вълни задрямали под слънчев небосклон.

СИРОТНОСТ

Сиротност, самотност от първия ден.
Ни близък, ни роден. Духът е ранен

От мъка. Пустинност и вихър студен,
Цветя на невинност, не видели ден,

Окапват. Из друма — навред поледен,
Навеен със шума — рой сенки пред мен.

И тръпне до болка духа ми смутен.
Самотност, сиротност от първия ден!

РИЛСКО ЕЗЕРО

Високо, сред чуки гранитни,
Нацепени страшно от бури сърдити,

Грей езеро диво, и в него — небето:
Безбрежно, безднно, от слънце огрето.

А между скалите, край преспи дебели,
Грамадни кораби от облаци бели

Пѫтуват, пѫтуват . . . и нейде далече
Изчезват, отдето те никога вече

Не ще се завѫрнат. О кораби странни,
Сред чуките диви, в скали замечтани!

КОКИЧЕ

Прокѫсан е снега
На ниви по брега,
И в оголений трѫн,
Подало се навѫн,

Кокичето трепти
И тихичко шепти
С отворени листа
Привет на пролетта.

ПРЕЗ НИВИТЕ

През ниви зреещи из пѫтя буренясал,
С преметната през рамото коса,
Вѫрви селяк разгѫрден, лек и бодѫр,
Окѫпан до коленете в роса.

Лице опалено, усмивка ведра,
Под вежди греят весели очи,
В които радост тиха се отсеня
От трепета на утренни лѫчи.

Шумят от две страни житата руйни,
Рѫцете му допират класове,
И бѫрза той: сената вече преминават,
А ето че и жѫтва го зове!

Походката ѝ плавна и движенията прями.
Косата ѝ копринена застила раменете,
И на главата ѝ венец от ситно бяло цвете.
А очите ѝ — два живи вжглена голями.

И винаги мислете фон зад нея: вред широки
Нивя и златни класове, които жжтва молят,
И макове, които все напомнят пролет...
А далеко в хоризонта — планини високи.

ГОРСКИ ПОТОК

Лудо низ гората
Лих поток се пени,
Капки разпилени
Падат по цветята.

И цветя, облени,
Свеждат стан и листи
И в струите чисти
Кжпят се засмени.

ЕСЕН

Над унили джрвеса
Обезлистени тополи
Голи вжрше сж наболи.
В тежки, сиви небеса.

В миг прехвжркнат в сопнат бяг
Вжрволица плахи врани
И се скрият запиляни
Там отвжд зад снежний бряг.

КРАЙ ПОЛЕНИНСКОТО ЕЗЕРО

Кога се спусне нощ
От звезден небосклон,
Край езерния бряг
Се чуй далечен стон.

И, казват, всяка нощ
Вжв тих и кжсен час
От вржх Беласица
Там слизал беловлас,

Разбит, потжнал в скржб
Сам старий Самуил —
И бродел край брега
Печален и унил...

И с горжк плач зовял
Той своя легион
Пленен... В ответ се чуй
Сал глух далечен стон...

Чернее запустялата поляна,
От колела топовни разорана.
Човек там нийде няма да се мерне,
Прехвжрчат само гарваните черни.

Далеч напред отминаха войските,
Но още им личат тждес следите:
Отряди хищни гарвани и врани
Налитат вжрху трупове раздрани.

Навсякжде аз дирих красотата:
И в зрелища и в улиците шумни,
И в аромата нежен на цветята,
И в книгите на философи умни —

И вред... Най-после я намерих в себе,
В спокойствието на душата будна,
Кждето миналото ми погребе
И сетнята мечта в света разблудна.

ПЖТЕКА

От камжк до камжк следа се бележи —
Вжзлиза, ту слиза, ту в гжстите мрежи

На смжрча се губи — да блясне далеко,
Далеко там нейде, подобно на ехо

В скалисто усое... И все по-нагоре
Вжзлиза кжм ясни небесни простори.

Планинска пжтека! Но ето широка
Там преспа — и няма нататжк посока.

Пустинност безмжлвна, незнайност безкрайна,
Мжгли... и широкото було на тайна.

Ала над мжглите вржх горе поглежда —
И силите крепнат отново, надежда

Сжрдцето сжгрява — и слагат краката
По светлий сняг стжпки пак с вяра крилата.

Другарко на печални младини,
Тегнеят вече стрехите от сняг.
Мѫгли и тми скѫсяват наште дни
И вече близѫк е студений бряг,
Зад който се извива дѫлѫг пѫт
През бели и широки равнини.
Ще дойде ден две сенки ще вѫрвят
Из тоя пѫт кѫм нечии страни.

Две сенки трепетливи: аз и ти.
Приготвяш ли се ти за тоя ден?
Кога се тук за други пролети,
Света за нас ще бѫде подскрежен;
Отвред наоколо ще вее хлад,
И ний ще трѫгнем: аз и ти до мен,
И ти — благ спомен от живота млад...
Приготвяш ли се ти за тоя ден?

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ

УТРИНА

Сѫмна в сѫнните градини, —
Всяка капчица роса
Отразява ведросини,
Ведросини небеса.

Сребѫрни лучи долавят
На живота песента
И смирено благославят,
Благославят вечноста.

Ободри се, дух замрежен
Среди рой самолѫжи,
За блена си чист и нежен, —
Чист и нежен разкажи!

Като майка разтвори
Кадифяната си пазва.
Искам румени зари
Да сѫзра от твойта пазва.
Моя горѫк ден залязва.
Аз сѫм беден и самин
Всеки лист ми сякаш казва:
Ти си беден и самин!

Своя безприютен син
Приеми, о майко свята!
На синчец и полски крин,
Положи ме, майко свята,
Тамо близо до цветята
Моя дух ще се смири,
Помогни ми, непозната,
Да дочакам пак зората.

Отлетяха белоснежни
Гжлжби от моя пжт —
Упоенията нежни
Спят.

И виденията прежни
Чезнат в тоя горжк час,
Ледени хжлми безбрежни
Мраз.

Темни сенки неизбежни
Притаиха всеки бряг, —
Засени духа метежни
Мрак.

ВЖЗКРЕСЕНИЕ

Покжсан тжмен стяг
От вихрите развян,
Аз нямам роден бряг —
И моя земен блян
С покоен вечен сжн
Смжртта не освети —
Защо ме будиш ти
Далечен, светжл звжн?

Развяват сноп ржце
Немилвани треви —
И будното сжрдце
Неспирно с тях мжлви
За вихрения сжн
На вихрени мечти —
Защо ме будиш ти
Далечен, светжл звжн?

КЖМ ДАЛЕЧНИЯ

Ти, който някога ще стигнеш
До нас — станали вече прах —
Ти, който сам ще се издигнеш
Над нас и наший смжртен грях —
Разкрий безмислените взори
На всяка земна суета
И кжм неведоми простори
Окриляй младата мечта!

На изпитания огромни
Загубила и сетен звук,
Душата твоя ще ли спомни
За тия що страдаха тук?
— Бжди очакван вожд, призван да
Зове с пророческий си глас —
Невинен като Мелизанда
И светжл като Пелиас!

Заветни скжрби нас гнетиха,
Безумна жажда ни горя,
Вжв утрина — прозрачна, тиха —
Ний не дочакахме заря —
И всуе сочихме десница,
Сред безответни тжмноти —
Натам, де с пжрвата зорница
Ще бляснеш някога и ти. —

Обкитен с лучезарни мисли,
Свободен като древен бог —
Разпржснал горести надвисли
И ржснал в всяко цветче сок —
Бжди очакван вожд, призван да
Зове с пророческий си глас —
Невинен като Мелизанда
И светжл като Пелиас!

ГРАДЖТ

На страшен сжд
Вжрвят
Тжлпи —
Не спи,
Кипи
Граджт.

По вечен пжт
Гжмжжт
Сами.
Тжми...
Гжрми
Граджт.

А в мощна гржд
Там мржт
Мечти —
Гнети,
Кжнти
Граджт.

И нийде кжт
Да спржт
За миг —
Велик,
Безлик
Граджт!

ТЖЛПИТЕ

Те с мжка дочакват покорни зори
И тржгват по друма на хиляден град —
В очите им свети безумната жад:
Да бждат смирени, да бждат добри.

Те тръгват да слеят в една самота
Тревожната мъка, която не спи —
Която заражда и движи тълпи —
Те тръгват и хлопат на мойта врата.

И в зноя на своя безпаметен път
Настигат следите на смрътна печал —
В очите им свети орисаний дял:
Безцелно да бродят и бавно да мрът.

У тях заридава и сетния бог
— О, вик на тълпите — в безброя сами: —
Престъпната улица тъпо гърми
И плиска водите на странен поток.

Не зная тоя път извежда
Ли от миражите на вън,
Но любя тоя странен сън
На уморената надежда;

Да виждаш, как с невидим плам
Догаря бавно, в миг тържествен,
Утехата: да бъдеш сам —
И ужаса: да бъдеш девствен;

Да слушаш дивния псалом
На изумителната младост,
Която в свойта бурна радост
Любов разискря в твоя дом —

И да предричаш всеки плод
На премалялото желане,
Което буди за живот
Смъртта на всички смъртни рани.

О, миг божествен, миг тържествен
За несъбудената плът,
Пленена в прокълнатий път
На ужаса: да бъдеш девствен!

Знам сѫрдечен, свиден кѫт —
Сред замряли в сѫн ели,
Звучен ручей ромоли
И лучи-стрели трептят.

Там в забрава рой пчели
Своя сватбен танц вѫртят —
Боже, в тоя цветен пѫт
Мойта вяра окрили!

Клето сѫрдце, пожали
Своите дни неживени —
Ситен дѫжд бавно вали —
Клето сѫрдце, пожали! —
Пакостни падат мѫгли
Вред из полята смразени —
Клето сѫрдце, пожали
Своите дни неживени!

Есенник лих прошумя,
Вихром разгонил сѫня си, —
Китния парк занемя —
Есенник лих прощумя,
Бедната ледна земя
С листите чисти порѫси —
Есенник лих прошумя
Вихром разгонил сѫня си.

Шѫпот на тихи молби,
Клето сѫрдце, долови ли —
Или в нощта, може би —
Шѫпот на тихи молби,
Хриплите медни трѫби
Шѫпот сѫ твой доловили?
Шѫпот на тихи молби,
Клето сѫрдце, долови ли?

Трептят пространства, осветени
От кротки, есенни лучи.
Ден е,
Но не пред моите очи.

В душата бури се сразиха
И рухна неиззидан храм —
Лиха
Смжртта свидетелствува там.

И през замрежени завеси
Напусто взирам се навжн.
Де си
На миналото златен сжн?

Сенки своя пжт поели
В тихия вечерен мрак.
Вжв душата ми се стели
Белий, белий сняг.

Упоение разлива
Всеки роден бряг.
Вжв душата ми заспива
Белий, белий сняг.

Непорочните нарциси
Китят моя праг,
Вжв душата ми топи се
Белий, белий сняг.

Моите спомени —
Птици в нощта —
Скитат бездомни,
Скитат унесени —
Вжн от света.

Моите песни —
Сенки без пжт —
Блясват нечути
В скржбната есен и
Пак замжлчат.

Моята лютня —
Писжк в нощта —
Стене прокудена
И безприютна
Вжн от света.

———

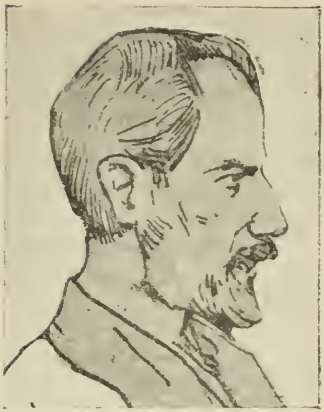

П. В. ГЕНОВ

Здрач припада, нежен глас разлива
Славея в вжлшебна самота,
В златен сжн долината заспива . . .
Тихо шжпнат горските листа . . .

Вее свежест, шум след шум замира
В звездната омая на нощта —
Закжсняла птичка се прибира . . .
Тихо шжпнат горските листа . . .

———

Разсявай се, тжжно и мрачно сжмнене,
Вжрни се, дух боджр крилат —
Не бягайте, весели мисли, от мене,
Че много сжм още аз млад.

Ощ мил ми е пролетний джх на полето,
Прохладния горски зефир —
Обичам лазурния мир на небето
И морския трепетен шир.

И пролет цветиста в сжрдце ми живее,
Цветя ароматни цжвтят —
Простори и волност душа ми жаднее,
Полети купней ми духжт.

Летете, неволи и мисли отровни,
Изчезвай, душевна мжгла —
Вжрнете се, блянове мои чаровни,
Ела, моя радост, ела.

———

Вечер над глухи поля приближава,
Стене в дѫбравата вятѫр студен,
Тѫмна и тиха печал осенява
Бавно умиращий есенен ден.

Мрак неподвижен земята притиска,
Жерави с писѫк в мѫглите летят,
Дѫжд из разкѫсани облаци плиска,
Вихри низ друмища глухи тѫрчат.

В предутрений разсвет ела,
В часа на пламналий вѫзход
На ведроликата зора,
В кристалний росний час ранила
И белий лѫч на ведрий свод —
В лице и поглед отразила...

В предутрений разсвет ела,
Когато царствений вѫзход
Теб с животворен химн зове
В света на празник и живот;
Кога се буди в звукове, —
В вѫзторг и бляскѫ божий мир...
В предутрений разсвет, ела —
С диха си — свежия зефир
На свилокосите зори —
С очи си — пролетни зари —
Разсей кошмарните мѫгли,
Обвили моите гѫрди,
Сѫрдце помрѫзнало стопли,
От сѫн дѫлбок ме разбуди...

Тогаз душата на света
Вѫлшебни двери ще разтвори —
Тогаз чрез моите уста
Вселенната ще заговори!...

Вѫздишките на есента
Полюшват златни полюлеи
И с жѫлти рояци листа
Обсипват глухите алеи . . .

А на безмѫлвний крѫстопѫт
В опрашените си одежди
Отдавна вече морни спят
Мечти, вѫзторзи и надежди . . .

Влекат се тѫмни облаци в небето,
Отлитат мрачни ден след ден,
В безмѫлвието глухо на полето
Вѫздиша вятѫра студен . . .

Влекат се тѫмни облаци в полето
И носят в мрачни скути есента
И носят те . . . и носят на сѫрдцето
Горчива скрѫб и самота.

Хребети черни и голи скали
Тѫмно замислени и поледени, —
Лазят орѫфани сиви мѫгли,
Млѫкнали извори осамотени . . .

Всуе тѫжовний ми поглед се рее:
Глухи простори без песен без звук—
Нощ страховита от изток тѫмнее,
Жерави дружно отлитат на юг.

САМОТНИ ЦВЕТЯ

Самотни хубави цветя
На пясжк разцжвтели —
Печални рожби на скржбта,
Чела тжжовно свели.

Цветя в притулен тжмен мир
На сипеи и скали;
Немилвани от тих зефир
И слжнце не видяли.

И там, в незнайний тжмен кжт
Разказват свойте тайни —
Безропотно и тихо мржт,
Невидени, незнайни . . .

Светлеят тихите води
На белий Дунав — озарява
Кристално утро бреговете —
Вжлните кораба бразди
И в край далечен заминава.

Прощавай роден, скжрбен кжт:
Далеч от тебе ме отнася
Сждба нерадостна — вжлните
Далеч от тебе ме влекжт —
Скржбта ми вятжра разнася.

МАРА БЕЛЧЕВА

През водзинаша реки
на сивия ее вий дивеш -
на стръмната ръжей.
И вий се шъ отрека
надолу - и остръна
едва ръзиран, шъм
на сръмтевия пръм
в отрезнаша бездна.

Мара Белчева

Аз чувам как листата капят:
Есенни тжжни дни...
На пжт е някой кжм небето,
Черковний звон звжни.

И като стон за помощ, глжхне
Отнасян в далнини...
Есенни дни, листата капят,
Черковний звон звжни.

В стаичката ми, на сенки
Тих олтар, се неусетно
Нощ примжкна: като враг се
Тя примжкна неприветно.

И се впусна и налетя
На свещицата в олтаря —
Като че ли гнявна, още
Че не иска да догаря.

Сблжска пламжка ѝ, свий го,
Стрепне го и вмиг оттласне...
Сянка в сенките, аз гледам
Как свещицата ми гасне.

Сипе се полека мекий сняг...
В бялата вечерна тишина
Иззвжнтя, отмина и зави
Там зад моста бжрзата шейна.

Някой викна; глух се отзова
Някжде насреща сепнат ек...
И звжнците, като сребрен смях,
Счуха се и млжкнаха далек.

Но и снега ще се стопи,
Ще цжфне люлеката пак, —
А не показва никой знак,
В душа ми че леда ще се стопи.

Той кити с ледени цветя
Прозорците на таз душа...
Не смея аз да ги строша —
Заради тия дивните цветя.

В усмивката на пролетния ден
Снега стопен
От стрехите в градината се стича.
Край стобора кокичето изнича,

Нетжрпеливо в свойта самота —
Кога цвета
На теменужката ще се покаже:
То има толкова да й разкаже!

Юлска вечер на молитва ме в полето спря.
Златни класове се диплят чак до сините недра
На планинската верига, де Мургаш в дрезгавини,
Като жжртвеник вий стжлпи дим кжм висини.
Над полето сенки пацат, сливат се в една.
На хжлма аз спряна слушам, в свята тишина,
Зрялий шум на класовете — жжтвений обет...
Полский лжх в набожен трепет милва ме с привет.
И през сенките вечерни в моето сжрдце
Каточе ли се усмихна Божето лице.

През граните на тѫмните маслини
Надникват кротко тихите очи
На кѫсна вечер. Бѫрзо татѫк мине
Самотен скитник. Някѫде ручи
Фонтан невидим, Шум и неразбрани
Се чуват думи в дрезгавия кѫт.
Отвѫд, една след друга замечтани,
Потѫват двойки по извитий пѫт,
В дрезгавината що се губи татѫк . . .
И сенките свети на вечерта
Сѫ пѫлни с дѫх таинствен и сладѫк —
За обич сякаш буди ги мечта.

Разгѫрната лежи скалата
В последните милувки на денят,
Но златни си развил крилата,
Той отлетя в далечен пѫт.

И тя, обагрена, издиха
На неговата светлина дѫхѫт;
Додето я с була̀ обвиха
Предвестниците на мракѫт.

Сива завеса тежи
Вѫрху прозора. Игриво
Слѫнцето прѫсти провира
През кадифени ресни.
Мѫртвий лежи,
Нямо се взира.

Сянка от вейки отвѫн
Свий, притрепти мѫлчаливо,
Дрѫпне се, пак се премерне,
Сянката сянка мени.
Като на сѫн —
Сянката черна.

Слжнцето пржсти провря
Чак до мжртвеца: как живо
В мжртвия взор то притржпна!
В голите черни стени
Плахо ги спря
Вмиг и отдржпна.

На старата стена
Червени рози, бели —
Една се през една,
Една се в друга вплели.

Звжнарницата чак
До вжрха те обвиват
И в привечерний мрак
Самия звон прикриват.

И сякаш те поят
Сжня на звона тжмен:
Джха им по светжт
Да пржсне в час разсжмен.

Пладня и мжлчане. Под елите
Бистро изворче в мжха тече;
Папрати над пжтя му извити
Вслушват се какво ще им рече.

Тихо изворче, като скржбта ми,
Бликаш ти самотно в тоя кжт.
Мекий трепет, балсам за уста ми,
Пия аз от твоя свят сжсжд.

Студени капят часовете
В заспалото село.
Нито една звезда не свети
Над моето легло.

Аз ставам, лягам, в огжн тржпна,
Гася и паля свещ —
Гори ме вечно, неотстжпно,
Все погледа горещ.

Не гасне в сжлзите, не спира
Наяве, а в сжнят
Над мене бди, вжв мен се взира
И устни в сжн горят.

Недейте буди моите надежди:
Те будни пак ще искат да заспят.
Че тежка зима клоните овежда,
И стволите настржхнали мжлчат
Като оная вжрволица черна...
Отвред ѝ маха с ледени ржце
Планинската виявица вечерна;
И в раните на нейното сжрдце
Като надгробни някакви прелюдий
Небето и земята ѝ гласят...
Недейте моите надежди буди:
Те будни пак ще искат да заспят.

———

„Строши сжсжда, вече не плачи!"
И ей зора усмихне се в прозори,
Детински гласове сжбудят двори,
В огнището ми огжн зафучи.

Из шапката магесна на денѫт
— Кордели — се занижат часовете:
Нов дѫлг кѫм мен протяга си рѫцете
И нови дни-лѫжи се заредят.

Простряло е зад глухата алея
Мѫлчанието тѫмните си двори.
Висока порта се черней. Пред нея
Вѫзправени бдят два безмѫлвни бори.

Кой беше тоз пред мен що влезе тука,
И портата след него се затвори?
От някѫде вечерня бавно чука...
И звон се рони на далеч в простори.

Денят умира. Тихо тѫй умира
И в мене нещо и с душа се бори...
Вечерний звон се рони, бавно спира.
Безмѫлвно се тѫмнеят тихи двори.

Отдавна ли от стрѫмний пѫт сломена,
Лежа на каменните му гѫрди?
И неговата сянка в мен вградена,
И неговия дух ме вред следи.

Пронизващ тѫй лазурите небесни,
Криле разперил е над мен орел;
Ту притѫмней, ту надалеч проблесне
И пак се скрий в задоблачний предел.

Степ. Широка снежна степ.
Пада мрак. Из бездната на вечерта
Вихжра зави свиреп.
Скитник стар запря пред тжмните врата
Мжнастирски. Щап подел
Той почука: „Нищ отвжрженик нерад!“
— „Всякой е добре дошел,
Влез“. Пригжрбен влезе старца белобрад.
Влезе и излезе пак.
Не намери той и тука своя Бог,
Чийто глас през нощний мрак
Го поведе — глас и кротжк и жесток.
Влезе и излезе пак.
И през снежното мжлчане на нощта
Чут е тежкия му крак,
Твжрдо стжпащ, как отеква се в степта.

Огнище. Пламжка котела лиже,
И скачат искри в черния оджак.
Главнята лебединна песен ниже
И глед изви тя в жгжлния мрак,
Де чучура бакжрите разхлажда,
С току що надоеното млеко
И в прозорците дето се обажда
На кравата набожното око.

В джлбокото око на Мусала
Поглеждат юлските зори. Прозирни
От вжрх скалата мраморни була
Се диплят по вжлните мирни.

Ни зной, ни вихжр ледна глжбина
Веч не вжлнува. В рамка туркоази,
Черней се мраморната тишина —
Гледец в лазурени талази.

Шествие тихо. Без поп, без гробари.
Носят ковчега му братя-другари.
Тѫмна, до него пристѫпа и тя:
В гроба отнасят ѝ днес радостта.

Пѫтя под дѫбови вейки извива,
Вихѫр ги вѫрху ковчега превива.
Като венци се децата плетѫт
В шествието му по стрѫмния пѫт.

Горе на хѫлма то спря, — и се вѫрна.
Него земята го чужда пригѫрна.
Вихѫра стене. Врѫх гроба гасней
Сетний луч: — сетня молитва му пей.

ЕМАНУИЛ п. ДИМИТРОВ

Спомени.

Ето лента, ръкавици,
Ето кърпа, ароматен
дъх от свилени косици
И молитвеник повлазен,
В него цвети от бела бъзина.
Твоя образ бледо в кошуля:
О, двадесети годишина
Ти невеста на Христа!
В моята сряда залитнала.
Нежен дъх от бледо цвете
Все в тишината лена.
Тихо плала... Чрезе, Чрезе!

Емануил П. Димитров

ЛАУРА

Ти си кат пжпка от кремова роза, Лаура...
О, роза през зимните нощи с виелици снежни и буря,
Когато цветята цжвтят по стжклата,
И клона безлистен трепери.
Докоснах аз с кремова роза кристалните двери.
— Сжбуди се, небесна невесто заспала!
Аз леко преддвери докоснах... ти леко повдигна воала
И каза: Как джлго те чаках! Задрямах под снежната буря.
Твоя глас е виола Кремонска, Лаура.
Когато цветята цжвтят по стжклата
И клона безлистен трепери,
На глуха виола Кремонска аз свиря под светлите двери.
Понесе се вихжра снежен... безмжлвна ти спусна воала.
Сжбуди се, небесна невесто заспала...

МЖРТВАТА НЕВЕСТА

„Луната е кат плакала жена,
Из твоя склеп печална тя изплува“...

— Защо ти гледаш тихата луна?
Луната ме по гжрлото целува.

„Кат сжрпа на тридневната луна,
Изваяно е гжрлото ти снежно.“

— Луната е като разплакана жена,
По мойто гжрло ме целуна нежно.

„Челото ти е янтар мжртвоблед,
В саван си бял и влажен ти укрита“...

— У брачно було бяло сѫм увита,
Челото ми е янтар тих и свет;

Кога надявах бяло покривало
Луната бледна бе ми огледало...

„Луната е кат плакала жена!
Из твоя склеп печална тя изплува“.

— Защо ти гледаш бледната луна?
Луната ме по гѫрлото целува...

ВѪРБИ

Кат майки разгѫрнали тихи обятия,
В поляни до чер кръстопѫт на безвестни сѫдби,
Навек безутешни, без стон, без проклятия,
Унили си клони навеждат под траур вѫрби.

Там вятѫр ли кѫдри разгѫне и „любя“ пропей,
Все ронят те перли над сините вирове,
И капнали листи несменно водата лелей,
Дѫжд звезден рѫми от далечните мирове.

Засвирят ли флейти на вихрове есенни,
Те зѫзнат и в розови пръсти укриват лица,
В безмѫлвно ридане навеки унесени,
По капка изливат от скѫрби прелели сѫрдца.

И сини долини мѫглица загѫрне ли,
И вечер звездата на крина ли шепне „любі!“
Чела не повдигат, в печали потѫнали,
Все траури влачещи, плачещи сиви вѫрби.

НОЩНА БУРЯ

Заплака бурята, дѫрвята като живи вѫн
Зашаваха сѫс хиляди рѫце, и в моя сѫн
Прозрачното разпрѫсна се видене,
В колибата загасна огѫнят, и кат пчели
От кошер златни искри в тихо песнопене
Изхвржкнаха над немите скали.
А бурята бе страшна в мантия от облак и мѫгли,
И неизказано могѫща, стара и печална,
Над меден рог тржбеше — вечна, безначална.
— Стори ми се — гиганти някакви разбиват
Там древен замѫк, чупят ключове, прегради свиват
И викат те: „Гасете факелите!“ и сѫс звѫн
Стѫклата падат многоцветни, а отвѫн
Блестящи многолики мѫлний
Земници — в паяжина, влажни — озаряват
И мрачните чела и брони позлатяват;
И сякаш бѫчви с вино или злато пѫлни
Тѫркалят там гигантите на хиляди страни
И с грохот ги прехвѫрлят през назѫбени стени...
А в прѫстите на някоя желязна рѫкавица,
Забравена от рицаря в последни пир,
Укриват се тревожно малките карлици, —
И сводове кѫнтят и тржпне целий мир...

ИРЕН

Наведен на пейка самотна, седях уморен,
Сред някакѫв шумен и стар булевард непознат,
Ехтеше тѫлпата пред мене в стохилядни град,
Наведен, на пейка самотна седях уморен
И мислех за тебе, Ирен!

Аз мислех в забрава, тѫжовен и блед, примирен,
Как пѫтя ми с трѫне сѫдбата на векі посла,
А сивата Грижа наведе над мене крила
И мислех в забрава, тѫжовен и блед, примирен,
За моята младост, Ирен.

Припомних си вашето знаме и празнични ден,
Рѫцете, косите и твоите бледи черти:
На ранна бе смѫрт обещана, обречена ти!
Припомних си светлото знаме и празнични ден —
И горко заплаках, Ирен!

А после: и тѫмния креп над вратите развен,
Воал и кандило. . . . и бледно и строго лице, —
И твойте за пѫт безнадежден скрѫстени рѫце!
Припомних си тѫмния креп над вратите развен,
И плаках за теб, Ирен. . . .

И ето — в разгара ликующ на слѫнчеви ден —
Аз пак се намерих сред стар булевард непознат,
Ехтеше тѫлпата безгрижна в стохилядни град,
А тѫжен — в разгара ликующ на слѫнчеви ден —
Аз плачех за тебе, Ирен.

ЕСЕН

Есента ме приспива. И пурпурни валят листа.
И плаче над мене, и плаче с листа Есента.
Бленувам в долини над блед акварелен ковйор,
Жадувам на сѫне, кат зѫрно под снежен покров,
Стоцветната пролет в морави и слѫнчеви плам,
В дѫлбоки долини на век сѫм забравен и сам,
На колене припаднал, молящ се на тѫмни скали.
Исполински лес дебри разгрѫща, подига рѫце,
Кат мене пронизан на Есен от злите стрели.

Угасни и ти в тия долини, пламтящо сѫрдце!
Виждам: вихрите птици гигантски далеко подгонват,
Огромните свещи потухват: брезите оронват
Листа многоискри, димят белорунни мѫгли.
В подземия слизам по стѫлби мѫхнати скали,
В подземия слизам, покрива ме, плаче с листа
Покрива ме, плаче над мене с листа Есента.

НОЩНО ПѪТУВАНЕ

Аз и ти — в колата.
Лей безстрастно ледна
Светлина луната.
Спиш ли? Как си бледна!

Дѫх от сено. Леко
Гасне звѫн далеко.
Тѫжна в нежни мисли,
Как си бледна! Спиш ли?

AVE CAESAR!

С яростен привет от каменните ложи
Вика тѫмна сган кѫм тебе, гладиатор.
И облегнат над килим от лѫвски кожи
Гледа равнодушно горди император.

Жѫлти пясѫк скрипне под нозе ти груби.
Роден брат ти дириш с твоя взор залутан —
Никой! Чезне памет, свяст се губи:
Ave, Caesar, morituri te salutant . . .

И борбата пламва, кратка и жестока —
Твойте стави сплита оловната мрежа,
Впива се тризжбец в раната джлбока
И кржвта избликва, кржв димяща, свежа.

Хлясва над гжрди ти чуждото коляно . . .
Ти ржка повдигаш кжм тжлпата: „Милост!“
— Смжрт! ответ е, гнявно и презряно, —
И замахва с меча, робжт як и жилест . . .

В мрачна морга свличат трупа безполезен,
В твойте кжрви стжпва друг борец залутан,
И замаян, блед, кжм Цезаря железен
Вика: Ave, morituri te salutant!

СВЕЩЕННА СТРАНА

Там белите камжни още сж топли, —
Там Слжнце облягаше морна снага,
А нощем по него Луната сред вопли
Преплиташе пржсти в тжга.

Люлеят се паяжни люлки по клони —
На дева Мария златиста коса.
Низ жжлтите листи пронася се стон и
Тез люлки сж пжлни с роса.

На тях се е Слжнцето вчера люляло —
По него е плакала горко Луна . . .
Сега е прохладно и тихо и бяло
В лесжт и в светата страна.

МОЛИТВЕНИК

Аз отварям бледните страници:
И вжзстава твоя образ тих,
Там проблясват ласкаво зеници,
И звучи ми светлонежен стих:
Ave Maria!

Ние бяхме в стара катедрала,
В катедрала Сен Пиер е Пол,
Ти кат ангел бледен под воала
Шепнеш пред молитвения стол:
Ave Maria!

Аз за твойта девственост лжчиста,
И за твойта мила простота
Шепна там на Майката пречиста
Да те спази в ледна красота:
Ave Maria!

Тая кжсна нощ сжм тжжно блед и
Мисля, как ти нейде прецжвте...
Но, задето в мрака ми засвети,
Аз за тебе моля се, дете:
Ave Maria!

ЕСЕНЕН ВЯТЖР

Дето вятжр свива
Бледните треви,
Там любов почива —
Моята, уви!

Там вжрби печални
С падащи листа
Пеят погребални
Марш на любовта.

Ти какво си шепнеш
С бледните треви?
Всеки час ме дебнеш
С твойта скржб, уви!

Слушам аз печален
Как звучи в нощта
Марша погребален,
Марш на любовта.

ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ

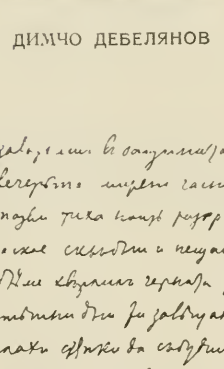

А другой до совершенства мало, мало
Смиренно вторил в храме отзвуки,
Потом же двух пророков и закона
До истинных рек думы в библиотеке
Вошел медленно потом в храме иконы
Здесь дошел до высшего мирского умика
И могло сказать свой путь исполнено ..

. . . . . .

О, скорби вопли на бесчисленных страданиях
Народов сколько мало и родных!

ЛУНЕН БЛЯСЪК

На лунния бляськ вълните
Заливат безлюдния път —
Край него под бреме превити
Върбите стърчат.

Лъх ведър нивята заспали
Облъхва след огнений зной —
То сякаш рой ангели бяли
Разливат покой.

Звезда кръм земята полита
От свода пустинно-дълбок —
Далеко ридае и глъхне
Планински поток.

И в блянове смътни увлечен,
Аз плувам с безсилни лучи —
И милват ме в спомен далечен
Две тихи очи.

ЛЪСТ

При всяка извивка неволна
На моя стремителен път,
Пресрещаш ме хищно-разголена
С цветята на своята плъг.

Почивка за пътници морни,
За бодри — коварна вълна,
В скрижалите твои разтворени
Аз гибел прочитам, жена!

Властта ти на демони власт е,
В гласа ти заплаха трепти,
Че в сока на светло причастие
Отрова си капнала ти.

Венците на пролети китни
Ще свяхнат, насипани с прах,
А с тях и мечтите, покитени
В раздола на смжртния грях.

И в глухия мрак ще вжзстане, —
Над сипеи страшни луна, —
Скржбта пред велико познание,
Ала и пред гибел, жена!

При всяка извивка неволна
На моя стремителен пжт,
Не спирай ме, хищно-разголена,
Рабинйо на жадната плжт!

Ти смжтно се мяркаш
Из морната памят,
Кат бродница сжнна
В безджнна гора —
Аз тржпна след тебе
И тржпно ме мамят
В мжглите вечерни
Две черни пера.

След сетнята среща
Да срещна забрава,
Подемах се, падах
И страдах навред.
Нощта ме разлюби, —
Денжт отминава,
Ни радост донесжл,
Ни весел привет.

И ето погребал
В тжга непобедна
Надежди и младост
В безрадостен склеп —
Аз гасна, аз гасна —
С утеха последна —
За спомена в здрача
И плача за теб.

———

Аз искам да те помня се така:
Бездомна, безнадеждна и унила,
В ржка ми вплела пламнала ржка
И до сжрдце ми скжрбен лик склонила.
Града далече тржпне в мжтен дим,
Край нас, на хжлма, тржпнат джрвесата
И любовта ни сякаш по́ е свята,
Защото трябва да се разделим.

„В зори ще тржгна, ти в зори дойди
И донеси ми своя взор прощален, —
Да го припомня верен и печален
В часа, когато тя ще победи!“,
— О Морна, Морна, в буря скжршен злак,
Укрий молните, вярвай — пролетта ни
Недосжнуван сжн не ще остане,
И ти при мене ще се вжрнеш пак! —

А сѐ по страшно пада нощ над нас,
Чертаят мрежа прилепите в мрака,
Утеха сетня твойта немощ чака,
А в свойта вяра сам не вярвам аз.
И ти отпущаш пламнала ржка
И тржгваш, поглед в тжмнината впила,
Изгубила дори за сжлзи сила. —
Аз искам да те помня се така . . . .

———

СПИ ГРАДЖТ

Спи града в безшумните тжми.
На нощта неверна верен син,
Бродя аз — бездомен и самин —
А джжда ржми, ржми, ржми. . . .

Трепнали край черните стени,
Стжпките размерено кжнтят
И след мен невидими вжрвят
Жалби за преминалите дни.

Образа на милото дете,
Нявга озарило моя праг,
В спомени вжзкржсва — чист и драг —
И скржбта расте, расте, расте. . .

Тя дойде — дете — с пробуден жар
С пламенна усмивка на уста,
Но, вжзжаждал вечна красота,
Аз отвжргнах тленния й дар,

Миналото, ах, остана то
Тжмен край от скжрби заледен
И от там отпраща тя кжм мен
Своя скжрбен вик: защо, защо?

Спи града в безшумните тжми.
На нощта неверна верен син,
Бродя аз — бездомен и самин,
А джжда ржми, ржми, ржми . . .

Да се завжрнеш в бащината кжща,
Когато вечерта смирено гасне
И тихи пазви тиха нощ разгржща
Да приласкае скржбни и нещастни.
Кат бреме хвжрлил черната умора.
Що безутешни дни ти завещаха —
Ти с плахи стжпки да сжбудиш в двора
Пред гостенин очакван радост плаха.

Да те посрещне старата на прага
И, сложил чело на безсилно рамо,
Да чезнеш в нейната усмивка блага
И джлго да повтарш: мамо, мамо. . . .
Смирено влязжл в стаята позната,
Последна твоя пристан и заслона,
Да шжпнеш тихи думи в тишината,
Впил морен поглед в старата икона:
Аз дойдох да дочакам мирен заник,
Че мойто слжнце своя пжт измина . . .
— — — — — — — — — — — — —
О, скрити вопли на печален странник,
Напразно спомнил майка и родина!

МОЛИТВА

Сложи ржка на мойте устни,
Когато, морна да блуждае,
Крила душата ми отпусне
И безутешна вжзроптае;
Сложи ржка и запази ме!
Да не надвие скржб безмерна,
И в гняв и горест твойто име
С похулни думи да зачерна!

— Живях в заключени постори,
В неумолима пустота,
И в мойта повест се повтори
На някой Люне повестта.

Скверниха нищи мойто знаме,
Враг — мойта девствена земя,
А над мощта и гордостта ми
Измамна слава се надсмя.

И ето, свел очи, в които
Безумна пропаст се вджлба,
С последен жар в сжрце разбито
Аз шжпна пламенна молба:

Царице, спрях до твойте кули —
Прати ми в прязнощ вихрен стон
Кат бледен лист да ме отбрули
От своя обезлистен клон.

Помниш ли, помниш ли тихия двор,
Тихия дом в белоцветните вишни? —
Ах, не проблясвайте в моя затвор,
Жалби далечни и спомени лишни, —
Аз сжм заключеник в мрачен затвор,
Жалби далечни и спомени лишни,
Моята стража е моя позор,
Моята казжн сж дните предишни!

Помниш ли, помниш ли в тихия двор
Шжпот и смях в белоцветните вишни? —
Ах, не пробуждайте светлия хор,
Хора на ангели в дните предишни, —
Аз сжм заключеник в мрачен затвор,
Жалби далечни и спомени лишни,
Сжн е бил, сжн е бил тихия двор,
Сжн сж били белоцветните вишни!

ГОРА

Накрай полето, дето плавно излѫчва слѫнцето стрели
И в марни валози потока с вѫлни приспивни рѫмоли,
Меда на отдиха стаила дѫлбоко в девствени недра —
Виши колони непреклонни успокоената Гора.
Там дремят приказки старинни, там тае звѫнка тишина
И в безответните ѝ скути, като вѫлна подир вѫлна,
Заглѫхват хоровете страстни на многогласното поле
И подслон верен в час вечерен намират морните криле.

И знае пѫтникѫт отруден, че в прязнощ трѫпните листа
С участен ромон ще му спомнят на миналото повестта,
В зори, низ глѫхнали присои, далек от полски прах и дим
Пред него повтор ще вѫзстава живота ласкав и любим,
А денем, лик когато свежда над примирената вода —
Ще вижда прежните купнежи там мѫдро спящи на всегда.

Че дѫлги дни кѫм хубост вярна в набег безцелен устремен
Той вред в полето е настигал следите на предвечна тлен
И сам е свѫрнал — на Гората в сѫкровищните самоти
Последня радост да изведа, последня скрѫб да приюти . . .

Накрай полето, дето плавно излѫчва слѫнцето стрели
И в марни валози потока с вѫлни приспивни рѫмоли,
Меда на отдиха стаила дѫлбоко в девствени недра,
Виши колони непреклонни успокоената Гора.

ЖѪРТВОПРИНОШЕНИЕ

В зори разискрен, брачний пир угасна
На морна вечер в тихите вѫлни,
И над сѫрдца ни бог на жажда властна
Крила широки властно наклони.

И мжлком влезли в сжнните покои,
Де други пир ни готвеше нощта,
Сами свалихме ний венците свои
И смутно спряхме — жад и нагота!

Той, властен и весталка да прелжсти,
Пристжпи — и не сетих аз, кога
Вля сладжк пламжк в самите ми пржсти,
Впил в огнен обржч моята снага.

Аз чух вжзторжни устни да се впиват
По мойте бели свежи колена,
И вопли пламенни да ме заливат,
Като вжлната — пламенна вжлна.

И в буйно пожелане взор извила,
В кржвта си чула химна да звучи,
Аз паднах нежна — и сжс сетня сила
Протегнах устни и закрих очи.

— — — — — — — — — — — — — —

Когато сепнах клепки уморени,
По устните ми лепнеше нектар,
И бледен дим се виеше над мене,
Като над новоосветен олтар.

СТАРИЯ БИВАК

Някога ний бяхме там отвжд, —
В оня тих и слжнчев край, отдето
Струма, морна от далечен пжт,
Праща пжрви поздрав на морето.

Там сред плодната зеленина
На лжки от златен зной горени,
Спомняха разгромната война
Само хижите обезлюдени.

И от призори до пѫрви сѫн
Стѫпките на рой сурови войни,
Като тежѫк непрестанен звѫн
Трѫпнеха сурови и нестройни.

Всеки завой там ни бе познат,
Всеки пѫт — тѫй горестно вѫзлюбен,
Сякаш всеки — в тоя малѫк свят
Бе намерил своя свят изгубен...

Но един и в сѫн не чакан час
Нашия притихнал сѫн разсече, —
Трѫгнахме... нощта бе пак пред нас
Ясний ден — тѫй блед и тѫй далече,

(Помня, че през тази нощ на юг
Странна скрѫб вещаеше луната
И при всеки стон и всеки звук,
Звѫнка бе и плаха тишината).

Ето ни сега на други бряг... —
Друг — брега, сѫдбата — сé еднаква...
Близката долина лѫха мрак
И дѫжда, скѫрбящ и тих потраква

По палатките... Аз пак сѫм сам
И мечта тѫжовна ме увлича
В стария бивак, пустинно ням,
Който в тази тежка нощ прилича

На едно сѫрдце... Кѫде сѫ те —
Смелите рѫце, гѫрди железни?... —
Бурен в знойните лѫки расте
И в безименна забрава чезне

Спомена за оня слѫнчев кѫт,
Дето жадните за радост тиха,
В дни на много крѫв и много смѫрт
Мирен сѫн и мирни скѫрби пиха...

НОЩЕН ЧАС

Дали налегна буря тжмни клони,
В горите безнадежден сжн заспали
След ужасите на размирен ден?

Дали под притаени небосклони
Светкавица-сретница се запали
И гине пжтник с огжн ограден?

Дали скала се в бездна не отрони,
Зжл бродник за безкржстен гроб пожали
И тржгна да го дири ужасен?

О, нощ на поруганите корони,
О, нощ на поруганите скрижали.
Самотна, безнадеждна, бди над мен

———

НИКОЛАЙ РАЙНОВ

Николай Райнов

САЛОМЕ

танцувачка сирийска

I

— — — Заглжхна смели скок на бесни центавреси
Зад пурпурен копринен балдахин.
Глава прихлупил — мрачен и самин —
Тетрарха гледаше в прехлас: донесе
Нощта вжзторзи, а деня — тжги . . .
Чаровни образи на дяволски магии
Трептяха марно . . . „Хей, Саломе! — Де си?“ — —

И в здрача на погасналия ден
Вжздишаха изпитите минути:
Далече глжхнеха нечути
И хлипаха разпжтни празници . . . Смутен —
Видя, че се отронва плав рубин,
Сжлза и кржв — от морните зеници.
. . . Че дни пламтяха с огнени езици, —
Осмиваха политналия ден на блуден син.
— Сжлза . . . Отрони се и мжртва спре се
На сухите замржзнали ланити.
— — — — — — — — — — — — — — — — — —
Пращяха стави, в страшна мжка свити —:
„ . . . Саломе! Хей, Саломе! — Де си? — —“

II

Той плачеше. — — Играеха стените
В отзвуците на премалнели пир . . .
Растленни сенки в многоцветен шепот
Разтлащаше студен зефир:
— Вжзкржсваха изново в спомен дните
На сласт: бедра, гжрди, очи, нозе во трепет
Унесени след трескава игра. Студенина
От празни зали сжскаше навред. Една

И две ли нощи тржпни от години
Сж кжсали разнизана душа? Без срам
В сжблажн остра танци се редеха:
Стар спомен за падения безчинни.
— — А днес кадилници на тжмен, празен храм
Прекжснатия хубаз сжн подеха . . .
Обжрнат беше царския потир,
Не струваше и сребжрен статир! . . .

Над млжкнали преддверия вампир
Отровен мраз развихряше. „О, да! Изкупен
Бе скжпо редки блян! . . .“ (И той се пак унесе). —
. . . О, жив е още — и кипи разтленни пир!
— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —
„ . . . Саломе! Хей, Саломе! — Де си? — — “

III

Мжлчание. О, ледено мжлчание на страшни коридори!
— Самотна сянка се далеко мерна:
Коси приклапяха притворени ресници,
Очите — зрители на пжклени раздори —
Се губеха в чертата черна,
Де гняв бе скжсал на везни си
На правда примката. Кржв багреше уста
Прехапани — и бели стиснати зжби. Кждрици
Се слепяха в безреда. А мжстта
Бе кржв смразила в капки по разсипани коси
И сплела бе жестока везба. Той видя: краси
Студена бледност впаднали ланити.
Брада — на низове разпаднала. Вжлните
На люта смжрт приклопили очи,
Во синина пропаднали. — — — Мечта — ?
— — — Видение? — Не! — Образ на Нощта,
Разплавила в потир на смжрт лжчи.
. . . И той ридаеше: „О, блян, вжрни се! —

О, блян, вжрни се! — —“
— — — — — — — — — — — — — — — — — —
Мжлчание пред бляскжк на зарници.

Мжлчание пред бляскжк на зарници.
Мжлчание по друм бездомен и тржнлив. О! —
Мжлчание на зжби стиснати! — А страшните завеси
Страхотно шжпнат — мрачно и сжнливо — :
„ . . . Саломе! Хей, Саломе! — Де си? — — “

IV

— — — И — днес живота се на две раздели . . .
Сжн ропотен скова очите на тетрарха
И той видя в безумни час — помжтен —
Отново н е й н и образ: чар се пжклен стели
И капе кржв по царствената арка,
Де меч разсече гиздост дива. Сласт
Парлива зашумя след танц безпжтен . . .
— А тя, разметнала одежди, с дива власт
Оплете погледите им обезумели . . . Млада
И стройна, пжрхаше девицата, снага извила
Под острите лжчи на сто лампади.
— — Измамлива и тржпна като пепелянка,
Тя склапяше очи: в разтленна жила
Кипяща кржв приливаше . . . Иглянка,
С отрова пжлна, лоб красеше — за да вжзвести
Завжршек лих на страшен пир. — — Блести
И сѐ е още чар снага извита . . . !
Блести по вежди склопени графита,
Размерен ход разплита —
— Извива — и плете нозе . . .

Тетрархжт ловеше в дима отровен,
Преплетен в златото на лжскави картини,
Виденията, от които гузен страх душа обзе:
Видения — савани, де самин лежи заровен . . .

И — ето пак:
Отсенки на снага чаровна . . . Стине
И в гузен мрак
Смразява се кржвта, бегливо
Сжн склапя полубляснали очи . . .
А чар на Грях застива и мжлчи,
Та знойна мисжл кжса с тржпка дива
Душа посжрнала, разбита . . .
— — — — — — — — — — — — — — — — —

И свжрши се . . . На дните мжлчаливи
Междата почва. От светлик опита,
Душата чезне в мрачини. Завеси
Страхотно шжпнат вопжла последен
На друг живот — умрял . . . Смжртта размеси
Магията с позора на кржвта — (И в гжсти мрак
Тетрарха вдава поглед леден: —
— — Мжлчание) Но ето: чу се пак
Издайни шепот на таинствени завеси —:
„ . . . Саломе! Хей, Саломе! — Де си? — —“

V

. . . Под бесен рев на флейти и тимпани,
В безумен чар, изтржпнала от сласт,
Играеше девицата измамна — —: погребани
Сж днес минутите на чар! А бели длани
Раздипляха коси. — Талаз подир талаз —
— Кржвта приливаше . . . Златист,
Измамлив огжн в погледа: без вид — и
Все пак слял всички образи. Цимбал сечеше низ
От луди звукове. Извити
В опиване от страст ржце
Замираха след бесни тржпки. В сжн
Премрежени очи от жад за нега
Раздипляха кжлба позорен чад. Лице
Загледано в омая. — — Тржпен звжн

Нечакано разби чертози: стяга
Душата пжклен обржч. Нож в ржка
Просжска остро... И — настржхнаха косите...
— — А виеше се змийски голата снага:
Две дяволски очи,
Безумно впити,
Пронизваха през адски рев
На флейти, харфи, погледи, лжчи.
— — Играеше... Нозе не видяха отмора...
— — — — — — — — — — — — — — — — — —
И днес — отзвуци будят пжкленния зев
На люта смжрт... Играеше... А в бляснали очи
Догаряше позоржт на Гомора...
— — — — — — — — — — — — — — — — — —

...Разголени блестяха раменете
На пепелянката, що смучеше со жад
Отрова из душа му през денеѐте
На тржпна мжка и позорен чад...
А днес, разсипал в кжрвав спомен
Вино и блуд, забравил зли прокоби,
Подобно гржм над храм поло́мен
Нож кжрвав блясна — лоб и
Беззжби челюсти да фрасне: с меч
На стржвна ярост и закана черна
Явяваше се постник да проклина отдалеч...
— — Разтворена паст черна зжбеше една врата
Под нея зееше джлбока мразна щерна:
Оттам и днес долитаха закани. В ледна самота
Пред жжртвен дим убити жрици бледни.
Тжй зли слова през стиснати зжби
Отронват. — — Но дали ще сж последни
Прокобите на мжртвия пророк? — Сждби —
— Две страшни ориси се сплетоха злокобно
В чертозите на Блуд и Красота.
И днес — отново... Сякаш хлипане надгробно
Разнасяха над него сключени уста — — —

Пророкжт идеше . . . — Смола — коси на дипли
Разпаднали по медни рамена,
Се змийски гжрчеха. Уплашен вик ли
Ще спре с безумство ножа на палача? —
Уста от киновар, глумливо свити на страна.
Отровна клетва не домжлвиха. И в здрача
На ден безумен жилеста десница
Се сви — и сгжрчена замржзна . . . А главата
Джелат пое — и н е й отнесе я . . . Блудница —
На ориста отровни прах
Разсипа, за да заглуши на мжст словата
— А после? . . . (О, безумен страх
От чарове и клетви закжснели!) —
. . . Блести ханжар — на мжлния език —
Политат сухи звукове, измама снели,
Пробудени в разплакани гжрди,
А т о й — умира: без уплаха — и без вик . . .
— — — Години . . . Днес отново! . . . Ще седи
Магйосания пжт пред млжкнали чертози —
— Навеки! . . . Мжтен дим задавя и суши
Замржзнали в безумие зеници през разтрози
От светлина: там тжне стжпката на две погинали души.

VI

. . . Кой казваше? — Йоканаан самин
Желязна реч в чертози прогласи
И клетви сжскаха по страшни коридори.
Чад пжклен на ховения и мириз на ясмин
Слова прокобни пжлнеха: — „Не си
Ти сетен син на люта участ. Що говори
Жестоки глас на Сабаота гржмен?
— Горко ти, син на Гибел, сетен
Потомец на разпжтна кржв! Содом
И Бетсаида ще разкрият пжтя стржмен
В светкавици на гибелен пожар! Проклет
Навеки — ! Елохим ще сжди на Разгром

И Тление децата! Дом на грехове —
... Горко ти! — дом, на стржв и гебел верен! —
Мзда кжрвава сждбата ви кове: —
Дете — блудница, суетен властител лицемерен,
Отхвжрлеци на минали блистания позорни:
Ще сжди страшен гнев — правдив и строг — "
Кржвта на жилите, от ласка морни!
На Хоразин сждбата бе записала невеки
Зловещото падение на вашия чертог! — "

... Той помнеше. — И днес пророка жив е:
Играят пламжци в очите му. Далек — и
Все тука е — : кжнтят изново клетвите му диви ...
— Движение на мжст подигаше ржката в миг
На див вжзторг — и диплеше разметната драперия.
Невиден, гиздав лик:
Жена — и чар на суха, страшна бржчка,
В пустинята откжрмена години ... Зли поверия
Смущаваха душа отпаднала: безумна глжчка
На страшни духове — прокобници, закани
И — кжрвави петна в душата! ... Странни
Видения ... Той помнеше. А минаха години след
Последни пир. И — днес отново! ... В погледа му строг
И в рязката черта на вежди прибрани
Личеше власт на лжв и на жена — „Проклет!
— Проклет назеки!" Що остави мжртвия пророк?
Що завеща — на падане начало? — Сжсипни
През гибел, меч — и пжкжл на измами сластни ...

... Той помнеше. — Но минаха години ред. Страни
На кржв и лиха смжрт, пустини черни и безгласни:
Това бе кобни пжт! — И — днес отново сянка се надвеси
Над кипнала в безумие душа ... И — — до кога?
... Играеше ... Извиваше се пламнала снага — —
„ ... Саломе! Хей, Саломе! — Де си — — — ?"

ХРИСТОФОР КОЛУМБ

водач кѫм нови земи

I

Вѫлна с вѫлна се сплита в изумрудена верига
И пяна кичи зѫбери сребристи.
Над кипнали зелени пирамиди се издига
На хидра белий гребен. Като листи
На стара пергаментна книга,
Забравена под сребѫрна лампада
И лихо емната от вятѫр бесен,
Се преобрѫщат в пляснѫци вѫлните.
А скрѫбна нощ припада
Да спусне креп на здрач надвесен
И да почерни далнините.

Но — губи взор духа, в далечини унесен,
И мре надежда, млѫква смела песен . . .

И ето: албатрос, политнал диво,
На буря вѫзвестява ропота далечен!
И ето: рухват литнали гори, вѫлна пенлива
Бучи — и в черна падина отсечен
Клокочи гневен рев. Небето се разклати
От грѫм — и ето, че прелита
Светкавичен език. Веслата
Отпуснати тежат. — „На лих живот е чашата изпита!
Моряци! Вие свойта смѫрт пленихте!“ —
В златисти прѫстени и в бисерни мѫниста
Лют бяс разнизва емнати вѫлните.
Па лудо блѫска с кѫрвави крила страните
На кораба. Лѫчиста
Вѫлна
Разкѫсва мокрите напрегнати платна,
Изтрѫгва дѫлгите весла
И плиска ручеи обилни
Под дѫсчения под. О! Буря зла
Ще срине бездни от вода и кораба ще килне! —

II

С рев талазите се сплитат
И се сриват в диви бездни:
Мжлнийна стрела прелита
И — ломи сжрдца железни,
И — прекжсва сетня песен.
Мрак, над пропасти надвесен,
Тжтне грозно и говори . . .
Литна вихжр мразен, бесен:
Синя глжбина разтвори
Клокотна уста опасна.
Ледна буря тихо тласка
И разниза броеници
От талази в паст ужасна,
Взор смрази, скова десница
С пжклени езици люти.
И погаснаха нечути
Сетните вжздишки морни
Пред последните минути —
Там, де в мрачини просторни
Сжска буря ненаситна.
Албатрос ранен политна
Сви глава, крила разпери . . .
Черна гробница гранитна
И гржм открехна тежки двери
И — Смжртта пристжпи мудно . . .
. . . Страшна бе: лицето чудно
На вжлшебница укрила,
С поглед строг измери мудно
И — кржвта в сжрде смразила,
Взор во бездната обори . . .
А в зловещите простори
Пламват огнени езици;
Океан жесток разтвори
Гробница за мжченици,
Водни пирамиди срути,

И — небе раздрано лжска.
Кржв облива рани люти
И обагря далнините,
Дето смжрт зловещо сжска
Б бездната на сжсипните.
— — — — — — — — — — — —

VII

. . . Седем деня — слжнце няма
Да огрее глухи бездни.
Седем деня сжн не знаят
Изморени аргонавти
И великата поема
Се привжрши. А в беззвездни
Висини без глас витаят
На удàвници душите . . .
Дето взор и да погледне,
Вредом нощ е пред очите:
Смжрт и писжци безвредни . . .
Изморени аргонавти,
Като изтукани бледни,
Бясна буря ще покити! . . .

. . . Седем нощи — здрач помжтен
Гроб вести на мишци смели.
Седем нощи: — ето склепа,
Дето гибел ще настжпи!
И пред пжкления тжтен
Стинат устни занемели:
Вредом — призраци злозжби,
Никой нищо не говори,
Бе умрела всяка вера.
Но . . . за миг се там разтвори
Тжмний небосклон и — ето:

Вик разцепи мрачините, —
Вик безумен: — „Terra! Terra“!

VIII

— „Ето ключовете златни на забравени врата!
Ето костен меч, скжп бисер и алмази скрити
Там, де тигжр и колибри в гжсти лесове
Рев и песен пращат волно кжм твжрдта!
Ето светли райски птици от горите
Под безджнни небосклони, де зове
Кжм забравена родина стржвен вопжл!
Ето ключовете златни на забравени врата;
Дето кули океански с лоб поддржа горд Атлант:
С кжрвава ржка и с меч, от кжрви топжл,
Твоя роб пред тебе слага, Фердинанд!“

— „Ето златна чаша с мириз на отровен сжн!
Ето клонка от агава, лек на стапяща наслада; —
Скалп от череп на убит червенокож,
Златни бисерни пера на птици; — звжн
На златиста мед и пжстра кожа на убита млада
Тигрица; огжрлица рубинова на вожд,
Огледало от седеф и раковина с амулети; —
Скжсани трофеи с мириз на отровен сжн,
Мантия и кожа луспеста на кобра ди капела:
С ржкавици от желязо, от ржце индийски снети,
Твоя роб пред тебе слага, Изабела“!

IX

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Но — този що разкри през вековете
На ново Слжнце пжтищата скрити,
Не бе на орис роб: свещените завети
Забравени ги виде ден. Зарите
В мжлчание на гроб огряха синовете

На подвиг главоломен и голям.
Склонил в покорство образ ням,
Колумб сне мантия — и надена̀ вериги.
Живота му разтвори пак тжмница.
Сжлзите на страдалеца царица не изтри ги:
На подвиг главоломен и голям
В сжлзи бе писана и сетната страница . . .

X

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

— „През гжста мрачина отново виждам аз
Огромно Слжнце да разкрехва златни двери.
Отлита нощ. Тржби на страшен ден в захлас
Дохождане на светжл херувим. Трепери
Небе разкжрвавено в пламжка на златни висини.

. . . И — носи ме наново миналия блян
Пжтува моя дух кжм никога невидени страни!

— „Забравен глас на бляскави развалини
В звжна на моите вериги се раздава:
— Горко на смелий генуезец
Горко на Христофора, цар на най-голямата джржава!

— „С водата на безумен океан встжпих
В борба: тжй както Яков бореше се с Бога!
И като лжв, ранен вжв своята бжрлога,
Прибра се кжмто гроба генуезец лих . . .
Но — рани от тжмница през зарите
На ранна смжрт победно ще вещаят,
Че язва от крушение не носих аз до днес!

— „Аз океани победих, та взех земята скрита,
Която вси властители мечтаят:
Земята, дето глжхне светла вест —
И дето моя дух ранен отлита!“

XI

. . . „В гроба аз отнасям светжл
Прах на острови алмазни:
С мене тайната загива
На невидени селения.
В мрак загадката умира
На земята, де сжм кретал
В пжт кжм трепетни сжблазни.
С мене гасне мисжл жива
На потаени стремления
И замлжква странна лира
И отглжхва стжпка плаха.
Че царете не узнаха
Под разкжсаната дреха
На моряк, от блян опит,
Знойните мечти, що крепят
Лепет на стаена жад —
И че в този, що презреха,
Дреме воля от гранит
И потулва странен трепет —
На избранници печат —
Гжрчене на гмеж кротали,
Скржбен сжсжк на змия:
— „Мойте спазми сж ви дали
Половината земя! — “

XII

— Щом море през сини кждри лихо грива размотае
И разсипе вихжр звуци в мойте Острови на Рая,
Припомнете тая песен и гласа, що я е пел,
И кажете: „Тук почива Генуезец смел!“ —

———

ЙОРДАН СТРАТИЕВ

Дечерь

Нейдъ калбана ехти,
цвъше градъ е въ ръри —
въ дърача тъ вички брати
пъхей кове некрологи

Сякашъ на скръбь и разрокъ
стъкнъть стъмнати измами —
сръца надъ пустия двъръ
вятъка черноть зимне

Пъкой ситнисе вести,
пъкой отъмна въ тревога —
въ мрака отъ мойтъ брати
гледатъ „о" два некролога

Й Стратиев

НЯКОГА

Бляснаха вжв трепет и тревога
На вагона черните стжкла —
Ти премина сред кжлба от огжн,
И потжна в синята мжгла.

А след теб звезда от семафора
Озари навеки твоя пжт,
И аз гледах, гледах до умора.
Как изчезна вжв нощта граджт.

Опустя, притихна ресторана.
Сжн ли бе — сжня ли отлетя?
Сам и блед над чашата разляна
Аз целувах сините цветя.

ПОЛУНОЩ

От кулите бият тревога.
Кой мина заветния праг?
Аз видех по синята тога
Петната и странния знак.

Пробягват фенери по двора,
Палатжт е в трепет обзет —
И черни, невидими хора
Сред сенките дебнат отвред.

Те влязоха в тронната зала,
Те идат, те пжлнят нощта, —
И страшната нощ е развяла
Измама зад всяка врата.

Те идат. Навлизат. О, Боже!
Те носят убития страж —
И виждам: сред мжртви велможи
Главата на мжртвия паж.

Рушат се и падат колони,
Двореца настржхнал ечи,
И прав и тжржествен на трона
Незнайния рицар мжлчи.

А черните хора приждат,
Аз дигам ржце и зова, —
Но гледам, и тржпна, и виждам:
В ржцете си — свойта глава.

ПИЕРО

Под балкона спряха мандолини,
Звжнна тамбурин и весел вик —
И джга от бели серпантини
Озари прозорците за миг.

Дигнах плах завесата и гледам:
Лжска по косите им сребро,
А отсреща, в месеца загледан,
Плаче блед, напудрен Пиеро.

Тржгнаха. Фенера пак засвети.
В сянката увисна черен флаг.
Под балкона, в сребжрни конфети,
Пиеро целува моя праг.

В ЗАПАЛЕНИЯ ГРАД

Приюти ме, Звездомира, в свойта свилена порфира.
Виж: навжн нощта трепери в сини лунни светлини.
Приюти ме в полумрака, че аз знам: смжртта ме чака
Тая нощ вжв мойта кула там над градските стени.

Аз отивам. Три удари. Там сж всичките боляри.
Слушай: боен шум от шпаги, звжн от счупени стрели.
Те се бият сред пожара и умират под ханджара,
Те се бият, а вжв боя джжд от копия вали.

Приюти ме, Звездомира, в свойта свилена порфира,
Поднеси ми топли устни, че в настржхналата сеч,
Син на кжрвата родина, аз победно ще загина,
Може би от вражи удар — може би от своя меч.

УЛИЦАТА

Там блудната тжлпа се киска
Под странния плакат: „Защо?“
И виждам черни обелиски
И тебе — в траурно манто.

В мжгла е уличната злоба,
Замлжква уличния вик —
И вжрху нас, като прокоба,
Тежи един прокжлнат миг.

И ти минаваш бледа, бледа,
Аз джлго гледам подир теб —
И вее ужас и неведа
Скржбта на твоя черен креп.

Звжни среднощ от всички стрехи
(О тоя вечен циферблат!) —
До мене, в синята си дреха,
Той плаче блед и непознат.

А вечерта се свежда ниско,
Изчезва странното манто —
И вжрху нас без жал се киска
Огромния плакат: „Защо?“

ВЖСКРЕСЕНИЕ

О тия светнали квартали!
Аз гледам вечерния град,
И блясналата катедрала,
И пжстроцветния площад.

Нощта с кротка и безгрешна,
Небето бисери реди,
И в мрака стене безутешно
Едно отминато Преди.

Там някога сжлза застина,
Над нас там ангел прилете —
И ти бе светла и невинна,
И аз бях чист като дете.

Но в бледите пасхални свещи
Посжрна погледа смутен —
И видех мжртва всяка среща,
И спомних всеки прежен ден.

А после — пеещите кули,
И кжсно — пжстрата вжлна,
И белия безгрешен люляк,
И твойта малка светлина.

Днес пак звжни в нощта далече:
О помня ли — не знам, не знам —
И в тая богомолна вечер
Аз плача сам, аз плача сам.

ЛЮБОВ

Над кулата изписка черна птица,
Нощта потжна в кряскжци и шум —
И факлите на твойта колесница
Преминаха по каменния друм.

Вий минахте сжс викове и песни.
О знам: сред боя ти ще бждеш пржв, —
Но кжрвава стрела над теб ще блесне
И твоя щит ще падне в прах и кржв.

Ще прогжрмят дзевгари и копита,
Града ще блесне в пламжци отвред,
А кжсно през нощта ранен вестител
Пред замжка ще спре смутен и блед.

О тая нощ вжв кржв ще бжде прага,
Луната ще огрей пустинен брег, —
И той ще сложи твойта златна шпага,
Но пред цветя — и траурен ковчег.

КАРНАВАЛ

Край вечерните звънтали маси
Отшумяваше белия бал —
Сис парфюма на светли атласи,
Ти се носеше в буйния валс.

Но сред белия вихър пияна,
Ти изви като дръзка съдба —
И бокала с рубинната пяна
Се разискри в смутена молба.

И ти пи, беззаветна и плаха,
Сред играта на цветни лъчи,
А зад черната маска горяха
Две зелени, две дръзки очи.

Но вълната за миг се приплете,
Скри се странното синйо перо —
Ти отмина сред дъжд от конфети
С непознатия чер Пиеро.

А в гирлянди от книжни фенери
Отшумяваше кръсния бал —
Над липите ракет се разпери
И угасна във твоя бокал.

ОТ КУЛАТА

Черния кораб отплува далеко,
Трепна в морето седефна чърта —
Пръхнаха прилепи в лунните сенки,
Свиха, и в миг угасиха свещта.

Помня: то беше отдавна, отдавна.
Той ме целуна сжрдечен и блед —
И над безлюдния град оттогава
Чакам да блесне вжв мрака ракет.

Чакам — а погледа тжне далече:
Виждам на сжне пак златния щит,
И под звездите на южната вечер —
Меча сжс плесени вече покрит.

Плискат под кулата лунни пжтеки,
Бледа и мжртва ме гледа свещта —
Черния кораб отплува навеки:
Лишна е моята лампа в нощта...

ПЕСЕН

Кестеновата алея оцвети
Сжс вечерни цветове косите ни —
Скжп ти бях аз, близка, свидна бе ми ти,
Свидни бяха погледите ненаситени.

И в прозорците на тоя светнал храм
През кадилен дим и песнопения,
Видехме душите си отвжде там,
Посред много грях и много опрощение.

Сякаш то бе мжничжк един живот,
Сякаш бяхме себе си изкупили.
А вечерница през цжфналия свод
Джлго гря над нас и сребжрните куполи.

ВЕЧЕР

Нейде камбана ехти,
Целия град е вжв рози —
В здрача, по всички врати
Някой кове некролози.

Сякаш на скржб и разгром,
Сенките сплитат измами —
Среща, над пустия дом,
Вдигнаха черното знаме.

Някой смутен се вести,
Някой отмина в тревога —
В мрака, от мойте врати
Гледат ме два некролога.

ЙОРДАН СТУБЕЛ

Песен

Вчерашна, анонимна, бяла
дето вчера беше тя още пеше —
като бликнала днес извор
чистен звънтящ и чистоцвет.

Звучиш и безбрежно бесенка —
сякаш тя на всеки неговем
звънтяла дъгата — невеста
с ти чистотата тонко сватба ти.

И кого чрез тия сега извори
стопляш тия изгреви слънчеви —
чрезвъдлая звъчовек бяла,
дето вчера беше тя още пеше

Й. Стубел

ВЕЧЕР

Мрѫкне вечер безметежна, а край мене —
Непросветна и безлюдна пустота.
Вѫн по пруста някой моли, някой стене —
Сякаш пее, сякаш плаче вѫв нощта.

Вечер, вечер, с твойте песни аз линея
И не чакам, не проклинам, не зова.
Някой дебне, някой чезне и немее
И замира всеки трепет и мѫлва.

Тази вечер цветовете сѫ сломени,
Някой гасне сѫс молитва на уста —
Тази вечер вѫн по пруста някой стене,
Някой плаче, някой пее за смѫртта...

ПРЕД ОГЛЕДАЛОТО

Аз гасна сред стаена тишина,
О тишина на вечер запустяла —
Вѫв жгѫла на срещната стена
С години дреме старо огледало.

Загледан в него, блед и ужасен,
Вѫв сенките, които вечно пази, —
Една любов, един ненужен ден
Отива си над цѫфналите вази.

А стаята таинствено мѫлчи
Вратите вечерта затвори рано,
По сините картини се здрачи,
В забрава тѫне черното пияно.

И сякаш някой шепне: Отче наш!
Вжв този час на горест и неведа —
От срещната стена като мираж
Зловещо огледалото ме гледа.

КОВАЧ

Тлеят в огнището бледи искри.
Удряй, ковачо, кови до забрава!
Ти не зовеш и не чакаш зори —
Слжнцето в черната песен изгрява.

Тежка умора десница надви.
Презнощ е вече над стрехите тжмни,
Ала, ковачо, не спирай, кови —
Никога няма за тебе да сжмне.

Колко далече преваля нощта!
Тржпне вжв свода зорницата ясна.
Тук край огнището твоя баща
Някога с чука в ржцете угасна.

Помня — над преспите буря изви,
Буря вещаеше свода тогава . . .
Удряй, ковачо, неспирно кови
Черната песен на смут и забрава . . .

ДЕТЕ

Бялото глухарче по небето
Вятжра понесе като сняг —
Пакостните устни на детето
Любопитно духнаха го пак.

Кротко вечерта над него пада,
И така очудено е то —
Ангелчета в тихата ливада
В люлки го люлеят от злато.

И от странна приказка обзето,
Чува: шепне старата гора,
А до него, слязла от небето —
Неговата мжничка сестра

Като никога сега говори:
— Ти си днеска много уморен;
Колко пеперуди има горе,
Ах да знаеш — би дошжл сжс мен.

Гледа то, и сжн ли е — не знае:
В снежни дрехи то само́ блести,
С малката сестричка си играе,
И вжв люлки слжнчеви лети.

То сега е хубав сжн заспало,
Бледен цвят челото му покри,
А звезда-вечерница огряла
Пжтя кжм небето му откри.

ОТДАВНА

Беше пладня на минало лято,
Беше бледна джгата след джжд,
И люлееха кжрваво злато
Непожжнати ниви от ржж.

А далече светкавици ярки
Заблестяха по звжнкия сржп,
И напяваха бели жжтварки
Песента на сподавена скржб:

— Ний те любим, земя всеобилна,
О закриляй ни, слѫнце, и ти —
Вѫв нозете ти гинем безсилни,
Както гинеха наште бащи.

И, деца неотменно покорни,
Вѫв недрата си ти ни вземи —
Ний от смѫрт като майки сме морни,
И в упорната пладня — сами.

То бе, зная, отдавна — когато
Моя ден свечери изведнѫж —
Като смѫрт беше бледна дѫгата,
Като в есен — проливния дѫжд.

ПАНАИР

Живота някак странно тук кипи,
Шегата е сама и лековерна,
И трупат се неспирните тѫлпи —
Зове ги скокотливата латерна.

И сякаш тѫтне в шеметна следа
Викѫт на маски и фалшиви струни:
— Побѫрзайте, започва, господа, —
Тук има акробати и маймуни.

И някакѫв измислен смях и плач,
За фокуси тѫлпите вѫн сѫбира,
И рѫкомаха смешния паляч,
О вечния паляч на панаиря.

А старият умислен папагал
На хората заучено разправя
И преповтаря с мѫдрост и печал:
— Тук има смѫрт и весела забава!

ПЕСЕН

Цѫфнаха акациите там,
Дето вчера беше ти сѫс мене —
Като пеперуди днес едвам
Капят цветовете уморени.

Звѫнна на безбрежност песента —
Сякаш хор на бели херувими,
Звуците заглѫхват с вечерта
И ми шепнат твойто скѫпо име.

И като през сѫн сега едвам
Спомням много погледи смутени —
Прецѫфтяха цветовете там,
Дето вчера беше ти сѫс мене.

БРАТЯ

На̀ ви огѫн и злато и лѫк,
Рече Царя на трите си сина,
И далече в световния крѫг
Забравете любов и родина.
Целунете сѫс братски сѫлзи
Светостта на покорна раздяла,
И тѫрсете царства и врази
И сѫрцето на майка умряла.
Тя с заклета любов ви кѫрми,
Вий до смѫрт ѝ помнете завета,
И тѫрсете я в чужди земи
И в бездѫнните мрачни морета.
Ето тѫмната вечер расте,
Нека грее низ пѫтя ви меча...

Мѫлчаливо простиха се те
И по друма вѫзвиха далече.

ПРЕД ОЛТАРЯ

В оня час, и тжржествен и свет, —
На молитва и обред венчален,
Аз те гледах невинен и блед
И пристжпих кжм тебе печален.

Като песен, таинствен звуча
Над колоните празнично хора,
Ти наведена джлго мжлча
Сред бездушни цветя и умора.

А от слжнцето луч отразен
Над короната брачна гореше,
И изтржгната сжлза по мен,
Като слжнчева капка блестеше.

И когато с вжздишка смути
Тишината набожна на храма,
Беше миг на последно прости —
Беше вечер прощална за двама.

В оня час, и тжржествен и свет,
Като брат опростен и невржстен,
Аз целунах ржката ти блед
И рубина — на брачния пржстен.

ПЛАДНЯ

В много слжнце тржпне днеска двора.
Звжннаха в градината пчели.
Тегнат пжлни клони над стобора,
И от вишни цветен джжд вали.

А под тях като на сѫн клокочи
Старата тревясала чешма,
И неспирно бяла лента точи,
Там де вечер идеше сама.

Много пеперуди днес измряха
По цветята рано вѫв зори —
И сега под слѫнчевата стряха
Пустота и тишина цари.

———

ЖИВОТОПИСНИ БЕЛЕЖКИ

ХРИСТО БОТЙОВ

Хр. Ботйов е роден на 25 декемврий — пѫрвия ден на Коледа — 1848 год. в гр. Калофер. Той е пѫрвото дете на учителя Ботйо Петков и жена му Иванка Стайкова Дрянкова.

Отначало той се е учил вѫв взаимното училище в Карлово, кѫдето от 1854 год. до края на учебната 1857—58 год. баща му е бил учител.

След това той е продѫлжил образованието си в Калофер при учителите Христо П. Розов и Спас Сѫйков, а в класното училище — при баща си, Д. Славиди и Д. Фингов. Баща му отделно го е подготвял по руски език. През 1863 год. той е свѫршил Калоферското трикласно училище.

Ученолюбивия му баща желаел да изучи добре пѫрвия си син, за да бѫде полезен на рода си. На 14 ноемврий 1863 год. Ботйов постѫпил като стипендиянт в трети клас на втората гимназия в Одеса. Отначало Ботйов се дѫржал добре в гимназията и обѫрнал вниманието на ученици и учители сѫс своите способности. Но това не било за дѫлго. Дните, които прикрито преживявала млада Русия, решително повлияли вѫрху му. Социялните идеи на Херцен, Бакунин, Чернишевски и др., оказали силно влияние вѫрху буйната фантазия на бѫдащия поет-революционер, у когото почнали да се формират убеждения и желания кѫм подвизи за общочовешко благо. Неговия буен характер почнал да му причинява неприятности в училище и в общество. В началото на третата учебна година Ботйов постѫпил в пети клас и наскоро след това бил изключен.

Тогава той отива в Бесарабия в бѫлгарското село Знаменки, кѫдето станал учител. В началото на 1867 год. Ботйов се врѫща в Калофер. Там на св. св. Кирил и Методи той дѫржи бунтовническа реч против турската империя, вследствие на което става невѫзможен и баща му го изпраща отново за Одеса. Обаче, вместо в Одеса, той се озовава в Гюргево. Там се запознава с Хаджи Димитѫр и Стефан Караджата. От Гюргево той отива в Браила. В началото на 1869 год. той постѫпва в Букурещкото медицинско училище, което много скоро напуска. През април

сѫщата година постѫпва учител в бѫлгарското училище в градеца Александрия, после в Измаил, а след това се врѫща в Браила. На 10 юний 1871 год. излиза под негово редакторство, с псевдонима Чавдар, пѫрвия брой от седмичния вестник „Дума на бѫлгарските емигранти". След това Ботйов отива в Букурещ при Л. Каравелов, кѫдето издава вестник „Будилник". През август 1874 год. той и Любен Каравелов сѫставят Централния революционен комитет. Не след много, обаче, отношенията между двамата стават крайно неприязнени и те се разделят. През 1875 год. Ботйов се венчава за племенницата на владиката Панарет Рашев — вдовицата Венета. На 20 април 1875 година става Копривщенското и Панагюрското вѫзстания. След малко огѫня пламва и в Перущица, Брацигово, Батак и в Дряновския мѫнастир . . . Развява се бѫлгарското знаме по Средна-Гора, Родопите, Стара-Планина. Ботйовото сѫрдце не е можало вече да се одѫржи оттатѫк Дунава. В това време Иван х. Димитров, Обретенов и Апостолов стѫкмили чета. Те на колене и сѫс сѫлзи на очи молили Ботйов да стане войвода на сформираната чета. Отначало той не приемал тази голяма чест, но по-после приел и на 28 годишна вѫзраст станал воевода.

На 13 май той се прощава сѫс жена си и майка си и в 6½ часа заедно с четата си потегля с влака за Гюргево, откѫдето след завладяването на парахода „Радецки" минава на 17 май на бѫлгарския бряг при село Козлодуй. Четата се сѫстояла от около 200 души, между които и 17—18 годишни момчета. На тая чета в която имало и лица, които не били хващали пушка, предстояло да разгроми турската империя . . . Начело на нея Ботйов потегля кѫм Стара-Планина по направление кѫм Вратца. При Милин-Камѫк четата била нападната от много черкези, башибозуци и помаци. Едното крило на четата командувал Войновски, а другото Ботйов. Тук били дадени доста жертви. Паднал и знаменосеца. Тогава Ботйов разбрал, че е бил измамен и че населението не било готово за вѫзстание, както бил уверяван. Нощта прекѫснала боя, но четата вече била заградена отвред.

Като се простили с ранените си другари, останалите решили да се измѫкнат в тѫмнината от заградилия ги кордон. След дѫлго скитане те стигнали до вѫрха „Веслец" вѫв Врачанските лозя — сѫвсем изнурени, гладни и жадни. На 20 май при вѫрха „Волѫт" почнала отчаяна битка. Храбрия Ботйов грѫмогласно насѫрдчавал борците, но турците разпокѫсали четата и Ботйов с няколко другари седнали да починат между едни скали. В това време се чула трѫба. Той се понадигнал да разбере сигнала, но в тоя миг един куршум се забил право в голямото му чело. Той се залюлял, отворил уста да каже нещо, но безмѫлвен паднал на гѫрба си с обляно в кръв лице и издѫхнал. След малко на изоставената

позиция нахлули черкези, намерили убития заедно с други четници Ботйов, отсекли главите им, набучили ги на вжрлини и ги занесли вжв Вратца, дето ги разнасяли из улиците и после ги забучили на мегданя при градския часовник. След 2—3 деня всички глави били хвжрлени вжв вадата под града. Тялото на Ботйов пжк станало плячка на орли и звярове. След два месеци селяни прибрали и закопали — неизвестно где — костите на Ботйова.

В памят на Ботйова е издигнат малжк паметник вжв Вратца. Сжчиненията му сж сжбрани и издадени от джщеря му Иванка Ботйова и Ив. Г. Клинчаров (Сжчинения на Хр. Ботйов. Джржавна Печатница, 1907 год.).

ИВАН ВАЗОВ

Иван Минчев Вазов е роден на 27 юни 1850 год. в гр. Сопот. Баща му Минчо Ййваза, почитан сопотски тжрговец, е бил малограмотен. В противовес на него, жена му Сжба, майката на Вазова, е била крайно любознателна жена. Тя е била една от малкото жени в Сопот, които сж се отнасяли с голяма любов кжм книгите.

На шестгодишна вжзраст бащата на Вазов завежда сина си на училище, кждето тогава се обучавало на пясжк и по ланкастерската метода. Вазов не особено се отличавал с успех по аритметика, а турски език нямал охота да учи. Особено впечатление в душата на поета е оставил учителя Партений Белчев, който прочитал на учениците стихове от Ломоносова, Державина, Хомякова и др.. Като свжршил учението си в Сопот, Вазов бил изпратен да продължи образованието си при даскал Ботя — бащата на Христо Ботйов — в Калофер, а от там в Пловдив при даскал Иоаким Груев. Там той се залавя да изучи френски и превежда „Телемаха". През 1870 год. баща му го изпраща в Ромжния при брата си Кира, за да го направи тжрговец. Там Вазов се запознал с Любен Каравелов и с Ботйов.

Пжрвото стихотворение, което направи известно името на Вазов, като поет, е „Боржт". След него, през 1872 год. бидейки в Цариград, той занася за печат на Петко Славейков поемата си „Видул". В Цариград Вазов не стоял много. Скоро той станал учител в Лозенград, а през 1875 год. постжпил чиновник в Перник по постройката на линията София—Кюстендил. По това време той написва доста стихотворения, които после влизат в сбирката му „Майска китка". Като добжр патриот, Каблешков го увлича в подготовката на Йприлското вжзстание през 1876 год..

След бжрзото потушаване на вжзстанието Вазов отива в Ромжния, кждето влиза в Революционния комитет. По това време той написва сбирките „Пряпорец и Гусла“ и „Тжгите на Бжлгария“. След обявяването на освободителната война и минаването на русите през Дунава, княз Черказки назначава Вазова за чиновник при Свищовския губернатор Найден Геров. На другата година е бил преместен при Русенския губернатор. Тогава Вазов издава сбирката си „Избавление“. През 1879 год. Вазов бива назначен за председател на Берковския окржжен сжд, от там за прокурор вжв Видин, но той си подал оставката и отишел в Пловдив, кждето княз Богориди го назначава за депутат в Областното сжбрание.

Тук Вазов започва редактирането на сп. „Наука“ и се отдава на интензивна литературна работа. Тогава той написва „Хаджи Ахил“, „Митрофан и Дормидолски“, „Един кжт на Стара-Планина“, „Немили-недраги“ и издава сбирките „Гусла“, „Поля и гори“, „Италия“, както и пиесите „Руска“ и „Михалаки Чорбаджи“. Сржбско-бжлгарската война през 1885 год. му дава материял за сбирката „Сливница“. През 1886 год. политическите сжбития в Бжлгария го принуждават да емигрира в Одеса, кждето написва поголямата част от романа „Под Игото“, който отпосле довжршва в София.

Вжрнал се в Бжлгария през 1891 год., Вазов става редактор на списанието „Деница“. След това той издава книгите: „Великата Рилска пустиня“, „В недрата на Родопите“, три тома „Разкази и повести“, сбирката „Звукове“, а през 1894 год. преработи повестта „Немили недраги“ в драмата „Хжшове“, която биде последвана от два тома „Драски и шарки“. По това време Вазов бе превеждан не само на славянски езици, но и на някои от европейските — английски, френски, немски и италиянски. На 24 септември 1895 год. му биде отпразнуван 25 годишен литературен юбилей, на който биде увенчан за народен поет.

През 1896 год. излезе втория голям роман на Вазов „Нова Земя“. На следнята година той става министр на Народното просвещение, а от 1899 год. напусна джржавната служба и политиката. През последвалия период до Балканската война Вазов написа доста книги, между които: „Казаларската царица“, „Видено и чуто“, драмите: „Кжм пропаст“, „Борислав“ и „Ивайло“. Балканската и последвалите я войни дадоха материял на Вазова да напише стихотворните сбирки „Под гржма на победите“, „Песни за Македония“ и „Нови екове“.

Разгрома на Бжлгария и наложения ѝ несправедлив мир бяха отразени в малката сбирка „Не ще загине!“. Последнята стихотворна сбирка на Вазова, издадена през 1920 год., е „Люляка ми замириса“.

На 24 октомври 1920 год. на Вазова биде отпразнуван, с незапомнена тржественост и грандиозност, 50 годишен юбилей на неговата литературна дейност и 70 годишнина от рождението му. В юбилейното тржество, организирано с голямо внимание и любов от министра на народното просвещение г-н Стоян Омарчевски, взе участие целия народ. Близо една година след юбилея Вазов почина (на 22 септември 1921 год.) от разрив на сжрдцето. И тоя пжт, както джржавата, така и народа, засвидетелствуваха своята безкрайна почит кжм най-големия и (най-плодовития свой поет.

СТОЯН МИХАЙЛОВСКИ

Ст. Михайловски е роден през 1856 год. в гр. Елена. Пжрвоначално, средно и висше образование той е получил вжв френски учебни заведения. Детинството си е прекарал в Цариград, а юношеството — вжв Франция. Завжрнал се в Бжлгария, той е изпжлнявал разни служби: учител, главен секретар в министерството на правосждието, член в апелативния сжд, професор при Софийския университет.

Той е фигурирал между основателите на някои вестници: „Софиянец", „Напред" и пр.. Повикан е бил по едно време от София в Пловдив, да заеме главното редакторство на в. „Народен глас", основан от покойния Д. В. Манчов. Сжтрудник е бил на много вестници: „Век" (Цариградски), „Ден" (Цариградски), „Средец", „Балканска трибуна", „Реформи", „Камбана", „Независимост", „Ден" (Софийски), „Джрковен вестник" и пр.. Сжтрудник е бил тоже почти на всички бжлгарски списания: „Читалище", „Мисжл", „Бжлгарска сбирка", „Преглед" (издаван от св. Синод), „Листопад", „Искуство" и др..

Публикувал е чисто литературни трудове в списанията: „Наш живот", „Ден", „Светлина", „Бжлгарска илюстрация", „Людокос" и пр..

Избран е бил за председател на Вжрховния Македоно-Одрински комитет в 1902 год.. Тогава той публикува в защита на бжлгарщината в Македония обширна брошура под заглавие „Македонското дело". Публикувал е на френски език, за да брани сжщата кауза, няколко брошури, между които по-главните носят следните заглавия: „Zizanie Slave", „Propos di un Franc tireur, pro Macedonia".

Все на френски език е публикувал в защита на бжлгарщината джлги писма, между които едно до Парижката публицистка и филантропка княгиня Вишневска и друго до великия везир.

Писмото до княгиня Вишневска излезе на времето в особена брошура, а писмого до великия везир бе публикувано в цариградските вестници подир Солунската революция.

По-голямата част от сѫчиненията на г. Стоян Михайловски, пръснати из разни вестници, брошури и списания, не сѫ били до ден-днешен сѫбрани и издадени в отделни томове.

Ст. Михайловски е пѫтувал едно време из Македония с просветни цели. В продължение на дълги години той е държал многочислени публични сказки в София и в провинцията. Може да се рече, че устната социално-етическа и етическо-политическа проповед е главната черта в неговия живот.

Ст. Михайловски е бил избиран няколко пѫти за народен представител — като извънпартиен, сиреч независим деец. Сѫщият е член на Бѫлгарската академия на науките още от времето на нейното образуване. Той е ходил като делегат на Вѫрховния Македоно-Одрински комитет вѫв Франция и Англия, с цел да популяризира македоно-бѫлгарската кауза. В Париж при многочислена френска публика той е държал реч в клуба на парижките националисти. Темата на речта му е била:„Балканската славянщина и османското управление".

На задаваното на г. Ст. Михайловски питане: как е била преценена неговата дейност? — той отговаря: „В дома ми на тавана има един голям сандѫк, препѫлнен с брошури, списания, вестници и книжлета, в които се сипят по мой адрес хули, псувни и ругатни. Вѫрших дѫлга си, получих обиди за вѫзнаграждение. Но си думам: когато грѫмотевицата има да избере между трѫнак и стар дѫб, тя предпочита да падне вѫрху дѫба".

През настоящата година биде представена в Народния театѫр трагедията му „Кога се смеят боговете".

КОНСТАНТИН ВЕЛИЧКОВ

Константин Величков е роден в Т.-Пазаржик през 1855 год., кѫдето е получил пѫрвоначалното си образование. В 1868 год. той е бил изпратен, като стипендиант, в императорския Отомански лицей в Цариград, дето през 1874 год. получил диплом Licencié en littérature.

Той започва да се занимава с литература още като ученик, когато превежда „Лукреция Боржия" от Хюго и написва драмите „Виченцо и Анжелина" и „Невенка и Светослав". След свѫршване на лицея в Цариград, той става учител в Пазарджишкото трикласно

училище. В 1875 год. взема участие в подготовката на Средногорското въстание, вследствие на което попада три години в затвор, спомените от който той описва в книгата си „В тъмницата“ (1900 год.).

Перз 1879 год. Величков редактира в родния си град в. „Народен глас“ и бива избран за народен представител в Източнорумелийското областно сьбрание, гдето се отличи като добър оратор. През 1884 год. той бива назначен за директор (министър) на народното просвещение в Източна Румелия.

Станалите смутове в България през 1886 год. по детронирането на Батемберг, го заварват в чужбина, като противник на станалото. Там престоял до 1894 год., и когато се завръща в България, бива избран за народен представител и назначен за министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството.

През своите странствувания Величков е учил живопис във Флоренция и Рим, написва книгата „Писма от Рим“ и превежда първата част на „Ада“ от Данте. След напускането Италия той става учител в българската гимназия в Солун, а впоследствие се установява в Цариград. Там той написва сбирките „Цариградски сонети“, „Детска гусла“ и книгата „История на всеобщата литература“.

Голям любител на живописта, Величков съзнава нуждата от такова училище у нас и като министър на народното просвещение през 1895 год. внася в Народното сьбрание законопроект за откриване рисувално училище в България, който след бляскава защита от него, бива приет и на следнята година училището бива открито.

До края на 1898 год. Величков последователно бива министър на народното просвещение и след това на земледелието и търговията. На Величков се дължат преводите на Макбет от Шекспир, Мизантроп от Молиер и Италия от Расин.

След като си дава оставката, като министър, през 1899 год. Величков се отдава всецяло на литературна дейност, редактирайки едновременно списанията „Ученишка беседа“ и „Летописи“. През 1902 год., обаче, той бива назначен за дипломатически представител в Бялград, където остава до 1904 год. След завръщането си от там, той се установява в София и довършва превода на „Ада“ от Данте и го издава.

През 1907 год., поради болест, Величков отиде в Гренобл, гдето се помина, а няколко години след това бидоха пренесени костите му в България. Неговите съчинения, под редакцията на Ив. Вазов, са издадени в 9 тома, от книгоиздателя Ст. Атанасов в София.

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ

Пенчо Славейков, син на Петко Р. Славейков, е роден на 27 април 1866 год. в живописното балканско градче Трявна. Учил се е в разни пѫрвоначални училища, понеже баща му, като учител, се е местил от град на град. Свѫршва гимназия в гр. Пловдив, дето на 19 год. вѫзраст, след като през нощта се е пѫрзалял на леда, пада и заспива, оставен от другари, и на заранта го занасят дома вкоченясал. Като последствие се разболява от двоен тифус. Поради тая болест, той прекарва на легло цели три години. В това време той изучава руската, френска и английска литератури и написва пѫрвата си сбирка песни „Момини сѫлзи". След привдигането си, като син на един от видните водители на демократическата партия, той става ревностен политик; но после заминава за Лайпциг и всецяло се отдава само на литература. В Лайпциг той престоява 6 год. от 1893—1899 и слуша лекции по философия на новите езици.

В 1896 год. издава в Пловдив, печатница на Д. В. Манчов, своите „Епически песни" кн. I и 1898 г. „Блянове" кн. II, издание на Хр. Данов. В 1903 год. в Тутракан Мавродинов издава сбирката му „Сѫн за щастие" лирич. песни. В Лайпциг замислява и почва „Кѫрвава песен", сѫтрудничи и редактира поетическия отдел на сп. „Мисѫл". В 1907 г. той сѫбира по случай 25 год. от своя литературен труд в една книга „Епически песни". В 1911 г. издава „Немски поети" — отбор песни и характеристики на поетите. И пак сѫщата 1911 г. — I и II ч. на „Кѫрвава песен", издание на Ал. Паскалев. Последнята бива, сѫщевременно с издаването на бѫлгарски, превеждана от Алфред Йенсен и на шведски, за да бѫде представена за премиране на Нобеловия институт.

Послесмѫртни издания: 1913 год. III ч. на „Кѫрвава песен", сборник Народни песни — 1907 г. под редакцията на Д-р Крѫстев, изд. Паскалев. „Бѫлгарска литература", част I, под редакцията на Боян Пенев.

В последните години на живота си Славейков беше директор на Народния Театѫр и по негова инициатива последния гостува в Македония по случай Хуриета. После той напусна театѫра и стана директор на Нар. Библиотека, кѫдето стоя няколко години. Далеч от Бѫлгария, почти без средства, той почина на 28 май, ст. стил, в 1918 год. в Брунате на Комо.

През 1921 г. по инициатива на Министерството на народното просвещение бяха пренесени неговите кости в отечеството му и сѫс сѫответна почит и засвидетелствуване голямата любов на цялата интелигенция, бяха погребани в Софийските гробища.

След смѫртта му, под редакцията на проф. Боян Пенев, негов близѫк приятел, се започна издаването на пѫлно сѫбрание на сѫчиненията му.

ЦАНКО ЦЕРКОВСКИ

Цанко Церковски е роден в 1869 год. в с. Бяла-Черкова, Тжрновско. Неговите родители сж били заможни. Баща му, един от сжбудените селяни, е поджржал най-тесни вржзки с местните родолюбци, между които особено е изпжквал известния безсмжртен герой на вжзстанието в Дряновския манастир, Бачо Киро, озарен и с ореола на народен, самобитен поет.

Достигнал школска вжзраст, Церковски постжпва в местното училище, на което свжршва двата класа. Тжкмо през това време, през тоя ученически период от живота му в Бяла-Черкова, неговото сжзнание започва да се трогва и вжлнува от народното творчество: най-любимите моменти за него през това време сж били да слуша народни песни, да ги заучва и да ги записва и то непосредствено от майка си, която била неизчерпаем извор на народни песни и която несжзнателно, непосредствено и с увлечение ги е предавала на своя син. Още в тая вжзраст Церковски започва и пжрвите си опити — да подражава на народната песен.

През 1888 година, деветнайсет годишния Церковски, подновява учението си, като за целта странствува по разни краища на Бжлгария: Тжрново, Пловдив, Казанлжк, Силистра. В последния град той свжршва втори педагогически курс и прекжсва учението си, защото го извикват за народен учител. По това време се появява пжрвата му сбирка социални песни „Печални часове".

През 1897 година той се прибира в Бяла-Черкова, да се отдаде на частно стопанство и да се занимава по-усилено с литература. През 1903 година започва да издава популярното списание „Селска Пробуда", която излиза в продължение на две години в Бяла-Черкова изключително под негово редакторство и списване. През 1906 година той бива избран за народен представител от Тжрновския окржг.

Политико-обществените му работи, обаче, не успяват да го откжснат от интимната негова дейност — от литературното творчество. Постепенно той излазя все с нови и по-нови стихотворения и разкази, цели сбирки, постепенно се развива и зрее неговия талант. През 1895 год. се появява втората негова сбирка стистихотворения „Полски песни", които се посрещат твжрде симпатично от нашата критика, която го посочи и отбеляза вече като даровит поет на бжлгарското село. През 1917 год. се появиха три тома от неговите сжбрани сжчинения.

Церковски започна с песни на социални теми, в които бие пулса на благороден граждански борец за по-широки правдини на останалата назад народна маса. Общението му с децата в училището го вдъхновява да напише за децата някои от своите най-

хубави поетични бисери, които и до днес сж едни от най-ценните достояния на детската ни поезия.

Като обществеиик Ц. Церковски е бил джлго време народен представител, а с идването на Земледелския сжюз на власт той стана министжр: най-напред на пощите и железниците, после на народного просвещение, а след това на обществените сгради, пжтищата и благоустройството.

На 16 октомврий 1921 г., по инициативата на правителството, биде устроено чествуване в родното му място — Бяла-Черкова — на неговата 30-годишна писателска дейност. По тоя случай, министра на Нар. просвещение, г. Ст. Омарчевски, взе инициатива за издаването на три сборника в чест на юбиляра: живот и литературна дейност, юбилеен литературен и описание на прославата му. В негова чест се основа при Министерството и фонд „Ц. Церковски".

ИВ. СТ. АНДРЕЙЧИН

Иван Стоянов Андрейчин е роден през 1872 год. в гр. Габрово. Там той е получил гимназиялното си образование, след което е учил литература вжв Франция. След завржщанего си в Бжлгария става гимназиялен учител по литература и по бжлгарски език, какжвто е и сега.

Пжрвите негови стихове сж на социални теми, с каквито изобилствува пжрвата му сбирка „Любов и мжка", която го направи известен, като поет. След нея Андрейчин издаде сбирката стихове „Нови песни", кждето прозират опити за модернизжм и импресионизм. Последната му сбирка, сждржаща стихове и проза, е „Книга за любимата". От другите му сжчинения по-известни сж „В мжлчанието на нощта", литературни статии и „Книга за жената", кждето се третира проблемата за жената.

КИРИЛ ХРИСТОВ

Кирил Христов, единственото дете на Христо Генчев, старозагорец и Ана Кирова, сестра на професор д-р Ст. Киров, е роден на 25 юни 1875 год. в Стара Загора. Баща му, по примера на други бжлгари, на младини е бил в Букурещ, от кждето се завжрнал забогатял и в надвечерието на руско-турската война се задомил за внучката на най-богатия и влиятелен на времето си Хаджи Йорго. Колкото Христо Генчев е бил нервен и строг, толкова сжпругата му била тиха и кротка натура, която обичала често да се зачиťа в библията.

Още на 2 годишна възраст Кирил е останал кръгъл сирак, понеже баща му е бил убит от нахлулите в Стара Загора турски войски, след отстъпването на руските, а майка му, свидетелка на всички ужасии, отвлечена в пленничество в Одрин заедно с детето си и майка си, се поминала скоро след завръщането си. Кирил е бил отгледан от баба си Хаджи Пенка и от двамата си вуйчовци— запасния генерал Абаджиев и професор д-р Ст. Киров.

Още от малък Кирил е бил палав и немирен. До III клас той е учил в Стара Загора, останала в спомените му с множество пакости, немирства и побои заради тях и в училището и в къщи. Всичко това, обаче, не е можело да откъсне любознателния Кирил от българските и руски книги, както и от писането стихове. Местенето на вуйчо му Абаджиев от град на град му дало възможност да посети и живее в Самоков, Търново, Русе и др., което не е останало бед следа за впечатлителната му душа и за засилване зародения у него поетичен талант.

Последните класове на гимназията Кирил е трябвало да следва в София при другия си вуйчо, Ст. Киров. Преди, обаче, да завърши гимназията той постъпва в морското училище в Триест. След една година, поради болест, той отново се връща в България, където издържа зрелостен изпит и отива в Брюксел да следва по право. Наскоро той се завръща и от Брюксел, за да отиде през 1898 год. в Лайпциг, където се сближава с Пенчо Славейков. След известно пребиваване в Прага той бива назначен в университетската библиотека в София, като едновременно следва в университета и завършва по право. Известно време той е бил учител в Шумен, София, след което бива командирован от тогавашния министър на Народното просвещение, д-р Ив. Д. Шишманов, да изучава литература в Берлин. През време на университетската криза (1907 год.) бива назначен за професор в университета и бива командирован в Париж да готви лекции по литература.

Кирил е почнал да пише стихове още като ученик. Първите му поетични опити са отпечатани в списанието „Мисъл" през 1895 год.. Отделни поетични сбирки Кирил Христов е издавал както следва: „Песни и въздишки" (1896 год.), „Трепети" (1897 год,) „Вечерни сенки" (1899 год.), „На кръстопът" (1901 год.), „Избрани стихотворения" с предговор от Иван Вазов (1903 год.), „Самодивска китка" (1904 год.), „Химни на зората" (1911 год.), „Слънчогледи" (1912 год.). Освен лирически стихотворения, Кирил Христов е написал още драмите: „Богоборци" (Стълпотворение) „Боян магьосникът" и през време на войната: „Стария воин", „Охридска девойка", „Ръченица", както и стхотворите сбирки „На нож" и „Победни песни".

Напоследък той издаде сборник драматични поеми под заглавие „Празник в пламъци" (1921 год.) и „Антология"—1922 год.

На Кирил Христов се дължат преводите на „Борис Годунов“ от Пушкин, „Крал Хенрих IV“ от Шекспир, „Сирано де Бержерак“ от Едмонд Ростан, „Вилхелм Тел“ от Шилер, „Манфред“ от Байрон и други.

П. К. ЯВОРОВ

Пею Крачолов—Яворов е роден през 1877 год. в Чирпан. Следвал е в местното класно училище, след което става телеграфист, какъвто е бил и в Анхиало. Стиховете, които по това време печати в сп. „Мисъл“, привличат вниманието и стават причина за преместването му в София. Тука Яворов се отдава всецяло на поезията, като напуска телеграфа. Не след много, увлечен в македонското дело и поради нещастна любов, той става четник в Македония, където редактира по Пирина в-к „Свобода или смърт“. Плод на тия му странствувания е книгата му „Хайдушки копнения“ и цикъла стихове „Хайдушки песни“.

Известно време след завръщането си от Македония Яворов бива назначен за артистически секретар при Народния театър, какъвто остава до семейната си катастрофа, през 1914 г., когато направи първи опит за самоубийство, но опита му само го лиши от зрение. Това нещастно положение той не можа да изтрае и през есента на същата година се застреля повторно и смъртоносно, като завеща да бъде погребан с възтаническите си дрехи.

Яворов е издал стихотворни сбирки: „Стихотворения“, „Безсъници“ и „Подир сенките на облаците“. Бидейки в театъра, той написа драмите „В полите на Витоша“ и „Когато гръм удари“, които бяха представени там. В навечерието на смъртта си, той се канеше да почне редактирането на литературно списание „Дума“.

ИВАН ГРОЗЕВ

Иван Грозев, роден на 23 юни 1870 г. в с. Червена-вода, е получил основно и средно образование в гр. Русе, а висше — в Софийския университет, където е свършил по история на философията. От 1894 г. е гимназиален учител в София. Сътрудничил е в разни списания, главно в сп. „Българска сбирка“. През 1903 г. издава първата си драма „Наши хора“. През 1907 г. заминава за Германия и в Нюренберг, където остава цяла година, довършва

друга своя драма „Златната чаша“. С тази трагедия, сюжета на която е взет из епохата на богомилството, се отбелязва нова фаза в неговото творчество и вече в по-кжсните си творения той изпжква предимно като поет символист и мистик. Все в сжщия дух написва драматическата поема „Змей“, напечатана изцяло в сп. „Художествена култура“, през 1912 г., и издава сбирка стихове „Видения и сжзерцания“, през 1919 г.. Напоследжк, през 1922 год., книгоиздателство „Хиперион“ издава най-новата му драматическа поема „Семела“.

От пиесата му „Златната чаша“ е напечатано само пжрвото действие в 3 кн. на сп. „Хиперион“, 1922 г.

ДИМИТЖР ПОДВЖРЗАЧОВ

(Автобиография)

Вие ми искате, г-не редакторе, да ви дам сведения за живота си, или да напиша автобиографията си?

Ето благодарна тема за Хамлет, пр'инц Датски, но, за жалост, вашата антология ще бжде сериозна — и той се затруднява сериозно.

Но — да повярвам ли, преди всичко, че някой се интересува? Това е за мене много трудно

И сетне — знаете ли, че в моя живот положително няма нищо интересно?

Моя живот изтече като една тжржествена безмислица. Всичко за него и около него беше само мизерия и нищо друго.

Аз сжм от твжрде ранни години сжвжршено сам, та нямаше кой да ми даде нито особна наука, нито някаква специялност. Единствения ми учител беше моя единствен баща Животжт — уви, един пастрок баща и един зжл учител, които и до сега кжлцат лук на главата ми.

Но — интересно ли е всичко туй? Та това е историята на всекиго от нас, може би.

По-нататжк. Склонността ми кжм книгата е била за мене най-тежкото проклятие на моята сждба. Затова врзжките ми с литературата останаха сжвжршено повжрхностни. Затова присжтствието ми вжв вашата антология е странно преди всичко за мене, а сетне за читателите. Поет! — Охо! Аз винаги сжм си представлявал поета далеко, далеко не това.

Какво да ви кажа още за себе си?

Аз обичам най-много от всичко леките, повжрхностните, смешните неща. Без тях — страшно е да се вжрви из тжмнините на живота. Това е за мене лично. А за дейността ми:

Направил съм доста много преводи. Но не бих направил нито един, ако имаше някой, който да превежда от време на време на мое име суми чрез банките.

Не съм издал нито една книга. И надали ще издам. Страх ме е, че ще се намери критик, който ще ми каже:

— Приятелю! Ти си помислил, изглежда, че да подвързваш и да пишеш книги е едно и същото?!

ЕЛИН ПЕЛИН

Димитър Иванов (Елин Пелин) е роден в с. Байлово, Софийско, на 1878 год. 18 юли, ст. стил. До дванадесет годишната си възраст е прекарал в село в непрекъснати игри край селската река и в скитане по красивите околности на селото. В детинските си години още той прочел целия Любен Каравелов, „Под игото" и други Вазови съчинения и още тогава е правил опити да пише. От дванадесет годишната си възраст той е бил пратен да се учи в Софийската гимназия. Увлечен от четене, той се отдал на мечти, съзерцания, самотни разходи и детски романтизм. По тая причина не е посещавал редовно училището и бил изключен. Неговата мечта е била да стане художник. Но при откриване на рисувалното училище не бил приет. С мъка той свършил пети клас, след което учителствува една година в родното си село, дето прекарва повечето по седенките и по хорàта. Следнята година той напуска учителството и иска да продължи образованието си, но увлечен от литературата, за него е било трудно да учи уроците си и след свършване VI клас напуска за винаги гимназията.

Малки литературни опити в стихове и проза той е печатил още като ученик в разните тогавашни списания с името си, с инициали или съвсем без подпис.

Първите му разкази, които го посочиха като писател, съ печатани в „Летописи", „Общо дело" и „Просвета". Той бързо стана популярен, понеже тогава липсваше ценна оригинална белетристика. Неговите сюжети бяха нови, свежи и внезапно изненадваха.

Професор Шишманов, като министр на народното просвещение, за да даде възможност на младия писател да работи при по добри условия, го назначи чиновник в университетската библиотека и след това го командирова в Париж, дето Елин Пелин стоя близо една година.

След връщането му от Париж го назначиха в Народната библиотека, дето служи и до днес.

Освен два тома разкази и други, които не сж издадени на отделно, Елин Пелин е работил и продължава да работи с голям успех в детската литература. През м. май 1922 г. биде отпразднуван, по инициатива на приятели и почитатели, 25 годишен юбилей на неговата писателска дейност.

АЛЕКСАНДЖР БАЛАБАНОВ

Александжр Михаилов Балабанов е роден в Щип на 18/30 януарий 1879 г. от баща арменец, родом от Ван (Мала Азия) и майка бжлгарка от Македония. Пжрвоначално образование—в Щип, пжрвите гимназиялни класове — в Солун. Свжршил софийската класическа гимназия. В 1898 г. заминава за Германия, дето след шест години свжршва по класическа филология с докторска дисертация вжрху правното положение на древната жена. Дисертацията му и досега се цитира като основен труд по семейното и правното положение на древногржцката жена (сравни реалния лексикон на Любкер от 1914 г.). Учителствувал е няколко години в I софийска мжжка гимназия; бива една година драматург (артист.-секретар) при Народния театжр. От 1908 г. до сега е професор по класическата литература и филология в университета.

В 1906 започва да редактира списанието „Художник". В 1908 г. основава в. „Време". Пржв пжт напечатва стихове и разкази в 1898—9 г. В 1898 г. в „Бжлгарски преглед" печати XXII и XXIII песни от Илиядата в стихове. Още като студент превежда в стихове „Прометей" от Есхил. След това започва превеждането в разни времена на цялата серия от класически трагедии и комедии и на отделни песни от Илиядата и от Одисеята. Преводите получиха втората литературна премия на Академията на науките. В 1906 г. излезе от печат превода на Гетевия „Фауст" в размера на оригинала. Покрай тези преводи на класически произведения има и много други из разни сжвременни поети.

От научните му трудове могат да се споменат студиите му вжрху еволюцията на мотивите в класическата поезия, печатани последователно в университетския годишник 1911 г. и 1913 г., така сжщо и „История на класическата поезия", издадена от Христо Г. Данов в Пловдив (1914 г.).

Оригиналните му работи сж четири вида: критически и естетически статии, фейлетони, разкази и стихове. Те сж излизали в разни времена, в разни списания, вестници и сборници.

ТРИФОН КУНЕВ

Трифон Кунев е роден през 1830 г. в с. Жглен, Луковитска околия. Получил е гимназиялното си образование в Габрово, след което постжпва в юридическия факултет в Софийския университет. Учителствувал е, като народен учител, четири години в родното си село. Заемал е разни служби, като начален ник на отделение за занаятите при министерството на тжрговията, началник на културното отделение при министерството на народното просвещение и пр.. Занимава се и с публицистика и пише фейлетони, подписвани с псевдонима „Ланчелото". Издал е: „Песни" и „Хризантеми" — стихотворни сбирки и „Конско евангелие за народняците" и „Весели злополучия" — фейлетони.

Сжтрудничил е в списанията: „Мисжл", „Наш живот", „Художник", „Ново общество" и др. и вжв вестниците: „Бжлгарска независимост", „Воля" и „Победа".

ИВАН АРНАУДОВ

Иван Арнаудов е роден в гр. Хасково на 30 ноемврий 1832 година. Учил се е в Ст.-Загора, Габрово и София. Още 16—17 годишен ученик е започнал да пише стихове, а в 1899 година страниците на някои от видните списания биват открити за пжрвите му работи. От тогава той става редовен сжтрудник последователно на списанията „Ученишки другар", „Бжлгарска сбирка", „Бжлгарски преглед", „Светлина", „Ново време", „Мисжл", „Труд", „Надежда", „Наш живот", „Демократически преглед", „Летописи" и др..

През 1902 г. излиза от печат пжрвата му сбирка стихотворения „Из родния кжт".

От 1904 г. насетне Арнаудов става сжтрудник на руските списания „Славянскій вѣкъ" и „Правда", дето печата освен свои работи на руски, още и преводи из Вазова, Яворова, Кир. Христова, Славейкова и др., които впоследствие влязоха в издадения от Кузмински „Болгарскій сборникъ".

През 1914 год. той издава един том стихове „По пжтя на живота"

През 1919 г. издава един сборник стихове „Еврейски мелодии„ и три книжки от библиотека „Източни бисери" из арабската, персийската и арменската поезии.

СТИЛИЯН ЧИЛИНГИРОВ

(Автобиография)

Роден съм в Шумен на 26 октомври ст. стил и кръстен в същия ден. Основното си и средно педагогическо образование съм добил в родния си град. Учителствувах от 1898 до 1900 год. в селата Мечка (Никополско) и Султанлар (Провадийско). Университета свърших през 1904 год., в който следвах едновременно педагогия и литературна история. Същата година бях назначен учител в II м. гимназия и командирован, първом, в Народната библиотека, после, в Педагогическия музей да завеждам българския му отдел, развит по-късно в архив на възраждането. На 1905 г. бях пратен да се специализирам по литературна история в Берлин и Лайпциг, дето слушах лекциите на Ерих Шмидта, Фолкелта, Кйостера, Майера и др.. След две години постъпих учител по български и немски език в гимназията, към която се числях. На 1911 год. бях повикан за главен редактор на в. „България" и секретар на прогресивно-либералната партия. Същата година влязах и в Народното събрание като избранник на Преславска околия. От 1913 г., септември, добих длъжността поддиректор на Соф. Народна библиотека, а от октомври 1916 год. станах неин директор. На тая длъжност престоях до 1 септември т. г. Сега съм директор на Етнографическия музей.

Покрай многото стихове, разкази, литературни и политически статии написал съм още следните книги :

„Букетче", стихотворения за деца ; „Блянове и тъги", лирични стихотворения ; „Еднаж да съмне", също — „За род и чест", също — „Песен за селяка", поема — „Нашите градове в сонети" — „Владо Булатов", сонетен роман — „Не бил достоен", драматически картини — „Крилата тежат", едноактна драма, „Крали Марко", драматическа поема — „Поморавия по сръбски свидетелства", исторически издирвания — „Добруджа и нашето възраждане", също — „Равна Добруджа", пътни бележки и впечатления — „Сръбско-българските отношения от най-старо време до днес" — „Христо Максимов като педагог", — „Харалан Ангелов", един учител поет и пр..

Превел съм: „Новото възпитание" от Ед. Демолен — „Животсън" от Лео Белмонт — „Песни на роба" от Св. Чех — „Рим" от И. Махар и още няколко други.

За моите оригинални и преводни работи съм чел много из вестници и списания. Девет десети от отзивите, обаче, са не само отрицателни, но и недоброжелателни. Това ме е карало да се чувствувам винаги неловко, когато мои работи са били превеждани на чужди езици или внисани в каквато и да било анто-

логия. Струва ми се, че едното и другото се прави от снизхождение към мене, каквото аз не заслужавам.

*

ЖИТИЕ

„Кога съм аз роден?“ . . . — И сам добре не знам.
Да питам други, идеше ми срам.
„Как растнах аз, и как до днес живях?“
— Безспирно борих се, и винаги търпях.
„За моя външен лик и нравственен порѣре ?“
— Какво ли да река? . . . Руган у нас поет!

—

Но, впрочем, всичко туй не струва ни петàк
За вас, макар да питате ме пак,
Нали? . . . Че зная, що вълнува ви за мен:
Кога ще чукне тук и моя сетен ден.
Напразно питате, — да питам трябва аз.
А мойто житие? . . . Потрайте до тогаз . . .

ДИМИТЪР БОЯДЖИЕВ

Димитър Ивчов Бояджиев е роден на 18 май 1880 г. в Т.-Пазарджик. В 1891 год. той завършва основното образование и постъпва в I кл. на местното училище. В 1893 г., обаче, умира баща му и на детските му плещи пада голям товар. Той напуша училището 13 годишен, за да поеме работата на баща си — да управлява дюкян и слуга, за да храни майка и по-малки братя и сестри. Жаждата за по-голямо образование, обаче, го накарва да ликвидира с дюкяна и да постъпи пак в училище. Незавършил II клас, той постъпва като извънреден ученик в III клас, и в края на учебната година изджржа изпит за II и III клас и на следнята година постъпва в IV клас, който завършва с успех. До тука се завършва образованието му. Запознат от училището с руски език, той се ползва от руската литература и продължава самообразованието си. През 1897 г. той почва да пише първите си стихове и малки рецензии, като до 1900 г. заема разни малки служби в Пазарджик. Още първите му стихотворения привличат вниманието на Константин Величков, който го повиква дома си и, след похвала, обещава да го настани на служба в София. В 1902 г. Бояд. постъпва в бюрото на печата при м-то на външните работи. Към края на 1908 г. Бояджиев бива изпратен в

Марсилия, като секретар на търговския ни консул, където престоява 2 години, след което се връща пак в София и на 12 юли 1911 г. той се самоуби, след като написа в списанията „Съвременна мисъл“ и „Слънчоглед“ своите лебедови песни, в които трепти неговата безкрайно измъчена душа . . .

ДИМИТЪР БАБЕВ

Димитър Бабев е роден в гр. Търново през 1880 г., където свършва основното си образование. Гимназиялно образовзние завършва в Пловдив, а висше в Брюкселския и Софийския университети. Участвувал е в Балканската война, като запасен офицер в 9 пех. полк. Написал е книгите: „Нашите писатели“ — литературни статии върху творчеството на мнозина наши белетристи и поети, „Приказки за живота и за смъртта“ — стихове, и е съставил една антология от френски поети. Сега приготовлява издаването на своя стихотворен сборник „Капки кръв“ и на една сбирка импресии „Някога и Никога“. Редактор е на литературното списание „Листопад“ и артистически секретар при Народния театър.

МИНКО НЕВОЛИН

Минко Савов—Неволин е роден на 2 януари 1881 г. в гр Карнобат, гдето е свършил първоначално училище и прогимназия. Следвал е 4 години в Сливенската гимназия и довършил в Русенската гимназия. Записал е филология при Софийския университет, впоследствие право, но недовършил. От 1908 г. е установен в София. Бил е македонствующ и с пушка в ръка се е скитал из Македония и Одринско.

Издал е две младенчески сбирки: „Вълните на живота“ в 1902 г. и „Стихотворения“ в 1903 год..

В 1919 г. излиза от печат сбирката му „Акорди на меланхолията“ и в 1922 г. — „Палми в пустинята“.

Сътрудничил е в списания: „Общо дело“, „Ново общество“, „Мисъл“, „Демократически преглед“, „Българска сбирка“, „Просвета“, „Съвременна мисъл“, „Листопад“, „Обществена обнова“, „Огнище“, „Общ подем“, „Парнас“ и други.

ИВАН КАРАНОВСКИ

Иван Тодоров — Карановски е роден на 5 април, 1882 год. в Карнобат, дето минува детинството си и добива основното си образование. В 1896 г. постжпва в Сливенската класическа гимназия и, след закриването ѝ, премества се и завжршва последния клас в Русе. От това време, в Сливен и в Карнобат, датират пжрвите му стихотворни произведения.

През 1901 год. за пржв пжт напечатва няколко стихотворения в списание „Общо дело", год. I, издавано в София. На 1904 год. постжпва в Софийския университет, а през 1907 год. заминава за Швейцария (Женева и Фрибург), гдето завжршва висшето си образование по литература и философия. Бил е народен и гимназиялен учител и на научна работа в Етнографическия музей.

Освен в „Общо дело", сжтрудничил е в списанията „Летописи", „Ново общество", „Сжвременик", „Демократически преглед", „Сжвремена мисжл" и др. и вжв вестниците „Сжзнание", „Народ", „Камбана", „Радикал", „Епоха" и др..

Редактирал е литературните списания „Тракийска лира", 1915 г. и „Парнас", 1921 г. Дал е отделни издания: „Тежки минути", Сливен, 1901 г.; „Стихове", Ямбол, 1905 г.; „Горски цветя", Ямбол, 1911 г.; Моята почивка", Ямбол, 1912 г.; „Анемони", София, 1919 г., „Поетична година", София, 1920 г.; „Тракийски легенди", София, „Ветви от Бржшлян," София, 1922 г..

ТЕОДОР ТРАЯНОВ

Теодор В. Траянов е роден на 30 януари 1882 г. в Т.-Пазарджик. Пжрвоначалното си и средно образование е добил в София, а висше — в Австрия и в Германия. За пржв пжт печатил в 1899 г. в издаваното от Св. Каролев ученическо списание „Смях".

От тогава насетне е написал четири отделни стихотворни сборника: „Песен на песните" в сборник „Южни цветове"—1907 г., „Regina Mortua" — 1908 г., „Химни и балади" — 1911 г., „Бжлгарски балади" — 1921 г.. Сега готви пжлно сжбрание на стихотворенията си (преработено издание) — „Химни и балади" в пет книги: „Отражения и сжзвучия"; „Regina Mortua"; „Приснодева"; „Песен на песните" и „Пилигрим в черно".

Сжтрудничил е в сп. сп. „Художник", „Ново общество", „Бжлгарска сбирка", „Демократически преглед", „Хиперион" и други.

СТОЯН ДРИНОВ

Стоян Дринов е роден на 3 февруари 1883 г. в Панагюрище. Най-напред той свършва местното трикласно училище в родния си град, след което продължава образованието си в Пазарджик. От там той дохажда в София в първата мжжка гимназия, подир свършването на която учителствува една година и се записва в нашия университет по история. Подир излизането си от университета С. Дринов става учител вжв Врачанската прогимназия, отдето бива преместен за учител в София, и не след много назначен за библиотекар в Народния театжр, от кждето пжк бива преведен на служба в Народната Библиотека, на която служба заболя и почина на 7 август 1922 година.

Племенник на известния историк и родолюбец Марин Дринов, покойния до края на живота си не загуби чувството на добжр бжлгарин. Както преди войната, така и през нея, той написа стихотворения, пропити от една тиха искрена любов кжм родината. Такава искрена любов кжм родината дишаха и неговите описания, като военен кореспондент през войната — печатани вжв „Военни известия".

Ако, като поет за вжзрастни, Дринов не успя да закржгли и оформи напжлно своя талант, като детски поет той е един от пжрвите автори в нашата детска поезия. Започнал сжс сжтрудничество в детското сп. „Звездица", той впоследствие бе сжтрудник почти на всички сериозни детски списания. Смжртта го свари като редактор на детското вестниче „Люлка".

Сжтрудничил е в сп. сп. „Летописи", „Дем. преглед", „Бжлгарска сбирка", „Просвета", „Сжвременна мисжл", „Общ подем" и други.

ВЕН. ТИН.

Вен. Тин. (Венко Тинтеров) е роден през 1885 г. в гр. Бургас, кждето е добил основно образование. След това отива в Пловдив, гдето свършва гимназия, подир което постжпва, като студент по правото в Софийския университет. Още от това време той започва да пише стихове, които печата в сп. „Демократически преглед". Стиховете му бжрзо биват забелязани поради своята изискана форма и поради своето искрено чувство.

След свършването на университета Тинтеров бива назначен за заместник прокурор при окржжния сжд в Стара-Загора. Тжкмо и по това време неговия талант започва да добива своето оформяване. При отиването, обаче, за един оглед на местопроизшествието, той пада от коня, който яздел, и умира (1912 г.).

Малкото ценни лирически кжса, които покойния остави скоро ще бждат издадени от негови близки в отделна книга.

СИРАК СКИТНИК

Сирак Скитник (Панайот Тодоров) е роден в гр. Сливен през 1883 година. След свършване на гимназията ходил е да учи живопис в Русия, след което е учителствувал в няколко града. Сътрудничил е в списанията „Демократически преглед", „Художник", „Наш живот", „Наблюдател" и др.. Издал е през 1910 г. сбирка стихове под заглавие „Изпоаеди". Сега работи повече модернистична живопис.

ХР. ЦАНКОВ — ДЕРИЖАН

Хр. Цанков — Дерижан е роден на 24 март ст. ст. 1888 год. в гр. Габрово. Основно и прогимназиялно образование е получил в К.-Агач и Ямбол, а гимназиялно — в Ст.-Загора, Пловдив и София. Учил е философия и педагогия в Софийския университет, като едновременно е бил сътрудник на разни ежедневници. Пръв път е печатал през 1903 год. в сп. „Светлина". Като гимназист в Пловдив е редактирал сп. „Ученишки труд", а като студент в София — хумор. в-к „Порой", като е бил и уредник на в. в. „Балканско ехо" и „Ден". Бил е първия началник и основател на отделението за социални грижи и благотворителност при министерството на вътр. работи, а след това директор на Народния театър. Издал е стихотворни сбирки „С кръв и огън" и „Пеперуди" (японска лирика) и литературни маски и профили „Мои познайници". Редактирал е юбилейните сборници — за Ив. Вазов, по случай 50 год. му юбилей и сборник „Възхвала" — за 50 год. юбилей на С. С. Бобчев.

МИХАИЛ КРЕМЕН

Михаил Кремен (Грозев) е роден на 1 декемврий 1884 год. в гр. Оряхово. Гимназията е свършил през 1902 год. в Сливен. На другата година, като студент по литература, печата в сп. „Мисъл" първия си разказ „Първа рожба". След това взема участие с разкази и стихове в сп. „Ново общество", „Мисъл", „Демократически преглед", „Съвременна мисъл", „Знание", „Съвременник" и „Златорог". През 1913 год. издаде сборник разкази „Схлупени стрехи", а през 1921 год. — книгата си из войната „Брегалница". Написал е студиите „Д. Великсин като поет" (1905) и „В полите на Витоша и нейните критици" (1912) и е редактирал „Юношеска библиотека".

След завършване на образованието си Мих. Кремен беше известно време гимназиален учител, а след това чиновник в Народната библиотека.

ЛЮДМИЛ СТОЯНОВ

(Автобиография)

Роден съм в 1888 г., в сърдцето на необятните Родопи — Доспат. Това е тъмно и страшно царство, неизследван лабиринт. И ако сега съм поет, както казват, а не овчар или зидар, то не се дължи на духа на митичния Орфей, който е обитавал тия страни, а на добрата воля на баща ми, човек буден и образован, сътрудник на „Министерски сборник", „Родопски напредък" и др.— да ми вдъхне любов към книгата. Неговата богата библиотека — история, археология, фолклор, естествени науки и пр. — бе първата златна жътва за моята душа. За зла чест, той имаше непоправимия недостатък да бъде беден. Последната година в гимназията (и до ден днешен) аз се издържах сам. В София следвах философия, от 1907 г. до 1911 г., след това—архитектура в Лемберг. През първата балканска война взех участие срещу сърбите (Калиманско поле), дето едва сдържах душата си на зъбите, ранен и болен от холера. В последнята война бях военен кореспондент на първа Софийска дивизия. Обнародвал съм два стихотворни сборници — „Видения" и „Меч и Слово"; към тях критиката има двойствено отнасяне — нейде съчувствено, нейде отрицателно, но изобщо хладно и пренебрежително. Превеждал съм Шекспира, Едгар-По, Пушкина, Лермонтова, Брюсова и др.. Сега съм на трийсет години, една възраст, когато Александър Велики бе стигнал Вавилон . . . Бъдащето? — Една велика тайна, подвластна само на Бога.

(1920 г.)

ДОРА ГАБЕ

Дора Габе е родена в 1886 год. на 28 август в гр. Добрич. Детинството си е прекарала в Добруджа, гимназия е свършила във Варна, а висше образование в Женева и в Гренобл. Печатала е за пръв път в 1906 год. в „Мисъл" и в „Демократически преглед" По-късно има стихове в разни антологии и списания. Последните години печата в „Златорог" и „Демократически преглед". Проза е печатала в „Отечество" през 1918 год.: — „Впечатления от Добруджа", и в „Златорог: „Някога". Превела е една сбирка от полски поети, както и значителна част от „Пан Тадеуш" на А. Мицкевич.

НИК. ВАС. РАКИТИН

Никола Василев Ракитин е роден на 6 юний 1885 г. в с. Лжжеие, Орханийска околия. Учил се е в Орхание и в София, дето се преселили родителите му. Детските му впечатления от родния Балкан сж го свжрзали за винаги с природата, която той обича и умее да вжзпява. И до сега неговата голяма страст е да се рее из полето или из планината. Изключван е за живо участие в студентски движения, завжршил е висшето си образование през 1908 год., от когато и до днес учителствува в Плевен.

Започнал е да печати през 1906 год.. Сжтрудничил е почти вжв всички списания. До сега е издал сбирките: „Под цжфналите вишни" (1909). „Живота, може би, е сжн" (1911), „Беглец" (1913), „Размирни години" (1919), „Преди да сжмне" (1920), „От страната на белите лилии" (1921), „Златни нишки" (1922 год.).

ХРИСТО БОРИНА

Христо Цанев — Борина е роден на 29 януари 1882 г. в село Батемберг, Разградско. Пжрвоначалното си образование получил в родното си село, средно — в Разградската м. реална гимназия. В 1903 г. джржал джржавеи изпит за редовен основен учител и учителствувал четири години в няколко села на Провадийска и Разградска околии. В 1905 год. постжпил в историко-филолог. факултет на Софийския университет, а през есента на 1907 год. заминал за Швейцария и се записал в сжщия факултет на Фрибургския университет, дето през летото на 1909 год. завжршва вишето си образование с титлата лисансие по литература и философия. След това джржал изпит за редовен гимназиялен учител и учителствувал от есента на 1909 г. до лятото на 1915 г. в Пловдивската м. г. и в II Софийска м. гимназия. През юни 1915 год. бива назначен на длжжността библиотекар на чуждия отдел в Народната библиотека. От 1 август 1924 год. той е пак гимназиялен учител.

Хр. Борина за пржв пжт е печатал през 1905 г.. Сжтрудничил е в сп. „Демократически преглед", „Учител", „Б. сбирка", „Ново общество", „Сжвременна илюстрация", „Листопад", „Мисжл", „Общ подем", вжв вестниците: „Мир", „Военни известия", „Развигоръ", а през 1920 г. поел редактирането на сп. „Слжнце".

Пжрвата си книга — З а р о д н и я к р а й, сбирка стихотворения — той е издал след Балканската война, през есента на 1913 год.. През 1916 год. издава в отделна книга под заглавие „От полето на честта" стихове, писани през войните, а през 1917 — военните си кореспонденции под заглавие „Победи и герои".

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ

Н. Лилиев е роден в Стара-Загора през 1885 год.. Свършил е търговско училище в Свищов, след което се явява на конкурс, получава стипендия и свършва търговска академия в Париж. След завършването си учителствува известно време в Софийската търговска гимназия и в Свищовското търговско училище. Подир това Варненската търговска камара го изпраща във Виена и Мюнхен по библиотекарски работи. Издал е сбирка стихове „Птици в нощта".

Сътрудничил е в „Съвременник", „Звено", „Демократически преглед", „Златорог" и други.

П. В. ГЕНОВ

Петър Велев Генов е роден на 1882 год. в гр. Котел, гдето прекарва детските си години, добива основно, прогимназиално и част от гимназиалното си образование, след което се премества в Сливенската реална гимназия.

Още през ученичеството си проявява поетически дар и участвува в ученически списания.

Напуснал гимназията, той постъпва в Рисувалното училище в София, което без да завърши, сущо напуща и заминава за известно време в Париж.

Бил е няколко години учител по рисуване, след това чиновник и напоследък се настанява на частна работа.

Сътрудничил е в списанията: „Българска сбирка", „Мисъл", „Демократически преглед", „Тракийска лира", Съвременна мисъл", „Парнас" и др..

Издал е „В шума на горските извори", София, 1922 год.

МАРА БЕЛЧЕВА

Мара Белчева е родена в гр. Севлиево 1868 г. 8 21 сепемврий. Гимназиялното си образование получава в Търново, след което завършва Institut Fröhlein, höhere mädchenschule във Виена. Учила е литература в Женевския университет през 1897—1901 год.

Първи път печата през 1910 г. в двата сборника „Мисъл" — около 45 стихотворения: „Без шум листата капят" и „На синура на вчера и на днес". През 1918 год. издаде една книга стихове „На прага стъпки", печатани в Лайпциг, които можаха да минат в ръцете на читателя едва през 1922 год., поради нередовните международни отношения.

Превела е „Тъй рече Заратустра" от Ницше (1904—1905). И през 1922 год. „Потъналата камбана" от Хауптмана.

Сътрудничи в списанието „Златорог" от започването му (1920).

ЕМАНУИЛ п. ДИМИТРОВ

(Автобиография)

Роден съм през 1887 год. 23 октомври, в с. Груйнци (Кюстендилско), което по договора в Neuilly е отстъпено на Югославия. Произхождам от семейство, което в родословието си наброява няколко поколения свещеници. Следвал съм най-напред в родното си село, после в Босилеград, а педагогическо училище съм свършил в Кюстендил. Следвах и завърших по философия в Монпелие — Франция и Фрибург — Швейцария. Сега съм преподавател в Учителския институт — Кюстендил.

Първи стихотворни опити съм започнал като ученик във второ отделение. Ето едно такова детско стихворение от тая епоха:

ПРОЛЕТ

Дивна пролет! От прозорец
Слушам вятър как въздиша,
Чудна пролет, до прозорец
Аз за нея песни пиша.

Припомням си и едно четиристишие, мой превод от немски, когато бях в първи клас:

ЗИМА

В бял кожух зимàта
Застана до вратата.
— Поклон ти, зимо драга,
Но не престъпвай прага!

По философия съм работил върху следните теми: „Мистицизъма в индийската философия“ (на френски); „Свобода на волята според Шопенхауера (на френски); „Достоевскій как психолог“ (на руски); „Философията на Бергсона“ (на български).

Първото ми юношеско стихотворение „Молитва“ е от 1904 г.

Печатани литер. работи: „Маска“ (драмат. поема) 1912 год., „Дневник на самотния“ (мисли, импреси и бележки) — 1914 Хасково; „Живот и блен“ — разкази 1919 г.; „Пред буря“ — роман 1921 г.; „Свободни стихове“ — 1921 г., Кюстендил; „Стихове и песни“ — 1 том избрани бележки.

———

ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ

Димчо Дебелянов е роден в Копривщица на 1887 година. Учил е гимназия в Пловдив, довършил я в София. Тук той следва няколко семестра право, но страстно увлечен в литературните си занятия и принуден да се труди денонощно за коравия залъг — ту из вестникарска редакция, ту из държавно учреждение — остави университета недовършен.

През 1916 год. биде повикан, като запасен офицер, да отиде на фронта. Там, в началото на една частична престрелка с англичаните, той биде пронизан от неприятелски куршум край Струма, под Демир-Хисар, на 3 октомври 1916 год..

Димчо Дебелянов беше, може би, най-талантливия измежду младите поколения наши лирици. Нежен и дълбок поет, Дебелянов имаше скъпоценната добродетел да разработва с голяма грижливост творенията си и даваше всички надежди, че ще остави едно голямо име в нашата поезия, ако злополучния куршум не бе го отнел тъй рано.

Дебелянов остави няколко хубави преводи от френски и руски, между които Афродита от Пиер Луис, Притчи и Параболи, Любовни писма — от Мултатули и (заедно с Д. Подвързачов) състави първата Антология на българската поезия от Вазова насам.

НИКОЛАЙ РАЙНОВ

(Две думи за себе си)

За другите моя живот не е любопитен; живот като всеки друг. Много противоречия ме срещаха. Родих се в Кесарево, а в документа ми пише — София; учих философия, а свършиx декоративно и графично искуство; решил бях да стана монах, а се ожених; обичах хората, а те ме намразиха: мои врагове съ ония, на които съм правил само добро; тридесетгодишен съм, а изглеждам старец; смятах, че мое призвание е четенето, а се принудих да пиша. Най-голяма благодарност дължа на семинарията, дето ме научиха да мисля, да мълча, да почитам, да съзерцавам и да търся нещо по-горно от човека. Срещнах по пътя си след това още неколцина — някои сектанти, а някои волни хора, — на които също благодаря. След време ще кажа нещо за тях. Книжовна работа ме влечеше отдавна. Първата ми книга излезе, когато накипяваше първата война (1912). Накара ме да я напиша един благороден приятел, комуто още не съм смогнал да се отблагодаря. Той я дори издаде. Преди това, па и отсетне, много

неволя и бедност изживях, за което се радвам: наченах отгогава да диря опора само в себе си и се не продадох никому. Ходих много низ нашенско, по цяла Бжлгария, за да изуча език: срам ме беше, че си незнам езика, ами тряба да си служа с чужди думи. Ходих и по изток, отдето пазя пожжлтяла тетрадка спомени, които може някога да издам. Тжрсих следите на загубени духовни движения, срещнах скжпи хора, за които не смея да говоря, видях неща, за които няма перо. Живял сжм всякак. Много езици учих. Много науки ми трябаха. Износвах ли си впечатленията, давах ги на другите: тжй се явиха една по една книгите ми. В много от тях има изповед: който знае да чете, ще ме види, какжв сжм и какжв сжм бил. По-любопитните знакове на астрологията, с която се занимавах преди време: роден сжм под зодиакалната власт на козирога и планетата Сатурн: тжй се раждат нещастниците. По мое изследване, в сжщия знак сж родени сжр Исак Питмен, Бенжамен, Франклин, Даниел Уебстжр, Гладстон, Нютон, крал Георг IV и Шарл Бодлер. Тези хора не сж били щастливи. Додето свикна да сджржам своя холеричен нрав и да отговарям с мжлчание на злите — струваше ми и мжка и време. Сега разбирам, че ничий сжвет не ще помогне човеку, а да се вслушва в думите на враговете, значи — да не слуша себе си: кой не знае самин най-добре своите недостатжци? Тряба да тжрсим у всеки срещнат чжрта на величие — и да почитаме великого вредом, Всичко друго е знак на духовно разпжтство.

Не сжм нито писател, нито художник, за да говоря под чие влияние сжм се развивал. Ако се науча след време както е редно да пиша и рисувам — ще тряба да благодаря на изтока и на древността. Най-противна, обаче, ми се вижда склонността на повечето нашенци — да посочват пжтища. Смятал сжм, че човек няма право да иска от другиго да живее или тори, както се вижда най-добро нему. Да посочваш е мжчно. Да натрапваш – жестоко. А да ржководиш — опасно. Няма право да ме ржководи човек, що стои по низко от мене.

Говори се често от незряли люде за книжовни и художествени школи. Не споделям дялбата между творци на „реалисти“ и „символисти“ (и още много такива). Сжздаденото е или хубаво или не. — Големите духове на миналото: Заратустра, Достоевски, По, Калдерон, Шекспир, Стриндберг, Якобсен, Бодлер, Словацки, Юисманс, Ибсен, Лукиан, Есхил — немогат влезе в ничия школа. В творбите им поличава живота, сфанат и преломен от сжздателски дух: това е искуство. Другото е за безплодни тжлкувачи. За нас, бжлгарите, работата е още по-проста. Тряба да се крепят и поддржат даровитите хора без да се бжрза с окончателна преценка. Мнозина времето хубаво прецени. Ще издржат само сжзнателните, вджлбочените и работливите. Разбира се, ако сж

даровити. Не е още у нас време да се води борба около имена; трябва първом да създадем имена; а то не става със злобно отричане, нито с прискане хвалби по явни бездарници. Нашага слаба държава, вижда се, не може да направи нищо за творците ни. На чужбина е другояче. На Селма Лагерлйоф дадоха средства да пропътува Палестина, на Анатол Франса — Италия, Гърция и Египет, Иполит Гена напразиха професор по история на искуството .... Скръбното е, че издателствата у нас, основавани от бивши писатели, плащат за писателския труд толкова, колкото би взел един разсилен и много по-малко, отколкото получава кой да е железничар ...

Стигнах до скръбни случки. Спирам. Изглежда, че на онези, що си се нагърбили да творят кулгурно дело, със собствени сили, без да чакат помощ, лежи и дълга — търпеливо да носят бремето на неволята, вечна спътница на художника.

ЙОРДАН СТРАТИЕВ

Роден е в 1898 година в гр. Станимака. Свършил е правните науки в Софийския университет. Печатал е за първ път през 1917 г. в сп. „Общ подем". Сътрудничил е в списанията: „Листопад", „Смях", „Сила", „Везни", а напоследък работи в сп. „Златорог".

Превел е драмата „Орлето" от Едмон Ростан.

Й. СТУБЕЛ

Роден в 1897 година в София. Средното си образование завършва през 1918 год., след което следва правните науки в Софийския университет. Печатал е за първ път през 1918 год. в сп. „Смях". Сътрудничил е в списанията: „Отечество", „Листопад", „Общ подем", „Театър и изкуство", „Везни", „Сила", а напоследък — в сп. „Златорог".

СЪДЪРЖА

Стр.

ПРЕДГОВОР . . . . . 5—9

ХР. БОТЙОВ

Хайдути — До моето първо либе — Хаджи Димитър — На прощаване . . . . . 15—23

ИВ. ВАЗОВ

Отечество любезно, как хубаво си ти! — Българският език — В нейните обятия — Звукове — България — Не се гаси туй, що не гасне — Целувката на Юда — В Помпея — Статуята на Мойсея — Срещу Атон — Пряспа — Живи картини — Една велика мисъл — Бъз Кадиин връх — В царството на самодивите — Не я будете! — Везувий — В Помпейския музей — Не даваме я! — Крали Марко и пушката — Новото гробище над Сливница — Клепалото бие — Таз война — Нощно бдение — Буйните нивя — Паметник на българската мощ — Съзерцание — Жива история — Разпни го — Ударите — Море — Руина — Зима — Утро — Беседа — По снега — Паметник . . . . . 25—58

СТ. МИХАЙЛОВСКИ

По пътя на живота разпилях — В дълбоките недра на океана — Лама Сабахтани — Усамоти се, о мъдрецо — Сълзите при мене, ако би да дойдат — Пред идоли свещени в младини — Мен победиха — На тъмната задача — В недрата на Балкана — Чрез мощни удари върху грамаден камък — Харун, арабски властелин — Службата се свърши — Фауст — Гори кандилце — Пада сухо листе — Пчелице майска — Сатира — Въпрос за цифри — Леокроког — Надменни първенци — Паун запитал лястовичка — Подгони бухала светулка — Простете на пияницата — Из неизмерени далечини небесни . . . . . 60—70

Стр.

КОНСТ. ВЕЛИЧКОВ

Стария рибар — Сжзря ли ладии — Низ улиците тесни — Днес светжл е байрям — Живея сред рибари — Карл V и Тициано — При мечета — На Капитолий — Стария художник — Венеция — Есенен мотив — Нека ме преследова . . . . . 73—81

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ

Орисия — Ослепях — Псалом на поета — На Балкана — Харамии — Чумави — Тжмна нощ е — стржвно вихжра ехти — Запустяла воденица — Сухи жжлти листица — Приказка — Джлбоко в твоя поглед се отсеня — Мразна зимна вечер — Докле е младост — Неразделни — Зад горите тжмни — В стаичката пржска аромат — Бачо Киро — Музиката вече си отсвири — Отрупани от снощний сняг — Колиба — Старото куче — Ранен Дочйин — Херой — Пжтека — Биволи — Катунари — Спи езерото — Може би моя . . . . . 83—114

Ц. ЦЕРКОВСКИ

Сазжт — Аз тебе вжзжелах — Заседна слжнце — Звезда след звездица пада — На небето синивите — Сутрин ставам — Гурбетчия — Лудо — В сжн унасен — Сестрице, спомен благ — Не се пробуждай — Що ми не дохождаш — Коня яхам — Виснат облаци тжжовни — Не ме зови! — Кокиче — Гроб . . . . 115—128

ИВ. СТ. АНДРЕЙЧИН

Душата на поета — Прощално писмо — Песен на жената — Навжн е нощ — По тайнствен пжт — Химна на смжртта — Молба — Миг и вечност . . . 12 —137

КИРИЛ ХРИСТОВ

Бжлгарската реч — Пасха — Аз — Пладне — Сжпругата на мага — Скитник — Звук самотен — Живата песен — Наложница — Песен на плесницата — Кжсно лято — Утро край морето — Из облак джжд — Ослепения истукан — Пеперуда — Оставена — Смжртта на орела — Буря — Запустяли гнезда — На вржх тополата — Окото на планината —

Стр.

Русалка — Петлите пеят; зарана — Болен легна млад войвода — Пжрва рана — от пушка бойлия — Гуслар ми гусли по 'си мегдани — Снощи си, мале, наминах — Я иди, мале, попитай — Миниатюри (I—V) — Да живей смжртта — Наздравица . . . . . 139—166

П. К. ЯВОРОВ

Чудак — Желание — Повя горняка — Денем призраци мжгливи — Арменци — Духна вятжр от усое — Безмжлвна нощ и адски мрак — Дохожда час — Ден денувам — кжтища потайни — Сжн сжнувах, ой нерадост — Песен на песента ми — Тома — Другари — Вжздишка — Сенки — Напраздно майко — Родина — Маска — Молитва — В часа на синята мжгла — Зов — Клеопатра . . . . . 167—188

ИВАН ГРОЗЕВ

Нощ в Рилския мжнастир — Всенощно бдение — Неведом — Зов — В Гетсимания — Иисус — Аз есжм — Nocturno . . . . . 189—196

ДИМ. ПОДВЖРЗАЧОВ

Златна мрежа — Лунни алмази — Без пжт — Борисовата градина — Пролет — Скржб — Болка — Война — Любов — На моя син . . . . . 197—206

ЕЛИН ПЕЛИН

Приказка — Балада — На чай — Юг — Вжрби — Тжмни облаци по сини небеса . . . . . 207—214

АЛЕКС. БАЛАБАНОВ

За векн — Между — Хисаря — Саломе — Искри — Моето сжрдце . . . . . 215—221

ТРИФОН КУНЕВ

Автобиография — Нощта се приближава — Цветята мржт — Самотно огнище, което догаря — От тихата любовна песен то задряма — Глуха доба — Самота и мрак — Кандило — Умиращи лжчи — Ах, пжрвий снег! Дете, за сетен пжт елз — Храм запустел. В прозорци се бият — Последня нощ — Моите песни — Девойчице, ситен росен — Не жали, горо, не жали — Свил се вихжр — Рано подрани малка невеста — Неранзо, луда подявка . . . . . 225—234

Стр.

ИВ. АРНАУДОВ

Живот — Предутрина — Акварел — В блян недогонен подвя ме студения — Тихо шумят дървесата — Стмори се, о син на неволите — Скрий мечтите си невесели — Пътници — Под облачно небе — В измъчена памет — Гроб до гроб — Привърших своя път . . . . . 235—242

СТ. ЧИЛИНГИРОВ

Народна песен — Борба — В пустинята — Напразно ти целувам аз портрета — Паличе — По белий сняг прошари млада кръв — Защо ли пак в ръцете взехте лира — Как вянат нежните цветя . 243—252

ДИМ. БОЯДЖИЕВ

Самотност — Елегия — Нощем — Марсилия — Край брега — Писмо — Сподавен вик — Вечерен трепет . . . . . 253—260

ДИМ. БАБЕВ

Вакханка — Вик — Надпис — Откровение — Молитва пред боя — Пролет на север — Съдба — Орисия — Тиха нощ — мечти заспали — Смут — На мръкване в полето — В морето на живота плувам — Тиха вечер, дребен дъжд ръми — Когато аз най-после ще заляза . . . . . 261—272

МИНКО НЕВОЛИН

Моята любов — Ведро утро поздрави — Из въздуха вълшебен глас трепти — Пеперудка — От липите потъмнели — На брега — Над брега надвесени — Не посегнаха да откъсна — За поробения край — Под сянката на леса . . . . . 273—284

ИВ. КАРАНОВСКИ

Нощ есенна иде замечтано — Цветята съ песни забравени — Планината — Летний ден мечтателно за сбогом се оглежда — Есента несетно смени — Нощта говори — Мълчанието на липите — Ти спиш съня на вечността . . . . . 285—290

Стр.

Т. В. ТРАЯНОВ

Вечер — В родния лес — Освободения роб — Дявола — Нощни сенки — Японска мелодия — Магесник — Смжртта на деня — Кжм майка си — Кржстоносци — Тайната на Струма — Странния пжтник — Брега на смжртта . . . . . 291—303

СТ. ДРИНОВ

Буря — Жалба — Мжгла се вие, тих дждец ромони — При сбогом — Пжтник — Мжгли сключиха кржгозора — Мржква се — Майка — Кокиче — Утро; в долнините очжртана — Из безднени тжми ще чуеш горжк стон — Над моя гроб . . . . . 304—310

ВЕН. ТИНТЕРОВ

Сжзерцание — Другари — Снега се сипе кротко и без шум — В дрезгавината — Стояли ли сте вий до тихий труд — Когато девствена, в смущене свела взори — Душата ми е монахиня бледна — Две болни и повехли теменуги — Молете се за нас на всички вери — Аз скоро ще умра . . . . . 311—318

СИРАК СКИТНИК

Облаци — Приказка — В каменния град — Nature ressucitée — Есен — Една изплашена сжрна — Зимни акварели (I—II) . . . . . 319—325

ХР. ЦАНКОВ-ДЕРИЖАН

Надвечер в родината — Буря в планината — Втжна вагона ни в мрак — По Гелисаретското езеро — Спомен — Тжмна вечер; лей нощта сжлзи — Алеята — Вихжр — Повест — Молитва на войниците — Есен в бждаще . . . . . 327—338

МИХ. КРЕМЕН

Птичка — Бродя сам — Сфинкс — Да дойде бурята — Какво ме чака за напред — Спомени — Царица — Звезда — Скитница — Ридающи звуци — молитва и буря . . . . . 339—345

Стр.

ЛЮДМ. СТОЯНОВ

Кжм родината — Спомен — Думите на жреца — Дафнис и Хлоя — Обручение — Кждето сжм аз — Смжртта на Клеопатра — Посейдом — Иоан Шишман — Родина — От кулата — Рози . . . . . 347—356

ДОРА ГАБЕ

Вавел — Засмени слжнчогледи край стобора — Вжрху поляната, отсреща, пжт извива — Като саван снега се тихо стеле — Ти тжжен си, като молитва тжжен — Не гледай тжй, не гледай тжй — На ржба — О, нощ, която всичко ми отне — Ржката мжртва нищо не усеща — Старинния портрет от таз стена — Добруджанска песен . . . . . 357—364

Н. В. РАКИТИН

Купнеж — Запад — Равнина — След бурята — Диви патици — Лебеди — Маски — Капят листата — Вечерен шум — Като ржце, що молят за пощада . 365—372

ХР. БОРИНА

Кога ме слжнцето пробуди — Сиротност — Рилско езеро — Кокиче — През нивите — Горски поток — Есен — Край Поленинското езеро — Чернее запустялата поляна — На всякжде аз дирих красота — Пжтека — Другарко, на печални младини . . . . . 373—380

НИК. ЛИЛИЕВ

Утрина — Като майка разтвори — Вжзкресение — Кжм далечния — Граджт — Тжлпите — Незная тоя пжт извежда — Знам сжрдечен, свиден кжт — Клето сжрдце пожали — Трептят пространства, осветени — Сенки своя пжт поели — Моите спомени . . . . . 381—390

П. В. ГЕНОВ

Здрач припада, нежен глас разлива — Разсявай се, тжжно и мрачно сжмнене — Вечер над глухи поля приближава — В предугринний разсвет ела — Вжздишката на есента — Влекат се тжмни облаци в небето — Хребети черни и голи скали — Самотни цветя — Свеглеят тихите води . . . . . 391—396

Стр.

МАРА БЕЛЧЕВА

Аз чувам как листата капят — В стаичката ми, на сенки — Сипе се полека мекий сняг — Но и снега ще се стопи — В усмивката на пролетния ден — Юлска вечер на молитва ме в полето спря — През граните на тжмните мъглини — Разгжрната лежи скалата — Сива завеса тежи — На старата стена — Пладня и мжлчане — Студени капят часовете — Недейте буди моите надежди — Строши сжсжда, вече не плачи — Простряло е зад глухата алея — Отдавна ли от стржмний пжт сломена — Степ, широка снежна степ — Огнище, Пламжка котела лиже — В джлбокото око на Мусала — Шествие тихо, без поп, без гробари . . . . . 397—406

ЕМ. п. ДИМИТРОВ

Лаура — Мжртвата невеста — Вжрби — Нощна буря — Ирен — Есен — Нощно пжтуване — Ave Caesar! — Свещена страна — Молитвеник — Есенен вятжр . . . . . 407—416

ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ

Лунен бляскжк — Лжст — Властта ти на демони власт е — Ти смжтно се мяркаш — Аз искам да те помня сé така — Спи граджт — Молитва — Живях в заключени простори — Помниш ли, помниш ли тихия двор — Гора — Жжртвоприношение — Стария бивак — Нощен час . . . . . 417—428

НИК. РАЙНОВ

Саломе, танцувачка сирийска — Христофор Колумб, водач кжм нови земи . . . . . 429—444

ЙОР. СТРАТИЕВ

Някога — Полунощ — Пиеро — В западния град — Улицата — Вжзкресение — Любов — Карнавал — От кулата — Песен — Вечер . . . . . 445—454

ЙОР. СТУБЕЛ

Вечер — Пред огледалото — Ковач — Дете — Отдавна — Панаир — Песен — Братя — Пред олтаря — Пладня . . . . . 455—463

Стр.

ЖИВОТОПИСНИ БЕЛЕЖКИ

Христо Ботйов 467
Иван Вазов 469
Стоян Михайловски 471
Константин Величков 472
Пенчо Славейков 474
Цанко Церковски 475
Ив. Ст. Андрейчин 476
Кирил Христов 476
П. К. Яворов 478
Иван Грозев 478
Димитжр Подвжрзачов 479
Елин Пелин 480
Александжр Балабанов 481
Трифон Кунев 482
Иван Арнаудов 482
Стилиян Чилингиров 483
Димитжр Бояджиев 484
Димитжр Бабев 485
Минко Неволин 485
Иван Карановски 486
Теодор Траянов 486
Стоян Дринов 487
Вен. Тинтеров 487
Сирак Скитник 488
Хр. Цанков—Дерижан 488
Михаил Кремен 488
Людмил Стоянов 489
Дора Габе 489
Ник. Вас. Ракитин 490
Христо Борина 490
Николай Лилиев 491
П. В. Генов 491
Мара Белчева 491
Емануил п. Димитров 492
Димчо Дебелянов 493
Николай Райнов 493
Йордан Стратиев 495
Йордан Стубел 495

PG
1021
T73

Tsankov, Khr
Bŭlgarski poety

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 09 03 13 005 0